

KAREL ČAPEK

MENŠÍ PRÓZY

(APOKRYFY, BAJKY, SATIRY, AFORISMY, PODPOVÍDKY)¹

AGATHON ČILI O MOUDROSTI

Boiótští akademikové pozvali z Athén filozofa Agathona, aby jim přednášel o filozofii. Ačkoliv Agathon nebyl vynikajícím řečníkem, přece přijal pozvání, aby dle svých sil přispěl k propagaci filozofie, jež dle slov dějepisce „zdála se upadati“. V ustanovený den přijel do Boiótie, ale bylo ještě časně; i procházel se Agathon za soumraku kolem města a těšil se z letu vlaštovek nad jeho krovky.

Úderem osmé odebral se do přednáškové síně, ale našel ji skoro prázdnou; jen pět šest mužů sedělo v lavicích. Agathon usedl u katedry a rozhodl se počkat trochu, až se sejde větší množství posluchačů; zatím otevřel svitek, ze kterého chtěl čísti, a pohřžil se do něho.

Tento svitek obsahoval všechny základní otázky filozofie; počínal teorií poznání, definoval pravdu, odbyl drtivou kritikou bludné názory, to jest všechny filozofie světa krom Agathonovy, a podával nárys nejvyšších idejí. Když Agathon dospěl až sem, zvedl oči; viděl, že všech posluchačů je devět, i popadl ho hněv a lítost a on uhodiv svitkem o stůl začal takto:

„Dámy a pánové, či spíše andres Boiótikoi, nezdá se, že by vaše město mělo veliký zájem o vznešené otázky, které máme na programu. Vím, mužové boiótští, že vás právě zaměstnávají volby do místní búlé a že v takové chvíli není místa pro moudrost, ba ani pro rozum; volby jsou příležitost chytráků.“

Tu se Agathon trochu zarazil a přemýšlel trochu. „Počkejme,“ začal opět, „právě mně vyklouzlo z úst něco, o čem jsem dosud neuvažoval. Řekl jsem tři slova: chytrost – rozum – moudrost. Řekl jsem je v hněvu. Všechna tři znamenají jakousi schopnost intelektu; cítím, že

¹ Převzato z: Čapek K., *Menší prózy*, Praha 1992 (redakčně upraveno)

mají docela různý smysl, ale stěží bych dovedl říci, čím se liší. Opuštěte, hned se vrátím k programu; jen ta tři slovíčka si musím drobet objasnit.

To je jasné,” pokračoval po chvíli; „protiva chytrosti je hloupost, kdežto protiva rozumu je bláznivost. Ale co je protiva moudrosti? Jsou myšlenky, pánové, jež nejsou ani chytré, neboť jsou příliš prosté, ani nejsou rozumné, ježto se podobají bláznovství, a přece jsou moudré. Moudrost se nepodobá ani chytrosti, ani rozumu.

Mužové boiůstí, v běžném životě se ani za mák, jak po řecku říkáme, nestarají o definice pojmů, a přece je přesně odlišují. Řeknete o někom, že je chytrý zloděj; nikdy se však neříká rozumný zloděj, nebo dokonce moudrý zloděj. Chválíte svého krejčího, že má rozumné ceny, ale neřeknete, že má ceny moudré. Je tu zřejmě jakýsi rozdíl, který vám brání mísiti slova.

Řeknete-li o někom, že je to chytrý sedlák, myslíte tím patrně, že umí dobře prodat na trhu; pravíte-li, že to je rozumný sedlák, chcete tím asi říci, že umí vůbec dobře hospodařit; ale nazvete-li ho moudrým sedlákem, tu to snad znamená, že dobře žije, že mnoho ví a dovede ti poradit vážně a s účastí.

Nebo, dejme tomu, chytrý politik může býti docela dobře taškář a škůdce republiky; ale rozumným politikem nazveš jen toho, kdo dovede řídit věci k obecnému užitku a chvályhodně; kdežto moudrý politik, pánové, to jistě cítíte všichni, zkrátka takovému se říká otec vlasti nebo podobně; z toho je vidět, že má moudrost něco zvlášť srdečného.

Když o někom řeknu, že je chytrý, myslím tím pozoruhodnou zvláštnost; je to, jako bych třeba řekl, že včela má žahadlo nebo slon chobot. Docela jinak řeknu, že včela je pracovitá nebo že slon je silný náramně; v tom už je jaksi uznání, vážím si té síly, ale nevážím si chobotu. Stejně vážně říkám o někom, že je rozumný. Ale řeknu-li, že je moudrý, to je, holenku, jiná věc; to je, jako bych řekl, že ho mám rád. Zkrátka chytrost je dar nebo talent; rozum je přednost čili síla; ale moudrost je ctnost.

A teď už vím, jaký je rozdíl v těch třech slovech. Chytrost je obyčejně krutá, zlomyslná a sobecká; vyhledává na bližním jeho slabost a dovede ji využití k svému zisku; vede k úspěchu.

Rozum bývá krutý k člověku, ale je spravedlivý k účelům; hledá zisk obecný; najde-li na bližním slabost nebo zpozdilost, hledí ji odstraniti poučením nebo kázní; vede k nápravě.

Moudrost nemůže býti krutá, neboť je sama blahovůle a sympatie; nehledá už ani obecný zisk, neboť příliš miluje lidi, než aby mohla milovat nějaký další účel; najde-li slabost či ubohost bližního, odpouští jí a miluje ji; vede k harmonii.

Mužové boiůstí, slyšeli jste někdy, že by se dávalo jméno moudrý člověku nešťastnému? nebo šprýmaři? nebo člověku žlučovitému a zklamanému? Povězte, proč je zvykem, aspoň v životě nefilozofickém, nazývati člověkem moudrým muže takového, který chová nejméně nenávisti a který si se světem dobře rozumí? Řekněte si pro sebe mnohokrát a mnohokrát slovo moudrost; řekněte si to slovo, když jste v radosti nebo v žalu, unaveni, rozhořčení a netrpěliví; budete v něm slyšeti smutek, ale už usmířený, radost, ale stále a jemně opakovanou, únavu, ale plnou pobídek, trpělivost a odpuštění bez konce; a to vše, přátelé, je zvuk rozkošný a teskný, hlas, kterým zvučí moudrost.

Ano, moudrost je tesknota jakási. Rozum svůj může člověk cele vložit do svého díla, může jej uskutečnit svou prací. Avšak moudrost vždy zůstane nad každým dílem. Moudrý člověk je jako zahradník, který mrví záhon nebo přivazuje růže k tyčím a přitom myslí třeba na boha. Jeho dílo nikdy neobsáhne ani neztělesní jeho moudrost. Rozum je v činu, ale moudrost je v prožití.

Avšak moudří básníci a umělci dovedou i toto prožití vložit do svého díla; nepodávají svou moudrost ve skutcích, nýbrž přímo v prožití. To pak jest obzvláštní cena umění, a nic ve světě se jí nevyrovná.

Hled'te, odchýlil jsem se již docela od svého programu. Ale co mohu ještě říci? Je-li moudrost v prožití, a nikoli v myšlenkách, je zbytečno, abych předčítal svůj svitek.”

Lípa 1. 4. 1920

PILÁTOVO KRÉDO

Odpověděl Ježíš: Proto jsem na svět přišel, abych vydal svědectví pravdě: každý, kdož jest z pravdy, slyší hlas můj.

Dí jemu Pilát: Co jest pravda? A když to řekl, vyšel opět k Židům a dí jim: Já žádné viny na něm nenalézám.

Evangelium sv. Jana, 18, 37–38

S večerem přijel jistý muž vážený v městě, jménem Josef z Arimatie, jenž byl také učedníkem Kristovým, k Pilátovi a prosil ho, aby mu vydal tělo Ježíšovo. Pilát svolil a řekl: „Byl popraven nevinně.”

„Ty sám jsi ho vydal na smrt,” namítl Josef.

„Ano, vydal,” odpověděl Pilát, „a lidé si beztoho myslí, že jsem to udělal ze strachu před několika těmi křiklouny s jejich Barabášem. Poslat na ně pět vojáků a byli by zticha. Ale o to nejde, Josefe Arimatejský.

O to nejde,” řekl po chvíli. „Ale když jsem s ním mluvil, viděl jsem, že za nějaký čásek budou jeho žáci křižovat jiné; ve jménu jeho jména, ve jménu jeho pravdy budou křižovat a mučit všechny jiné, zabíjet jiné pravdy a zvedat na ramena jiné Barabáše. Ten člověk mluvil o pravdě. Co jest pravda?

Vy jste divný národ, který mnoho mluví. Máte samé farizeje, proroky, spasitele a jiné sektáře. Každý, kdo udělá nějakou pravdu, zapovídá všechny ostatní pravdy. Jako kdyby truhlář, který udělá novou židli, zapovídal sedět na ostatních židlích, které kdo udělal před ním. Jako by tím, že se udělá nová židle, byly zrušeny všechny staré židle. Konečně je možno, že nová židle je lepší, krásnější a pohodlnější než ty ostatní; ale proč, u všech všudy, by si člověk unavený nemohl sednout na kteroukoliv mizernou, červotočivou nebo kamennou židli? Je unaven a zlomen, potřebuje oddechu; a tu vy ho zrovna násilím taháte ze sedátka, na které klesl, aby se přestěhoval na to vaše. Nechápu vás, Josefe.”

„Pravda,” namítl Josef Arimatejský, „není jako židle a odpočinek; je spíše jako rozkaz, který praví: Jdi tam a tam, učiň to a ono; poraz nepřítele, dobuď onoho města, potrestej zradu a podobně. Kdo neposlechne takového rozkazu, je zrádce a nepřítel. Tak se to má s pravdou.”

„Ach, Josefe,” řekl Pilát, „vždyť víš, že jsem voják a prožil jsem většinu života mezi vojáky. Vždycky jsem poslouchal rozkazu, ale ne proto, že by byl pravdou. Pravdou bývalo, že jsem byl unaven nebo žíznil; že jsem tesknil po matce nebo po slávě; že tenhle voják zrovna myslí na svou ženu a onen na své pole či spřežení. Pravdou bylo, že kdyby nebylo rozkazu, žádný z těch vojáků by nešel zabíjet jiné lidi, stejně unavené a nešťastné. Co je tedy pravda? Věřím, že se aspoň trochu držím pravdy, myslím-li na vojáky, a ne na rozkaz.”

„Pravda není rozkaz velitele,” odpověděl Josef Arimatejský, „ale rozkaz rozumu. Vidíš přece, že tenhle sloup je bílý; kdybych ti tvrdil, že je černý, bylo by to proti tvému rozumu a nedovolil bys mi to.”

„Proč ne?” řekl Pilát. „Řekl bych si, že jsi asi hrozně nešťastný a pochmurný, když vidíš bílý sloup černě; pokusil bych se povrazit tě; opravdu, zajímal bych se o tebe více než předtím. A kdyby to byl jen a jen omyl, řekl bych si, že v tvém omylu je stejně mnoho tvé duše jako v tvé pravdě.”

„Není mé pravdy,” řekl Josef Arimatejský. „Je jen jedna jediná pravda pro všechny.”

„A která je to?“

„Ta, ve kterou věřím.“

„Tak vidíš,“ mluvil Pilát pomalu. „Je to přece jen tvá pravda. Jste jako malé děti, které věří, že celý svět se končí jejich obzorem a za ním že už není nic. Svět je veliký, Josefe, a je v něm místo pro mnoho věcí. Myslím si, že i v realitě je místo pro mnoho pravd. Hled', jsem cizí v této krajině a můj domov je daleko za obzorem; a přece bych neřekl, že tato krajina je nesprávná. Stejně cizí je mně nauka toho vašeho Ježíše; mám tedy snad tvrdit, že je nesprávná? Já si myslím, Josefe, že všechny krajiny jsou správné; ale svět musí být hrozně široký, aby se všechny vešly vedle sebe a za sebou. Kdyby se měla Arábie postavit na tomtéž místě, kde je Pontus, nebylo by to ovšem správné. A stejně je tomu s pravdami. Musil by se udělat svět nesmírně veliký, rozložitý a volný, aby se do něho vešly všechny různé pravdy. A já myslím, Josefe, že je takový. Když vystoupíš na hodně vysokou horu, vidíš, že věci splývají a jaksi se srovnávají v jednu rovinu. Z jakési výšky i pravdy splývají. Člověk ovšem nežije a nemůže žít na vysoké hoře; stačí mu, že vidí zblízka svůj dům nebo své pole, oboje plné pravd a věcí; tam jest jeho pravé místo a působiště. Ale časem se může podívat na hory nebo na nebesa a říci si, že odtamtud jeho pravdy a věci sice existují a není z nich nic ukradeno, ale že splývají s něčím daleko volnějším, co už není jeho majetek. Přilnout k této široké podívané a přitom pěstovat své malé pole, to, Josefe, je skoro cosi jako pobožnost. A já myslím, že Otec nebeský toho dotyčného člověka opravdu někde je, ale že se docela dobře snáší s Apollónem a jinými bohy. Částečně pronikají a částečně spolu sousedí. Hled', na nebi je náramně mnoho místa. Jsem rád, že tam je také Otec nebeský.“

„Nejsi ani teplý, ani studený,“ řekl Josef z Arimatie vstávaje. „Jsi jenom vlažný.“

„Nejsem,“ odpověděl Pilát. „Já věřím, věřím, horoucně věřím, že je pravda a že ji člověk poznává. Bylo by bláznivé myslet si, že je pravda jen k tomu, aby jí člověk nepoznal. Poznává ji, ano; ale kdo? Já, nebo ty, nebo snad každý? Já věřím, že každý má na ní podíl; i ten, kdo říká ano, i ten, kdo říká ne. Kdyby se ti dva spojili a rozuměli si, vznikla by tím celá pravda. Ano a ne se nedá ovšem spojit, ale lidé se vždycky mohou spojit; je více pravdy v lidech nežli ve slovech. Mám více smyslu pro lidi nežli pro jejich pravdy; ale i v tom je víra, Josefe Arimatejský, i k tomu je třeba udržovat se v nadšení a vytržení. Já věřím. Naprosto nepochybně věřím. Ale co je pravda?“

Ruch filozofický, prosinec 1920

PSEUDOLOT ČILI O VLASTENECTVÍ

I přišli dva andělé do Sodomy u večer, a Lot seděl v bráně města. Kterýžto, když je uzřel, vstal a šel v cestu jim: a učinil poklonu, skloniv se až k zemi,

a řekl: „Prosím, páni, uchylte se do domu služebníka svého, a zůstaňte tam: umyjte nohy své, a ráno půjdete cestou svou.“ Kterížto řekli: „Nikoli, ale na ulici zůstaneme.“

Ale on nutil je velmi, aby se uchýlili k němu: a když vešli, udělal hody, a napekl chlebů přesných: i jedli.

Řekli pak Lotovi: „Máš-li zde někoho ze svých? zetě nebo syny neb dcery, všechny, kteří jsou tvoji, vyveď z města tohoto:

nebo zahladíme místo toto, protože se rozmohl křik jejich před Hospodinem, kterýž poslal nás, abychom zahubili je.“

Lot se zarazil, když toto slyšel, a řekl: „A proč já mám odtud odejít?“ Načež mu pravili: „Protože Hospodin nechce zahubit spravedlivého.“

Lot mlčel dlouho, ale pak řekl: „Prosím, páni, dovolte, abych odešel a řekl svým zeťům a dcerám, aby se připravili na cestu.“ Odpověděli mu: „Učiň tak.“

Vyšed tedy Lot, běžel po ulicích města a volal na všechen lid: „Vstaňte, vyjděte z místa tohoto: nebo zahladí Hospodin město toto.“ Ale zdálo se jim, jako by žertuje mluvil.

Lot se vrátil domů, ale neulehl, nýbrž přemýšlel po celou noc.

A když bylo ráno, nutili jej andělé, řkouce: „Vstaň, vezmi ženu svou, a dvě dcery, které máš: abys i ty spolu nezahynul v nešlechetnosti města.“

„Nepůjdu,” řekl Lot. „Odpusťte mi, ale já nepůjdu. Přemýšlel jsem o tom po celou noc. Nemohu odejít, protože i já jsem jeden ze Sodomských.“

„Ty jsi spravedlivý,” namítli andělé, „avšak oni jsou nespravedliví a křik jejich činu rozlétl Hospodina. Co je tobě s nimi?“

„Nevím,” pravil Lot. „I o tom jsem uvažoval, co mně je s nimi; po celý život jsem žaloval na své krajany a soudil jsem je tak přísně, že nyní je mi hrozno vzpomenout na to: neb zahynou. A když jsem přišel do města Ségor, zdálo se mi, že jeho lidé jsou lepší než Sodomští.“

„Vstaň,” řekli andělé, „půjdeš do města Ségor: neboť bude zachováno.“

„Co mně je Ségor?“ odpověděl Lot. „Je muž jeden spravedlivý v Ségor: kdykoliv jsem s ním mluvil, žaloval na své krajany, a já jsem zlořečil Sodomským pro jejich viny, ale nyní nemohu odejít. Prosím, nechte mne.“

I promluvil anděl a řekl: „Hospodin přikázal zhubiti Sodomské.”

„Staň se vůle jeho,” děl Lot tiše. „Přemýšlel jsem po celou noc; a vzpomněl jsem si na tolik věcí, že jsem plakal. Slyšeli jste někdy zpívati Sodomské? Ne, vy jich vůbec neznáte, neboť pak byste nepřišli takto. Když jdou dívky po ulici, houpají se v bocích a bzučí mezi rty píseň; a smějí se, když váží vodu v okovcích. Žádná vodička není čistší než ta ze studánek sodomských; a žádná řeč z řečí se neposlouchá krásněji. Když promluví dítě, rozumím mu, jako by bylo moje; a když si hraje, je to ta hra, kterou jsem si hrál já, jsa maličký ještě. A když jsem zaplakal, maminka mne těšila sodomskou řečí. Hospodine,” zvolal Lot, „jako by to včera bylo!”

„Hřešili Sodomští,” pravil druhý anděl přísně, „a proto –”

„Hřešili, já vím,” přerušil ho Lot netrpělivě. „A viděli jste aspoň naše řemeslníky? Vypadají, jako by si hráli; a když udělají džbánek nebo pláténko, tu srdce poskočí radostí, jak je to pěkně uděláno. Jsou lidé tak dovední, že by ses na ně po celý den díval; a když je vidíš tropit ty nejhorší věci, bolí tě to víc, než kdyby to tropil člověk ségorský. Mučí tě to, jako bys ty sám měl podíl na jejich vině. Co mně je platna má spravedlivost, když jsem Sodomský? Soudíte-li Sodomu, soudíte mne. Já nejsem spravedlivý. Já jsem jako oni. Nepůjdu odtud.”

„Budeš zhuben s nimi,” pravil anděl zachmuřen.

„Možná; ale dříve zkusím, aby nebyli zhubeni oni. Nevím, co udělám; ale do poslední chvíle si budu myslet, že jim musím pomoci. Copak mohu jen tak odejít? Protivím se Hospodinu, a proto mne nevyslyší. Kdyby mi nechal tři roky času, nebo tři dny, nebo aspoň tři hodiny! Co by mu udělaly tři hodiny? Kdyby mi včera byl kázal: Odejdi z jejich středu, neboť jsou nespravedliví – řekl bych mu: Maličko mi poshov, promluvíím ještě s tím a oním; soudil jsem je, místo abych šel mezi ně. Ale jak mohu odejít teď, když mají být zhubeni? Což nejsem i já vinen tím, že to s nimi došlo tak daleko? Já nechci zemřít; ale je mi třeba, aby také oni nezemřeli. Zůstanu.”

„Nezachrániš Sodomy.”

„Já vím, že ne: což něco dovedu? Ale pokusím se, já nevím oč ještě; vím jen, že je mi setrvati. Protože jsem je po celý život soudil tak přísně jako nikoho druhého; protože jsem s nimi nesl to nejtěžší: jejich chyby. Hospodine, nedovedu ani říci, čím mi jsou; mohu to jen ukázat tím, že zůstanu s nimi.”

„Tvoji krajané,” pravil anděl, „jsou ti, kteří jsou spravedliví a věří v téhož Hospodina jako ty; hříšní pak, bezbožní a modloslužebníci nejsou tvými krajany.”

„Jakpak by nebyli, když jsou to Sodomští? Vy tomu nerozumíte, protože neznáte hlasu masa a hlíny. Co je to Sodoma? Pravíte, že je to město nepravosti. Ale když Sodomští bojují, nebojují za své nepravosti, nýbrž za něco lepšího, co bylo nebo bude; a i ten nejhorší může padnout za všechny. Sodoma, to jsme my všichni; a mám-li nějakou cenu před Hospodinem, ať ji přičte Sodomě, a nikoli mně. Co ještě mluvím? Řekněte Hospodinu: Lot, služebník Tvůj, se postaví před muže sodomské a bude je bránit proti Tobě, jako bys byl jeho nepřítel.”

„Zadrž,” zvolal anděl, „strašný je hřích tvůj; ale Hospodin tě neslyšel. Připrav se a vyjdi z tohoto města: zachraň aspoň ženu a dvě dcery, jež máš.”

Tu zaplakal Lot: „Ano, musím je zachránit, máte pravdu. Prosím, ved'te mne.”

A když prodléval, chopili ruku jeho, a ruku ženy, i dvou dcer jeho, protože nad ním slitoval se Hospodin.

Když ho vyváděli, modlil se Lot řka:

„Vše, co mi dal život, dal mi tvýma rukama; učinil mé maso z tvé hlíny a vložil mi do úst slova, jež jsou v ústech tvých mužů a žen; a aj, proto jsem je každým svým slovem líbal, i když jsem jim zlořečil.

Vidím tě, i když zavru oči, neboť jsi hlouběji než mé oči; jsi ve mně tak, jako já jsem byl v tobě.

Mé ruce vykonávají tvé zvyky, nevědouce o tom; a kdybych v poušti byl, půjdou mé nohy ve směrech tvých ulic.

Sodomo, Sodomo, nejsi-li nejkrásnější z měst? A kdybych jen okénko viděl, zastřené plátnem pruhovaným, poznám je: toto je okénko sodomské.

Jsem jako pes, jež vyvádějí z domu jeho pána; i když svěsí čenich až v prach, aby už neviděl, poznává ještě vůni věcí, jež zná.

Věřil jsem v Hospodina a zákon jeho; v tebe jsem nevěřil, ale ty jsi; a jiné země jsou jako stín, jímž pronikám, aniž bych se mohl opřít o stěnu či o strom; jsou jako stín.

Ty však jsi, jako nic jiného není; a všechno, co je, je jenom ve srovnání s tebou. Vidím-li tebe, jenom tebe, a vidím-li něco jiného, vidím to jenom v porovnání s tebou.

Věřil jsem v Hospodina, protože se mi zdálo, aby byl bohem sodomským; není-li Sodomy, není Hospodina.

Brány, brány sodomské, kam mne to vedou a do jaké prázdnoty? Kam mám nohu postavit? neboť není pode mnou půdy: a stojím, jako bych nestál. Jděte, mé dcery, a nechte mne; nemohu dále.”

I vyvedli jej a postavili vně za městem: a tam mluvili k němu řkouce: „Zachovejž život svůj, neohlédej se zpátky, aniž zastavuj se na kterém místě vši této krajiny vůkol: abys i ty spolu nezhynul.”

Slunce vycházelo nad zemí, když toto pravili.

Tedy Hospodin dštíil na Sodomu a Gomoru sírou a ohněm od Hospodina z nebe.

Tu ohlédl se Lot a vykřikl a běžel zpátky k městu.

„Co činiš, zlořečený?” volali za ním andělé.

„Jdu pomáhat Sodomským,” odpověděl Lot a vešel do města.

Ruch filozofický, říjen 1923

BAJKY

Zločin a trest

Nelze to popírat: udělala nečistotu. Teď se krčí v nejtemnějším koutě se zvrhlým a urputným výrazem, zeleně svítí očima a potrhává ocasem; ví, co ji čeká. Rázem z ní spadlo vše, co z ní dělá vzdělanou a jemnou kočku; je to zlé a divoké zvíře džunglí, bestie plná strachu a nenávisti, jež tě sleduje žhoucímá očima jako věčného nepřítele. Syčí jako had, když se k ní blížíš; její zelené zorničky srší zuřivým odporem, hrůzou, záštím a zločinností: pff chch chch, nesahej na mne!

Nic platno, macku, mezi námi lidmi se vina musí odpykat; je Zákon a Řád, že kočka, která se prohřešila, se přidrží na místě činu a na! na! na!, tumáš, ty hanebnice! S ušima sklopenýma, zběsile se vzpouzejíc, choulí se hříšnice pod tragickým přívalem trestu. Hotovo! a jako had, s břichem na zemi, peláší bídna kreatura z místa činu.

Ale než soudce vstane, sedí už uprostřed pokoje, spokojená a útlá kočka, jako by se nic nestalo, a horlivě si na zádech líže pocuchaný kožíšek. Ohlédne se na svého katana ještě trochu nejistě, ale očima už zlatýma: Koukej, já jsem hezká kočička; otevři mi, já chci jít do kuchyně.

Načež odchází dávajíc si zřejmě záležet na tom, aby nespěchala.

Megalomanie

Bylo to psisko jako rukavice, s žabíma očima a na tenkých nožičkách, jež titěrně zvedalo, jako by věčně záby. Do jeho staré, pitomé hlavy se nevešlo nic jiného nežli jméno Pucinek a vědomí, že udělat loužičku je věc, která se tresce.

Jednou se za rachotu hromů protrhla nebesa a těžký, hučící, crčící příval se vylil masívním proudem; v té chvíli se pískové nádvoří zámku změnilo v žluté jezero, jež se s jekem horské bystřiny řítilo do parku vyrývající hluboké struhy.

V tu chvíli capalo psisko ze schodů; a když uvidělo pod sebou to boží dopuštění zátopy, počalo se třást a nahrbilo hubený zadeček v pokoře kajícího a doznávajícího hříšníka:

„Pane, pane, potrestej mne; to já jsem udělal tu velikou loužičku.”

Věc cti

Byl poražen drtivou převahou; co platno, vlčák je těžší a silnější než takový chlupatý pinč; byla to jen hromada chlupů na zemi, do níž vlčák zatínal své hrozné tesáky.

Z té rvoucí se hromady jej vytáhla paní za obojek; nechal se vléci, ale ohlížel se po svém nepříteli: Ty zbabělče, ty sketo!, jen kdyby mne nedrželi!

Ted' leží na koberci a líže si krvavé rány; a když na něj jeho paní pohlédne, zatřepe vítězně kouskem ocásku: „Ale ten dostal, co?”

Opuštěná

Tři noci přšelo; a tři noci šedivý, pruhovaný kocour nepřišel. Čekala přitištěna ke zdi, až jí tlapičky ozábly; ve dne pak, když myslela, že ji nikdo neslyší, žalovala temným a zlomeným altem. Chtěl-lis ji pohladit, zalezla nedůtklivě pod židli: Pardon, nemám dnes náladu.

Ale třetího dne po takové noci se ti sama vrhla do náručí náruživě se laskajíc: Hlad' mne, nos mne, chovej mne! ukaž ucho, ukaž bradu, ukaž krk! ještě! ještě! já nemám nikoho na světě ráda nežli tebe!

A přede, přede hlasitě a křečovitě, až se zalyká.

Kůň

V ulici zatřeskla hudba, zablýskaly rohy, a bum! a bum! buben se valí jako silný chlap, co razí cestu slavnému průvodu. Ano, je to nějaká slavnost; za vřeštící kapelou jede ozdobený vůz, na něm praporky a děvčata a křik, tramtará a činely, radujte se, lidi, jede celá fůra

muziky; ale já jsem se, nevím proč, podíval na koně, který to všechno táhl, a velmi jsem se podivil. Nejspíš jsem čekal, že se ten kuň usmívá.

Neusmíval se, naopak; díval se tak vážně a důstojně, že to pohoršovalo. Vypadalo to, jako by dával najevo, že nesouhlasí s tou napěněnou švandou. Tvářil se zamyšleně, jako by táhl pohřební vůz místo hromady bláznů. Zdálo se, že o něčem přemítá.

„Já dělám vážnou a důležitou práci.”

Lidové noviny 19. 7. 1925

JAKO ZA STARÝCH ČASŮ

K Eupatorovi, občanu thébskému a košíkáři, který sedě na dvorku pletl své koše, přiběhl jeho soused Filagoros a volal už zdálky: „Eupatore, Eupatore, nech svých košů a poslouchej! Dějí se hrozné věci!”

„Kde hoří?” tázal se Eupator a zdálo se, že chce vstát.

„To je horší než oheň,” pravil Filagoros. „Víš, co se stalo? Chtějí obžalovat našeho vojevůdce Nikomacha! Někteří říkají, že je vinen z nějakých piklů s Thesalskými, a jiní tvrdí, že se mu vytýkají jakési styky se Stranou Nespokojených. Pojd' honem, srocujeme se na agoře!”

„A co bych tam dělal?” tázal se Eupator nerozhodně.

„Je to hrozně důležité,” mluvil Filagoros. „Už je tam plno řečníků; jedni tvrdí, že je nevinný, a druzí říkají, že je vinen. Pojd' je poslouchat!”

„Počkej,” řekl Eupator, „jen co dodělám tenhle košík. A řekni mně, z čeho vlastně je ten Nikomachos viněn?”

„To se právě neví,” pravil soused. „Říká se to a ono, ale úřady mlčí, protože prý ještě není vyšetřování skončeno. Ale na agoře ti je mela, to bys měl vidět! Někteří křičí, že Nikomachos je nevinný –”

„Počkej trochu; jak mohou křičet, že je nevinný, když nevědí docela jistě, z čeho je viněn?”

„To je jedno; každý něco slyšel a mluví jen o tom, co slyšel. Každý má právo mluvit o tom, co slyšel, či ne? Já bych věřil, že Nikomachos nás chtěl zradit Thesalským; jeden to tam říkal a povídal, že jeden jeho známý viděl nějaký dopis. Ale jeden člověk říkal, že to je

spiknutí proti Nikomachovi a že prý o tom ví věci – Prý je do toho zapletena i vláda obce. Slyšíš, Eupatore? Teď je otázka –”

„Počkej,” řekl košíkář, „teď je otázka: jsou zákony, které jsme si dali, dobré, nebo špatné? Mluvil o tom někdo na agoře?”

„Ne, ale o to přece nejde; jde o Nikomacha.”

„A říká někdo na agoře, že úředníci, kteří vyšetřují Nikomacha, jsou špatní a nespravedliví?”

„Ne, o tom se vůbec nemluvalo.”

„O čem se tedy mluvilo?”

„Vždyť ti to říkám: o tom, je-li Nikomachos vinen, nebo nevinen.”

„Poslyš, Filagore, kdyby se tvá žena pohádala s řezníkem, že jí nedal dobrou libru masa, co uděláš?”

„Pomohu své ženě.”

„Ba ne; podíváš se, má-li ten řezník dobré závaží.”

„To vím i bez tebe, člověče.”

„Tak vidíš. A potom se podíváš, jsou-li v pořádku váhy.”

„Ani to mně nemusíš říkat, Eupatore.”

„To jsem rád. A když jsou závaží i váhy v pořádku, podíváš se, kolik ten kus masa váží, a vidíš hned, má-li pravdu řezník, nebo tvá žena. To je zvláštní, Filagore, že lidé jsou chytřejší, jde-li o jejich kus masa, než jde-li o veřejné věci. Je Nikomachos vinen, či nevinen? To se ukáže na vahách, jsou-li váhy v pořádku. Ale má-li se dobře vážit, nesmí se foukat na misky vah, aby se naklonily na tu nebo na onu stranu. Proč tvrdíte, že úředníci, kteří mají vyšetřovat tu Nikomachovu věc, jsou podvodníci nebo co?”

„To nikdo neřekl, Eupatore.”

„Myslel jsem, že jim nevěříte; ale nemáte-li proč jim nevěřit, proč jim u všech všudy foukáte do jejich misek? Buď je to proto, že vám nezáleží na tom, aby se zjevila pravda, nebo proto, že se vám to jen hodí k tomu, abyste se mohli rozdělit na dvě strany a hádat se. Hrom do vás všech, Filagore; já nevím, je-li Nikomachos vinen, ale vy všichni jste zatraceně vinni tím, že byste rádi porušili spravedlnost. A je zvláštní, jak jsou letos pruty špatné; ohýbají se jako provázky, ale nemají žádnou pevnost. Mělo by být tepleji, Filagore; ale to je v rukou bohů, a ne nás lidí.”

Lidové noviny 3. 8. 1926

EZOP ZAHRADNÍKEM

Škvor

Ty bídný, ničemný, ošklivý ohavo, který okusuješ mé mladé sazeničky, ožíráš klíčky sotva vzešlé, prolézáš každý kout domu ve svém bezcitném a protivném spěchu, schováváš se pod mým polštářem a plaveš v mé sklenici s vodou, ty svíjející se vzteklíku, cvakající po mně svými nůžkami, prosím tě, k čemu jsi na světě dobrý? Jakému účelu sloužíš? Jaký užitek přinášíš? Je-li pak pod sluncem tvor zbytečnější, než jsi ty?

„Nejsem zbytečný, člověče; udělal jsem ve svém životě něco nesmírně užitečného.“

Co jsi udělal, škvore, užitečného?

„Zplodil jsem nové škvory.“

Kočka na zahradě

Vyplal jsi způsobnou travičku na suchopáru a keře z holých proutků; odchoval jsi na klíně domácí kočku ze zatoulaného, pištícího kotěte. A teď se tvůj macek plíží jako had mezi vysokými stébly a křovím, svítí zlatýma očima a lesklým kožíškem mu probíhají slastné záchvěvy.

„Já? Já jsem divoká šelma v divoké džungli.“

Vlastnictví

Chovám starou náklonnost k vrabcům, protože jsou veselí a chudí; protože jsou šediví jako hadříky chudých, ježatí jako tuláci, bezstarostní jako děti, žvaniví, spokojení se životem, a vůbec jaksi demokratičtí; z těch a jiných důvodů jsem je vždycky s libostí pozoroval, jak se chudě protloukají životem.

Jdeš, ty ničemo, táhneš, vrabčáku, pláchneš, ty mizerný zloději! Kde je má kočka, kde je má hůl, kde je můj revolver? Chceš mně, ty padouchu, ty bandito, sezobat mou první třešničku na mém zákrsku?

Státnický čin

Neměla se vůbec k světu, ta begonie v květináči; přes všechno úsilí dole zahrnila a nahoře vadla, až bylo ošklivo se na ni dívat. I dožral se zahradník a hodil ji do nejtemnějšího kouta ve sklepě. Pak na ni naprosto zapomněl maje na mysli lepší věci než zkaženou begonii.

Když pak za čtrnáct dní hledal ve sklepe nějaký prázdný květináč, našel tu begónii vzkříšenou, jednou tak vysokou a žíznivou jako poušť, strašně dychtivou žít.

„Jak rozumí náš zahradník své věci,“ zašuměly ostatní květiny. „Jaká státnická moudrost!“

Žížala

Brrr! Honem do země! Rychle se zaryt do poctivé, vlhké půdy! Hu, sáhl na mne člověk! Jak je odporne suchý a teplý! Nesnesu toho, obrací se mi žaludek! Fí!

Květináč

To koukáš, co? Jak jsem vyrostl od jara! Co mám listí! Jak krásně kvetu a voním!

Dítě v zahradě

Otrhává poupata a zastrkuje je do pískové cestičky.

Hej, co to tropíš, ty malý ničiteli?

„Sázím květinky.“

Kaktus

Píchnu tě, a ještě mi za to řekneš, jaké mám nádherné ostny.

Plevel

Já vím, sousede jílku: proti mně je hotové spiknutí. Když sečou louku, je to jen proto, aby mne zničili. Poslali na mne krupobití; chtějí mne spálit sluncem; zjednali si proti mně krtky a žížaly. Ale já se nedám. Já vím, proč mají na mne tak spadeno. Oh, já bych mohl povídat věci!

Lidové noviny 8. 8. 1926

O MOCNÉM DŽINOVI

Jeden bankovní ředitel se koupal v moři a přitom spatřil v písku uzavřenou láhev. I podivil se, co v ní asi je, a sejmul z láhve pečeť, která ji uzavírala. Tu počal z láhve vystupovati jakoby proužek dýmu, který vyrostl v černý mrak, až se zatemnila celá obloha; a ten mrak měl hlavu s ohnivýma očima a ohromné ruce i nohy, neboť to byl mocný duch. „Děkuji ti,

smrtný člověče,” zahřimal duch tak, až ten bankovní ředitel padl leknutím na zem; „tisíc let jsem byl zavřen v té láhvi, až ty jsi mne vysvobodil. Za to projev jakékoliv přání a bude ti splněno.”

Tu ten bankovní ředitel přemýšlel, oč by si mocnému duchu řekl; ale protože sám měl peněz jako šlupek a o politiku se nestaral, vzpomněl si na Prahu a řekl: „Mocný duchu, učiň tedy, aby lidé v Praze chodili po levé straně chodníku, jak mají nařízeno, a aby už do sebe nestrkali jako ovce.”

„Člověče,” řekl duch mrzutě, „řekni si raději o něco jiného.”

„Neřeknu,” pravil bankovní ředitel.

„Koukej,” řekl duch, „mně by bylo snadnější ti dát fůru perel, nebo nejkrásnější princeznu, nebo celé zbytkové království i se zámekem. Zkrátka, řekni si o něco, co ti mohu udělat.”

„Neřeknu,” odpověděl ten člověk. „Já chci zrovna to, co jsem povídal.”

Tu zahřimal mocný duch strašlivě, až se země zatřásla, a počal se proužkem dýmu soukat zpátky do té láhve. „Ty pacholku,” burácel přitom, „tak podruhé neotvírej mou láhev, když si potom neumíš vymínit než takovou nemožnost, aby lidé v Praze chodili, jak se patří!”

Řka to zmizel mocný duch v láhvi a víckrát se už neukázal.

Lidové noviny 20. 2. 1927

SKANDÁLNÍ AFÉRA JOSEFA HOLOUŠKA

I

Josef Holoušek sice nečetl pravidelně deník Korouhev, ale toho dne mu jej neznámá ruka vsunula za kliku dveří. Protože se na tomto světě nic nedává zadarmo, podivil se tomu Josef Holoušek a jaksi z ohledu k neznámému dárci rozevřel rozsáhlou plachtu onoho deníku, aby do ní aspoň mrkl. Na první stránce byl článek zatržený modrou tužkou. Pan Holoušek se do něho zběžně pustil, ale najednou změnil barvu, sundal si brejle, přesedl nejistě na židli a počal číst znovu:

SKANDÁL NEBO ZLOČIN?

Těsně před uzávěrkou listu se dovídáme, že před pěti nedělemi, dne 17. prosince, se stala v našem městě věc, jejíž následky

mohou býti nedozírné!

Byly tři hodiny odpoledne, když v palácovém domě čp. 171 jakási ruka stáhla v oknech záclony, nepochybně proto, aby nepovolané oko, zejména pak oko naší veřejnosti, nemohlo spatřit, co se tam odehrává! Asi po půlhodině rozlehl se v utichlé ulici

strašlivý výkřik,

po němž bylo slyšeti rozčilený a prudký hovor několika hlasů. Od té doby až do noci nikdo z tajemného domu nevyšel!

S nastavší tmou se pak nepochybně podařilo

zmizeti

všem osobám, které byly přímo nebo nepřímo účastny na oné záhadné události.

Je obecně nápadno, že policie dosud neuznala za vhodné jakkoliv vysvětliti tento skandální případ, který už po pět neděl krajně vzrušuje naši veřejnost. Či má zvláštní důvody, aby – mlčela? Ujišťujeme své čtenáře, že jim odhalíme

celou pravdu,

i kdyby jí měly býti dotčeny osoby sebevýše postavené! Tak daleko ještě nejsme, aby si naše občanstvo nechalo líbit

zločinné řádění,

takzvaných „zasloužilých mužů“, jejichž „zásluh“ by si mělo konečně všimnout státní návladnictví...

Pod tím pak bylo drobnějším typem tištěno:

Jak jsme bezpečně zjistili, v domě čp. 171 obývá pan Josef Holoušek, známý straník našich úhlavních politických nepřátel... Naše veřejnost nyní vidí, od jakých individuí a jakými prostředky byla vedena pustá a ničemná volební kampaň proti naší straně a jejímu milovanému vůdci. K neslýchanému případu zastřených oken se ještě vrátíme!

Když toto přečetl, Josef Holoušek párkrát naprázdno polkl a promnul si oči, nevěda, zda sní nebo bdí; ale když po několikátém promnutí našel opět „zločinné řádění“ a „strašlivý výkřik“, uznal, že nesní, a nádherným rozmachem hodil celou Korouhev do kouta; načež ji opět sebral a pečlivě uhladil. Potom, jsa povahy spíše klidné, se počal ponenáhlu rozčilovat, přecházel rázně po pokoji, shodil svého psa z pohovky, rudl víc a víc a bručel mezi zuby něco, nač pohříchu nebylo svědků. Hodinku nato vrazil k svému právnímu příteli, rudý do fialova a s očima krví podlitýma.

„Přečtěte si tohle, doktore,“ zachroptěl.

Advokát si to jaksi neobyčejně pomalu přečetl a pak řekl: „No, a co s tím?”

„Žalovat,” vyhrkl Josef Holoušek. „Já ty pacholky budu žalovat!”

„Žalovat,” opakoval právní přítel snivě. „A co na tom, prosím vás, chcete žalovat?”

„Všecko,” křikl pan Holoušek. „Celý ten článek! Copak jsem někoho zabil? Nebo jsem někoho znásilnil? Co? Řekněte! Zabil jsem někoho?”

„Myslím, že ne,” řekl advokát. „Ale to tady taky nestojí. Tady jen stojí, že někdo stáhl v oknech rolety.”

„Ale vždyť já vůbec žádné rolety nemám,” křičel Holoušek.

„To je možné,” souhlasil advokát, „ale to ještě není žádná urážka. Potom tu stojí, že se rozlehl strašlivý výkřik.”

„To je lež,” vybuchl pan Holoušek. „Já o žádném výkřiku nevím! Já každý den do čtyř hodin spím, pak vypiju kafe –”

„Tak sakra, počkejte přece,” pravil advokát. „Tady nestojí, že vy jste strašlivě křičel ani že někdo strašlivě křičel ve vašem bytě. Je tu jen, že se rozlehl strašlivý výkřik. Předně to není žádná urážka a za druhé vám do toho nic není. A potom tu máme, že nikdo z tajemného domu nevyšel.”

„To je také lež,” bránil se Holoušek, „já bych na to mohl přísahat, že jsem toho dne šel o půl páté ven! Každý den chodím o půl páté na procházku! Já vám přivedu svědky –”

„Není třeba,” řekl advokát. „To přece není žádná urážka na cti, že nikdo z tajemného domu nevyšel. Pak tu stojí, že policie dosud neuznala za vhodné vysvětlit tento skandální případ. To se netýká vás, nýbrž policie.”

„A co to zločinné řádění?” zařval Holoušek.

„Tady jen stojí ‚zločinné řádění takzvaných zasloužilých mužů‘. To by vás musili jmenovat, Holoušku. Povídám, jděte se vyspat; tohle se nedá žalovat.”

„Ale vždyť,” dusil se Josef Holoušek, „vždyť každý si teď může myslit, že jsem někoho zavraždil nebo co!”

„Člověče,” mírnil advokát chlácholivě, „to se přece nedá žalovat, co si někdo může myslit. Víte co? Ignorujte to. Já vám radím jako váš přítel: nezačínějte si nic s novinami. Nechte to plavat.”

Josef Holoušek se zhroutil na židli. „Ale doktore,” stenal, „víte, že jsem byl vždycky slušný chlap; jak – jak já k tomu přijdu – abych takhle –”

„Nono,” těšil ho právník, „vždyť nejste dnešní. Každá ostuda trvá jen týden, a když je moc veliká, tak deset dní. Z toho si nic nedělejte.”

Tedy po tomto hovoru si Josef Holoušek umínil, že si z toho nebude nic dělat.

II

Den nato přinesl deník Korouhev toto:

SKANDÁLNÍ AFÉRA DOMU ČP. 171

Potvrzuje se nám s naprostou určitostí, že v domě čp. 171 neobývá nikdo jiný než „vynikající” představitel našich nejničemnějších politických nepřátel pan Josef Holoušek. Ačkoliv by si tento pán mohl gratulovat, že si ho i s jeho minulostí naše veřejnost nevšímá, má tu neslýchanou smělost, že se

dere v popředí

různých národních a veřejných podniků. Nedivme se, že potom slušná společnost ignoruje zábavy našich divadelních ochotníků, když jejich jednatelem může být osoba takové pověsti! Nemůžeme se rovněž diviti, že vzdělané občanstvo se ostentativně vyhýbá přednáškovým kursům, nalézá-li mezi jejich pořadateli jméno tak pochybného zvuku! Nyní se dovídáme

nové a nové podrobnosti,

jež vrhají senzační světlo na událost, kterou jsme včera odhalili! Provaluje se bahno, o kterém se již dlouho šušovalo. Mlčeli jsme dosti dlouho; nyní však prohlašujeme, že neustaneme, pokud plně neodhalíme

úžasnou korupci několika chuligánů,

kterí otravují náš celý veřejný život. Chceme pravdu a jenom pravdu!! Zatím se přímo a veřejně tážeme pana Josefa Holouška:

Co dělal ve svém bytě 17. prosince odpoledne??

Veřejnost je právem zvědavá, jak se tento pán vytočí, místo aby jasně odpověděl na naši otázku! Neboť že by měl odvalu odpovědět zpřímá a určitě, – o tom vážně pochybujeme!

Téhož dne přinesla klerikální Hlídka tuto stat’:

TĚŽKÉ OBVINĚNÍ JOSEFA HOLOUŠKA

Jak se dovídá včerejší Korouhev, došlo 17. prosince m. r. v bytě Josefa Holouška, známého svými zednářskými a židovskými styky, k událostem, jež budí mravní pohoršení nejširší veřejnosti. Dálo se to totiž při spuštěných záclonách, za nimiž se rozléhalo úpěnlivé volání o pomoc a zvířecký řev zhýralé společnosti. O tom, co se konalo, může podati zprávu státní návladnictví, jež zajisté s veškerou přísností vyšetří, zda nedošlo k hrubým zločinům proti mravopoctnosti, ano i proti bezpečnosti života. Jsou příklady v dějinách, že „osvícenci”, ateisté a perverzně založení rozumáři konávali a místy dosud konají takzvané černé mše, při

nichž bývá způsobem blíže neoznačitelným przněno svaté náboženství a rouhavě, nestoudně, ano i nenáležitě smýkány kalem svaté nauky a obřady. Či snad už neplatí zákony stíhající takové pohlavní výstřednosti, děje-li se to pod rouškou takzvaného pokrokářství? Katolický lid krajně pobouřen očekává, že příslušné úřady budou konati svoji povinnost.

Rovněž téhož dne přinesl nezávislý Hlasatel tuto zprávu:

Z PATOLOGIE NAŠEHO VEŘEJNÉHO ŽIVOTA

Jak sděluje včerejší Korouhev, schází se v přepychovém bytě pana Josefa Holouška společnost jeho politických stoupců, aby se při pečlivě zastřených oknech oddávala svým „zábavám“ a – poradám! Onehdy podle Korouhve došlo tam k zvláště bouřlivým scénám, při kterých bylo prý slyšet i rány pokáceného nábytku, a dokonce snad i výstřely. Nyní chápeme, proč pánové z opozičního tábora balamutí své čtenáře podlými a zavilými útoky na všechny strany: chtějí odvrátit veřejnou pozornost od věci, ze kterých jim bude horko, až vyjdou najevo. Ostatně by nás zajímalo, kde pan Holoušek bere peníze na tyto politické orgie. Či snad odtud, že byl před nějakým časem členem zábavního výboru své strany?!? Podotýkáme, že jsme ho kdysi viděli ve společnosti senátora V. a ministra Z.; můžeme podle toho již nyní říci, že tato aféra nezasáhne jenom pana Holouška, nýbrž že její následky, jak správně podotýká Korouhev, mohou býti nedozírné.

Když si Josef Holoušek toto vše přečetl, bylo mu, jako by něco tuze těžko polykal. Postavil se k oknu, ale zdálo se mu, že se všichni lidé nějak nápadně ohlížejí po jeho domě. I rozhodl se, že bude toho dne nemocen a vůbec nepůjde za svou prací. Odpoledne přišla jeho hospodyně celá opuchlá pláčem a prohlásila, že dává výpověď a že v domě, kde se dějí takové věci, sloužit nebude. A že hned večer jde pryč.

„Poslouchejte, Máry,” řekl pan Holoušek. „Ženská, mějte přece rozum. Řekněte, byl u mne v prosinci někdo? Pouštěla jste ke mně někoho? Byl tady někdy nějaký křik? Řekněte, osobo, byl, nebo nebyl?”

„Dyť je to v novinách,” řekla osoba vzlykajíc. „Já tu nebudu ani do večera!”

„Hrom do vás!” pravil pan Holoušek. „Máry, vy už jste u mne tři roky. Vy víte, že každý den odpoledne spím, ne? A pak jdu o půl páté na procházku, vidíte? A v osm hodin se vracím k večeři, že? Vy otevíráte každému, kdo zazvoní. No tak, byl tu vůbec někdo? Slyšela jste někdy nějaký rámus? Ano, nebo ne?”

„Když je to v novinách,” zakvílela Máry. „Ježíšmarjá, já nebudu sloužit, kde se vraždí a przní! Milostpane, já nejsem taková, já jsem chudá, ale na čest já držím, to zas jo, vo mně

nemůže nikdo nic říct! Dyť se mě každej ptá, jestli jsem byla při tom! Taková hanba!” zavyla křečovitě.

„Proboha, nekřičte tolik,” vyhrkl pan Holoušek úzkostlivě. „Máry, vy jste přece svědek, že tu nikdo nebyl! Vy můžete každému dokázat, že na tom není slovíčka pravdy –”

„Dyť je to ve všech novinách,” štkala Máry. „Kristepane, co by tak tomu řekla nebožka maminka! A já už tu nebudu ani minutu,” vykřikla zoufale, „jako že je Pánbůh nade mnou, radši budu žebrot, než bych sloužila v takovém pajzlu!”

„Jděte!” zařval nato pan Holoušek a ukázal na dveře. V tu chvíli se rozhodl, že už to tak nenechá; i sedl a napsal několik listů.

III

Den nato stálo v Korouhvi toto:

SKANDÁLNÍ AFÉRA HOLOUŠKOVA

Josef Holoušek se ohání – paragrafem 19. Svědectví propuštěné hospodyně! – Další úžasné podrobnosti!

Pan Josef Holoušek poslal nám „opravu” podle § 19 starorakouského tiskového zákona:

„Není pravda, že v palácovém domě čp. 171 jakási ruka stáhla v oknech záclony, aby nepovolané oko nemohlo spatřit, co se tam odehrává, nýbrž pravda je, že v domě čp. 171 žádná ruka nestáhla záclon, protože v oknech domu čp. 171 žádných záclon není.

Není pravda, že se asi po půlhodině rozlehl v utichlé ulici strašlivý výkřik, nýbrž pravda jest, že se žádný strašlivý výkřik v domě čp. 171 nerozlehl. Rovněž není pravdou, že pak bylo slyšeti rozčilený a prudký hovor několika hlasů, nýbrž pravdou jest, že žádného takového hovoru v domě čp. 171 nebylo.

Není pravda, že do noci nikdo z tajemného domu nevyšel, nýbrž pravda jest, že Josef Holoušek vyšel o půl páté z domu ven. Není pravda, že s nastavší tmou se podařilo zmizeti všem osobám, které byly přímo nebo nepřímo účastny na oné záhadné události, nýbrž pravda jest, že se nikomu nepodařilo zmizeti a že se žádná záhadná událost v domě čp. 171 vůbec nestala.”

Otiskujeme tuto neslýchanou „opravu” podle zastaralého, veškeru svobodu tisku rdousícího § 19, ačkoli k tomu nejsme povinni vzhledem k tomu, že „oprava” páně Holouškova neodpovídá zákonu, vyvracejíc věci, kterých nás nenapadlo tvrditi. Netvrdili jsme, že v domě čp. 171 jsou v oknech záclony ani že se v něm rozlehl strašlivý výkřik. Mohli bychom „opravu” páně Holouškovu klidně hodit do koše, kdyby právě z ní nebylo každému

na první pohled patrně, že takto by neodpovídal člověk, který – mluví pravdu a nemá co skrývat!! Pan Holoušek ovšem nepraví ani slovem, co tedy doma dělal, a chytá se křečovitě takové maličkosti, jako že v jeho oknech není vůbec záclon. Ano, neboť jsou tam – okenice!! A za takovými okenicemi lze se cítit ještě více „v závětrí“ než za spuštěnými záclonami! Pan Holoušek vykládá, že o půl páté odešel, ale nechce nám říci, kam s tak nápadným spěchem odešel! Soudný čtenář vidí, že si svou „opravou“ pan Holoušek – neposloužil!

VÝPOVĚĎ KORUNNÍ SVĚDKYNĚ!

Josef Holoušek usvědčen!

Právě před uzávěrkou listu podařilo se nám zjistiti, že Josef Holoušek brutálně vyhodil na dlažbu svou dlouholetou, přes třicet let mu věrně a oddaně slouživší hospodyni slečnu Marii Malou, když přes jeho hrozby i brachiální násilí odepřela křivě svědčit, že se v domě jejího „šlechtného“ chlebováře nedály zločinné politické machinace a protipřírodní orgie! Náš zpravodaj ihned navštívil slečnu Marii Malou a našel staříčkou bělovlasou hospodyňku, jejíž tvář nese dosud stopy bývalé krásy, i když je nyní ztrhána pláčem a pokryta nesčíslnými modřinami od bestiálního týrání Holouškova. Vzlykajíc a štkajíc prohlásila našemu zpravodaji, že by už ani nohou nevkročila do takového hamepju, jako je byt pana Holouška. S hrůzou odmítla vypovídat bližší podrobnosti o věcech, jichž byla svědkyní, a se slzami v očích děkovala našemu tisku, že ji vysvobodil z prostředí tak bohopustého. Vzhledem k jejímu vysokému vzdělání se naše redakce nešťastné stařenky ujala a zaměstná ji jako roznašečku u abonentů, kteří se nově přihlásí. Podporujte tuto oběť politické a mravní zhovadilosti našich odpůrců tím, že získáte pro náš list nové odběratele! Příspěvky šlechtných dárců přijímá redakce t. l.

Hlasy tisku. – Senzační odhalení Hlídky a Hlasatele.

Včerejší katolická Hlídka potvrzuje v plném rozsahu naše informace, které jsme přinesli především o skandální aféře Holouškově, a podotýká, že věci se již zabývá státní nadvládnictví. Podle informací Hlídky došlo v bytě Holouškově k nejzvrhlejším zločinům proti mravopoctnosti a proti bezpečnosti života. Hlídka naznačuje, že se to dělo v rámci tzv. černé mše, v čemž ovšem nutno spatřovati zločin rouhání. – Je-li tomu tak, pak se tážeme s úžasem, jak je možno, aby takoví zpustlíci běhali svobodně po městě, cynicky se chechtající spravedlnosti? Či jsou chráněni svou politickou legitimací? Jak sděluje Hlídka, vzniká v nejširších vrstvách lidových elementární vření nedozírných následků.

Včerejší nezávislý Hlasatel rovněž z nejlepších pramenů potvrzuje naše první zprávy a konstatuje dále, že do politických orgií u Holouška je zapleten též senátor V. a bývalý ministr Z. Bahno k zalknutí!! Jak oznamuje Hlasatel, konaly se v bytě Holouškově tajné politické porady, při kterých se také střílelo z automatických pistolí!! Není vyloučeno, že jde o přípravu k násilnému komplotu, ano i k atentátům na nejvýznačnější osoby našeho politického života! Hlasatel se táže, odkud disponuje p. Holoušek tajnými fondy k nákupu zbraní a k vydržování rozsáhlé podzemní organizace. Snad bychom mohli nalézt odpověď ve faktu, že p. Holoušek svého času spravoval jisté dobročinné peníze...

Satirický koutek

Milý Pepku Holoušku,
dostals jednu po oušku.

Aristofanes

Téhož dne přinesla Hlídka úvodník o řádění neznabohů a Mexikánů, o pronásledování sv. církve, o hanebných prostopášnostech, které se dějí takřka pod ochranou úradů; úvodník se končil slovy:

Naše strana již učiní patřičné kroky, aby katolické náboženství nebylo zběsile uráženo a veřejná mravnost pošlapána slinami a jedem hyen. Náš poslanecký klub koná pilné porady, aby při nejbližším zasedání interpeloval vládu, co hodlá učiniti na ochranu cti a života věřících. Fiat institutia, jak praví sv. Ambrož.

Dále přinesla Hlídka lokálku:

Pan Josef Holoušek poslal nám opravu podle § 19 tisk. zák., kterou jsme hodili do koše, jednak proto, že došla po uzávěrce tohoto čísla, jednak proto, že neodpovídá ustanovením zákona. Pro své čtenáře podotýkáme, že podle § 19 lze vyvracet i vykrucovat každou pravdu, i kdyby byla zcela prokázána. Slušný, své nevinu si vědomý člověk se zajisté neuchýlí pod ochranu § 19, nýbrž požádá sám státní návladnictví, aby vyšetřilo obvinění proti němu vznesená. Toho si pan Holoušek ovšem učiniti netroufá. Naši čtenáři vědí, že svědomitý, těžce pracující novinář nemusí být poháněn § 19, aby sloužil pravdě, neboť činí tak vždy dobrovolně a obětavě. Bylo by vskutku v zájmu veřejnosti, aby pověstný § 19 byl pro orgány vládních stran prostě zrušen.

Konečně Hlasatel přinesl tento Dopis našeho čtenáře:

Bohudík, že naše obec postavila nové lucerny; již víme, kdo na nich bude viset. A propos, není to ten Holoušek, co kradl v Novém Bydžově kanafas? Jen řežte do té židovské homosexuality a humanity, však víme, odkud ty krvavé peníze pocházejí, a na to má poctivý český holič platit své zlodějské daně? Však vyjdou najevo ještě jiné věci, a pak některým pánům zajde chuť nadávat, že jsem si pomohl. O tom Holouškovi jste to podali nejlíp ze všech novin. S pravdou ven!

Váš Čtenář

IV

Následující den musíme nazvat poněkud klidnějším. Korouhev přinesla na první straně tuto zprávu:

Klub poslanců a senátorů naší strany jednal včera po tři hodiny o skandální aféře Holouškově a vzhledem k tomu, že nebyla dosud úředně vyvrácena, usnesl se na jednohlasném rozhořčení nad faktem, že podle zpráv novin byl chystán atentát na naše nejvýznamnější politické osobnosti, a tedy nepochybně i na milovaného vůdce naší strany, jemuž klub projevil svůj nejoddanější hold věrnosti a lásky za služby, jež vykonal pro všechny vrstvy národa. Klub se usnesl podati interpelaci k vládě, zda byla vykonána patřičná bezpečnostní opatření k ochraně jeho osoby, a navrhne zákon, jímž bude stíhán, kdokoliv se čehokoliv dopustí nebo dopustil proti váženému předsedovi naší strany, se zpětnou platností od počátku jeho politické a celonárodní činnosti roku 1888.

SKANDÁLNÍ AFÉRA HOLOUŠKOVA

Včerejší tisk přinesl další podrobnosti o zločinném komplotu v domě Holouškově. Jak se dovídá Hlídka, podá také poslanecký a senátorský klub katolické strany pilný dotaz v parlamentě, který patrně bude svolán k mimořádnému zasedání. Zatím je stahováno četnictvo a dojde patrně k rozsáhlému zatýkání. Podle spolehlivé zprávy mají některé pluky v kasárnách hotovost.

Španělský deník Manana oznamuje od svého dopisovatele z Prahy, že Josef Holoušek byl zatčen pro podezření z defraudace a sodomie. Potvrzení této zprávy do uzávěrky listu nedošlo. Resto del Carlino, vycházející v Bologni, se dovídá, že skandální aféra Holouškova má v pozadí rozvětvenou bolševickou špionáž a odhalí nitky chystaného atentátu na Vůdce! Podle této informace není dosud zřejmo, jde-li o atentát na Mussoliniho, nebo na milovaného vůdce naší strany. Veřejnost žádá, aby zahraniční ministr ihned vysvětlil, co je na těchto zprávách pravdy!

Slečna Marie Malá nás žádá, abychom uveřejnili, že nebyla ve službách pana Holouška přes třicet let, nýbrž toliko tři leta, přičemž podotýkáme, že jest jí toliko třicet šest let. Osud této mladistvé oběti politického komplotu Holouškova vzbudil všeobecný zájem naší šlechetné veřejnosti. Na příspěvcích se sešlo dosud 47 Kč 60 h, sedm párů obnošených bot a množství nabídek k sňatku. Ušlechtilým příznivcům dík.

Pan senátor V. nás žádá, abychom uveřejnili, že 17. prosince nebyl v bytě pana Holouška, jelikož se nalézal po celý prosinec na Riviéře. Milerádi uveřejňujeme v zájmu pravdy, které náš list vždy obětavě slouží. Tážeme se však: Kdo to tedy jiný byl onoho dne u pana Holouška? Pan Holoušek ovšem bude zbaběle mlčet – jako dosud!

Téhož dne omezila se Hlídka na těchto pár řádků:

Včerejší Hlasatel zjišťuje, že na skandální aféře Holouškově měly podíl i významné politické osobnosti, jako bývalý ministr Z., senátor V. a mnozí jiní, jichž jména se v

zasvěcených kruzích toliko šeptají. Zdá se, že ona pustá orgie vyroste v aféru celostátního významu přes horečné pokusy židovských a zednářských kruhů, aby byla ututlána. Dále sděluje Korouhev, že Josef Holoušek ztýral a shodil ze schodů staříčkou Marii Malou z vážené katolické rodiny, když se byl marně pokoušel ji přinutit, aby falešně přísahala. Ubohá stařena byla odvezena k milosrdným bratřím, kde zápasí se smrtí. Není tedy pravda, že je zaměstnána v administraci Korouhve jako roznašečka, neboť jest již dávnou a nadšenou stoupenkyní naší strany. Neuvěřitelné chování policie, která dosud pachatele nezatkla, bude uvedeno na přetřes v nejbližším zasedání sněmovním.

Tedy tohoto poměrně klidného dne vyšla v deníku Volná svoboda první odpověď Josefa Holouška. Mořil se s ní celý den předtím; přál si, aby to bylo co nejkratší a přitom docela jasné, a proto spolkl všechno, co se mu dralo na jazyk, a napsal jen toto:

ODPOVĚĎ NAPADENÉHO

Po několik dnů jsem již předmětem anonymních novinářských útoků, které se velmi nezvyklým způsobem dotýkají mého soukromého domu. Nechápu ani, proč a z čeho jsem vlastně viněn; soudě podle novin, dopustil jsem se dne 17. prosince odpoledne ve svém bytě při zastřených oknech vraždy, smilstva, rouhání, ozbrojeného spiknutí, atentátu na politické vůdce a nevím čeho ještě. Zatím však – aby už jednou byl konec podobným nesmyslným řečem – mohu dokázati, že jsem 17. prosince ve svém bytě čp. 171 od tří do čtyř spal na pohovce po únavné denní práci při zcela nezastřených oknech; k žádnému výkřiku ani hluku v mém bytě nedošlo, jak mi potvrdí můj soused pan Jan Vondráček, obchodník s rybami. Od půl páté do půl sedmé byl jsem, tak jako každého dne, na procházce v městském parku, což mi snadno potvrdí osoby, které jsem cestou potkal a zdravil: pan vrchní rada Štok, pan Arthur Taussig, redaktor Slavík atd. Od půl sedmé do osmi jsem byl v Obecní kavárně, kde jsem hrál v domino s panem Kostomlatským, učitelem, panem Hugo Ledererem, obchodním zástupcem, panem Rokosem a jinými. O osmé hodině jsem se jako obyčejně odebral domů k večeři, doprovázeje kus cesty pan Rokose. To jest vše, co jsem činil 17. prosince. Doma jsem po celý den nikoho nepřijal a s nikým jiným nemluvil. Či byl jsem snad toho dne ještě někde jinde? Ať mi ti anonymní pánové v novinách prominou: rád bych ještě řekl, že si trpce stěžuji veřejnosti na jejich bezohledný a bezdůvodný vpád do lidského soukromí. Tím je věc, doufám, dostatečně objasněna.

Když tuto odpověď četli lidé, potřásali hlavami a pravili: „Jářku, tohle je nějak slabé. Ono na té aféře bude přece jen něco pravdy. Pane vrchní, přineste mi Korouhev a Hlídku! Já holt říkám: u nás je to samá korupce a lumpárna. Cože, že už nemáte papriku? Ale to je skandál! Hergot, to jsou poměry!”

V

Toho dne večer vydala Korouhev toto zvláštní vydání:

SKANDÁLNÍ AFÉRA HOLOUŠKOVA

Konečně se holoušek odvažuje odpovídat! Zbabělé vytáčky a vykrucování. Povedené „alibi” Holouškovo. Leze to z něho jako z chlupaté deky. Strašlivé doznání obviněného!!

Když jsme přinesli bezpečně zjištěná fakta o neslýchané aféře Josefa Holouška, nebyli bychom věřili, že toto individuum bude mít tu troufalost, aby na ně odpovíдалo! Nebyli bychom věřili, že se najde list, který by otevřel své sloupce zbabělým lžím a nemužnému zapírání, kterým se obyčejně ohánějí padouši přistižení in flagranti! Tento list se našel! Je to ovšem Volná svoboda, pověstný prolhaný a ničemný plátek, který se neštítí žádného bídáctví proti našemu tisku a naší straně. Jak hrůzný to doklad mravního úpadku a zvrhlosti nepřátelské žurnalistiky! Ano, spi, Havlíčku, v svém hrobečku... Avšak vraťme se k „odpovědi” pana Holouška, jejíž nápadná rozpačitost a bezvýraznost prozrazuje mimoděk hrůzu, kterou má chycený pachatel z následků našich odhalení! Teprve na konci si dodává kuráže a štve proti nám, škemraje poníženě u veřejnosti, aby se ho ujala „proti vpádu novin do jeho soukromých záležitostí”. Naneštěstí však pan Holoušek při svém zděšeném koktání prozradilo těchto „soukromých záležitostech” více, než mu bude milo...

Je známým trikem, že se chycený zloděj tváří jako nevinátko. Také pan Holoušek pokrytecky prohlašuje, že „ani nechápe, z čeho je vlastně viněn”. Máme tu to snad říci ještě důrazněji? Už i vrabci na střeše vědí, z čeho je pan Holoušek viněn, jen on to neví, protože to vědět nechce! Musel by pak ledacos vysvětlovat...

Pan Holoušek tedy tvrdí: „Mohu dokázat, že jsem 17. prosince od tří do čtyř spal na pohovce po únavné denní práci při zcela nezastřených oknech.” Tu se tážeme přímo a veřejně:

1. Čím může pan Holoušek dokázat, že spal?

2. Proč si pan Holoušek netroufá říci, s kým spal? Právě to by naši veřejnost právem a vysoce zajímalo!

3. Jaká to byla „únavná práce“, po které pan Holoušek cítil tak nápadnou potřebu tak tvrdě spát, že ani nezastřel svých oken?

4. Spal-li pan Holoušek, jak může vědět, že nedošlo k žádnému výkřiku ani hluku? Čtenář vidí, do jakých povážlivých rozporů se pan Holoušek zaplétá!

5. Malý omyl se spuštěnými záclonami jsme už dokonale vysvětlili. Pan Holoušek se činí velmi podezřelým, chytá-li se tohoto stébla!

Dále pan Holoušek mnohomluvně vykládá: „Od půl páté do půl sedmé byl jsem na procházce v městském parku, což mi snadno potvrdí osoby, které jsem cestou potkal a zdravil: pan vrchní rada Štok, pan Arthur Taussig, redaktor Slavík atd.” Ať nám pan Holoušek odpoví na tyto otázky:

1. Co tedy činil od čtyř hodin do půl páté? Za takovou dobu se může stát – velmi mnoho!

2. Kdo jsou ti „atd.“, které na své procházce potkal a které se zdráhá plně jmenovati? Proč je nejmenuje? Má k tomu asi velmi silné pohnutky!

3. Jak je možno, že si tak přesně pamatuje, koho před šesti týdny nahodile potkal na své „denní procházce“? Takovou nápadnou paměť mívají lidé, kteří z nějakých příčin – nutně potřebují alibi!

4. Proč chodí pan Holoušek na procházku – až za tmy? Co vlastně hledá v městském parku o půl sedmé?

5. Jak může pan Jan Vondráček vědět, co se dalo v domě pana Holouška od tří do čtyř? Či byl po tu celou dobu dne 17. prosince (kdy, jak zjišťujeme, byly minus tři stupně pod nulou) – na ulici? Upozorníme tohoto svědka, že se křivé svědectví přísně trestá!

Dále pan Holoušek pokládá za nutno sdělit s veřejností: „Od půl sedmé do osmi jsem byl v Obecní kavárně, kde jsem hrál v domino s panem Kostomlatským, učitelem, panem Hugo Ledererem, obchodním zástupcem, panem Rokosem a jinými.” K tomu několik otázek:

1. Byl-li pan Holoušek do půl sedmé v městském parku, jak mohl být od půl sedmé v Obecní kavárně, vzdálené od parku nejméně 10 minut? Jak vidět, zaplétá se pan Holoušek krok za krokem do svých lží!

2. Bylo to skutečně domino, co hráli ti pánové v uzavřené místnosti kavárny? Pochybujeme o tom vážně, neboť v dominu se obyčejně nehraje o velké peníze!

3. Kdo byli ti jiní, jichž jména opět pan Holoušek zamlčuje, třebaže to jsou, jak víme, jména velmi známá?

Dále: „O osmé hodině jsem se jako obvykle odebral domů, doprovázejí kus cesty pana Rokose.“ Naše otázky jsou:

1. Bylo to o osmé večer – nebo o osmé ráno?
2. Vedl a podpíral pan Rokos pana Holouška – nebo opačně?
3. Není to ten pan Rokos, jehož synovec – je komunista?!?

Je naprosto zřejmo, že ani slovo z „odpovědi“ pana Holouska neobstojí před věcnou kritikou! Avšak chycen ve vlastním zapírání zřejmě zmaten upadá pan Holoušek náhle v přímé doznání!

„Byl jsem snad toho dne ještě někde jinde,“ praví výslovně, čímž konečně prozradil, co jsme z něho páčili heverem! A na jiném místě, zcela přiveden do úzkých, činí toto strašlivé přiznání:

„Dopustil jsem se 17. prosince ve svém bytě při zastřených oknech vraždy, smilstva, rouhání, ozbrojeného spiknutí a atentátu na politické vůdce!”

To jsou ipsissima verba Josefa Holouška! A pak se ještě dovolává ochrany proti rušení svých „soukromých záležitostí“! Veřejnost věru neví, má-li žasnout spíše nad zbabělostí, nebo nad cynismem jeho odpovědi! Holouškovo bezděčné doznání přesně dotvrzuje správnost našich informací. Byl to tisk naší strany, který prořízl tuto hlízu; tím se skvěle potvrzuje heslo našeho listu: Pravdu, jenom pravdu, vždy pravdu, a vše pro vlast! Další řízení s Josefem Holouškem ponecháváme nyní Spravedlnosti!

VI

Nazítí pak Hlídka ocitovala zčásti zvláštní vydání Korouhve a připojila k tomu:

Z doznání Holouškova je zřejmo, že do jeho strašlivé aféry je zapletena celá rada osob. Z těch, které dosud jmenoval, upozorňujeme zvláště na jména Arthur Taussig a Hugo Lederer a připomínáme, že jsme od počátku upozorňovali na rituální a židovský ráz obscénních výjevů v bytě Holouškově. Redaktor Slavík, který je rovněž doznáním Holouškovým silně kompromitován, je organizovaný socialista a byl za Rakouska souzen pro antimilitaristické rejdy. Důtklivě pak upozorňujeme zemskou školní radu na jméno učitele Kostomlatského, kterýžto povedený vychovatel mládeže podle výpovědi Holouškovy holduje po nocích zakázaným hrám a podobným orgiím. Mají snad takové osobě býti svěřeny útlé dětské dušičky? Pak se nemůžeme diviti, že roste zločinnost jako blín v otrávené studni!

Naproti tomu pan vrchní rada Štok nás žádá, abychom uveřejnili, že neudrzuje, a nikdy neudrzoval bližších styků s Josefem Holouškem a že jej 17. prosince nepotkal, ani s ním

nemluvil. Tím se celá „obhajoba“ Holouškova hroutí jako domek z karet postavený na hlíněných nohou. Další z kumpánů Holouškových, bolševik Rokos, měl již kdysi co dělat se soudy, byv volán jako svědek v jakési při. O jedno svědectví více nebo méně je lidem tohoto druhu zřejmě lhostejno. Není pak divu, že falešné přísahy kvetou jako houby po dešti! Co se týče Jana Vondráčka, byl jeden jeho tovaryš předloni trestán pro násilí spáchané v opilství. Náš lid si už sám udělá názor o věrohodnosti těchto svědků, kteří by chtěli usvědčiti tisk vládních stran z nějaké třeba i nezaviněné nepřesnosti.

Marie Malá, oběť zvířecího týrání Holouškova, zemřela včera u milosrdných bratří nenabyvši již vědomí. Jak jsme zjistili, byla po dlouhá léta almužnicí u sv. Tomáše a trávila již půl roku na loži nemohouc hnouti údem. Její pohřeb bude se konati zítra nákladem pohřebního bratrstva bl. panny Anežky...

Klub poslanců a senátorů naší strany se včera usnesl podati pilný dotaz k ministru zahraničí, co je mu známo o Holouškově účasti na atentátu proti Mussolinimu a jak dalece je zjištěn Holouškův podíl na bolševické špionáži.

Jak se dovídáme, je postavení ministra zahraničí povážlivě otřeseno následkem posledních událostí.

Rovněž Hlasatel ocitoval v jádře zvláštní vydání Korouhve a poznamenal k tomu:

Vrchní rada Štok, jeden z Holouškových „svědků“, neblaze proslul za války svým černožlutým rakušáctvím; tehdy se ovšem psal Stock a pronásledoval sveřepě české a pokrokové lidi, že prý přechovávají doma sádlo. Korunním svědkem Holouškovým je obchodník s rybami Jan Vondráček, o kterém se nám sděluje, že jeho ryby páchnou bahnem. Není to snad bahno z aféry Holouškovy?! Ostatní „společnost“ Holouškova je vesměs bolševická a židovská cháska s několika Němci a monarchisty, kteří za mrzký peníz slouží nepřátelům našeho národa. A což až vyjdou najevo ti ostatní, které si Holoušek ještě nechává za lubem! Patrně očekává, že jeho mlčení – bude dobře zaplaceno! Aspoň ta nápadná netečnost všech úřadů k skandální aféře Holouškově nasvědčuje tomu, že byl dán „shora“ pokyn ututlat, co se ještě dá. My však bdíme! Caveant consules!

„Poslouchejte,” pravil americký Čech, když toto vše v kavárně četl, „tohle všechno jsou – eh – opoziční noviny?”

„Kdepak,” děl mu domácí Čech, „to jsou samé orgány vládních stran.”

„Jděte,” divil se americký Čech, „tedy proč tak – eh – are they agitating – řežou do vlády a úřadů?”

„To je u nás takový zvyk,” poučil ho domácí Čech.

„Hum,” mínil Amerikán. „A copak se u vás nelynčuje? Víte, natřít dehtem – a obalit peřím – a na lucernu, víte?”

„Ne,” řekl Čech důstojně. „My jsme civilizovaná země.”

„Jděte,” podivil se Amerikán upřímně.

Téhož dne přinesl také Rudý den jednu lokálku:

Čím se baví buržoazie. Měšťácké listy mají zas jednu aférku ze své „lepší společnosti”. Vyčítají buržujovi Holouškovi, že se ve svém přepychovém bytě baví s děvčátko a že předváděl onehdy různým pravičáckým politikům a ministrům při šampusu různé hry, kterým prostý lid říká sviňáctví. Proti tomu se cudný Holoušek uraženě brání, že on docela nic, že se jen nevině napapal a nabumbal, a pak unaven tímto výkonem šel nevině hajat na otoman a spinkal až do večera, pak šel trochu ven vyvětrat své napuchlé pandero, potom si v šambru nevině zahrál v kartičky a osvěživ se takto šel zase domů žrát, chlstat a chrnět jako hodný chlapeček. Tím se takový buržuj honosí jako ctnostným životem, zatímco milióny dělníků se dřou na jeho pohodlí. Holouškové, s vámi bude nový svět účtovat co nejdříve a nejpádněji!

Krom toho vyšly toho dne o skandální aféře Holouškově články a lokálky v 19 domácích denících, 178 místních týdenících a všech velkých světových žurnálech. Co se týče tisku zahraničního, byl Josef Holoušek v 13 případech rozsápán od rozzuřeného davu, ve 2 případech zaživa upálen i se svým domem a v 51 případech zatčen. Z čehož je zřejmo, že v tomto světě dosud nevymřel smysl pro spravedlnost.

VII

Následujícího dne psala Korouhev toto:

SKANDÁLNÍ AFÉRA HOLOUŠKOVA

Usvědčený Holoušek – mlčí! Jeho odhalení kumpáni. Bahno se valí dál!

Jak jsme bezpečně předpokládali, nemůže Holoušek na naše zdrcující odhalení namítnouti ani slova!

Mlčí jako zařezaný,

zejména pak křečovitě tají, koho dosud nejmenovaného „potkal” na své tajemné noční procházce v parku, kde ještě podle vlastního doznání toho dne byl, kde strávil noc ze 17. na 18. prosince atd. Všechny jeho dosavadní vytáčky se ukázaly jako nestoudná lež; zato vycházejí najevo

nečekané podrobnosti

o jeho kumpánech, které ve svém zmatku prozradil. Vrchní rada Stock je pověstný černo-žlutý Rakušák, který dal za války pověsit tisíce českých životů pro domnělou velezradu! Obchodník Vondráček byl trestán pro násilí spáchané v opilství! Redaktor Slavík je zakuklený bolševik a antimilitarista! Arthur Taussig, ovšem žid, je nápadný svými častými cestami do Německa! Učitel Kostomlatský má denní styky s nedospělými dětmi a byl pozorován, že si od nich nechává donášet školní sešity do svého bytu! Hugo Lederer, rovněž žid, může býti příbuzný známého maďarského vraha Lederera! Naproti tomu můžeme prohlásiti, že pan Rokos je náš dávný abonent a straník, a následkem toho je povznešen nad veškeré podezření. Je ovšem

strašlivým lotrovstvím

zaplétat nevinné osoby do svých rejdů, aby se smazala správná stopa! Každou hodinu se očekává, že vyjdou najevo

další spoluviníci,

mezi nimiž, jak můžeme předem říci, jsou skoro všichni vůdcové našich politických odpůrců! K demisi ministra zahraničí dojde dnes nebo zítra.

Slečna Marie Malá nás žádá, abychom konstatovali, že – oproti zprávám Hlídky – nebyla nikdy almužnicí u sv. Tomáše a že nezemřela, tím méně že má dnes pohřeb; naopak zotavila

se již z otřesu, způsobeného jednáním Holouškovým, a nastoupila jako hospodyně u p. obchodníka s rybami Aloise Počepického.

Téhož dne píše Hlídka:

Naše včerejší informace opravujeme v tom smyslu, že pan Kostomlatský je soukromý učitel zpěvu, nyní na odpočinku, a býval před lety regenschorim u sv. Havla, kde byl všeobecně vážen pro svou milou povahu. Pan Alois Rokos nás žádá o sdělení, že není totožný ani příbuzný s bolševickým Rokosem, zapleteným do aféry Holouškovy. Jinak ovšem trváme na svých informacích i na svém stanovisku k aféře Holouškově. Postavení ministra vnitra se považuje za vážně otřeseno následkem chystaných interpelací poslaneckých klubů vládní většiny, jakož i proto, že křeslo ministra vnitra pro sebe právem reklamuje naše strana.

Z Hlasatele vyjímáme toto:

Ve své „odpovědi“ se Holoušek opovážil protestovat proti „vpádu anonymů do lidského soukromí“. Naše žurnalistika ovšem nepotřebuje, aby ji někdo upozorňoval na to, že soukromý život řádného občana je nedotknutelný a chráněn zákony. Avšak což když někdo „v soukromí“ se dopouští sodomie nebo svádí nedospělé dívky? Což když falšuje bankovky, vyrábí pumy nebo rozřezává a spaluje v kamnech lidské mrtvoly? V takových případech koná novinář svou svatou a odpovědnou povinnost, vniká-li do uzavřených brlohů, aby odtud vyvlekl a pranýřoval zločin ohrožující lidskou společnost! Touto odpornou komedií se zbavil Holoušek poslední špetky lidské sympatie, a tak dále.

Téhož dne vyšlo ve Volné svobodě zasláno pana Jana Vondráčka, obchodníka s rybami:

Nížepsaný potvrzuje, že dne 17. prosince v domě čp. 171 nic zvláštního nestávalo, nebo dostal téhož dne zásilku čerstvých ryb na vánoce a dával je do kádí před tímž domem, do něhož nikoho vejítí neviděl, a naopak jen toliko pana Holouška jítí na procházku, se kterým několik slov o počasí a drahotě ryb vyměnil. Týž žádného křiku neslyšel, leč když učedník u

pana Jakuba Tmeje, lahůdky, káva a smíšené zboží, čp. 172, láhev s okurkami upustil a za to plačíc potrestán byl, načež jsem až do šesti hodin na práci dozíral, neb jiného nic se nepříhodilo. Rovněž není pravda, že mé ryby páchnou bahnem, neb moji ct. zákazníci si nikdy na zápach nestěžovali, a naopak vždy s důvěrou ke mně se obraceli, neb týž vede na témž místě obchod již dvacet sedm let. Tolik v zájmu veřejnosti.

S úctou

Jan Vondráček,

obchodník s rybami

V témže čísle Volné svobody vyšla druhá odpověď Jana Holouška, jež, přiznejme to, prozrazuje jistou podrážděnost:

ANONYMŮM Z KOROUHVE, HLÍDKY, HLASATELE ATD.

Pánové, útočíte na mne ničemně, krytí svou zbabělou anonymitou. Žádám vás, abyste se konečně podepsali, tak jako se podepisuji já, nazývaje vás veřejně lháři a zákeřníky.

Nemusel bych se hájit, neboť vést důkazy jest povinností toho, kdo obvinuje. Nicméně abych už měl pokoj od surového štvání, opakuji, že jsem dne 17. prosince po krátkém odpočinku posvačil, napsal jeden nebo dva dopisy, šel na procházku, kde jsem krom dříve jmenovaných pánů potkal ještě mně povrchně známé p. insp. Kotrbu, dr. Valnohu, sekčního šéfa Horáka a pí Šejnohovou – o jiných už nevím; a večer jsem strávil v přátelské společnosti, kde jsem mluvil také s p. farářem Nyklíčkem a redaktorem Korouhve Paříkem. Jinak jsem nikoho nepotkal a s nikým jiným nemluvil. Po osmé večer jsem byl doma a poslouchal v rádiu Traviatu.

Pánové, je mi stydno, že mám skládat veřejně počet z konání tak všedního. Žádám vás důrazně, abyste konečně podali jakýkoliv důkaz, že jsem dělal něco jiného, než co uvádím. Neučiníte-li tak, prohlašuji vás za utrhače a zlovolné, skandalizující anonymy.

Josef Holoušek

Lidé, kteří toto četli, potřásali hlavou a říkali: „Nono, ten se rozčiluje! Z toho je vidět, že je v rejži. Vidíte, já jsem hnedle říkal, že na tom něco je! Kam se člověk koukne, všude je nějaká lotrovina. Řekněte, bylo tohle za Rakouska?”

VIII

Den nato se četlo v Korouhvi toto:

SKANDÁLNÍ AFÉRA HOLOUŠKOVA

Místo odpovědi – surově spílá! Zas nové lži a vytáčky! Slintá po bezúhonných osobách! Hulvát a padouch!!

Jinými slovy nenazve slušná veřejnost člověka, který – jsa po zásluze pranýřován – místo obrany

zběsile nadává a plivá,

chrle na veškerou českou žurnalistiku pepické a nejuvulgárnější výrazy, z nichž namátkou vybíráme jen ty nejmírnější: „ničemnost, zbabělá anonymita, lháři, zákeřníci, povinnost, surové štvání, abych už měl pokoj, je mi stydno, žádám důrazně, utrhači, zlovolní a skandalizující anonymové“. Jaké klasobraní sprostot, urážek a uličnických nadávek! Papír podlé, všeho všiváctví a rošťáctví schopné Volné svobody se ovšem nezačervená pod tímto přívalem bláta, jež páchne stokou a kriminálem... Tady vidíme našeho politického nepřítele v jeho pravé podobě a „ušlechtilé“ úrovni, za kterou by se styděl poslední vagabund a šibeničník! Jinak onen pustě spílající apač nemá co říci; blekotá něco docela jiného než předevcírem, zaplétá se do nových lží a stříká pomluvačným jedem a blátem po osobách, které by mu ruky nepodaly, jako je člen naší redakce, známý spisovatel vlasteneckých a dívčích románů pan Pařík, pan farář Nyklíček, pan sekční šéf Horák a nescíslní jiní. Koho ještě hodlá spílající pan Holoušek vtáhnout do svého kalu? Je trapno vidět, jak se svíjí v bezmocném vzteku a vymýšlí si nové okolnosti, jako že prý svačil (!), psal jeden nebo dva dopisy (komu? a byl to jeden dopis, nebo dva?) a večer od osmi poslouchal v rádiu Traviatu (Traviata se začíná od sedmi!); zato neodpovídá na žádnou z našich otázek a s drzostí ostříleného bandity se rozkřikuje na nás a chce nám poroučet, abychom my podali důkazy o jeho hnusných rejdech! Chtěje dokázati své „alibi“, uvádí čtyři osoby, které potkal za své dvouhodinné procházky, – víc jich prý nebylo! Člověk, který se neskrývá, potká za dvě hodiny sta, ba tisíce osob! Takový lhář chce ovšem nahradit sprostými nadávkami, co mu chybí na síle důkazů...

Hlídka téhož dne píše pod titulem Utrhač horší vraha:

Bylo by již načase učiniti zákonem přítrž zkáze mravů, kterou rozsévá jistá část veřejného tisku, libující si v oplzlostech a sprostotách. Včerejší Volná svoboda posadila korunu tomuto blínu plivajícímu po dobrém jménu čistého štítu našeho novinářství, uveřejnivši kletby a nadávky Josefa Holouška, kterými se zavléká dosud neslýchaná hrubost a surovost do způsobu, kterým lidé, kteří se honosí svým volnomyšlenkářstvím, které bují i na odpovědných místech, útočí na slušný tisk. Nemůžeme vůbec otisknouti zvlčilých nadávek Josefa Holouška, abychom neurazili citů našeho prostého čtenářstva; omezujeme se na to, že se tážeme důrazně ministra vnitra, nač tedy máme cenzuru tisku a proč nebyly ihned konfiskovány ony zvířecké a každého vzdělaného člověka pohoršující výrazy.

Včerejší Korouhev nás chce poučovati o našich zpravodajských povinnostech tvrdíc, že Marie Malá nezemřela a nebyla včera důstojně pohřbena. Máme v rukou originál úmrtního listu Marie Malé, rozené roku 1841 a příslušné do Horšova Týna. Doporučujeme Korouhvi, aby raději metla před vlastním prahem!

Hlasatel toho dne otiskl pod titulem Uličník toto:

Aférista a ničema, kterého náš list usvědčil z nejpodlejších zločinů, mstí se nyní na slušném tisku přímo nepřičetným způsobem, denuncovav naše přední, ve službách vlasti a boji za pravdu zešedivělé novináře jako zbabělé anonymy, lháře a zákeřníky! Tyto neurvalé výrazy mohl ovšem otisknout jen tak mizerný šundblat a bídný, korupční plátek, jako je Volná svoboda. Naše žurnalistika odvodí z toho plné důsledky a zakročí ostře proti takovému otravnému tisku. Jak se dovídáme, věci se již zabývá Syndikát novinářů. Necht' také vyšetří, z jakých peněz je Volná svoboda udržována a proč byl z její redakce vyhozen Florián Zedník, nynější člen redakce Hlídky!

Pan Jakub Tmej nás žádá, abychom konstatovali, že tvrzení pana Jana Vondráčka, jako by pan Tmej pohlavkoval a týral své učedníky, je mrzká politická insinuace a že onen učedník, který 17. prosince rozbil láhev s okurkami, byl záhy nato propuštěn pro krádež oříšků. – Tak tedy vypadá „obhajoba“ Holouškových svědků ve světle pravdy!

V těchto dnech svého boje poznal Josef Holoušek, kdo jsou jeho skuteční přátelé. Jsou to lidé, kteří se postiženému nevyhnou, nýbrž mu dají dobrou a účastnou radu.

„Poslouchejte,” řekl mu jeden, „vy jste to vzal nadobro špatně do rukou. Vy jste to měl prostě a nadobro ignorovat, rozumíte?”

„Víte,” pravil druhý, „já bych je byl na vašem místě hned všechny žaloval. Vy jste to zvorál, že jste se s nimi hádal. To byla chyba.”

„Vy jste jim, člověče, neměl nic přiznat,” mínil třetí. „Člověk se vždycky chytne, když jim napoví, co dělal. Měl jste jim jenom říci: Dokažte to, a nic víc, rozumíte? Tak se to dělá! Nic jim nedat do rukou!”

„Já říkám, měl jste jim dát po hubě,” pravil čtvrtý. „Pár facek, a bylo by to odbyto. Co jste psal, to je limonáda. Tím jste to projel.”

„Měl jste jim odpovídat naprosto zdvořile,” děl pátý. „Pak byste měl všechny slušné lidi na své straně. Ale takhle –”

Zkrátka pan Holoušek se dozvěděl, že ať se bránil jakkoliv, činil to docela špatně a že by to každý na jeho místě dělal docela jinak. To ho zarmoutilo.

IX

Nazítří přinesl největší list největší strany toto opravdu povznášející kázání:

O ČEST NOVINÁŘŮ

Naše veřejnost byla v posledních dnech vzrušena jistou aférou, již jsme nevěnovali pozornosti jsouce přesvědčení, že náš tisk má na starosti vážnější problémy než nějaké chvilkové senzace. Nemůžeme však nezaujmouti stanoviska k způsobu, jakým tato skandální aféra byla v tisku přetřásána. Snad i noviny zjišťující fakta případu Josefa Holouška tu a tam poněkud přestřelily, což každý omluví chvatem novinářské práce a nemožností opatřit si v

kterémkoliv okamžiku spolehlivé informace, i když zajisté nechceme tvrditi, že by se jim k tomu nedostávalo dobré vůle. Ostatně je dosti prostředků, jak opravit menší nepřesnosti, jež lehko proklouznou i při faktech jinak bezvadně zjištěných. Avšak v tomto případě osoba, která se považovala za uraženou, místo aby hájila své cti před soudem, napadla nezvyklým a – řekněme to přímo – surovým způsobem zúčastněné noviny, vytýkajíc jim lež a anonymitu. Tu bychom poznamenali, že se těžce pracujícímu novináři děje křivda, je-li viněn ze lži tam, kde v nejhorším případě má být šetrně upozorněn, že se dopouští omylu. Kdyby čtenář věděl, s jakými obtížemi zápasí náš novinář, aby sloužil pravdě, hleděl by s úctou na jeho obětavou a bezoddyšnou činnost a uznal by, že penzijní pojištění zestárlých novinářů je palčivou otázkou dne. Naše politické kruhy zajisté neopomenou právě při této trapné příležitosti odměnití úctyhodnou práci našich žurnalistů urychleným vydáním zákona o jejich starobním pojištění.

Stejně neprávem se vytýká našemu novináři anonymita. Je to nejenom výraz jeho skromnosti, nýbrž i důkaz toho, že s potlačením vlastní osobnosti slouží toliko svému listu, své straně, svým čtenářům, pravdě, vlasti a veškerenstvu. Ješitní lidé se honosí svým jménem, kdežto pro novináře platí heslo: Vše pro list, nic pro sebe! Proto slušná veřejnost s rozhořčením odmítne každý útok proti anonymitě jako útok proti celému novinářskému stavu!

Korouhev:

Satirický koutek

Apač Pepek Holoušek

nadává jak papoušek.

Aristofanes

Hlídka:

... usvědčený aférista a nactiutrhač, uličnický spílající Holoušek...

Hlasatel:

... je nápadno, že současně s propuknutím ostudných afér panamisty Holouška se objevuje tolik padělaných dvacetikorun...

O den později Korouhev:

... konečně zalezl jako jedovatý plaz u vědomí, že před slušnou veřejností, sytou odporných afér, definitivně prohrál.

SENZAČNÍ AFÉRA V ŘEZBÁŘSKÉ BANCE

Tisícové schodky! Tajný fond poslance M. Těsně před uzávěrkou listu se dovídáme atd.

Hlídka:

... individua jako Holoušek, která rozvířují náš veřejný život skandálními a nechutnými aférami.

Hlasatel:

... jako skandální aféra Holouškova, jež zostudila nás národ před celým světem. Nač potom vydává jisté ministerstvo tolik miliónů na zahraniční propagandu? Či jdou ty peníze – na jiné účele?

KORUPCE V ÚŘADU PRO MEZIMĚSTSKÝ OBCHOD

Jak se doslýcháme, má přednosta jednoho odboru tohoto úřadu nápadně fešnou písáčku; tento bobeček má zase bratrance, který byl právě v těchto dnech od téhož přednosta přijat za dočasného zástupce prozatímního výpomocného sluhy, zatímco daleko kvalifikovanějšími silám byly žádosti vráceny atd.

Den nato nebylo v Korouhvi nic, co by se pana Holouška týkalo. V Hlídce nic. V Hlasateli nic. Neboť zatím se provalil skandál s dodávkami přezek pro vojenské řemeny.

Pan Holoušek četl noviny nevěře svým očím. Když opravdu v nich nenašel o sobě ani zmínky, zesmutněl jaksí, jako by mu něco scházelo.

Cítil se tak opuštěn, že toho večera ani nerozsvítil.

X

Toho večera stáli dva občané na ulici a povídali si o svých chřipkách.

„Koukejte,” řekl jeden, „ten Holoušek ani nesvítí. Třeba ji má taky.”

„Čertví,” pravil druhý, „co tam tak potmě dělá. Zas nějaké tento, já myslím.”

„Poslouchejte,” nato první, „já bych se na jeho místě namouduši oběsil. Než takovou vostudu, tak radši provázek na krk. To bych já udělal.”

„Ba,” mínil druhý. „Však by ho nebyla škoda.”

Za chvíli zadrnčel v redakci Korouhve telefon a někdo oznamoval:

„Poslouchejte, právě slyším, že se ten Holoušek oběsil.”

„Který Holoušek?” ptal se noční redaktor.

„No ten s tou aférou,” pravil hlas v telefonu.

„Aha,” řekl noční redaktor. „Tak je dobře.”

Nazítí byla v Korouhvi tato lokálka:

Sám se odsoudil. Josef Holoušek, který tak neblaze proslul svou skandální aférou, byl včera nalezen ve svém bytě oběšen. Na stole nechal dopis, ve kterém praví, že ho k jeho zoufalému skutku dohnaly výčitky svědomí, a kde prosí za odpuštění, že tak hrubě spílal našemu tisku, který v zájmu pravdy taktně upozornil na některé nepřístojnosti, kterými Holoušek potřísnil své kdysi dobré jméno. V dřívějších letech býval veřejně činný a požíval obecné vážnosti, pokud nevstoupil v řady našich zavilých politických nepřátel. Tam vede politické štvání našich odpůrců! Mrtvola Holouškova byla odvezena k pitvě do umrlčí komory.

Hlídka napsala:

Konec neznabohův. Josef Holoušek, známý našim čtenářům ze své skandální aféry, se včera ve svém bytě v pomatenosti smyslů oběsil. Jak žil, tak zemřel. Je to nová oběť moderního liberalismu, jenž otřásaje mravními zásadami končí ve smyčce sebevrahovně.

Hlasatel oznámil:

Tak to dopadá. Pověstný Josef Holoušek se včera ve svém bytě oběsil – nahý, s žilami podřezanými a napolo upálen ohněm, který pod sebou rozdělal, když vypil lahvičku jedu. Chtěl uniknout trestající Spravedlnosti.

Toho večera navštívil redakci Korouhve jeden pán a povídá nočnímu redaktorovi: „Poslyšte, ten Holoušek se myslím neoběsil. Já ho právě teď potkal, zrovna si kupoval u uzenáře bůček.”

„Jděte,” řekl redaktor, „a jaký byl?”

„Pěkný,” pravil návštěvník, „tak drobátko prorostlý, z mladého prasátka.”

„Já nemyslím bůček,” bručel redaktor. „Já myslím Holouška.”

„Ten? Trochu jako přepadlý, ale jinak... Musíte nějak odvolat tu zprávu, že se oběsil.”

„My?” řekl redaktor udiven. „Člověče, copak jste kdy viděl, že noviny něco odvolaly? Když jsme napsali, že se oběsil, tak se oběsil, a basta!”

„Ale on se neoběsil,” namítl návštěvník.

„To je jeho věc,” řekl redaktor. „Copak se máme pořád mazat s tím zatraceným aféristou? Jen ho nechte oběšeného, ať už s ním je konec. My teď máme jiná aféry, jako s tou Řezbářskou bankou...”

„A prosím vás,” zeptal se po chvíli návštěvník, „co vlastně opravdu bylo na té Holouškově aféře?”

„To?” pravil redaktor a zvažněl. „Copak to nevíte? To bylo, panečku, moc vážné. Vždyť on ten Holoušek se měl dostat do komise pro stavbu nové školy! My tam přece musíme dostat našeho člověka, no ne? Ale tuhle si přečtěte, zítra budeme zas mít báječný útok na ministra.”

Lidové noviny 27. 2. a 1., 2., 3., 5., 6., 8., 9., 10., 11. 3. 1927

APOKRYF

I povolal Pilát Nahuma, muže znalého dějin a učeného, a řekl mu: „Nahume, tuze mne mrzí, že váš národ si umanut ukřižovat toho muže. Hrom do vás, vždyť je to bezprávi.”

„Kdyby nebylo bezprávi, nebylo by dějin,” pravil Nahum.

„Nechci mít s tou věcí co dělat,” řekl Pilát. „Řekni jim, aby si to ještě rozmyslili!”

„Už je pozdě,” děl Nahum. „Já sice sleduji události jenom z knih, a proto jsem se nešel dívat na místo popravni; ale zrovna před chvílí přiběhla odtamtud má posluhovačka a vykládala, že už je ukřižován a visí mezi mužem na pravici a mužem na levici.”

I zachmuřil se Pilát a zakryl si tváře dlaněmi. Po chvíli pak pravil: „Nemluvme tedy o tom. Ale co, prosím tě, spáchal ten muž na pravici a ten muž na levici?”

„Ani ti nepovím,” vece Nahum; „jedni říkají, že to jsou zločinci, a jiní, že to jsou jacísi hlasatelé. Pokud mohu soudit podle dějin, dělali asi nějakou politiku; ale nejde mně do hlavy, že je národ ukřižoval oba najednou.”

„Nerozumím ti,” řekl Pilát.

„To je tak,” pravil Nahum. „Někdy lidé křižují toho na pravici a někdy toho na levici; vždycky to tak v dějinách bývalo. Každá doba má jiné mučedníky. Jsou doby, kdy je vězněn nebo křižován ten, kdo bojuje za svůj národ; a jindy zase je řada na tom, kdo říká, že se musí bojovat za chudáky a otroky. Obojí se střídá a každý má svůj čas.”

„Aha,” řekl Pilát. „Tak vy tedy křižujete každého, kdo se zasazuje o něco pořádného.”

„Skoro,” řekl Nahum. „Ale ono to má svůj háček. Někdy bys řekl, že se ti lidé zasazují víc o nenávisť k těm druhým než o to pořádné, co hlásají. Lidé jsou vždycky křižováni za něco krásného a velkého. Ten, kdo je zrovna na kříži, obětuje svůj život za velikou věc; ale ten, kdo ho na kříž vleče a přitlouká, ten, Piláte, je zlý a divoký a tuze ošklivý napohled. Piláte, národ je veliká a krásná věc.”

„Aspoň náš římský,” řekl Pilát.

„I ten náš,” pravil Nahum. „Ale i spravedlnost k chudým je veliká a krásná věc. Jenže ti lidé se mohou udusit nenávistí a zlobou pro ty veliké a krásné věci; a ti ostatní jdou jednou s tím a podruhé s oním a vždycky pomáhají ukřižovat toho, na kom je zrovna řada; nebo se na to jen dívají a říkají si: Dobře mu tak, měl jít s naší stranou.”

„Proč tedy,” pravil Pilát, „křižují toho uprostřed?”

„To máš tak,” řekl na to Nahum. „Kdyby to vyhrál ten na levici, ukřižuje toho vpravo, ale ještě dřív toho uprostřed. Kdyby to vyhrál ten na pravici, ukřižuje toho, co je vlevo, ale toho

uprostřed ještě dřív. Ovšem je také možno, že nastanou zmatky a boje; pak ten vpravo a ten vlevo společně ukřižují toho, co je uprostřed, protože se nerozhodl, proti kterému z těch dvou půjde. Kdybys vystoupil na střechu svého domu, viděl bys pole Hakeldama: nenávisť na levici, nenávisť na pravici a mezi nimi ten, který to chtěl spravit láskou a rozumem, jak se o něm říká. A krom toho bys viděl spoustu lidí, kteří se na to jen dívají po jídle přitom oběd, který si s sebou přinesli. Nějak se stmívá; teď všichni poběží kalupem domů, aby jim nezmokly šaty.”

A když byla hodina šestá, stala se tma po vši zemi až do hodiny deváté. V hodinu devátou zavolal ten uprostřed hlasem velikým řka: „Elói, Elói, lama zabachtani?” A aj, opona chrámová se roztrhla na dvě, od vrchu až dolů, a země se třásla a skály pukaly.

Lidové noviny 17. 4. 1927

PROSTOPÁŠNÍK

„Prosím vás,” řekl pan Smítek, „copak vy ženatí víte o životě? Sedíte doma v papučích, pijete svůj půllitr piva a v deset hodin dobrou noc, přitáhnete si peřinu k bradě a chrníte. Tomu vy říkáte život.”

„Vám se to mluví, pane Smítku,” namítl pan Rous, „vy si můžete žít ze své gáže jako vévoda. Ale kdybyste měl živit ženu a pár těch harantů –”

„Jděte,” zabručel pan Smítek znechuceně, „ze své gáže! Kdepak bych já mohl žít ze své gáže? Ta mně nestačí ani na diškerece. Jsou lokály, kde nemůžete dát pikolovi míň než padesátikorunu. A hudbě? pane, to položíte na talíř tisícikorunu a nikdo ani nemrkne.”

„No to zas neříkejte, pane Smítek,” řekl pan Kroll; „tisícikorunu muzikantům, to jsem ještě neslyšel; to byste byl křen, kdybyste jim tolik dával za trochu toho fidlání.”

„Poslouchejte,” pravil pan Smítek, „tomu vy zase nerozumíte. Takový muzikant dělá, jako by koukal do partesů, a zatím dává pozor, s kým sedíte, co děláte, o čem se mluví, kolik je v pinku a tak. Když udělá palcem takhle, to znamená: Plat', a já budu mlčet. Tak je to, pane.”

„Jsou to potvory,” řekl pan Kroll s podivem.

„Jsou. Koukejte se, pane Rous, dnes byste ze mne nevytřepal ani korunu; a večer mám na čestné slovo zaplatit dvanáct tisíc. A vy ženatí si myslíte, že máte bůhví jaké starosti, když jste dlužni sto dvacet korun u hokynáře.“

„Dvanáct tisíc?“ mýnil pan Rous, „člověče, to bych nechtěl být ve vaší kůži.“

„Ah co,“ zívá pan Smítek rozkošnický, „aspoň člověk něco užije. Pane, taková včerejší noc – Co bych vám to povídal! Mládenci, to je život –“

„Ale dluhy,“ děl přísně pan Kroll, „dluhy byste dělat neměl; dostanou vás do rukou lichváři a je s vámi amen. Tak to chodí.“

„Dluhy,“ řekl pan Smítek bezstarostně, „to nic nevadí; jen když má člověk styky. Tuhle mně řekl jeden bankéř z Amsterodamu – to vám byly báječné ženské! hergot, ta jedna mulatka, lidi, to nemáte ponětí – ja, tak ten bankéř mně povídal: Kupte si mexické papíry; do týdne vyděláte na jednom osmdesát dolarů. Víte, člověk musí mít styky; a ty v posteli nenajde.“

„A koupil jste ty papíry?“ ptal se pan Rous se zájmem.

„To už jsem dávno utratil,“ uhýbal pan Smítek. „Nějak bylo, nějak bude. Víte, já mám rád vzrušení. A i když taková noc stojí pár tisíc, dobrá, poznal jsem kus života.“

„Však podle toho vypadáte,“ bručel pan Kroll. „Počkejte, jak budete za pár let cejtit ledviny nebo játra.“

„Co na tom,“ řekl pan Smítek s hříšnou lehkomyšlností. „Jen když jsem vyžil svůj život.“

Toho večera si koupil pan Smítek kus paštiky a deset deka eidamu, načež šel domů a uvařil si čaj. Kus paštiky a okraje od sýra dostala jeho kočka Lízinka, potom si tlapkou omyla tvář a chtěla jít ven.

„Ty darebnice, ty lehkomyšlná osobo,“ káral ji pan Smítek, „už zas bys chtěla jít na toulky? Jen sed' pěkně doma; co ti tu schází? Už jsi dost stará, abys měla rozum, ty couro,“ řekl něžně pan Smítek a vzal si Lízinku na klín; pak si dal na uši sluchátka, nařídil krystal a poslouchal, co je dnes v rádiu. Někdo tam recitoval nějaké básně; pan Smítek zkoušel dávat k tomu nohou takt, ale když se mu to dobře neshodovalo, počal se nudit, i zatahal Lízinku za ocas. Lízinka se jen tak lehce otočila a sekla ho po ruce; pak pro jistotu seskočila z klína a blýskala očima zpod postele.

Ty básně a Lízinka špatná nálada nějak rozladily pana Smítka; i přečetl ještě kus novin, ve kterých si přinesl domů sýr, a o desáté už ležel v posteli; o půl jedenácté vyskočila na postel Lízinka a uvelebila se mu na nohou, ale to už pan Smítek spal.

„Ah áhahah,” zival pan Smítek druhého dne, „ztracený život! Lidi, to zas byla noc! Koukejte,” řekl ukazuje svou ruku, „tady ten drápanec; to vám bylo děvče – nějaká Ruska, Lízinka se jmenovala – jako divoká kočka; ta vám vyváděla –” Pan Smítek beznadějně mávl rukou. „Co vám to budu povídat! Vy bačkoráři, copak vy víte, jaký je život? Ech, ať hrozí člověku kriminál nebo smrt: jen když poznal život! Ale vy – dejte mi svatý pokoj s tou vaší měšťáckou morálkou!”

Lidové noviny 5. 2. 1928

POSLEDNÍ VĚCI ČLOVĚKA

Tramvaj řinčí a rachotí nahoru k Olšanským hřbitovům.

„Koukej,” povídá malý mužík k mládenci v králičím kožiše, „tady se zas něco staví; to bude nějaká škola nebo biograf. Víš, já jsem moc rád, že jsem ho ještě jednou viděl. ‚A to seš ty,‘ řekl. Ono není o to, že by mu to nějak pomohlo, ale člověk musí ukázat přátelství. ‚Tak já zas přijdu,‘ povídal jsem mu, ‚ale to už budeš běhat,‘ povídám; a zatím –”

Mládenec v králičím kožiše truchlivě zakýval hlavou.

„Já jsem si vzal metál, aby měl radost,” pokračoval mužík, „a on řekl: ‚Těbůh, to seš ty?‘ Vidíš, že mě poznal. A já mu povídám: ‚Josef, to ti přejde.‘ A on povídá: ‚Máničko, dej mi kousek těch drůbků.‘ Pak ona mu dala, a on jenom dvakrát kousnul; jen tak do toho kous, ale nesněd nic. ‚Máničko, dej mi kousek těch drůbků,‘” opakoval mužík dojatě.

Mládenec v králičím kožiše trochu potáhl nosem.

„No jo,” těšil ho mužík, „dyť to byl tvůj bratr. Ona říkala, že už o sobě neví, ale on se na mě tak podíval a řekl: ‚Toníku, to seš ty?‘ Počkej,” spustil mužík mna si radostně ruce, „co bude mít chudák věnců! Já jsem se byl ptát, co stojí věnec se stuhou, a oni řekli, že

pětaosmdesát korun. Pak jsem řek, žádnou stuhu, a já k tomu dám vizitku; napsal jsem na ni: Spi sladce, tvůj Toník. To je přece to samé, no ne? Člověk musí ukázat přátelství; ale abych dal dvacet korun za stuhu, to zas ne; beztoho ji někdo na hřbitově potom ukradne.”

„Mně řekli,” ozval se mládenec v kožiše slabým hlasem, „že věnec s pentlí stojí devadesát korun; a já jsem řek, ať stojí co chce, ať stojí třeba sto korun, jen když bude pořádný.”

„Šak to je pro bratra,” řekl mužík, „ale zato je nádhernej. Na pentli je ve zlatých písmenách ‚Poslední sbohem, Jenda a Liduška,‘” opakoval vychutnávaje celou tu krásu. „Eště tam nejsme, eště dvě stanice. Ale že se nám na ten funus vydařil čas, no ne? Bude to mít hezký.”

Mládenec chabě zakýval hlavou.

„Ale jí nic nenechávej,” radil mu mužík. „Co by s tím, potvora, dělala; beztoho tu sama dlouho nebude. Ať ti dá ten stolek po něm, a co mu zbyly šaty. A o ty hodiny si taky řekni. Já bych jí, mrše, nedal nic. Víš, tu skříň ti musí taky dát; řekni, že je po rodičích.”

„Eště tam nejsme?” ptal se mládenec tesklivě.

„Eště jedna stanice,” povídal mužík, „a pak je to kousek pěšky ke kapli. Já myslím, že přijde taky Franta a jiný kamarádi, no, pěkný to bude. Když se s ní nedal oddat, tak ona nemá na nic právo. To bys byl blázen, abys jí něco nechával. A doktorovi neplat, on na to třeba zapomene. Když tu skříň nepotřebuješ, tak ji prodej. Ale ten věnec, to je něco nádhernýho. Tu pentli si pak vem domů, tu je škoda tam nechávat; můžeš si ji pověsit takhle kolem zrcadla, víš? A kdyby vám umřel Ladislav, tak se vám ta pentle zas může hodit. Jen když jsem ho eště jednou viděl; ten ti měl, chudák, takovou radost –”

Tramvaj zpomaluje před vraty na hřbitov.

„Počkej, počkej, až zastaví,” zadržoval mužík mládence. „Eště bys moh upadnout a máš dnes takový pěkný šaty. To by ti zkazilo celej pohřeb.”

Načež podpíraje starostlivě mládence v králičím kožiše, mířil truchlící mužiček ke hřbitovním vratům.

Lidové noviny 12. 2. 1928

ŘÍMSKÉ LEGIE

Čtyři z Caesarových veteránů, kteří prodělavše galské i britské tažení, se vrátili pokryti slávou a s největším triumfem, jaký kdy svět viděl, tedy tito čtyři hrdinové, a sice Bullio, bývalý desátník, Lucius zvaný pro svou hubenost Macer, Sartor zvaný Hilla, veterinář druhé legie, a konečně Strobuz z Gaety se sešli ve vinárně sicilského Řeka a velkého taškáře Onokrata, aby společně vzpomínali na velké a památné vojenské události, jichž byli svědky. Protože bylo trochu horko, postavil jim Onokrates stůl na ulici a tam ti čtyři vojáci popíjeli hlasitě hovořice. Kdo by se divil, že záhy se kolem nich nakupili lidé z té ulice, řemeslníci, oslaři, děti a ženy s nemluvnaty na rukou, aby naslouchali jejich slovům? Vězte, že slavné činy velikého Caesara tehdy ještě vzbuzovaly zájem všech římských občanů.

„Tak poslouchejte,” řekl Strobuz z Gaety, „co se stalo, když tam na té řece proti nám stálo třicet tisíc Senonů.”

„Počkej,” opravil ho Bullio, „předně těch Senonů tam nebylo třicet tisíc, nýbrž stěží osmnáct tisíc, a za druhé ty jsi byl v deváté legii, která nikdy nestála proti Senonům. Vy jste tehdy leželi v táboře v Akvitánii a spravovali jste nám boty, protože u vás sloužili samí průčáci a příštípkáři. Tak, a teď povídej dál.”

„To si to pleteš,” namítl Strobuz. „Abys věděl, my jsme tenkrát leželi v Lutecii. A boty jsme vám spravovali tenkrát, když jste si je prodřeli, jak jste utíkali od Gergovie. Tehdy jste dostali pořádný mazec, vy a pátá legie, a patřilo vám to.”

„Tak to nebylo,” pravil Lucius zvaný Macer. „Pátá legie nikdy nebyla u Gergovie. Pátá legie dostala na kalhoty hned u Bibracte, a od té doby ji už nemohli nikam dostat, leda na vyžírku. To byla pěkná legie,” řekl Macer daleko odplivuje.

„Však kdopak tím byl vinen,” pravil Bullio, „že se pátá legie dostala u Bibracte do kaše. Měla forykovat šestá, aby ji vystřídala, ale šestým se nechtělo, těm ulejšákům. Zrovna přišli z Massilie od holek –”

„Co tě nemá,” namítl Sartor zvaný Hilla, „šestá legie u Bibracte ani nebyla; ta se dostala na frontu teprve na Axoně, když měl komando Galba.”

„Ty tomu rozumíš, ty nunváři,” vece Bullio; „na Axoně byla druhá, třetí a sedmá legie. Šestou dávno poslali Eburoni k maminkám.”

„To je všecko samá lež,” pravil Lucius Macer. „Pravda jenom je, že druhá legie, ve které jsem sloužil, bojovala na Axoně; to ostatní jsi si vymyslel.”

„Kdybys nepovídal,” řekl Strobos z Gaety. „Vy jste na Axoně chrápali v záloze, a když jste se probudili, bylo po bitvě. Spálit Cenabun, to jste dovedli, a rozsekat pár set civilistů za to, že pověsili tři lichváře, to jste také dokázali.”

„To nám poručil Caesar,” řekl Macer krče rameny.

„To není pravda,” zvolal Hilla; „to neporučil Caesar, ale Labienus. Kdepak Caesar, ten byl na to příliš politik; ale Labienus byl voják.”

„Galba byl voják,” pravil Bullio, „protože se nebál; ale Labienus byl vždycky půl míle za frontou, aby se mu nic nestalo. Kdepak byl Labienus, když nás obklíčili Nerviové, he? Tehdy padl náš centurio a já jako nejstarší desátník jsem převzal komando. Mládenci, řekl jsem, kdo mně couvne o krok –”

„S Nervii,” přerušil ho Strobos, „to nic nebylo; ti na vás stříleli šíškami a žaludy. Ale horší to bylo s Arverny.”

„Jdi do háje,” namítl Macer. „Arverny jsme vůbec nemohli dohonit. Lidičky, to bylo jako chytat zajíce.”

„V Akvitánii,” řekl Hilla, „jsem vám jednou zastřelil jelena; ale to vám byl takový chlapík, parohy měl jako strom – dva koně vám ho museli táhnout do lágru.”

„To nic není,” prohlásil Strobos, „ale v Británii, tam byli jeleni!”

„To mě podržte,” zvolal Bullio, „tuhle Strobos by nám chtěl napovídat, že byl v Británii!”

„Však tys tam také nebyl,” opáčil Macer. „Hej, Onokrate, víno! Já vám řeknu, už jsem poznal dost lhářů, kteří říkali, že byli v Británii, ale nevěřil jsem žádnému.”

„Já tam byl,” řekl Hilla. „Vezl jsem tam prasata. Byla tam sedmá, osmá a desátá legie.”

„Nebav, člověče,” mínil Strobos. „Desátá nebyla nikdy dál nežli v sekvanském táboře. Měli jste ji vidět, jak přišla vyleštěná k Alesii. Ale tam to dostali, ti cucáci.”

„Tam jsme to dostali všichni,” řekl Bullio. „Byli jsme bití jako žito, a přece jsme to vyhráli.”

„Tak to nebylo,” namítl Macer. „To vůbec nebyla tak veliká bitva. Když jsem ráno vylezl ze stanu –”

„Tak to nebylo,” pravil Hilla. „U Alesie to začalo už v noci.”

„Jdi někam,” řekl Bullio; „to začalo, když jsme byli na obědě; měli jsme zrovna skopové...”

„To není pravda,” pravil Hilla tluka do stolu. „U Alesie jsme měli hovězí, protože nám stonaly krávy. Už to nikdo žrát nechtěl.”

„Já říkám, že bylo skopové,” trval na svém Bullio. „Tehdy k nám přišel od páté legie setník Longus –”

„Člověče,” řekl Macer. „Longus byl přece u nás, u druhých, a u Alesie byl už dávno mrtev. U pátých byl Hirtus.”

„To není pravda,” pravil Hilla. „U pátých byl ten – jak se jmenoval? – aha, Corda.”

„Kdepak,” tvrdil Bullio. „Corda byl v Massilii. Longus to byl, a dost; přišel a povídá, zatracený děšť –”

„To zas prr,” zvolal Strobis. „Tak to nebylo. U Alesie tenkrát vůbec nepršelo. Bylo děsné horko, já vím, jak smrdělo to vepřové.”

„Skopové bylo,” křikl Bullio, „a přšelo! A tak k nám přišel ten Hirtus a povídá: Hoši, mně se zdá, že nám poteče do bot. A měl pravdu. Dvacet hodin trval boj –”

„Tak to nebylo,” řekl Macer. „Za tři hodiny bylo po všem.”

„To si moc pleteš,” pravil Strobis. „Trvalo to tři dny, ale s přestávkami. Druhý den jsme to projeli –”

„To není pravda,” prohlásil Hilla. „Projeli jsme to první den, ale druhý den jsme zase vyhráli.”

„Nesmysl,” řekl Bullio, „my jsme to vůbec nevyhráli a chtěli jsme se už vzdát, ale oni se vzdali dřív.”

„To vůbec tak nebylo,” na to Macer, „vždyť ani nebyla žádná bitva u Alesie. Onokrate, víno! Počkejte, něco vám povím: když jsme obléhali Avaricum –”

„Vždyť to tak nebylo,” zabručel Bullio a usnul.

Lidové noviny 22. 4. 1928

PODIVUHODNÉ SNY REDAKTORA KOUBKA

Každé středy psal pan redaktor Koubek úvodník do svého výtečného krajinského listu Strážce našeho kraje; načež splniv takto svůj pravidelný životní úkol a vyrovnán se světem, nešel večer k uzenaři, jako činíval v pondělí, ani do Dolní hospody, jak byl zvyklý v sobotu, nýbrž do Hoření hospody, kde každé středy prodléval do jedenácté hodiny noční, rozmlouvaje s panem purkmistrem, panem sudím, panem lékárníkem, panem doktorem Kosteckým,

panem Havrdou, panem Taussigem a jinými zástupci starousedlé místní inteligence o veřejných otázkách, mezinárodní politice, zkaženosti mravů a celé té lumpárně, která se roztahuje nahoře i dole, a o podobných vážných věcech, o jakých jsou zvyklí rokovat mužové rozvážní, kteří by to dovedli dát do pořádku, kdyby je o to někdo poprosil. To nebývaly prosím žádné figle a finty, ale poctivé řeči vedené jednak od plic, jednak na základě zralých zkušeností místních a vůbec světových.

Tedy jedné takové středy psal pan redaktor Koubek svůj pravidelný úvodník; a když k němu, jako obvykle, přišel faktor z tiskárny bruče, kdy teda dostane ten článek a že už by se to teda mělo začít sázet, když to má přijít na první stránku, řekl pan Koubek žoviálně: „Momentíček, pane Strnad, jen co si to po sobě přečtu.” A pak si s hlubokým mravním uspokojením a souhlasem přečetl, co napsal, pokyvuje hlavou nad místy zvláště silnými a takřkajíc krví vlastního srdce psanými. Že vlast je v nebezpečí. (Mohl bych také říci „na kraji propasti”, pomyslel si pan Koubek, ale to si nechám napříště.) Číhá na nás zloba na všech stranách: zavilý Němec, sveřepý Maďar, zrádný Polák, černo-žlutá hydra Vídně. Pangermánství podává svou železnou pěst krvelačným snům maďarským. Stále těsněji se svírá kruh nenávisti kolem nás Slovanů. Jsme zrazeni ode všech. (Ba jo, vzdychl si pan Koubek.) V Ženevě pár augurů žvaní o míru a odzbrojení, zatímco všechny státy brousí svůj meč a odívají se pancířem. (Dobře řečeno, potěšil se pan Koubek.) A co zatím činíme my, nejvíce ohrožení touto iminentní konflagrací? (Pan Koubek pečlivě opravil písmena iminentní konflagrace, aby je sazeč mohl přečíst.) Žalno pohleděti! Místo abychom mužně zírali světovým poměrům v tvář, oddáváme se přeludům mezinárodnosti a jiným ismům, které rozvracejí naši národní energii. Avšak neklamme se! Naši nepřátelé si nás budou vážit jen tehdy, když se nás budou bát. (Dobrý aforismus, mínil pan Koubek.) My Češi se můžeme spoléhat jen na svou vlastní sílu; proto ve jménu národa je načase zúčtovat s veškerým slaboštvím a cizomilstvím, pacifismem a internacionalismem, kterým podplacení chytráci, sloužící cizím zájmům, hledí oslepiti a mravně ochromiti náš uvědomělý národ. Je nám třeba silné ruky –

„Tak bude to už?” vrčel pan faktor Strnad.

„Hned, hnedličko,” pravil honem pan Koubek. Silné ruky, která by vysoko třímala prapor národního vědomí. (To není dost silné, řekl si pan Koubek.) Prapor národního boje. Nikdo v Evropě se nesmí diviti, že na prvé místo klademe životní zájmy svého národa. (Jasně a střízlivě řečeno, souhlasil sám se sebou pan Koubek.) S plným vědomím důsledků pravíme domů i za hranice: Naše trpělivost je vyčerpána. Uděláme bezohledně pořádek ve svém státě

proti všem podvratným živlům, které nechtí viděti nejvyšší právo i nejvyšší ideál ve vůli našeho národa. Ale pak stejně bezohledně místo diplomatických slov ukážeme tvrdou pěst každému nepříteli, který by svými sobeckými zájmy chtěl zkřížiti svaté zájmy naše. (Bravo, řekl si pan Koubek.) My Češi a Slováci půjdeme vpřed jen jedinou cestou: svou vlastní!

„Tak,“ děl pan Koubek uspokojeně, „dejte to vysázet, pane Strnad. Myslím, že to je silná věc. Musíme burcovat národní energii, pane Strnad.“

„Hm,“ řekl pan Strnad, „ale ono už je půl šesté. Kdypak to potom máme vysázet?“ – Ale z toho si pan redaktor Koubek nic nedělal; jak známo, každý metér při každém článku tvrdí, že už to nemůže vysázet.

A pak pan Koubek osaměl; mohl jít po svém, ale bylo mu dobře a hřejivě po vykonaném díle. Zadíval se na mapu republiky, co visela nad jeho psacím stolem. Tak vidíš, oslovil ji, dělám, co mohu; bojuju v krajinském listě o tvé bytí a nebytí. Kdybych neseděl v takovém zatraceném maloměstě, měl by můj úvodník, panečku, jiný ohlas. To by jej citoval evropský tisk, nejspíš s titulem: Sebevědomá mluva pražských novin. Ale tady v té díře –

Pan redaktor Koubek mávl rukou: Nu, aspoň burcuju náš kraj. To se ví, Praha pro nás nic nedělá, vláda nás zanedbává, je to prostě škandál a lumpárna; ti gauneři ze sousedního okresu si to dovedli jinak vyběhat! Ale to je jedno: když takhle čtu Stráž našeho kraje, vidím, jak ten náš lid je nezkažený a celou duší lne k tento, k národní věci. Jako například já. Nikdy jsem nezradil prapor nacionalismu; a nečekám za to vděku ani uznání. Tak je to. Pomalu abych šel do hospody.

Když se pan redaktor Koubek ukládal do postele, řekl si: Dobré to bylo, jen to nech; i ta hovězí pečeně byla náramná. A když jsem jim citoval svůj zítřejší úvodník, připil mi purkmistr, a Koubku, řekl, člověče Koubku, nazdar! A hapatykář povídá, zlatá slova, pane Koubek, pošlete to těm pánům do Prahy, aby viděli, jak smýšlí náš lid. Krásné to bylo, jen co je pravda. Bývali Čechové... bývali... rekové... A pan sudí řekl, svatá pravda, je to samá holota, prodali nás židům... A pan Taussig, to že je ta hospodářská krize, tomu že nepomůže nežli válka... Hrom a peklo, marné vaše... Nazdar, Koubku!

A pan redaktor Koubek usnul hlubokým a usmířeným spánkem.

Seděl ve své redakci s rostoucím vědomím, že by měl napsat úvodník. Safra, o čempak? Řekněme o hospodářské krizi nebo takhle o hrozivé mezinárodní situaci –

Jeho oči utkvěly na stěně. Visela tam mapa jako už tolik let. Ale byla to mapa německé říše. Pan Koubek ji zadumaně pozoroval: tam to kolečko, to je Berlín, a tuhle dole je Mnichov...

„Tak ten úvodník, pane redaktore,“ ozval se za ním věčně svárlivý hlas faktorův.

„Hned, za moment,“ řekl pan Koubek, „jen co si to přečtu.“ Vzal do ruky několik čtvrtků papíru a on to byl jeho rukopis. Tak vida, podivil se mírně, vždyť já už mám úvodník napsaný! Začal zběžně pročítat první čtvrtku. Bylo tam něco proti Youngovu plánu a temné narážky na haagská ujednání. Německo už je syto dnešního stavu, stálo tam. Otevřeně řečeno, vlast je na kraji propasti. (Snad by stačilo „v nebezpečí“, napadlo pana Koubka mimochodem a opravil to.) Číhá na nás zloba na všech stranách: hrabivý Albion, degenerovaný Francouz, loupežný Polák a zavilý Čech. (Hm, zarazil se pan Koubek, jak to?) Stále těsněji se svírá kruh záští kolem nás Germánů. Jsme zrazeni odevšad a zrazujeme sami sebe. (Dobrý obrat, mínil pan Koubek.) V Ženevě pár augurů žvaní o míru a odzbrojení, zatímco všechny státy krom nás brousí svůj meč a odívají se železným pancířem. (Oho, lekl se pan Koubek, nebylo tohle už jednou napsáno?) A my Němci? Jsou mezi námi tací, kteří se oddávají přeludům mezinárodnosti a rozvracejí naši starou kmenovou hrdost. Nemylte se, pánové! Naši nepřátelé nás budou považovat za rovnocenné jen tehdy, když se nás budou bát. (Zcela správně, podotkl sám sobě pan Koubek.) Je nejvyšší načas zúčtovat s tímto zločinným slaboštvím a pacifismem –

„No also, schon fertig?“ zachrčel pan faktor.

„Gleich, noch ein Moment,“ vyhrkl pan Koubek a četl dále: Je nám třeba silné ruky, vysoko třímající prapor Germánie. S plným vědomím důsledků – (Tady něco chybí, mínil pan Koubek a připsal:) Nikdo v Evropě se nesmí divit, že na první místo klademe životní zájmy němectví. S plným vědomím důsledků pravíme domů i za hranice: Naše trpělivost je vyčerpána. Vůle národa je jedinou smlouvou, která nás váže. Naš lid zatočí bezohledně se všemi, kdo se snaží korumpovat jeho nacionální energii falešnými šalmajemi nespravedlivého a nám vnuceného míru, a pak bude opět s to, ukázat obrněnou pěst všem ničemným nepřátelům, jejichž sobecké zájmy se kříží se svatými zájmy naší říše. My Němci známe nadále jedinou cestu: svou vlastní!

„Schön gesagt,“ zabručel pan faktor, neboť pan Koubek nevěda o tom četl svůj rukopis nahlas.

„Nicht wahr,“ děl pan Koubek skromně. „Also los damit, Herr Strnad!“ A spokojeně se protáhl u vědomí dobrého díla.

Vtom se pan Koubek probudil. „Was ist,“ řekl a vzápětí se opravil: „Co to bylo? Proboha, jak se mně mohlo zdát, že píšu německý úvodník? Předně neumím tak dobře německy a za druhé – kruci, to byl šeredný sen! Ale řekl bych, že to v té nafoukané němčině znělo docela dobře. Schön gesagt, to si myslím. Takový zadržaný sen! Ale to je, myslím, od toho, že jsme v hospodě mluvili o Němcích. Podvědomí a takové krámy. Schön gesagt. Nazdar, Koubku!”

A převaliv se na druhý bok usnul pan Koubek spánkem spravedlivých.

Den nato pan redaktor Koubek už zapomněl, co se mu v noci zdálo; nesluší na vážného muže, aby se místo odpovědných starostí obíral takovými hloupostmi a mámením, jako jsou sny. Byl jen drobet zamyšlenější než jindy; a když se ho pan regenschori Kraupner na ulici ptal, co je nového, vyjelo z něho trochu podrážděně: „Taková díra!”

Kvečeru, místo aby si zaskočil do sekretariátu strany, zahrnul za město a sám a sám se loudal alejí městského parku. Je to pravda, říkal si, škoda práce na takovém Vystrkově. Už patnáct let píšu své úvodníky, a ani pes po nich neštěkne. Dejte mně (zvolal zastaviv se) sloupce velkého tisku: já vám ukážu, jak se má psát! Panečku, jinde, řekněme zrovna v Německu, by si takového pera, jako mám já, jinak vážili. A tady? Takový padour a paprika mně řekne, dejte prý, pane Koubek, pokoj s nějakou Ženevou, my máme své starosti; kdyby raději Stráž našeho kraje přibila na pranýř to bláto, co tu máme. A to zas ne, pane (rozohnil se pan Koubek). Já už se mazal dost dlouho tím vaším blátem: mými články, holenku, bláta neubude. Mé posláním, pane, je větší. Burcovat národ, pane. Napsat zmužile, že jsme na kraji propasti, a takové věci. Na evropském obzoru se zvedají těžké mraky. Musíme býti připraveni (obrátil se pan Koubek k imaginárnímu odpůrci), největší německý tisk by chtěl, abych mu psal články o evropské situaci. Já jsem ovšem odmítl, ale – Já ovšem vím, že se za to vděku nedočkám. Tak.

Ba, je to pravda, bručel pan redaktor Koubek. Se svým perem, se svým nekompromisním národním přesvědčením bych se v jiných zemích, kamaráde, uplatnil po čertech víc. To už je taková nátura: jak vezmu pero do ruky, musím bojovat za nejsvětější statky národa a takové věci. To je vrozené. Rozený žurnalista velkého stylu, nebo tak něco. Panečku, co by se z takového daru dalo udělat ve větších poměrech! To bych jistě byl nucen vstoupit do činné

politiky. Nerad, ale z vůle jásajících a nepřehledných davů. Něco jako vůdce národa nebo podobně. Program je jasný: smetnout slabošskou vládu, zřít režim vlasteneckého nadšení, rozdrtit všechny nepřátele a je to. A pak třeba na vrcholu dráhy padnout rukou zákeřného fanatika. S úsměvem na rtech. Boj – je – dobojován. Schön gesagt. Ale možná že bych byl jen raněn.

Pan redaktor Koubek se zastavil udýchán. Zase jsem se rozběhl, pokáral se; vždycky, když se tak rychle rozmašíruju, mám takové energické myšlenky, a pak nemohu usnout. Pomalu chodit. Ach bože, ty malé poměry. Zatracená dřina!

A pan redaktor Koubek se pomalu vracel do města.

Té noci se mu zdálo, že jde podivně zářící ulicí. Tu ulici jsem už někde viděl, napadlo ho, počkejme, to bylo ve filmu Světla Paříže nebo takového něco. A tady před typickou pařížskou kavárnou sedí pan Taussig v cylindru a mává rukou na pana Koubka. Pan Koubek je na rozpacích, má-li pana Taussiga vidět, ale pak si k němu přisedne a káže typickému sklepníkovi v bílé zástěře: „Garçon, černou kávu.” (Tak to říká v kavárně monsieur Lavička, místní učitel francouzštiny.) „Tak, pane Koubek,” hlaholí pan Taussig, „co je nového v novinách?” – V tu chvíli běží po chodníku typický pařížský kamelot řvoucí z plna hrdla: „Uauáá, auauááá!” – Pan Koubek kyne monděnně prstem a kupuje číslo novin ještě páchnoucí tiskárnou. „Mon ami,” praví (tak to říkává monsieur Lavička), „přečtete si ten úvodník; je ode mne.” – „Tiens,” diví se pan Taussig a rozevřít list.

Pan Koubek se mu naklonil přes rameno a četl s ním. (Zvláštní, divil se, jak umím francouzsky.) Hle, jsou tu rozhořčeně odmítány nestoudné provokace německého tisku, který se odvažuje hrozit Francii obrněnou pěstí. Prý vůle národa je jedinou smlouvou, kterou se ti Hunové cítí vázání. Prý Němci už neznají v dnešní Evropě jiné cesty než své vlastní a jiných zájmů než pangermánských. Ejhle, volal úvodník, zde vidíte jejich pravou tvář! Bude nás nyní pan Briand nadále krmiti mírovou kašičkou? Bude ještě teď prošoupávat svými lokty zelené sukno ženevských stolů? Nuže, neumí-li promluvit pan Briand, pravíme my za něho, že vítězný meč v naší pochvě dosud nezrezavěl a jako meč z legendy vyskočí sám, nenajde-li se ruka, která by jej včas vytasila k obraně Francie.

„C'est fort,” děl pan Taussig, tak jako říkával monsieur Lavička nad pražskými večerníky.

„Que voulez vous, mon ami,” namítl pan Koubek lehce a četl dále: Francouzský národ nestrpí, aby germánský šovinismus šlapal po mírových smlouvách. My nechceme války, nýbrž bezpečnost Francie, ale to pravíme výslovně, bezpečnost na Rýně i na Alpách. Nuže, tato bezpečnost je ve hře: jsme na kraji propasti. Hle, otázka dne: kdo povede Francii a veškerou civilizaci proti novému útoku barbarismu? – Slyšte hlas, odpovídající na tuto fatální otázku: Moi! A pod Arc de Triomphe vstává ze svého hrobu neznámý vojín, jenž takto promluvil.

„Bravo,” pravil dojatě pan Taussig. „Zlatá slova, pane Koubek, dobře jste jim to řekl.”

„Je to jen má povinnost,” děl pan Koubek skromně. „Jen počkejte, jak po takové sebevědomé mluvě ti Hunové zalezou!”

„Já mám nějaké německé noviny v kapse,” řekl pan Taussig. „Víte, já to беру jen kvůli burze.”

„Tak si přečtete,” bručel pan Koubek, „co na to ti holomci odpovídají.” – A pan Taussig se dal do čtení.

„Tady,” řekl po chvíli, „se co nejostřeji ohrazují proti neslýchanému štvání francouzského tisku.”

„Vida je,” děl pan Koubek, „a proč?”

„Inu,” vykládal pan Taussig, „říkají, že jménem národa. Tuhle píší, že jen dekadentní idiot může nevidět, že vývoj Evropy nevyhnutelně míří k plnému rozvinutí a využití národních sebevědomí.”

„To je docela pravda,” souhlasí pan Koubek. „To já taky říkám.”

„Počkejte, a tuhle dál: Urážka o Kriegsschuld může být smyta jen krví. Kdo chce bezpečnost Francie, chce válku. – Propánakrále,” praví Taussig, „bude opravdu válka?”

„Bude,” děl pan Koubek. „A já vám povím z paměti, co je v tom úvodníku dál: Má-li národ právo žít, má i povinnost žít. Jeho povinností je vybojovat si takové podmínky života, aby nebyl nikým ohrožován. Tuto povinnost bereme na sebe do všech důsledků. Duch, který se v nás probouzí, je duch našich otců, kteří by se nikdy nebyli smířili s potupou míru a mezinárodních smluv. Víme, že bojujíce za svůj národ, národ Kantův a Goethův, budeme bojovati za kulturu celého světa. Prokletý mír nám bere z ruky meč; ale nemůže nám vzít statisíce našich padlých hrdin z Flander a Pikardie, Argonu a Champagne, kteří jménem své marně prolité krve navěky hlásají válku. Válku až do vítězství! V této tragické hodině dějin my Němci přijímáme jejich poselství.”

„To je silné,” pravil pan Taussig. „Ale jak to přijde, pane Koubek, že ten článek znáte nazpaměť?”

„Protože jsem jej psal já sám,” řekl redaktor Koubek a probudil se.

Zatrápené sny, bručel pan Koubek a obrátil se na druhý bok. Pan Taussig tam ještě seděl u kavárenského stolku a četl noviny; ale za ním se na blankytném nebi rýsovala šikmá pisánská věž, Colosseo v Římě a dýmající Vesuv nad zálivem neapolským.

„Tady čtu váš článek,” řekl pan Taussig. „Je to silné, tuhleten odstavec.”

„Ukažte který,” děl pan Koubek a četl: Francouzský tisk jde ve svém nepřičetném zuření tak daleko, že nám vyhrožuje bezpečností hranic. Na tuto provokaci je jediná odpověď: Itálie se ve svých národních aspiracích nedá omezovat nikým na světě! Italský národ není mumie uložená v truhle hranic; je živým a rostoucím tělem s pružnými údy olympského vítěze a tvrdou pěstí římského dobyvatele. Z cesty, infami poltroni! Italská idea se už nedá zastavit vrcholky Alp ani otrockou smečkou, vyjící proti nám na straně východní. My Maďaři –

„Jak to, Maďaři,” divil se pan Taussig. „To bude mejlka, ne?”

„Není,” pravil pan Koubek. „To máte pořád jedno. My Maďaři nezahlavíme nikdy svého dějinného poslání: být hrází křesťanské Evropy proti nižším a polovzdělaným kmenům rabů a nevolníků. Maďarský národ může být spoután, ale nikdy, nikdy své hlavy neskloní! Vítězství práva bude vítězstvím maďarské myšlenky. S plným vědomím důsledků pravíme: Naše utrpení nás nečinilo měkčími, než jsme byli před tisíci lety. Nám Makedoncům zbývá už jen naše právo, naše puška a naše horské rokliny. A co vilenská otázka? Rakouská domobrana se už svého práva domůže! Ano, jde nám o integritu Uher, o civilizaci, o čest a odvetu a takové věci. Hej, Slované, ještě Polska niezgynula. Nežvaňte o míru. Náš národ si už nedá líbit rozpínavosti našich nepřátel. Tedy bude se mluvit o koridoru, je-li vám libo. Ale to je to, že nás ti pánové u zelených stolů zrazují, nás vlastence všech zemí, rozumíte?”

„Pane Koubek, pane Koubek,” křičel pan Taussig, „není vám něco?”

„Ne,” hřímal pan Koubek, „to je mé nejvnitřnější přesvědčení!”

Vtom se pan redaktor Koubek vytřeštěně probudil. Srdce mu divoce bušilo a v hlavě cítil divný hukot. To je horečka, řekl si, neměl jsem chodit večer do parku. Proboha, kolik mám tepu? Osmdesát osm. Živou mocí si nemohl vzpomenout, je-li to mnoho, nebo ne. Uprostřed

těchto starostí znovu usnul. Zdálo se mu, že je v kvartě a že píše školní úlohu na téma Osud trůnu habsburského Rakouska je osudem.

„Koubku,” praví pan profesor Hejda, „ukážte, že jste dobrý stylist.”

A Věnceslav Koubek píše svůj slohový úkol.

Den nato se pan Koubek ukládal do postele trochu stísněn. Čert aby to vzal, stýskal si, aspoň v noci kdyby to člověku dalo pokoj! Člověče, hled' přijít na jiné myšlenky; představuj si něco hodně fantastického, co nemá nic s politikou. Dejme tomu polární krajina. Po moři plují ledové hory, bílý medvěd stojí bez hnutí na ledové kře... Hele, tamten ledovec vypadá jako pagoda. Jenže pagoda se musí tyčit ze záplavy palem. Tone v exotické zeleni. Prostorný sál Měšťanské besedy, tonoucí v exotické zeleni, byl proměněn v čarovnou scénu z Tisíce a jedné noci. Plesový výbor s doktorem Kosteleckým v čele...

A vida, tady stojí mezi palmami sám doktor Kostelecký. Má na hlavě tropickou přílbu a bílé šaty jako loni na šibřinkách Sokola. „Morning,” povídá doktor, „have some drink?”

Usedají na verandě bungalovu; kol dokola hučí tropický prales, nad vrcholky palem se tyčí obrovská pagoda. Co je na ní opic, myslí si pan Koubek oslněn žhoucím sluncem.

„Well,” praví doktor nacpávaje si lulku, „tak co říkáte poměrům?”

Redaktor Koubek pokrčil rameny. „Well,” řekl po chvíli, „dnes v noci jsem napsal článek pro Times. O Indii a takových věcech.”

„Right,” zabručel doktor. „Aspoň jim někdo poví rovnou, jak se my tady na věci díváme. Eh goddam!”

„Yes?” ptal se ospale pan Koubek.

„Zapomněl jsem,” řekl doktor. „Jsme odříznuti. Od včerejška je trať Pešavar – Allahabad v rukou povstalců. Myslím, starý brachu, že se váš článek do staré dobré Anglie tak hned nedostane. Some drink?”

„Thanks,” děl klidně pan Koubek a zadíval se mlčky do hlubin pralesa. „Dear boy,” řekl konečně, „na to jsem zvyklý. Byl jsem odříznut po celý život, jako krajinský žurnalista a tak. Vždycky na poslední výspě. Vždycky v boji.”

Doktor Kostelecký si vyklepal dýmku. „Hm,” bručel povážlivě, „ale tentokrát –”

„Well,” pravil pan Koubek vážně. „Jsme Briti.”

Za doktorem nehnutě stanul indický sluha.

„Co je, Namahan Šat Zamazan?“ ptal se doktor.

„Být obklíčeni, sáhíb,“ řekl sluha uctivě. „Přijít muži z Pándalnakabát a Andamákanára. Mít rozkaz upálit sáhíb a uříznout hlava druhý sáhíb.“

„Ať počkají,“ kázal doktor. „Well,“ řekl, když osaměli. „Tak tady to je z Prahy doma. Máme ještě čtvrt hodiny času do otevření ordinace, staroušku. Myslím, že vám mohu nalít whisky, že? Snad by vám nevadilo přečíst mně svůj článek, než přijdou ti páni. Na vaše zdraví, kamaráde!“

„Na vaše,“ pravil pan Koubek a vyňal z kapsy rukopis. „Pro nedostatek času přeskočím úvod. Útok na vládu a takové věci. Aha, tuhle: Není pochyby, že Velká Británie stojí na kraji propasti. V ničem se vnitřní slabost vlády neprojevuje fatálněji než v politice koloniální. Nestoudné nároky domorodců živené emisary ze zahraničí; přepjaté a urážlivé volání po autonomii; šílené požadavky, aby byli dosazeni domorodí úředníci a důstojníci; toto vše je nejen trpěno, ale dočkává se dokonce blahovolného ujišťování, že Velká Británie svým časem vezme zřetel na oprávněné touhy obyvatel. Pánové, jejichž znalost zámoří nesahá za ostrov Wight, neznají patrně duši orientálce. My, hrstka Britů ztuhlých životem v pouštích, džunglích a na oceánech, bychom oněm pánům rádi posloužili svými zkušenostmi. Řekli bychom jim: Pošlete nám lancashirské regimenty a gordonské Highlandry; pošlete nám naše staré červenokabátníky, granátníky, kopiníky a fuselíry; hochy z Dorsetu, Hampshiru, Yorku a Wiltshiru, z Derby a Suffolku, Kentu a Warwicku. Ručíme za to, že jejich argumentům porozumí stejně Egypt’an, jako Ind. Neboť jsou to argumenty pádné a čistě britské.“

„Dobře tak,“ zamumlal doktor Kostelecký.

„Bílá rasa,“ pokračoval pan Koubek, „založila své civilizační poslání na síle svých zbraní. My Britové jsme v pouštích a pralesích celého světa klestili zbraněmi cestu obchodu a křesťanství. Tehdy se nikdo nepletl pod nohy našich červenokabátníků; dnes jde již jen o to, abychom žvaněním a konferencemi nepromrhali jejich dílo.“

„Tak jest,“ souhlasil doktor Kostelecký.

„Chceme-li být pružinou světa,“ četl dále pan Koubek, „buďme tvrdi, tvrdi jako ocel. Buďme Brity. Nemůžeme konferovat s jinými plemy, nechceme-li v nich vzbudit fatální a nenapravitelnou iluzi rovnosti. Byl by to konec civilizace. Britská říše nebyla založena mluvením, ale činy. Voláme po činech!“

„Bravo,“ řekl doktor. „Dobře řečeno.“

„V tuto chvíli,“ četl pan Koubek slavnostně, „je hrstka nás Britů obklíčena v srdci pralesů domorodými rebely. Vidíme v houští krví podlité oči a třpyt dýk napuštěných jedem.“

Nemyslíme na svůj osud, nýbrž na velikost Albionu. Povstalci ještě čekají, že s nimi budeme vyjednávat; ale Angličan nebude prosit ty, kterým je bohem určen za sáhíba. Víme, co jsme dlužni britské cti. Nežádáme, abychom byli pomštěni. Pomstěte britskou říši! Buďte silni!”

Doktor Kostelecký vstal a podal panu Koubkovi dojatě ruku. „All right, old boy,” řekl. „By jingo, to je pravá britská řeč! To je naučí, jak mají zatočit s těmi barevnými opicemi!”

Za doktorem neslyšně stanul domorodý sluha. „Doktor sáhíba,” děl nepohnutě, „lidi z Andamákanára už nechtít čekat.”

„Už jdu,” řekl doktor a vyprázdnil sklenici. „Tak nazdárek, starý brachu! So long.” – A zašel do bungalovu.

Pan Koubek na verandě osaměl. Pak dojde na mne, míní starostlivě. Safra, nemohl jsem zůstat raději doma a dělat svou Stráž našeho kraje? Ono to má něco do sebe, být takovým hrdým Britem, ale krucifagot, nechat se podřezat –

Namahan Šat Zamazan se neslyšitelně přiblížil.

„Nalej mi, ty mezuláne,” řekl pan Koubek. „My Češi jsme stejně dobří Briti jako kterýkoliv Angličan, holenku. Ale dobrá plzeň by mně byla milejší,” mručel převraceje do sebe whisky.

Divný závoj se přetáhl přes jeho oči; viděl ještě, jak se Namahan Šat Zamazan počal ďábelsky šklebit. Tys mne otrávil, ty holomku pohanská! chtěl zvolat, ale zatím upadl do hlubokých mrákot.

Když se probudil, viděl, že sedí u svého redakčního stolu a má v ruce svůj vlastní rukopis. Chválabohu, vydechl s úlevou, tak to byl jenom sen!

„Už by se mělo sázet,” ozval se za ním mrzutý hlas pana faktora Strnada.

„Hned, momentíček,” řekl uspokojeně pan Koubek. „Jen co si přečtu svůj článek. Já to přečtu nahlas, pane Strnad. Hm hm. Naše trpělivost je u konce. Až příliš dlouho jsme mlčky trpěli; snášeli jsme všechny ústrky a přehmaty našich zavilých nepřátel, chvějíce se rozhořčením, ale zachovávající klid. Dnes už je míra dovršena. Pane Strnad, není to drobet moc silné?”

„Není,” hučel pan faktor. „Jindy to bejvá podobně.”

„No dobrá,” souhlasil pan Koubek. „Tak dál. Dnes už je míra dovršena. Prohlašujeme s vědomím všech důsledků, že boj britské nadvláde je vyhlášen. My Egypťané –” Pan Koubek

se zarazil a podíval se do svých papírů pozorněji. „Krucinál, je to tady tak. My Egyptané žádáme zcela volnou ruku – Pane Strnad, není vám na tom něco divné?”

„Není,” řekl pan faktor nevlídně. „Je to holt zas nějaká politika.”

Pan Koubek vrtěl udiveně hlavou: „Já nevím. Zcela volnou ruku. Národ feláhů si nedá líbit, aby proraďní a zbabělí Súdánci –” Pan Koubek se chytil za hlavu. „Čest Egypta je šlapána v prach... životní zájmy Súdánu... Podplacený zrádce Ali Baba se svým nohsledou Aladdinem – Pane Strnad, pane Strnad!”

„No jo,” bručel faktor. „Tak aby to šlo do sazby.”

„Pane Strnad,” křičel pan Koubek zoufale, „vždyť tohle musí být zas jenom sen! Řekněte, že je to jenom sen!”

„Kdepak,” řekl pan Strnad. „To se vám něco zdá.”

Vše se rozplynulo; náhlým trhnutím se pan redaktor Koubek probudil a posadil se na posteli. Sáně borový, řekl si, raději už nebudu spát.

Pan Koubek si rozsvítil lampu a přemítal. Kde se to ve mně bere, divil se. I když to jsou jenom sny, jeví se v nich přece jen taková jakási znalost místních poměrů a takových věcí. To se hned pozná rozený novinář. Kdybych byl vržen na neznámý ostrov, sedl bych si a napsal bych úvodník o tamní politické situaci. Schopný člověk se nikde neztratí; a má-li své pevné zásady, uplatní se s nimi všude.

Ali Baba, vzpomněl si. To bych rád věděl, je-li dnes v Egyptě nějaký politický vůdce jménem Ali Baba. Skoro bych se vsadil, že je. I když se mi to jenom zdálo, musí na tom něco být. Kde bych se to dozvěděl? Měl bych se podívat na Egypt do Ottova naučného slovníku. To je pro nás novináře ten nejlepší pramen.

Pan Koubek si nelenoval vstát a vytáhl Slovník naučný, svazek VIII, Dřevěné stavby až Falšování. Dobře, liboval si, že to mám doma. Egypt. Tady je Egypt. Pro Kristovy rány, tady toho o Egyptě je! – Přečetl si poctivě všechno, co tam je o Egyptě psáno: od zavodňování až po mameluky a od první dynastie až po povstání mahdistů. Nikde ani slova o Ali Babovi. Pan Koubek vrtěl hlavou. Že by žádný Ali Baba nebyl?

Pak teprve ho napadlo podívat se, kterého roku byl ten svazek vydán. No proto, řekl si s úlevou. Vždyť ten svazek je z roku 1894, to tam nemůže o Ali Babovi nic být! Když já něco píšu, tak to přece musí být správné...

A s osmým svazkem Ottova naučného slovníku po boku usnul pan redaktor Koubek libě a beze snů.

Příštího dne shledal pan Koubek, že je sobota; i konal vše, co je třeba v sobotu konati, neboť každý den má svou povahu i své potřeby, kterými se liší ode dnů ostatních. Dav tedy sobotě, co sobotě náleží, přemýšlel pan Koubek, co by měl činiti dál, a učinil tak; ale protože sobota ještě nebyla u konce, dal se zvečera zlákat třepetavým zvukem hasičské trubky a šel se podívat na noční cvičení místních hasičů pod vedením velitele pana Havrdy.

Nuže, nebudeme popisovat podívanou, která se před panem Koubkem rozvíjela: ne proto, že by toho nebyla hodna, ale proto, že si pan redaktor Koubek mýnil příležitostně ji poetickým způsobem vylíčit sám. To bude dobrý fejtonek, řekl si, a počal si v hlavě zaznamenávat hlavní myšlenky. Třepotavý zvuk hasičské trubky. Ukázněné šiky. Úsečné rozkazy velitele pana Havrdy. Sekyrky třpytící se v rudé záři ohňů. Hasičské přilby, vyvolávající představu římských legií nebo něco takového. Čachtí hasiči rychle stoupají po žebří, jako by dobývali nepřátelské pevnosti (dobývati s genitivem). Skromní hrdinové, odhodlaní sloužiti vlasti v každém nebezpečí, v dobách míru i války. Jako bych ten fejton našel, zaradoval se pan Koubek a šel na večeři do Dolní hospody, jako se náleží v den sobotní.

Zakrátko se dostavil i pan Havrda, doprovázen panem Andrlíkem, Dybychou, Plecítým, Rykrem, Kořánem, Trčkou a Samohorským. Všichni měli ještě hasičské plátěné nohavice a sekyrky i provazy po boku; s mužským halasem pověsili na věšák své přilby a usedli ke stolu. Pivo, hospodo! Pivo! Jednu tvrdou. Tak co tam máte? Já bych si dal dvě jitrnice a jelito. Je ta roštěná dobrá? Tak tu roštěnou, ale brzo. Nazdar, redaktorský, nazdárěk! To se rozumí, se zelím. Sakra, to jsem si měl taky dát! Hej, mně taky jednu! Na zdraví, mládenci!

Pan redaktor Koubek okřival v tom hluku a řinčení sekyrek. Je to jako vojenský tábor, řekl si. Mužové zocelení zápasem s ohněm, a takové věci. To dám také do toho článku. „Na zdraví, mládenci! Ať žije náš dobrovolný hasičský sbor!”

Pan Havrda se zasmušil: „Koukejte se, pane Koubek,” řekl, „měl byste to dát do novin. Já už jsem čtrnáct let velitelem našich hasičů, a přijde takový vošoust až ze Slezska, žádný náš rodák, ale přivandrovalec, a bude mne chtít poučovat! Že by se měla koupit nová stříkačka, nový žebř a já nevím co ještě. Samé takové novoty,” pravil pan Havrda s odporem. „Na to ten intrikán, ten Lacina, lehko nachytá ty mladší živly, a že prý by mělo přijít velení do mladších rukou. Taková lumpárna,” rozkřikl se pan Havrda. „Za těch čtrnáct let, co jsem velitelem, hořelo u nás jen třikrát! Dybychu, ty jseš náš nejstarší; řekni, kolikrát u nás hořelo?”

„Čtyřikrát,” řekl pan Dybycha. „To bylo u Kastnera, ta chalupa na Poříčí, u Zelinků a potom Rosendorfova fabrika.”

„Když vyhořela Rosendorfova fabrika,” děl přísně pan Havrda, „to jsem byl v Praze na veletrhu a nemohl jsem tady velet: tak to neplatí a neberu za to odpovědnost. Za čtrnáct let hořelo jenom třikrát; tomu se, pane, říká osvědčené vedení, nebo ať nejsem Havrda. A tohle máme my starousedlíci za to,” zvolal pan Havrda hořce. „Nová stříkačka a jiné takové intriky! A já vím,” dodával tajemně, „co za tím vězí. Ten nejhanebnější komplot, pane! Ten Lacina by chtěl být velitelem, to je to.” A napiv se, potřásl hlavou nad zkažeností světa.

„Škoda,” vzdychl pan Koubek. „To je, co všude podlamuje naši sílu: nesvornost a rozbroje mezi bratry. V tak vážné době by nás měla vést jediná myšlenka.”

„Tak jest,” provolal pan Havrda. „Jediná myšlenka, a hlavně osvědčené vedení. Jak praví náš Palacký nebo kdo, svornost jenom moci dá. A takový agent s motocykly chce u nás zavádět novoty a jiné rozbroje! Tuhle řečičtí hasiči si koupili novou stříkačku; jsou za ni ještě dlužni a od té doby tam hořelo šestkrát. A nám bude takový Lacina mluvit o nové stříkačce! Vraďte to do novin, pane Koubek! To vidí každý, kam vedou ty cizácké novoty v politice, v umění a ve všem. Já říkám, pane Koubek, jenom ke zkáze národa. My nedopustíme, aby se plivalo na naši slavnou minulost a naše staré stříkačky. Nazdar, mládenci!”

V takových a podobných hovorech strávil pan Koubek sobotní večer. V náležitou dobu odebral se domů, uspokojen celodenním dílem. Pět piv, řekl si, to budu spát jako dudek. Hasiče pochválím, ale do jejich vnitřních sporů se plést nebudu. Je ovšem pravda, že s těmi novými stříkačkami se nadělá zbytečně mnoho řečí. Samé novoty a žádná úcta k tomu, co už je vykonáno. To se ví, musíme míti kus zdravého konzervatismu a takové věci. O tom bych měl napsat článek, mínil pan Koubek a jal se uvažovati o zdravém konzervatismu; ale než mohl toto dlouhé slovo domyslit, usnul, jako by ho do vody hodil.

Shledal, že sedí v táboře bradatých mužů, oděných bronzovými přilbami a krunýři, ozbrojených válečnými sekerami a provazy (patrně na spoutání poražených nepřátel). Všichni měli bílé plátěné nohavice. Aha – pochopil pan Koubek – tak to je Gallia bracata čili Galie kalhoty nosící, jak říkali staří Římané.

„Ticho!” ozvalo se z mužného hluku, „pan Havrda chce něco říct!”

Pan Havrda pohladil si bradku a pravil: „Teda, páni, tady pan redaktor Koubek napsal o naší věci článek neboli úvodník. Já bych navrhoval, abychom ho požádali, aby nám to teda přečetl.”

„Slyšte, slyšte!” provolalo několik hlasů.

Pan Koubek křepce povstal. „Gens Gassiciorum,” spustil, „čili čacký národe Hasičů, skláním se s nejhlubší úctou před mužem, který je, abych tak řekl, svým rozhledem a charakterem ozdobou celé Galie a nehynoucím příkladem obětavé práce pro vlast, veškerenstvo a podobně. Pročež volám: Salve, Gavarda, Gassiciorum dux! Na zdraví pana Havrdy, zasloužilého velitele Hasičů!”

„Živio!” provokoval sbor mužů.

„Přiznávám se,” pokračoval pan Koubek, „že na jeho šlechetnou výzvu jsem napsal jakýsi článek, barditus neboli válečnou píseň, jak dux Gavarda ráčil správně poznamenat. Avšak jsem nucen opravit váženého pana předřečníka. Nepsal jsem barditus o věci vaší, nýbrž o věci naší, týkající se hluboce nás všech. Pánové, my bardové a druidové, my novináři nepatříme žádné straně, nýbrž celé Galii.”

„Bravo,” hučeli Gassiciové.

Pak Koubek odkašlal a začal: „Gallia omnis est divisa in partes tres, jak praví již Julius Caesar. Galie jako celek je rozdělena ve tři partaje. Podle jmen, pánové, je těch partají víc: jsou Sekvanové, Lusitánci, Allobrogové, Arvernové, Andové, Ligurové a tak dále – nomina sunt odiosa. Avšak z hlediska celonárodního se dělí Galie jen na tři části: jedni jsme my, druzí jsou naši odpůrci a třetí jsou naši nepřátelé. Žalno pohledět, že my Galové máme odpůrce a nepřátele hlavně mezi Galy!”

„Tak jest,” pravili Gassiciové. „Je to lumpárna.”

„A zatímco zrada a nesvornost, korupce a sobectví hubí Galii uvnitř, co vidíme u svých sousedů? Pode jménem římské kultury se pokoušejí propašovat k nám rozkladné myšlenky a cizácké mravy. Tvrdí, že již pominul bronzový věk a nadešel věk železa; říkají, že jejich Minerva je totéž jako naše Belisama a náš Taranis totéž jako jejich Jupiter. Je to neslýchaná urážka víry našich předků, a přece se mezi námi najdou lidé –”

„Hanba jim,” volali Gassiciové.

„Ano, hanba jim, zaprodancům! – lidé, kteří kydají hanu na svůj vlastní národ řkouce, že takový železný meč je stejně dobrý, ne-li lepší než poctivý bronzový meč galský!”

„Slyšte! Lumpové! Jsou podplaceni! Mažte je!” Tak a podobně počali křičeti pobouření válečníci.

„Pánové,” pokračoval pan Koubek, „již Caesar praví, Gallos esse rerum novarum studiosos. Galové prý baží po novotách. Ano, klasik má pravdu! Což nevidíme, kterak Galové holdují všemožným cizáckým ismům a nezdravým módám, kterak šlapou po slavných

odkazech naší minulosti a hlásají, že musíme držet krok s Evropou? O tempora, o mores! Kam to spějeme? Cui prodest?”

„Tak jest,” volali Gassiciové. „Hanba Laciniovi!”

„O Gassicii,” mluvil pan Koubek rozechvěně, „timeo Danaos et dona ferentes. Jsou to danajské dary, co nám cizina vnucuje pod falešnými hesly internacionalismu, humanity, pokroku a jiných ismů. Je to jed, kterým naši odvěcí nepřátelé hledí rozhlodati naše galské sebevědomí, naši galskou svébytnost, naši ryzí a domácí galskou kulturu. Quo usque tandem, Catilina!”

„Hanba mu,” hlučeli válečníci. „Pereat!”

„Odmítáme,” volal pan Koubek slavnostně, „ve jménu všeho, co je naše, všechny ty latinské ismy. Nám Galům je třeba zdravého konzervatismu, patriotismu, nacionalismu, radikalismu, svatého egoismu, tradicionalismu, antagonismu, neochvějného truismu a obětavého fanatismu. Pryč s cizáctvím! Hic Rhodus! Bije hodina dvanáctá a my voláme: Caveant consules!”

Pan Koubek se probudil. Na radniční věži bila právě hodina dvanáctá. I spočítal dvanáct úderů a opět usnul, uspokojen, že jde s dobou a že ví, kolik uhodilo.

Den nato, byla to neděle, tísnila pana Věnceslava Koubka od rána utkvělá představa, že se mu příští noci bude zdát něco z římských dějin. Musím se na to připravit, řekl si; to by tak hrálo, abych si v římské historii uřízl ostudu!

Byl tím zaujat, že si nepřečetl ani žádný z nedělních úvodníků: zabořil se do Dějin starověku, které mu půjčil synek jeho paní bytné, a s hlavou v dlaních je dřel až do noci. Nu, minil potom, když už se svlékal do postele, v dějinách i řádech republikánského Říma byl bych jak doma; ale ty hromské císaře aby si čert pamatoval. Safra, kdo byl po Galbovi? To už je jedno; ale kdyby se mně zdálo o punských válkách, to bych uměl, jako když bičem mrská. Jen aby se mne nikdo neptal na Galbu nebo Caracallu!

Uprostřed těchto nadějí a obav usnul; a když se ráno probudil, shledal, že se mu po celou noc nezdálo zhola nic. Měl trochu pocit zklamání, jako když si na gymnáziu nadřel lekci na výbornou a pak byl místo něho vyvolán Kadlec nebo Kulhánek; je to živý pocit křivdy a zmařené práce. Ale zároveň pocítil úlevu, že už mu ty sny patrně dají pokoj. Byly asi z

přepřepování a takového nějakého duševního přepětí, řekl si, a vykročil s novou chutí po své životní dráze.

Následující noci pak usnul hluboce a téměř beze snů; jen docela nejasně se mu zdálo, že se prodírá nějakým roštím nebo čím s pocitem, že někoho stíhá nebo je sám stíhán. Aha, to bude něco z dětství, řekl si i ve spaní a spal klidně dál. Vtom ho probudil temný rachot.

Posadil se na posteli a naslouchal. Ale ono to vlastně nebylo na posteli, nýbrž na jakémsi pahorku nad širým stepním krajem; a mezi kolena měl buben, do kterého ze vší síly a s jakousi rozkoší tloukl palicemi. To to burácí, liboval si pan Koubek naslouchaje svému vlastnímu bubnu. Bum tatata bum bum ta bumtata ta ta bum. Stop.

Pan Koubek přestal bubnovat s paličkami vztyčenými a pátral po stepi. Tamhle se vlní vysoká tráva, je vidět růžky prchajících antilop; v dáli pod mohutným baobabem se po něm udiveně ohlížejí dvě žirafí hlavy. A tu z dalekých chlumů až na obzoru zaslechl tlumené rány bubnu. Ta ta tatabum bumtarara tata bum bum.

Pan Koubek ovšem rozuměl, co praví nepřátelský buben, a energicky se ohradil. Bum tatata tabum tabum, počal buráčet na svém bubnu. Vy psi, psi z kmene M'bwa, špinaví niggři, pancharti z ropuch a hyen, zbabělci, žrouti žižal, slyšte! Bum, tečka.

Ta ta tatabum, odpovídal výsměšně buben na obzoru. Slyšíme, ó N'gwe! Prasklá tykev se vydává za válečný buben. Volá nás chciplá krysa. Ať mluví! Bum. Stop.

Bumbum tarara, vybubnovával pan Koubek svou rozhořčenou odpověď. Slyš, ty chlupatá housenka, vyříd' mužům kmene M'bwa: N'gwe jsou silni. N'gwe jsou bez počtu jako listí baobabu. N'gwe jsou vykrmeni jako kanci po deštích. Mají tolik kopí, jako je rákosí u řeky. Mladí lidé kmene N'gwe praví starším: My chceme kořist. Jsme silni a bez počtu jako listí baobabu. Starší praví, ngololo uah. Dobře, my vás povedeme. Bum.

Tatata ta ta, posmíval se buben za chlumy. Pošlete nám své mladé muže. Válečníci kmene M'bwa praví: Není už legrace. Chceme tančit válečný tanec. Potřebujeme nových náhrdelníků. Děvčata z kmene M'bwa říkají: Přineste nám náhrdelníky z uřezaných uší, náhrdelníky z vytahaných zubů, náhrdelníky z vlasů nepřátel. Krsss, krsss, mladí mužové z kmene M'bwa brousí své oštěpy. Krss, krss, můžete přijít. Bum.

Pan Koubek se mocně rozpřáhl nad svým bubnem. Tambabam tambabam tatabum, vysílal do dálky své burácející signály. Ó M'bwa, prašiví šakalové, toto vzkazuje nepřemožitelný

národ N'gwe. Vaše vesnice je nám dlužna za jednoho mrtvého. Před mnoha a mnoha lety, před desetkrát deseti lety, před tisíckrát tisíci lety zabili vaši lovci našeho lovce. N'gwe nezapomíná. Každý náčelník praví před smrtí: M'bwa zabili našeho lovce. Nemůžeme žít, pokud nepomstíme jeho smrt. Ó M'bwa, náš hněv je nesmírný. Pošlete nám tisíc krav telných a tisíc volů. Jinak nemůžeme zapomenout, že nejsme vyrovnáni. Bum. Tečka.

Ratata bum bumta bum, odpovídal nepřátelský buben. To je řeč mužů, ó N'gwe. Přijďte si pro výkupné. Běžíme vám naproti. Hodíme vám poslého psa, vy smradlaví niggři. Bum.

Bum bummini bummini bum, bušil pan Koubek ze všech sil do velkého bubnu. M'bwa, M'bwa, urazil jsi veliký národ N'gwe. Naše nenávisť je hluboká jako řeka Mambara. Ó slyš zákon národa N'gwe: Nenávidět, nenávidět, nenávidět! Nenávidět muže, ženy i děti národa M'bwa. Nenávidět jejich pole. Nenávidět jejich vodu. Nenávidět jejich lesy. Slyš příkaz našich bohů: nenávidět! Slyš kouzlo našich kouzelníků: nenávidět! Slyš hlas našich předků: nenávidět! My přijdeme, M'bwa! My přijdeme s ohněm a mečem, ó M'bwa, jenž jsi urazil veliký národ! Stop.

Tata bumtarata tatamta, odpovídal vzdálený buben. Bere se na vědomí. Bum.

Pan Koubek odložil paličky a buben a libě se protáhl. To má něco do sebe, řekl si, být takhle na přední stráži a vyhlašovat válku a takové věci: Toho poslého psa si přece nemůžeme nechat líbit. Jde o čest národa a podobně. Počkejte, vy černí holomci, já vám to ještě vybubnuju!

Safra, napadlo pana Koubka, tihle negři to mají dobré. Žádné dlouhé škrabání, žádné cavyky a jít na to s velkým bubnem. Vyřizovat si své polemiky na velkém bubnu. Říci druhým národům nahlas a rovnou, že jsou zbabělci, špinaví psi a podobně. Panečku, takovému novináři v Africe se to pracuje! Kdepak u nás! U nás člověk píše patnáct let, patnáct let tluče na buben za svůj národ, a ono nic. Ach bože, mít takový pořádný buben u nás...

A tam za tou stepí, řekl si pan Koubek s jistou měkkostí, na nepřátelské půdě sedí druhý takový kolega Koubek a bubnuje stejně poctivě jako já. Měli bychom založit stavovskou organizaci nebo něco takového. I když si na bubnech vynadáme, máme přece své společné zájmy. Bubnovat od národa k národu, to je, pane, odpovědná práce. Těžká, ale krásná.

– Skoro bez soumraku se snesla tropická noc. Kdepak je Jižní kříž, přemítal pan Koubek a obrátil tvář k hvězdám. Bože, to je hvězd, řekl si. Člověk by skoro řekl, že sedí uprostřed vesmíru. Brr! To je divné, ve vesmíru bych se nemohl cítit doma.

Náhle zvedl hlavu. Noční van od východu přinášel vzdálené údery bubnu. Pan Koubek se bystře chopil svých paliček.

Halo, halo, signalizoval daleký buben. Zde bubnová stanice N'ga. Halo, zde N'ga. Halo!

Zdemítně se potvrzuje příjem stanice N'ga, bubnoval rychle pan Koubek. Co si přejete?

Halo, halo, volal buben od východu. Řekněte svým lidem, aby nám sem nechodili na ryby. To přece nejde!

Pan Koubek oživil. Halo, bubnoval prudce. Zdemítně se odpovídá: Nemáte nám co poroučet, co svým lidem máme říkat. Zasahujete neslýchaným způsobem do našich vnitřních záležitostí. Národ N'gwe nestrpí, aby jeho prestiž byla urážena tak hrubými provokacemi. Ohražujeme se jménem naší nejširší veřejnosti. Bum!

Halo, odpovídal daleký buben. To je omyl. Stanice N'gwe není volána. Voláme stanici M'bwa. Šifrujeme: M jako Marta, B jako Beata, W jako Waldemar, A jako Alois. M'bwa.

Stanice N'gwe trvá na formální omluvě, bubnoval břitce pan Koubek. V nejširších vrstvách našeho lidu panuje živelné rozechvění. Bum!

Tak se nám nepleťte do spojení, bručel netrpělivě daleký buben.

Oho, oho, bubnoval vehementně pan Koubek. Budiž vzato na vědomost, že na svém území budeme bubnovat, kdy a jak je nám libo. Odmítáme důstojně a co nejostřeji urážlivý tón tamního oficiálního bubnu. Zároveň prohlašujeme, že nestrpíme, aby kmen N'ga hledal přes naše hlavy jakékoliv spojení s kmenem M'bwa, se kterým jsme ve válečném stavu. Náš národ jako jeden muž stojí na stráži proti ničemným úmyslům našich sveřepých a odvěkých nepřátel – Halo, slyšíte? Halo!

Bylo ticho, odnikud se neozval ani šelest, ani pípnutí ptáčka; takové nesmírné ticho, že se pan Koubek probudil bušením vlastního srdce. „Halo,“ opakoval, ale odpovědělo mu jen konejšivé vrznutí postele.

„Pane doktore,“ řekl nato pan Koubek ustaraně, „já mám poslední dobou takové divné spaní.“

„Jaké?“ ptal se pan doktor Kostelecký.

„Takové hrozné sny,“ stěžoval si pan Koubek. „A co chvíli se probudím tlučením srdce. Co to je?“

„Nervy,” řekl doktor. „Jste asi přepracován. Nesmíte se rozčilovat, víme? Já vám dám trochu bromu. Na špičku nože před spaním, a budete spát jako jezevec.”

Tedy toho večera vzal pan Koubek bromu na špičku nože a vlezl do postele, připraven spát jako jezevec.

I počalo se mu zdát, že sedí v redakci Stráže našeho kraje s perem v ruce a chystá se psát úvodník. Úvodník, bručel, zas úvodník! A já nemám ponětí, o čem by měl být!

Jal se usilovně přemýšlet, o čem by se měl rozepsat. Počkejme, pomáhal si, tak dejme tomu o – hm; nebo řekněme o – o – o čem vlastně?

Pro větší soustředění začal hrýzt držátko svého osvědčeného pera; ale nic, nic, nic ho nenapadlo. Naprostý pocit prázdnoty v hlavě. To není možné, zhrozil se pan Koubek, chytaje se za hlavu, snad se mi to jenom zdá! Je přece tolik věcí, o kterých se dá napsat úvodník, například o – o – rány boží, kdybych věděl o čem!

Aha, vzpomněl si, to dělá ten brom! Já vůl, já vzal brom před psaním místo před spaním! Proto jsem ospalý jako... safra, jako co? Měl bych se na to někoho zeptat, bručel, jda po nekonečné chodbě, až přišel k pootevřeným dveřím. I vešel do nich a viděl s rozpačitým podivem, že tam sedí u psacího stolu on sám a píše úvodník.

Nevěděl honem, jak by měl sebe sama oslovit, a rozhodl se pro prostou kolegiální. „Pane kolego Koubku,” vyhrkl honem, „nevíte náhodou, o čem by se měl dnes psát úvodník?”

Pan kolega Koubek položil pero a řekl nikoliv nepřívětivě: „Nu, to víte, já píšu proti trianonskému míru. My Maďaři se nikdy nesmíříme a tak dále. Člověče, o tom se dá toho napsat!”

„Děkuju,” zamumlal pan Koubek zmateně a stáhl se zpátky na chodbu. Prokrindapána, řekl si, byl jsem to já, nebo ne? Že bych měl tak vysedlé lopatky a takové chlupy v týle?

Běžel po té nekonečné chodbě podle řady dveří: kde vlastně je má redakce? Bože, já zapomněl ty dveře počítat! Aha, tady to bude! – A vklouzl do nejbližších dveří.

Jenže tam seděl u psacího stolu on sám a psal úvodník. „Co byste rád, pane kolego,” děl nezvedaje hlavy od práce.

„Já..., já...,” koktal pan Koubek. „O čem dnes píšete úvodník, pane kolego Koubku?”

„Proti versailleskému míru,” pravil vážně pan kolega Koubek. „Právě odmítám s rozhořčením zbabělý pacifismus, kterým chtějí rozvratné živly infikovat naši zdravou německou národu, mein lieber Koubek.”

„Aha,” vypravil ze sebe pan Koubek. „Tak já vás nebudu rušit, pane kolego.” – A vrazil do nejbližších dveří.

Tam seděl zas takový pan Koubek a pilně psal broukaje pro sebe: „...ruský proletariát nestrpí... tak!... voláme do boje... podle intriky ničemných sousedů... charašo!... utopíme v krvi... mor na ně!”

Pan Koubek se tiše stáhl na chodbu a vrhl se do nejbližších dveří. „Hned, pane Koubku,” ozval se u stolu jeho vlastní hlas, „jen co rozdrťm patou tu slovanskou hydru. All’armi, Italia, all’armi!”

Pan Koubek prchal po chodbě. „Bože,” šeptal si s hrůzou, „kdybych našel nějaký prázdný psací stůl!” – Nahlédl do dalších dveří. „Počkejte, caballero Koubek,” zavolal tamní pan Koubek, „pojd’te si poslechnout, jak jsem to nandal těm venezolánským banditům! Halt! Avanza, puerco,” zařval za prchajícím panem Koubkem.

Pan redaktor Koubek se ukryl za nejbližší dveře; vtom ho popadla za límec nějaká ruka. „Tak tady tě mám, ty zbabělý lháři,” skřípá mu do uší jeho vlastní hlas. „Teď ti vyrvu tvůj zlolajný jazyk, ty pse!”

Pan Koubek se s hrůzou obrátil a zíral do své vlastní, křečovitě stažené tváře. „Ale pane kolego, pusťte, vždyť já jsem taky pan Koubek!”

„My Koubkové se navzájem neznáme,” zahřímá ten druhý. „Človče, nikdo nemůže nenávidět víc než Koubek Koubka! Smrt, smrt každému Koubkovi jiného jazyka!”

Pan Koubek se vyrval svému nepříteli a prchl na chodbu. A hle, ze všech těch nesčetných dveří vykoukly hlavy Koubků a měřily ho zlýmá očima. Pan Koubek počal ze vsí síly pádit po té nekonečné chodbě, pronásledován dupotem několika set Koubků. Vrhhl se po točitých schodech nahoru a běžel po jiné chodbě. Z každých dveří se vyřítíl nový Koubek a přidal se k pronásledovatelům. Opět nové schody a nová chodba. Ale tato chodba se končila plošinou nad bezednou propastí.

Pan Koubek se zděšeně zastavil a obrátil se k davu nepřátel. Byli to samí Koubkové skřípající zuby a chraptivě oddychující. Bože, kdybych se mohl schovat za svým psacím stolem, vzpomněl si pan Koubek zoufale. Tam jsem tak silný a tak v bezpečí!

„Pánové,” zvolal udýchaně, „kolegové, Koubkové, proč mě honíte? Vždyť nás všechny, nás Koubky všech národů, vede jediná myšlenka: vlastenectví čili nenávisť k nepřátelům! Co proti mně máte? Copak netáhneme za jeden provaz? Nejsme všude titíž? Nepracují naše osvědčená pera všude na týchž národních ideálech? Ó přátelé –”

Nepřátelští Koubkové se divoce zachechtali: „Ty vole, my nejsme žádní přátelé! My jsme úhlavní nepřátelé! Mažte ho! Ve jménu národa, na něj!”

Pan Koubek ucouvl na kraj propasti. „Ale kamarádi,” vyhrkl, „vždyť... Koukejte se, vždyť my to nebereme tak doopravdy, my Koubkové... A vůbec, když jsme jednou tak pohromadě, tak bychom, páni, mohli těch zlostí nechat, nemyslíte? A snad, helejte, snad se tu vůbec dohodneme a... Koukejte, vždyť je tolik jiných látek, o kterých se dají psát úvodníky! Nač my se máme pořád navzájem dožírat a –”

„Oho, oho,” začali křičet Koubkové. „Shod’te ho! Chce nás připravit o chleba! Zrádce! Bere nám naše ideály! Bere nám naši nejděčnější látku! Kazí nám řemeslo! Zabte ho!”

Před očima pana Koubka se zatmělo. Rozpřáhnuv ruce padal naznak do nesmírné hloubky a ztratil vědomí.

Den nato měl pan redaktor Koubek opravdu drobátko zaujatou hlavu. „To dělá ten brom,” bručel rozladěně a vyhýbal se lidem.

A pro Kristovy rány, vzpomněl si odpoledne, vždyť já dnes musím psát úvodník! Bodejť, dnes je středa a – o čem vlastně bych měl psát?

S těžkým srdcem se loudal do redakce a usedl za svým milovaným psacím stolem. O čem bych měl psát, přemítal unaveně. Řekněme něco o zachmuřené mezinárodní situaci nebo něco takového. Těžké mraky se zvedají na obzoru naší vlasti – –

Pan Koubek se zamračil, zmačkal čtvrtku papíru a počal psát znovu. Je nám třeba svornosti, řekl si. Ergo je třeba potřít na hlavu především domácí odpůrce. Jsou rozvratní živlové v lůně národa, kteří zlovolně, ano zlotřile rozsévají nesvár a podobně. Cui prodest? tážeme se –

Pan Koubek vzdychl a rozmačkal i tuto čtvrtku. Pan faktor Strnad jej po chvíli našel s hlavou složenou v dlaních.

„Měl by se pomalu sázet úvodník,” povídal zasmušile pan Strnad.

„Hned,” děl pan redaktor Koubek, „za malou hodinku.” A namočiv pero počal psát úvodník o místním blátě. Boj proti blátu... mobilizujme všechny síly... naše krásné město... národní povinnost... voláme k odpovědným činitelům: Hic Rhodus!

„Tak, pane Strnad,” zahlaholil pan redaktor Koubek uspokojeně, „dejte to do sazby.”

Lidové noviny 23., 30. 11., a 7., 14., 21., 28. 12. 1930

SVATÁ NOC

„Já se ti divím,” křičela paní Dinah. „Kdyby to byli pořádní lidé, šli by k starostovi, a ne takhle žebrotou! Proč si je nevzali do domu Šimonovic? Proč se jich máme ujímat ausgerechnet my? Copak jsme něco horšího než Šimonovic? Já vím, Šimonova žena by si takovou holotu do domu nepustila! Já se ti divím, člověče, že se tak zahazuješ s já nevím kým!”

„Nekřič,” bručel starý Isachar, „vždyť to budou slyšet!”

„Ať to slyší,” pravila paní Dinah pozvedajíc hlas ještě víc. „Nevídáno! To by tak hrálo, abych nesměla doma ani pípnout kvůli nějakým tulákům! Znáš je? Zná je někdo? On říká, to je má žena. Povídali, jeho žena! Já vím, jak to u takových poběhlíků chodí! Že se nestydiš pustit něco takového do domu!”

Isachar chtěl namítnout, že je pustil jen do chléva, ale nechal to pro sebe; měl totiž rád svůj pokoj.

„A ona,” pokračovala paní Dinah pohoršeně, „ona je v jiném stavu, abys to věděl. Prokristapána, ještě to nám tak chybělo! Jezus Maria, abychom tak přišli do lidských řečí! Prosím tě, kdes nechal hlavu?” Paní Dinah nabrala dechu. „To se rozumí, nějaké mladici ty neumíš říct ne. Když na tebe udělala ten svůj kukuč, tak ses mohl přetrhout samou ochotou. Mně bys to neudělal, Isachare! Jen si ustelte, lidičky, je tam ve chlévě slámy habaděj – Jako bychom byli v celém Betlémě jenom my, kdo mají chlívek! Proč jim Šimonovic nedali otep slámy? Protože Šimonka by si to nedala od svého muže líbit, rozumíš? Jen já jsem takový ošlapek, že na všechno mlčím –”

Starý Isachar se obrátil ke zdi. Snad přestane, mínil; ona má trochu pravdu, ale dělat tolik řečí pro jednu –

„Brát cizí lidi do domu,” rozjímala paní Dinah ve spravedlivém hněvu. „Kdoví co je to zač? Teď abych celou noc strachem nezamhouřila oka! Ale to ti je jedno, vid’? Pro lidi ty všecko, ale pro mne nic! Abys ty vzal jednu jedinkrát ohled na svou udřenou a churavou ženu! A ráno abych po nich ještě uklízela! Když ten člověk je tesař, proč není někde na práci? A proč zrovna já mám mít tolik trápení? Slyšíš, Isachare?”

Ale Isachar tváří ke zdi dělal, jako by spal.

„Panenko Maria,” vzdychla paní Dinah, „mám já to život! Celou noc abych nespala starostí... A on si spí jako dřevo! Mohli by nám odnést celé stavení, a on si chrní... Bože, mám já to svízel!”

A bylo ticho, jen starý Isachar pozorně členil tmou svým chrupáním.

K půlnoci ho vzbudilo z dřímoty potlačované ženské zasténání. I safra, lekl se, to bude něco vedle v chlívku! Jen aby to nevzbudilo Dinu... To by zas bylo řečí!

I ležel nehnutě, jako by spal.

Po chvíli bylo slyšet nový ston. Bože, smiluj se! Bože, dej, ať se Dinah neprobudí, modlil se v úzkostech starý Isachar, ale vtom už cítil, že se Dinah vedle něho vrtí, zvedá se a napjatě naslouchá. Bude zle, řekl si zdrceně Isachar, ale zůstal pěkně zticha.

Paní Dinah bez hlesu vstala, přehodila přes sebe vlnák a vyšla na dvůr. Asi je vyhodí, řekl si bezmocně Isachar. Já se jí do toho míchat nebudu, ať už si dělá, co chce...

Po jakési podivně dlouhé a tlumené chvíli se paní Dinah vrátila opatrně našlapujíc. Isacharovi se ospale zdálo, že chrastí a praská nějaké dříví, ale rozhodl se, že se ani nehne. Snad je Dině zima, mínil, a dělá si oheň.

Pak se Dinah znovu potichu vykradla. Isachar pootevřel oči a viděl nad planoucím ohněm kotlík s vodou. Nač to je, řekl si s podivem a hned zase usnul. Probudil se teprve, když paní Dinah takovými zvláštními, horlivými a důležitými krůčky běžela s dýmajícím kotlíkem na dvůr.

I podivil se Isachar, vstal a trochu se ustrojil. Musím se podívat, co je, řekl si energicky, ale ve dveřích se srazil s Dinou.

Prosím tě, co tak běháš, chtěl vyhrknout, ale ani se k tomu nedostal. „Co ty tu máš co okounět,” utrhla se na něho paní Dinah a zas běžela na dvůr s nějakými klůčky a plátýnky v náručí. Na prahu se obrátila. „Jdi do postele,” rozkřikla se přísně, „a... a neplet' se nám tady, slyšíš?”

Starý Isachar se vystrachal na dvorek. Před chlívkem viděl bezradně trčet ramenatou mužskou postavu, i zamířil k ní. „Jojo,” bručel chlácholivě. „Vyndala tě, že? To víš, Josef, ty ženské...” A aby zamluvil jejich mužskou bezmoc, ukazoval honem: „Koukej, hvězda! Viděls už někdy takovou hvězdu?”

Lidové noviny 25. 12. 1930

HAMLET, PRINC DÁNSKÝ

Referát parlamentního zpravodaje

Včera za neobvyklého zájmu a před hustě obsazenými lavicemi přišla na pořad jednání Shakespearova hra Hamlet. Za generálního řečníka této tragédie se ovšem se svou známou mnohomluvností přihlásil princ Hamlet, ale veškerý zájem se soustředil v očekávání, že do debaty zasáhne Polonius, stejně významný dánský státník, jako strhující řečník. Vskutku jeho projevy nabyla včerejší hra mimořádného významu a byla vyslechnuta s nebývalou pozorností. Krátký obsah celé hry následuje.

Po zahajovacích formalitách s duchem promluvil jako první řečník dánský král; po něm se přihlásil k slovu Hamlet svým známým nevěcným povídáním, načež vystoupil Polonius a za hlubokého ticha pronesl řeč oslňující bystrými postřehy i širokým rozhledem. Z jeho vývodů vyjímáme:

„Ještě jsi tady, Laerte? Honem na loď, na loď!

Jak krásný vítr nám sed do plachet,

a ty tu civíš. Počkej, zde si vem

mé požehnání a pár poučení

na cestu světem: Nemluv, co si myslíš,

a nedělej, cos dobře nezvážil!

Jenom si nedej tisknout dlaň kdekým,

co se jen vylíhl a zchmejřil. Pak, chraň se

začínat spory; ale jsi-li v nich,

pak jednej, ať se druhý chrání tebe.

Jinak si chod', jak na to budeš mít,

ovšemže s mírou: pěkně, nevýstředně.

Nevypůjčuj si ani nepůjčuj.

Buď zdrav a vzkvétej pod mým požehnáním.”

Nato obrácen k Ofelii pronesl skvělou řeč, ze které uvádíme:

„Copak, Ofelie? Copak ti to říkal?

Pravda! Právě vhod!

Povídá se, že se prý velmi často

ted' s tebou scházívá.

A ty těm citům, hloupé dítě, věříš?

Tedy zkrátka:

já prostě nechci, aby ode dneška
kdokoli mluvil, že své chvíle trávíš
jen rozhovory s princem Hamletem.

To je můj rozkaz: teď si jdi!”

V dalším průběhu jednání se pokusil princ Hamlet oslabit mohutný dojem řeči Poloniovy svým nejapným a zmateným klábosením; neměl úspěchu on ani jeho druhové, ba i vystoupení ducha jeho otce, vypočítané na zevní efekt, nezmate zajisté naši uvědomělou veřejnost. Po tomto nechutném výstupu ujal se slova opět Polonius, aby v rozpravě s Reynaldem pronesl pozoruhodné náměty o občanské výchově mladých mužů:

„Tak, Reynalde:

tady máš pro něj peníze a dopis.

A Reynalde, bylo by velmi moudré,
než k němu zajdeš, trochu vyzvědět,
jak se tam chová.

Víš, jen tak bujné, všední kousky, no,
ty už jsou známy jako společníci
svobody mládí.

Hraní a klení, pitky, rvačky,
hádky i kurvičky – to taky konečně.

A podle těchto návrhů a rad
si veď i ty!

A jinak mu přej volnost.”

Obraceje se k Ofelii pokračoval:

„Copak, Ofelie, co se děje?

A čímpak, proboha?

On zšílel z lásky k tobě.

Co povídal?

Pojď se mnou, dítě: vyhledáme krále.

To není láska, to je blouznění.

Pojď, půjdem ke králi.”

K následující rozpravě, které se účastnil i král a královna, přihlásil se Polonius bystrým postřehem:

„Poslové z Norska, Výsosti,
se šťastně vrátili.”

Poté došlo k vrcholné události večera, kdy Polonius pevnou rukou strhl roušku z podivného jednání prince Hamleta. Mužně a bezohledně, vědom si své odpovědnosti, prohlásil do napjatého ticha:

„Já budu stručný. Princ Hamlet zešilel!
Zešilel, ano! Co je šílenství,
ne-li jen prostě to, že někdo šílí?
Že zešilel, je pravda; pravda, je to škoda,
a škoda že je to pravda: bláznivé kolo!
Ale s tím nic, chci mluvit zcela prostě.
Tak tedy zšilel, budiž. A. teď zbývá
najít jen zdroj té celé příhody,
či lépe řečeno, té nehody,
poněvadž každá příhoda má zdroj.
Uvažte, prosím!
Hm, já mám dceru
a ta mi dala ve své poslušnosti
tady to, prosím. Vizte a pak sud'te.”

Za bezdeché pozornosti přečetl těžce kompromitující dopis prince Hamleta a pokračoval:

„Čím bych vám byl? Ne, já šel k věci zpříma
a mladé slečně řek jsem asi tak:
Princ Hamlet je vždy princ, výš než tvůj cíl;
to nesmí být! – A pak jsem jí dal příkaz,
že se má před ním zamykat,
odmítat poselství a nebrat žádné dary.
Ona mne ovšem poslechla, a on –
abych řek zkrátka –, když byl odmrštěn,
propadl smutku, potom blouznění
až k šílenství, ve kterém dnes tak třeští.
Já bych rád věděl, stalo-li se někdy,
když já jsem jasně řek: Je to tak
– že to pak není tak?”

Za obecného vzrušení došlo k prudké kontroverzi mezi Hamletem a Poloniem, který drtil svého blekotajícího partnera břitkými a pohotovými slovy:

„Jak se má milý princ Hamlet?

Znáte mne, princi?

To snad ne, princi.

Poctivec, princi?

Svatá pravda, princi.

Mám, princi.

Copak to čtete, princi?

Ale oč jde, princi?

Co nejskromněji se s vámi loučím, princi.

Buďte zdrav, princi.

Hledáte prince Hamleta? Tady je.”

Hamlet po zásluze odbyt jeho pádnými a trefnými slovy, rozpačitě něco blábolil za obecné nepozornosti; svým známým nevěcným způsobem, pleta páté přes deváté, snažil se odvést rozpravu na jakési herce, ale Polonius, vrátiv se právě včas ze zákulisí, jej parátně usadil několika slovy:

„Mám pro vás novinu, princi.

Přišli k nám herci, můj princi!

Na mou čest!

To je nějak dlouhé.

Bude se s nimi jednat, jak zaslouží, princi.

Pojďte, páni!”

Není divu, že pan Hamlet se po těchto věcných slovech odvážil pronést jenom samomluvu, bál se zřejmě odpůrce tak pohotového.

Po přestávce, věnované zákulisnímu jednání, zasáhl Polonius do děje několika závažnými radami:

„Ofelie, ty tu chod'! My, Vzácnosti,
se tady skryjem. Čti si tuhle knížku.”

Následovala soukromá rozprava prince Hamleta s Ofelií, po níž Polonius výstižně pravil zejména toto:

„Jdi si, Ofelie!

Nemusíš říkat, co tu mluvil princ:

my víme všechno!”

Zatím princ Hamlet nastrojil – ovšem krajně nemístně – jakousi hereckou produkci: během této trapné epizody se Polonius právem vyjádřil:

„Vidíte?”

V souvislosti s tímto nešťastným počinem Hamletovým došlo k bouřlivému konfliktu mezi Poloniem a Hamletem. Jako rána za ranou dopadaly na prince břitké šlehy Poloniovy:

„Královna chce s vámi mluvit, princi, a ihned.

At' mne čert, opravdu: docela velbloud.

Hřbet má jak kolčava.

Úplně velryba.

Já vyřídím.”

Zahanbený Hamlet si nemohl po tomto morálním výprasku ulevit nežli samomluvou, jak už je jeho nechvalným a málo statečným zvykem.

V dalším průběhu hry dlužno zaznamenati cenný a obezřelý námět Poloniův:

„Můj pane, už jde k matce do komnaty:

já musím rychle někam za čaloun,

abych je vyslechl. Teď sbohem, Výsosti;

však ještě přijdu, než půjdete spat,

a řeknu vám, co poznám.”

Ke královně pak trefně pravil:

„Hned tady bude. Já si vlezu sem.

Jen, prosím, hezky rázně!”

V dalším průběhu jej Hamlet zákeřně probodl; a tu Polonius podotkl se svou obvyklou pohotovostí a přímostí:

„Oh, jsem zavražděn!”

Smrtí Poloniovou by se měla hra skončit; co následuje, jsou beztoho jen jalové řeči bez hlavy a paty; zejména princ Hamlet obtěžoval rozčarované posluchačstvo svými nevhodnými a příliš osobními samomluvami, jako má-li být, či nebýt. Dobrá polovina hry mohla klidně odpadnout. Nebýt skvělých projevů Poloniových, byl to ztracený večer.

Vylíčili jsme děj Hamleta co nejpodrobněji, aby si uvědomělý čtenář sám učinil obraz o celé hře. Obecenstvo, když bylo s nejhlubší pozorností vyslechl mohutné řeči Poloniovy, jevilo o konec hry zřejmý nezájem. Jen mizivý hlouček nekritických straníků aplaudoval na

konci prázdnému mlácení slámy a demagogickým frázím Hamletovým. Soudná veřejnost se takovým laciným úspěchem ovšem oklamat nedá.

Lidové noviny 18. 1. 1931

Z TISÍCE A JEDNÉ NOCI

I vyvstal muž jeden a vyzýval Aliho, bývalého vezíra, na soud. „Ali,” pravil, „ledacos se o tobě praví, i žádá si čest světa islámského, aby aneb tvá vina, aneb tvá nevina byla dokázána před kádím.”

„I zajisté,” pravil Ali, „tuzé rád, ó muži, se postavím před soud, ale jen s tou podmínkou, že dříve budou co do své viny či nevinu – já nedím jaké – vyslechnuti všichni ostatní vezíři, což jich koli bylo, jakož i všichni nynější i bývalí pašové, limbašové a ostatní hodnostáři; pak i já se dostavím na soud.”

Jednoho dne pak se rozlehl na tržišti křik a lidé chytili mezkaře jménem Mahmud. „Ukaž své kapsy,” volali lidé, „nebo ztratil se na tržišti váček denárů.”

„Jsem ochoten obrátit své kapsy,” děl Mahmud, „abych ukázal celému světu svou poctivost; ale dříve ať všichni lidé na tržišti obrátí své kapsy a vypovědí před soudem, odkud mají své denáry. Pak i já tak učiním.”

I divili se lidé řkouce: „Chytrý je Mahmud. Zdali nás by co podobného napadlo?”

Lidové noviny 19. 2. 1931

O DESÍTI SPRAVEDLIVÝCH

I řekl Hospodin: Protože rozmnožen jest křik Sodomských a Gomorských a hřích jejich že obtížen je náramně:

Sstoupím již a ohledím, jestliže podle křiku jejich, kterýž přišel ke mně, činili, důjde na ně setření; a pakli toho není, zvím.

Vtom přistoupiv Abrahám řekl: Zdali také zahladíš spravedlivého s bezbožným?

Bude-li padesáte spravedlivých v tom městě, zdali předce zahubíš a neodpustíš místu pro padesáte spravedlivých, kteříž jsou v něm?

I řekl Hospodin: Jestliže naleznu v Sodomě, v městě tom, padesáte spravedlivých, odpustím všemu tomu místu pro ně.

A odpovídaje Abrahám řekl: Co pak, nedostane-li se ku padesáti spravedlivým pěti, zdali zkazíš pro těch pět všecko město? I řekl: Nezahladím, jestliže najdu tam čtyřiceti pěti.

Opět mluvil Abrahám a řekl: Snad nalezeno bude čtyřiceti? A odpověděl: Neučiním pro těch čtyřiceti.

I řekl Abrahám: Prosím, nechť se nehněvá Pán můj, že mluvíti budu: Snad nalezeno bude tam třiceti? Odpověděl: Neučiním pro těch třiceti.

A opět řekl: Aj, nyní počal jsem mluvíti k Pánu svému: Snad se nalezne tam dvaceti? Odpověděl: Nezahladím i pro těch dvaceti.

Řekl ještě: Prosím, ať se nehněvá Pán můj, jestliže jednou ještě mluvíti budu: Snad se jich najde tam deset? Odpověděl: Nezahladím i pro těch deset.

I odšel Hospodin, když dokonal řeč k Abrahámovi; Abrahám pak navrátil se k místu svému.

Genesis 18,20–33

A když se navrátil k místu svému, zavolal Abrahám svou ženu Sáru a řekl jí: „Poslyš, mám to z nejlepšího pramene, ale nikdo to nesmí vědět. Hospodin se rozhodl zahubiti Sodomské a Gomorské pro jejich hříchy. On sám mi to řekl.”

I pravila Sára: „Vidíš, neříkala jsem to už dávno? A když jsem ti povídala, co se tam děje, ty jsi je ještě hájil a mne jsi okřikoval: Mlč, neplet' se do toho, co je ti po tom? Teď to vidíš, já to dávno říkala, to se dalo čekat. Když jsem o tom onehdy mluvila s Lotovou ženou, povídám jí: Paní, kam tohle povede? Co myslíš, zahubí Hospodin také Lotovu ženu?”

A odpovídá Abrahám řekl: „O to právě jde. Abych tak řekl, na můj nátlak Hospodin svolil, že ušetří Sodomy a Gomory, najde-li tam padesát spravedlivých. Ale já to usmlouval na deset. Proto jsem tě zavolaal, abychom spolu vybrali pro Hospodina deset spravedlivých.”

I pravila Sára: „To jsi dobře udělal. Lotova žena je má přítelka a Lot je syn tvého bratra Hárana. Já neříkám, že Lot je spravedlivý, to víš, jak štvál svou čeleď proti tobě, to zas neříkej, Abraháme, to nebylo v pořádku, on to s tebou nemyslí upřímně, ale je to tvůj synovec, třebaže Hárana se k tobě nechoval, jak by se měl chovat rodný bratr, ale to už patří k rodině.”

A dále pravila řkouc: „Řekni Hospodinovi, ať ušetří Sodomy. Já už jsem taková, že nepřeju nikomu nic zlého. Mně se třesou nohy, když si pomyslím, že by tolik lidí mělo přijít o život. Jdi a přimluv se u Hospodina, aby se nad nimi slitoval.”

A odpověděl Abrahám: „Slituje se Hospodin, najde-li deset spravedlivých. Myslím, že bychom mu mohli poradit, kteří to jsou. Známeť všechny lidi, kteříkoli bydlí v Sodomě a Gomoře. Proč bychom nepomohli Hospodinu vyhledat deseti spravedlivých?”

I řekla Sára: „Nic není snazšího než to. I dvacet i padesát i sto spravedlivých mu označím. Hospodin ví, že nikomu neublížím. Tak to máme Lotovu ženu a Lota, synovce tvého, třebaže je falešný a závistivý, ale patří k rodině. To už jsou dva.”

Nato řekl Abrahám: „A jejich dvě dcery.”

Sára pak pravila: „Nemysli si, ta starší, Jescha, je nestyda. Nevšiml sis, jak před tebou kroutila zadnicí? Sama Lotova žena mně řekla: Jescha mně dělá starosti, budu ráda, až se vdá. Ta mladší se zdá skromnější. Ale když myslíš, tedy počítej s oběma.”

I řekl Abrahám: „Tak to už máme čtyři spravedlivé. Koho bychom vybrali dále?”

A Sára odpověděla: „Když počítáš ta dvě děvčata, pak musíš přibrat i jejich ženichy, Jobaba a Seboima.”

Abrahám však řekl: „Co tě nemá, Seboim přece je syn starého Dodanima. Což může syn zloděje a lichváře býti spravedlivý?”

I řekla Sára: „Abraháme, udělej to, prosím, kvůli rodině. Proč by Melcha neměla mít stejně řádného ženicha jako ta fíflena Jescha? Je to slušné děvče a nekroutí aspoň boky před starými příbuznými, kterých si má vážit.”

I odpověděl Abrahám: „Budiž, jak pravíš. Tak tedy s Jobabem a Seboimem máme už šest spravedlivých. Teď nám zbývá nalézt jenom čtyři.”

A Sára řekla: „To už bude snadné. Počkej, kdo ještě v Sodomě je spravedlivý?”

Abrahám pak odpověděl: „Řekl bych, že starý Náchor.”

I řekla Sára: „Divím se ti, že můžeš o něm vůbec mluvit. Což nespí s pohanskými děvkami, ačkoli je stařec? To spíše už nežli Náchor je spravedlivý Sabatach.“

Tu rozpálil se Abrahám hněvem a řekl: „Sabatach je křivopřísežník a modloslužebník. Nežádej ode mne, abych ho navrhl Hospodinu mezi spravedlivými. To spíš už by padal na váhu Elmodad nebo Eliab.“

Nato řekla Sára: „Abys tedy věděl, Eliab zcizoložil s ženou Elmodadovou. Kdyby Elmodad za něco stál, vyhnal by svou ženu, tu couru, kam patří. Ale snad bys mohl navrhnout Námana, který za nic nemůže, protože je blázen.“

A odpověděl Abrahám: „Námana nenavrhnu, ale navrhnou Melchiela.“

I řekla Sára: „Navrhneš-li Melchiela, nemluv se mnou. Což neposmíval se ti Melchiel, že nemáš se mnou syna, ale s děvkou Agar ano?“

Abrahám pak řekl: „Nenavrhnou Melchiela. Co myslíš, měl bych snad přibrat mezi spravedlivé Ezrona či Jachelela?“

Sára pak odpověděla řkouc: „Jachelel je prostopášník a Ezron obcuje s nevěstkami achadskými.“

I řekl Abrahám: „Navrhnu Efraima.“

A Sára řekla: „Efraim říká, že jeho je rovina Mamre, na které se pasou naše stáda.“

Abrahám pak řekl: „Nespravedlivý jest Efraim. Navrhnu Ahirama, syna Jasfelova.“

I pravila Sára: „Ahiram je přítel Melchielův. Chceš-li navrhnout někoho, navrhní Nádaba.“

Odpověděl Abrahám: „Nádab je lakomec. Navrhnu Amrama.“

A Sára řekla: „Amram chtěl spát s tvou děvkou Agar. Nevím, co na ní tak zvláštního viděl. Lepší je Asriel.“

I řekl Abrahám: „Asriel je hejsek. Nemohu navrhnout Hospodinu žádného šaška. Což abych mu jmenoval Namuela? Ne, ani Namuel nestojí za to. Nevím, proč by to měl být zrovna Namuel.“

Sára pak pravila: „Co máš proti Namuelovi? Je sice hloupý, ale je zbožný.“

I řekl Abrahám: „Budiž, Namuel je sedmý.“

Sára nato pravila: „Počkej, Namuela vynechej, neboť pěstuje hřích sodomský. Kdo ještě je v Sodomě? Dovol, abych si vzpomněla: Kahat, Salfad, Itamar...“

Abrahám pak odpověděl: „Odstup tato myšlenka od tebe. Itamar je lhář, a pokud se týče Kahata a Salfada, což nehlásí se oba ke straně zlořečeného Pelega? Ale snad znáš nějakou ženu spravedlivou v Sodomě. Prosím, vzpomeň si.“

I řekla Sára: „Není žádné.“

Tu zarmoutil se Abrahám řka: „Což není deseti spravedlivých v Sodomě a Gomoře, aby pro ně Hospodin ušetřil oněch krásných měst?”

Sára pak řekla: „Jdi, Abraháme, jdi ještě jednou k Hospodinu, padni na kolena před tváří jeho, roztrhni roucho své a rci: Pane, Pane, já i Sára, žena má, tě plačíc prosíme, abys nezapomněl Sodomy a Gomory pro hříchy jejich.

A řekni mu: Smiluj se nad hříšným tím lidem a poshověj jim ještě. Měj slitování, Pane, a nech je žít. Avšak od nás, Hospodine, od nás lidí nezádej, abychom ti navrhli deset spravedlivých z veškerého lidu tvého.”

Lidové noviny 13. 9. 1931

THERSITES

Byla noc a mužové achajští sesedli se blíže k ohňům.

„Ta skopová zas nebyla k zrádli,” ozval se Thersites dlobaje se v zubech. „Já se vám divím, Achajci, že si to necháte líbit. Vsadil bych se, že oni měli k večeri nejmíň beránky zimrlíky; ale to se ví, pro nás, staré vojáky, je smradlavý kozel dost dobrý. Lidi, když si vzpomenu na to skopové u nás v Řecku –”

„Nech toho, Thersite,” bručel tatík Eupator. „Válka je válka.”

„Válka,” děl Thersites. „Prosím tě, čemu říkáš válka? Tomu, že se tady pomalu desátý rok flákáme pro nic za nic? Já vám řeknu, mládenci, co to je: to není žádná válka, to si jen ti páni vojevůdci a hodnostáři udělali na státní útraty výlet; a my, staří vojáci, my máme otvírat hubu na to, jak nějaký floutek, utřinos a mámin synáček běhá po táboře a naporuje se svým štítem. Tak je to, holenku.”

„To myslíš Achilla Péleovce,” řekl mladý Laomedon.

„Toho nebo jiného,” prohlásil Thersites. „Kdo má oči v hlavě, ví, na koho to padá. Páni, to nám přece nikdo nenamluví: kdyby šlo opravdu o to, dobýt té pitomé Tróje, tak jsme ji už dávno měli. Jen pořádně kýchnout a byla by na hromadě. Pročpak se nepodnikne útok proti hlavní bráně? Víte, takový důkladný impozantní šturm s křikem, hrozbami a zpěvem válečných písní – a hned by byl konec vojny.”

„Hm,” brumlal rozvážný Eupator, „křikem Trója nepadne.”

„A to se moc mejlíš,” hlaholil Thersites. „To ví každé dítě, že Trojští jsou zbabělci, skety, svrabaři a chamrad'. Jen jim jednou pěkně od plic ukázat, kdo jsme my, Řekové! To byste koukali, jak by zalezli a škemrali o milost! Stačilo by sem tam přepadnout trojské ženské, když jdou večer pro vodu –”

„Přepadat ženské,” krčil rameny megarský Hippodamos, „to se, Thersite, nedělá.”

„Válka je válka,” zvolal Thersites udatně. „Ty jsi mi, Hippodame, pěkný vlastenec! Myslíš, že vyhraje válku tím, že milostpán Achilles jednou za čtvrt roku uspořádá veřejné potýkání s tím vozembouchem Hektorem? Člověče, ti dva to mají smluvené a sehrané jedna radost; jejich souboje, to je sólo numero, aby si jelimánci mysleli, že ti dva za ně bojují! Hej, Trójo, hej, Helado, pojd'te čumět na pány hrdiny! A my ostatní, my nejsme nic, naše utrpení je pro kočku, o nás ani pes neštěkne. Já vám něco povím, Achajci: Achilles dělá hrdinu jen proto, aby sebral všechnu smetanu a nás připravil o válečnické zásluhy; chce, aby se mluvilo jen o něm, jako by on všecko, a ti druzí jakobysmet. Tak je to, mládenci. A ta válka se tak courá jen proto, aby se pan Achilles mohl nafukovat jako bůhví jaký rek. Se vám divím, že to nevidíte.”

„Prosím tě, Thersite,” ozval se mladý Laomedon, „co ti vlastně Achilles udělal?”

„Mně? Ani to nejmenší,” děl rozhořčeně Thersites. „Co mně je po něm? Abys věděl, já s ním ani nemluvím; ale všechen lid už má plné zuby toho, jak se ten chlap dělá důležitý. Například to jeho trucování ve stanu. Žijeme v takové dějinné chvíli, kdy jde o čest naší Helady; celý svět se na nás dívá – a co dělá pan hrdina? Válí se ve stanu, a že prý nebude bojovat. Máme snad my za něj odřít dějinnou chvíli a čest celé Helady? Ale to máte tak: když to má jít do tuhého, zaleze Achilles do stanu a hraje uraženého. Pff, komedie! To máte ty národní hrdiny! Zbabělci jsou to.”

„Já nevím, Thersite,” pravil rozšafa Eupator. „Achilles je prý strašně uražen, protože Agamemnon poslal zpátky k rodičům tu jeho otrokyni, jakpak ona se jmenuje, Briseovna nebo Chryseovna, tak nějak. Péleovec z toho dělá věc prestiže, ale já myslím, že měl to děvče doopravdy rád. Holenku, to nebude žádná komedie.”

„Mně budeš něco říkat,” děl Thersites. „Já vím dobře, jak to bylo. Agamemnon mu prostě tu holku přebral, víme? To se ví, má naloupených šperků habaděj a po ženském mase je jako kocour – Už je toho zrovna dost, těch ženských: kvůli té couře Heleně se válka začala a teď zase tohle – Slyšeli jste, že Helena poslední dobou drží s Hektorem? Lidi, tu už měl v Tróji kdekdo, i ten dědek nad hrobem, ten plesnivý Priamos. A pro takovou flundru my máme tadyhle strádat a bojovat? Děkuju nechci!”

„Říká se,” poznamenal ostýchavě mladý Laomedon, „že Helena je velmi krásná.”

„Povídali,” pravil Thersites opovržlivě. „Je odkvetlá ažaž a krom toho cumploch, jakému rovno není. Já bych za ni nedal ani pytlík bobů. Mládenci, já bych tak tomu hloupému Menelaovi přál, abychom tu válku vyhráli a on dostal Helenu zpátky. Celá Helenina krása je legenda, podvod a trochu líčidla.”

„A my,” děl Hippodamos, „my Danaové, Thersite, se bijeme za pouhou legendu?”

„Milý Hippodame,” řekl Thersites, „zdá se, že do toho nevidíš. My Helénové válčíme za první proto, aby starý lišák Agamemnon nahrabal plné pytle kořisti; za druhé proto, aby hejsek Achilles ukojil svou nezřízenou ctižádost; za třetí proto, aby podvodník Odysseus nás okrádal na válečných dodávkách; a konečně proto, aby jakýsi podplacený jarmareční zpěvák, nějaký Homér, nebo jak se ten pobuda jmenuje, za špinavých pár šestáků dělal slávu největším zrádcům řeckého národa a přitom hanobil, nebo aspoň umlčel ty pravé, skromné, obětavé hrdiny achajské, jako jste vy. Tak je to, Hippodame.”

„Největší zrádcové,” pravil Eupator, „to slovo je, Thersite, trochu silné.”

„Tak abyste věděli,” vyhrkl Thersites a ztlumil hlas, „já mám doklady o jejich zradě. Pánové, je to strašné. Já vám neřeknu všechno, co vím, ale jen jedno si zapíšte za uši: že jsme prodáni. To přece musíte vidět sami: copak je myslitelné, že my, Řekové, nejstatečnější a nejvyspělejší národ na světě, bychom už dávno nedobyli toho trojského hnojiště a nezatočili s těmi žebráky a uličníky v Iliu, kdybychom už leta letoucí nebyli zrazováni? Což ty, Eupatore, považuješ nás, Achajce, za takové skety a psy, že bychom už dávno nebyli s tou špinavou Trójou hotovi? Jsou snad Trojští lepší vojáci než my? Poslyš, Eupatore, myslíš-li to, pak nemůžeš být ani Řek, nýbrž nějaký Epirot nebo Thrák. Pravý řecký antický člověk musí s bolestí cítit, v jaké hanbě a lumpárně žijeme.”

„Pravda je,” mýnil zamyšleně Hippodamos, „že se ta válka zatrápeně vleče.”

„Tak vidíš,” zvolal Thersites. „A já ti povím proč: protože Trojští mají své spojence a pomahače mezi námi. Snad víte, koho míním.”

„Koho?” řekl vážně Eupator. „Teď už to, Thersite, musíš dodělat, kdyžs to načal.”

„Nerad to říkám,” bránil se Thersites. „Vy mne, Danaové, znáte, že nedělám klepy; ale když myslíte, že to je ve veřejném zájmu, povím vám hroznou věc. Onehdy jsem hovořil s několika dobrými, statečnými Řeky; jako vlastenec mluvím o válce, o nepříteli, a jak už je má řecká, otevřená nátura, říkám, že Trójané, naši úhlavní a sveřepí nepřátelé, jsou smečka zbabělců, zlodějů, ničemů, otrapů a krys, že jejich Priamos je senilní dědek a jejich Hektor sketa. Uznáte přece, Achajové, to že je pravé řecké smýšlení. A tu najednou vystoupí ze stínu

sám Agamemnon – už se ani nestydí špehovat! – a povídá: ‚Pomalů, Thersite; Trojští jsou dobří vojáci, Priamos je správný starý muž a Hektor je hrdina.‘ Nato se obrátil na patě a zmizel dřív, než jsem ho mohl po zásluze odbýt. Pánové, já zůstal jako opařený. A hele, řekl jsem si, odkud vítr vane! Teď už víme, kdo zanáší do našeho tábora rozvrat, malomyslnost a nepřátelskou propagandu. Jak máme potom vyhrát válku, když ti podlí Trójané mají své lidi, své stoupence v našem středu, ba hůř než to, přímo v našem hlavním stanu? A myslíte, Achajci, že takový zrádce dělá tu podkopnou práci pro nic za nic? Ba ne, holenu, ten nebude zadarmo vynášet do nebe naše národní nepřátele; ten za to musel, panečku, dostat od Trojských těžce zapláceno. Jen si to, mládenci, trochu srovnejte: válka se schválně vleče, Achilles byl úmyslně uražen, v našem vojsku je slyšet jen stesky a reptání, všude roste nekázeň – zkrátka všecko je jedna lumpárna a zlodějna. Na koho se podíváte, je zrádce, zaprodanec, cizák a čachrář. A když jim člověk přijde na jejich finty, řeknou, že je rejpal a rozkladný živel. To má našinec za to, že chce bez ohledů vpravo nebo vlevo sloužit jenom svému národu a jeho cti a slávě! To jsme to my, antičtí Řekové, dopracovali! Že se nezalkneme vším tím bahnem! Jednou se bude o naši době psát jako o periodě nejhlubšího národního zneuctění a porobení, hanby, malosti a zrady, nesvobody a rozvratu, zbabělosti, korupce a mravní hniloby –”

„Nějak bylo, nějak bude,” zívá Eupator. „A já už jdu spat. Dobrou noc, lidičky!”

„Dobrou noc,” dělá Thersites srdečně a s libostí se protáhl. „Ale že jsme si dnes pěkně pobesedovali, co?”

Lidové noviny 22. 11. 1931

O ÚPADKU DOBY

Před jeskyní bylo ticho. Mužové odešli hned zrána mávajíce oštěpy směrem k Blansku nebo k Rájci, kde bylo vystopováno stádo sobů; ženy zatím po lese sbíraly bobule klikvy a jen časem bylo slyšet jejich ječivý pokřik a repetění; děti se nejspíš čabraly dole v potoce – ostatně kdo by se těch harantů dohlídal, holoty darebné a zvlčilé. A tož starý pračlověk Janeček klímal v tom vzácném tichu na mírném slunci říjnovém; po pravdě řečeno chrápal a v

nose mu hvízdalo, ale dělal, jako by nespal, nýbrž jako by střežil jeskyni kmene a panoval nad ní, jakož se sluší na starého náčelníka.

Stará Janečková rozložila čerstvou kůži medvědí a jala se ji oškrabovat ostrým pazourkem. To se musí dělat důkladně, píď po pídi – a ne jako to dělá mladá, napadlo starou Janečkovou; to famfárum to jen tak halabala odrbe a už zas běží muchlat a mukat se s dětmi – takové kůže, myslí si stará Janečková, nic nevydrží, kdepak, ztyří nebo se zapaří; ale já se jí do ničeho plést nebudu, myslí si paní Janečková, když jí to neřekne syn – Jen co je pravda, šetřit mladá neumí. A tady je ta kožišina propíchnuta, zrovna uprostřed hřbetu! Lidi drazí, trne stará paní, kterýpak nekola toho medvěda píchal do zad? Vždyť se tím zkazí celá kůže! To by můj jakživ neudělal, říká si stařena roztrpčeně, ten se vždycky strefoval do krku –

„Ah ja,” zahekal v tu chvíli starý Janeček a vytřel si oči. „Ještě nejsou zpátky?”

„Kdepak,” bručela stará paní. „To si počkáš.”

„Tja,” vzdychnul stařík a rozespale mžoural. „Kdepak ti. No ja. A kde jsou ženské?”

„Hlídám je?” zavrčela stará. „To víš, někde trajdají –”

„Ah jaja,” zívnuł děda Janeček. „Někde trajdají. Místo aby – místo aby, řekněme, to nebo to – Tož tak. To to vypadá!”

Bylo ticho: jen stará Janečková rychle a se zlostnou horlivostí oškrabovala syrovou kůži.

„Povídám,” ozval se Janeček drbaje se zamyšleně na zádech. „Uvidíš, že zas nic nepřinesou. To dá rozum: s těmi jejich nanicovatými koštěnými oštěpy – A já pořád říkám synovi: koukej, žádná kost přece není dost tvrdá a pevná, aby se z ní dělaly oštěpy! – To přec musíš uznat i ty jako ženská, že ani kost, ani paroh nemá tu tento – takovou průbojnost, víš? Trefíš s tím do kosti a kostí kost neprorazíš, no ne? To dá rozum. To takový kamenný oštěp, holenku – To se ví, dá to víc práce, ale zato je to, panečku, nástroj – A copak si dá syn říci?”

„To víš,” děla trpce paní Janečková. „Dnes už si nikdo nedá poroučet.”

„Vždyť já nikomu neporoučím,” rozčiloval se děda. „Ale ani poradit si nedají! Včera jsem ti našel tamhle pod skalou takový pěkný, placatý úlomek pazourkový. Stačilo by drobet jej po krajích přitesat, aby byl ostřejší, a byl by to hrot oštěpu jedna radost. Tak to vezmu domů a ukážu synovi: Koukej, to je kámen, co? – Je, on na to. Ale co s ním, tati? – Inu, jářku, ten by se mohl přisekat na oštěp. – Ale jděte, tatínku, povídá on, kdo by se s tím tesal a piplal? Vždyť toho starého haraburdí máme v jeskyni celé hromady a stejně to k ničemu není; ani na dřevci to nedrží, ať se to přiváže jak chce, tak co s tím? – Lenoši jsou to,” rozkřikl se prudce staroch. „Dnes už se nikomu nechce opracovat pořádně kus pazourku, to je to! Pohodlní jsou! To se ví, takový koštěný hrot je udělán jedna dvě, ale taky se ti každou chvíli zlomí. A to prý

je jedno, říká syn, tak se dá nový a je to. No ja, ale kam to takhle přivedou? Každou chvíli nový oštěp! Řekni sama, kdo tohle jakživ viděl? Holenku, to takový pořádný pazourkový hrot musel vydržet léta letoucí! Ale já říkám, ono dojde na má slova: však oni se jednou ještě rádi vrátí k těm našim poctivým kamenným zbraním! Proto já schovávám, kde co najdu: staré šípy a mlaty a pazourkové nože – A to prý je haraburdí!”

Starý pán se až dusil zármutkem a pohoršením. „No vidíš,” ozvala se paní Janečková, aby ho přivedla na jiné myšlenky. „To máš jako s těmi kůžemi. Maminko, říká mně mladá, načpak se s tím tolik oškrabovat, škoda té práce; zkuste jednou vydělávat kůži popelem, to aspoň nesmrdí. Mne budeš učit,” utrhla se stařena na nepřítomnou snachu, „já vím, co vím! Odjakživa se kůže jenom oškrabovaly, a jaké to byly kůže! To se ví, je-li ti škoda práce – Jen když se mohou nějak té práci vyhnout! Proto pořád něco vymýšlejí a zajinačují – Vydělávat kůži popelem! Kdopak to kdy slyšel!”

„To už tak máš,” zívla Janeček. „Kdepak, to jim není dost dobré, jak jsme to dělali my. A že prý jsou kamenné zbraně nepohodlné do ruky. To teda je pravda, my jsme se na pohodlí tuze neohlíželi; ale dnes – nonono, abyste si neotlačili ručičky! Řekni sama, kam to takhle povede? Vem si ty dnešní děti. Jen je, dědečku, nechte, říká snacha, ať si hrají. Ja, ale co z nich jednou bude?”

„Kdyby to aspoň nedělalo takový tartas,” žalovala stará paní. „Nezvedené je to, jen co je pravda!”

„To máš tu dnešní výchovu,” kázal starý Janeček. „A když semhle tamhle něco povím synovi, řekne: Tatínku, tomu vy už nerozumíte, dnes je jiná doba, jiná epocha – Vždyť prý, říká, ani ty koštěné zbraně nejsou ještě to poslední slovo; jednou, říká, přijdou lidé na ještě onačejší materiál – No víš, tohle už přestává všecko: jako by kdo kdy viděl jiný pevný materiál než kámen, dřevo nebo kost! To musíš uznat sama jako hloupá ženská, že – že – že to přesahuje všechny meze!”

Paní Janečkové klesly ruce do klína. „Ty,” řekla, „a kde se v nich ty nesmysly berou?”

„No, prý je to teď moderní,” žmoulal bezzubě staroch. „Prosím tě, tamhle v tu stranu, čtyři dny cesty odtud, přivandroval nějaký nový kmen, taková cizí holota, a ti prý to tak dělají – Abys věděla, ty všechny hlouposti mají naši od nich. Ty koštěné zbraně a všecko. Dokonce – dokonce to od nich kupují,” křikl rozčileně. „Za naše dobré kožišiny! Jako by kdy od cizích přišlo něco dobrého! Jen si nic nezačínat se žádnou cizí pakází! A vůbec, to je stará zkušenost po předcích: každý cizinec se má bez okolků přepadnout a odkrouhnout. Tak to bývalo odjakživa: žádné cavyky, a pobít. Ale kdepak, tati, říká syn, dnes jsou jiné poměry, ona se teď

zavádí výměna zboží – Výměna zboží! Když někoho pobiju a poberu mu, co má, tak dostanu jeho zboží a nic mu za to nedám – nač nějaká výměna? – Kdepak, tati, říká syn, přitom platíte lidskými životy a těch je škoda! – Tak tady to máš: prý je škoda lidských životů! To jsou ty dnešní názory,” brumlal starý pán znechuceně. „Zbabělci jsou, to je to celé. Prý škoda životů! A jak se jednou, řekni, uživí tolik lidí, když se nebudou pobíjet. Vždyť už teď je těch sobů po čerchmantech málo! Vida je, lidských životů je jim líto; ale k tradici úctu nemají, svých předků a rodičů si neváží – Vždyť je to spoušť,” vyhrkl prudce děda Janeček. „Tuhle koukám, jeden takový usmrkanec čmalíkuje hlinkou na stěnu jeskyně podobu bizona. Já mu dal pohlavek, ale syn říká: Jen ho nechte, vždyť ten bizon je jako živý! – No to už přestává všecko! Copak se kdy dělaly takové zbytečnosti? Nemáš-li co na práci, kluku, tak otesávej nějaký pazourek, ale nemaluj bizony na stěnu! Kdopak ví, ještě to přivodí bžundu našim lovcům, no ne? Nač nám je třeba takových pitomostí?”

Paní Janečková sevřela přísně rty. „Kdyby jen bizoni,” utrousila po chvilce.

„Co teda?” ptal se děda.

„Ale nic,” bránila se paní Janečková, „mně je hanba to říct – Tak abys věděl,” rozhodla se náhle, „dnes ráno jsem našla... v jeskyni... kus mamutího klu. Byl vyřezaný jako... jako nahatá ženská. Prsy a všecko, víš?”

„Ale jdi,” užasl staroch. „A kdo to vyřezal?”

Paní Janečková pokrčila pohoršeně rameny. „Kdopak ví. Asi někdo z mladých. Já jsem to hodila do ohně, ale takovéhle prsy to mělo! Fuj!”

„– – No to už dál nejde,” vydralo se z dědy Janečka. „To přece je zvrhlost! Vidiš, to mají z toho, že řežou všechno možné z kostí! Nám taková nestydatost jakživa na mysl nepřišla, protože z pazourku by to ani nešlo udělat – Tam to vede! To jsou ty jejich vynálezy! Pořád budou něco vymýšlet, pořád budou něco nového zavádět, až všechno zhuntují a zničí – A já říkám,” zvolal pračlověk Janeček v prorockém osvětlení, „že dlouho to už trvat nebude!”

Lidové noviny 24. 12. 1931

MARTA A MARIA

I stalo se, když šli, že on všel do jednoho městečka. Žena pak jedna, jménem Marta, přijala jej do domu svého.

A ta měla sestru, jménem Marii, kteráž seděci u noh Ježíšových, poslouchala slova jeho.

Ale Marta pečlivá byla při mnohé službě. Kteráž přistoupivši, řekla: Pane, nemáš-li o to péče, že sestra má nechala mne samé sloužiti? Protož rci jí, ať mi pomůž.

A odpověděv, řekl jí Ježíš: Marta, Marta, pečlivá jsi, a rmoutíš se při mnohých věcech.

Ale jednohoť jest potřebí. Mariať dobrou stránku vyvolila, kteráž nebude odjata od ní.

Evangelium sv. Lukáše, 10, 38–42

Toho večera pak vešla Marta k sousedce své Támar, ženě Jakuba Grünfelda, kteráž ležela v šestinedělí;

a vidouc, že žár v krbu pohasíná, naložila polen a usedla u ohniště, aby roznítila oheň. A když vyšlehly živé plameny, dívala se ona Marta do ohně a mlčela.

Řekla pak paní Támar: „To jste hodná, Martičko. Vy se tolik nastaráte – ani nevím, jak vám to odplatit.”

Ale Marta neřekla nic, aniž odvrátila svých očí od ohně.

Tu zeptala se paní Támar řkouc: „Je to pravda, Martičko, že dnes byl u vás rabbi z Nazaretu?”

I odpověděla Marta: „Byl.”

I sepnula pa Tám; ar ruce a řekla: „To jste měla radost, slečno Marto; já vím, k nám On by nešel, ale vy si to zasloužíte, vy jste tak dobrá hospodyně –”

Tu sklonila se Marta k ohni, prudce rovnala polena a pravila: „Já vám řeknu, paní Támar, já bych se raději ani neviděla. Kdepak by mne napadlo, že teď, před svátky – Dobrá, myslím si, vyperu si nejdřív – To víte, naše Marie, co ta toho prádla nadělá. Tak já to nevyprané prádlo házím na hromadu, a najednou: ‚Dobrý den, děvčata,‘ a On stojí na prahu! Já začnu volat ‚Marie, Marie, pojd’ sem,‘ aby mně jako pomohla honem uklidit tu hromadu košil, – Mařka přiletí, rozcuchaná, a jak Ho vidí, začne křičet jako smyslů zbavená: ‚Mistře, Mistře, Vy jste k nám přišel?‘ a bums, už je před ním na kolenou, vzlyká a ruce Mu líbá – paní Támar, já jsem se za ni tak styděla, co si Mistr musel myslet, taková potřeštěná hysterka, a teď ty špinavé hadry všude – já vám stěží ze sebe vypravila: ‚Mistře, sedněte si,‘ a sbírám to prádlo; a Marie ho tahá za ruku a vzlyká: ‚Mistře, mluvte, povězte nám něco, Rabbóni –“

Považte si, paní Támar, ona mu říká Rabbóni! A všude samý nepořádek, to víte, jako když se pere, ani zameteno nebylo – Co si On musel o nás myslet!”

„No víte, Martičko,” těšila ji paní Grünfeldová, „mužští si té trochy nepořádku zhruba nevšimnou. Já je znám.”

„A i kdyby,” prohlásila Marta s tvrdě svítícíma očima. „Pořádek má být. Koukejte se, paní Grünfeldová, když byl Mistr na obědě u toho celníka, tak to Marie dovedla Mu umýt slzami nohy a utřít je svými vlasy. Já vám řeknu, paní Támar, něco takového bych si já ani netroufala, ale aspoň tu čistou podlahu bych Mu chtěla dát pod nohy. To zas ano. A položit před Něj ten pěkný kobereček, víte, ten z Damašku. A ne špinavé prádlo. Utírat Mu nohy slzami a vlasy, to Mařka svede; ale aby se aspoň učesala, když přijde, to ne; a utřít před Ním podlahu, to taky ne. Jen si před Ním kecnout na zem a dělat takovéhle oči, a teď povídej, Rabbóni!”

„A povídal?” ptala se dychtivě paní Támar.

„Povídal,” děla Marta pomalu. „Usmíval se a mluvil k Marii. To víte, já nejdřív uklidit to prádlo, a pak Mu podat aspoň trochu toho kozího mléka a kousek chleba – Vypadal ušlý a unavený; já vám měla na jazyku, Mistře, já Vám přinesu polštáře, odpočíněte si chvilku, zdřímnete si, my budeme tiché jako dušičky, ani dýchat nebudem – ale to víte, paní Grünfeldová, člověk Mu nechce skákat do řeči. A tak jsem jen chodila po špičkách, aby se Marie dovtípila, že má být ticho, ale kdepak! ‚Povídejte ještě, Mistře, prosím, prosím, ještě něco,‘ a On, dobrák, se usmíval a mluvil –”

„Ach, to bych chtěla slyšet, co říkal,” vzdychla paní Támar.

„Já taky, paní Támar,” řekla suše Marta. „Ale někdo musel pro Něho ochladit to mléko, aby bylo svěží. A někdo taky musel sehnat trochu medu na chleba. Potom zaskočit k Efraimovým – já to Efraimce slíbila, že sem tam dokouknu na její děcka, když ona musí do trhu, – to víte, paní Grünfeld, taková stará panna jako já je někdy k něčemu taky dobrá. Kdyby aspoň byl náš bratr Lazar doma! Ale když Lazar ráno viděl, že se bude prát, povídá: ‚Holky, nic, já se ztratím: ale ty, Marto, dávej pozor, kdyby tudy šel ten kořenář z Libanonu, kup pro mne to prsní thé,‘ – on je totiž náš Lazar nějak špatný na prsa, paní Támar, jde vám moc dolů. A tak jsem si pořád myslela, kdyby se Lazar vrátil, dokud je tu Mistr, – já věřím, paní Grünfeld, že On by nám Lazara uzdravil; jak jsem slyšela něčí kroky, už jsem letěla před dům a na každého volala: ‚Pane Ašer, pane Lévi, pane Išachar, kdybyste potkal bratra Lazara, že má hned, ale hned přijít domů!‘ A přitom vyhlížet toho kořenáře – já nevěděla co dřív.”

„To já znám,” pravila paní Grünfeldová. „Rodina dá jednomu starosti.”

„Copak starosti,” mluvila Marta. „Ale helejte, paní Grünfeld, jeden by taky chtěl poslouchat slovo boží. Já jsem jen hloupá ženská, taková služka jsem – říkám si, někdo to musí dělat, někdo musí vařit a prát a spravovat hadry a smejit, a když naše Mařka na to nemá tu povahu – Ona už není tak krásná, jako byla dřív, paní Támar; ale ona bývala taková krasavice, že – že – že jsem jí prostě musela sloužit, víte? A přitom si každý myslí, že jsem zlá, – paní Grünfeldová, vy to znáte, zlá a nešťastná ženská nemůže nic dobře uvařit, a já nejsem špatná kuchařka. Když je Marie krásná, ať Marta dobře vaří, no nemám pravdu? Ale paní Támar, to vy snad taky znáte: někdy člověk na chvíli, jen na chvíli složí ruce do klína, a pak mu přijdou takové divné myšlenky: že ti snad někdo něco poví nebo se na tebe tak nějak podívá,... jako by ti říkal: Dceruško, svou lásku nám strojíš a sebe celou nám dáváš, svým tělem smejiš a udržuješ všechnu čistotu čistotou své duše; vcházím do tvého domu, jako bys to ty sama byla. Marto, i ty jsi svým způsobem milovala mnoho –”

„Ba, je to tak,” řekla paní Grünfeldová. „A kdybyste měla šest dětí, Martičko, jako já, tak byste to teprve viděla.”

Tu pravila Marta: „Paní Grünfeld, když tak najednou přišel On, Mistr nazaretský, já jsem se až zhrozila: snad – – snad přichází říci to krásné, nač jako bych tolik let čekala, – a zrovna do toho nepořádku! Já měla srdce až v krku, mluvit jsem nemohla – Já jsem si řekla: to přejde, jsem hloupá ženská, zatím namočím to prádlo a zaskočím k Efraimovým a pošlu pro našeho Lazara a zaženu ze dvorka slepice, aby Ho nerušily – A pak, když bylo všecko v pořádku, přišla na mne taková krásná jistota: že teď jsem připravena slyšet slovo boží. Tak jsem tiše, tichounce šla do světnice, kde On seděl a mluvil. Marie mu seděla u nohou, oči z něho nespouštěla –” Marta se suše zasmála. „Mne napadlo, jak bych asi já vypadala, kdybych tak na Něho poulila oči! A tu On, paní Grünfeld, se na mne tak vlídně a jasně podíval, jako by chtěl něco říci. A já najednou vidím – bože, ten je hubený! to víte, nikde nic pořádného nesní, ani toho chleba a medu se skoro netkl – A tu mne napadlo: holoubata! Já mu udělám holoubata! Pošlu Mařku pro ně do trhu, a On si zatím chvíli odpočine – ‚Mařenko,‘ povídám, ‚pojď na okamžik do kuchyně.‘ Ale Marie nic, jako by byla slepá a hluchá.”

„To ona nechtěla nechávat hosta o samotě,” pravila chlácholivě paní Támar.

„Kdyby si raději všímala,” řekla tvrdě Marta, „aby měl co k jídlu; od toho jsme my ženské, no ne? A když jsem viděla, že Marie nic, jen kouká jako u vytržení, tak – paní Támar, já ani nevím, jak to přišlo, ale já to musela říci. ‚Pane,‘ povídám, ‚to Ti je jedno, že má sestra mne nechá posluhovat samotnou? Řekni jí, ať mi v kuchyni pomůže!‘ Tak to ze mne vyhrklo –”

„No a řekl jí?” ptala se paní Grünfeldová.

Tu vyhrkly slzy z palčivých očí Martiných. „Marto, Marto, pečlivá jsi a staráš se o mnohé věci; ale jednoho jest potřebí. Marie si vyvolila lepší stránku, a tu jí nikdo nevezme. –‘ Tak nějak to, paní Támar, řekl.”

Bylo chvíli ticho. „A to bylo všechno, co promluvil?” ptala se paní Támar.

„Všechno, pokud já vím,” děla Marta stírajíc si drsně slzy. „Pak jsem šla koupit ta holoubata – zloději jsou to na trhu, paní Grünfeld, – a pekla jsem je a uvařila pro vás tu polévku z holubích drůbků –”

„To vím,” pravila paní Grünfeldová. „Vy jste moc hodná, Martičko.”

„Nejsem,” uryla Marta. „Abyste věděla, to bylo poprvé, že jsem holoubata dost nepropekla. Byla tvrdá; ale já – mně všechno padalo z rukou. Když já v Něho tak nesmírně věřím, paní Támar.”

„Já taky,” děla zbožně paní Támar. „A co říkal jinak, Martičko? Co mluvil k Marii? Co učil?”

„Nevím,” řekla Marta. „Ptala jsem se Marie, ale to víte, jaké ona je třeštidlo – ‚Já už nevím,’ povídala, ‚namouduši, já bych ti nemohla poctivě říct ani slovo, ale bylo ti to tak úžasně krásné, Marto, a já jsem tak nesmírně šťastná –“

„To taky stojí za to,” uznala paní Támar.

Tu Marta hlučně vysmrkala slzy a řekla: „Tak ukažte, paní Grünfeld, já vám přečinu toho haranta.”

Lidové noviny 3. 1. 1932

LIŠÁK KARAGHUEZ

Když lišák Karaghuez natropil již příliš mnoho taškářství, počali lidé říkati: „Však počkejte, ono na toho chytráka také dojde; řekneme kádímu, moudrému soudci, aby se podíval blíže na jeho daremné kousky.”

O tom zvěděl Karaghuez, počal choditi po tržišti a ulicích a provolávati: „Pozor, lidé, pozor, nepřátelé se spikli proti kádímu, našemu moudrému soudci; pomlouvají ho a všeliké úklady mu strojí, ba i jedem indickým by ho otrávit chtěli. Ale já, Karaghuez, nedovolím, aby kdokoliv ublížil mému vzácnému kádímu. Při Alláhu, nikdo není tak nadšen pro spravedlnost

a pro soudce zvláště jako Karaghuez. Rcete kádímu, že Karaghuez ho chrání a nedá na něho dopustit.”

Slyšice to lidé, potřásali hlavami a řekli: „Chytrý a nestydatý je Karaghuez. I kdybychom ho teď za jeho nekalé kousky před kádího pohnali, zdaliž se mu tam dostane trestu, jakého by zasloužil? Nelze-liž i moudré hlavy řečmi uplácet? Bude-li takto ten lišák pokřikovat, pak nám ani sudí proti jeho taškaření nepomůže.”

Tak tomu bylo za starých dob.

Lidové noviny 14. 1. 1932

ZPOVĚĎ DONA JUANA

Smrt nešťastné doni Elvíry byla pomštěna; don Juan Tenorio ležel s probodenou hrudí v Posadě de las Reinas a zřejmě umíral. „Emfyzém plic,” bručel místní doktor. „Někdo by se z toho ještě vylízal, ale caballero tak vyžilý jako don Juan – To jsou těžké věci, Leporello; abych ti řekl, mně se nelíbí jeho srdce. Inu, to dá rozum: po takových excesech in venere – vyloženě astenický případ, pánové. Já bych mu, Leporello, pro jistotu zavolal faráře: třeba ještě přijde k sobě, ačkoliv podle dnešního stavu vědy – já nevím. Mám tu čest se vám poroučet, caballeros.”

Tak se stalo, že padre Jacinto usedl u nohou dona Juana a čekal, až se pacient probere z mrákok; zatím se modlil za jeho notoricky hříšnou duši. Kdyby se mně tak povedlo spasit tohoto pekelného hříšníka, myslil si dobrý páter; zdá se býti pořádně oddělán – snad to zkruší jeho zpupnost a přivede jeho mysl ve stav kající lítosti. To se každému nestane, aby dostal do rukou tak slavného a nesvědomitého prostopášníka; holenku, takový vzácný případ možná neměl ani biskup burgoský. To si budou lidé šeptat: Hele, to je padre Jacinto, ten, co spasil duši dona Juana –

Padre se otřásl a pokřižoval; jednak se vzpamatoval z tohoto ďábelského pokušení pýchy, jednak si uvědomil, že se na něho upírají palčivé a jakoby výsměšné oči umírajícího dona Juana.

„Milý synu,” řekl důstojný padre tak přívětivě, jak jen dovedl, „umíráš; za maličko budeš státi před soudnou stolicí boží, obtížen všemi hříchy, které jsi natropil ve svém sviňském životě. Prosím tě, pro lásku Pána našeho, odlož je, dokud máš pokdy; nesluší se, abys putoval na onen svět oděn nečistým rouchem svých neřestí a potřísněn neřádem svých pozemských skutků.”

„Ano,” ozval se don Juan. „Ještě jednou se převléknout. Padre, vždycky jsem si potrpěl na to, abych se oděl přiměřeně okolnostem.”

„Bojím se,” děl padre Jacinto, „že mi dosti nerozumíš. Ptám se tě, chceš-li se kajícně vyzpovídati ze svých neřestí.”

„Vyzpovídat se,” opakoval chabě don Juan. „Hodně se očernit. Ach, otče, to byste nevěřil, jak to na ženy působí.”

„Juane,” zachmuřil se dobrý páter, „nech už těch pozemských věcí; pamatuj, že máš mluvit se svým Stvořitelem.”

„Já vím,” řekl don Juan zdvořile. „Vím také, že se sluší umřít jako křesťan. Vždycky jsem dbal na to, co se sluší, – pokud to šlo, otče. Na mou čest, povím vše bez okolků; předně jsem na dlouhé řeči příliš sláb a za druhé bylo vždy mou zásadou ubírat se k cíli zkratkou a bez oklik.”

„Chválím tvou odevzdanost,” děl páter Jacinto. „Především se však, milý synu, řádně připrav, zpytuj své svědomí a vzbud' v sobě pokornou lítost nad svými nepravostmi. Já zatím počkám.”

Nato don Juan zavřel oči a zpytoval své svědomí, zatímco se padre tiše modlil o pomoc a osvícení boží.

„Jsem připraven, otče,” ozval se don Juan po chvíli a počal se zpovídat. Padre Jacinto spokojeně pokyvoval hlavou: zdála se to býti zpověď upřímná a úplná; nechyběla v ní lež ani rouhání, vražda, křivá přísaha, pýcha ani podvod ani zrada – don Juan byl opravdu těžký hříšník. A náhle zmlkl jako unaven a zavřel oči.

„Odpočiň si, milý synu,” povzbuzoval ho farář trpělivě, „a pak pokračuj.”

„Jsem hotov, velebný otče,” řekl don Juan. „Zapomněl-li jsem na něco, jsou to jistě jen maličkosti, které mi Bůh ráčí prominout.”

„Jakže?” křikl páter Jacinto, „tomu ty říkáš maličkosti? A co smilstvo, kterým jsi se po celý život brodil, co ženy, které jsi sváděl, co ty nečisté vášně, kterým jsi bezuzdně holdoval? Jen se, chlapíčku, pěkně vyznej; před Bohem, ty nemravo, není žádný z tvých nestoudných činů utajen; raději lituj svých mrzkostí a ulev své hříšné duši!”

Na tváři dona Juana se objevil výraz bolestný a netrpělivý. „Už jsem vám řekl, otče,” děl zarytě, „že jsem skončil. Na mou čest, dál už vám nemám co povídat.”

V tu chvíli hospodský Posady de las Reinas zaslechl burácející křik z pokoje raněného. „Pánbůh s námi,” zvolal a pokřížoval se, „zdá se, že padre Jacinto vymítá d'ábla z chudáka seňora. Panebože, takové věci nevidím zrovna rád ve své hospodě.”

Zmíněný křik trval hodně dlouho, tak dlouho, co bys boby uvařil; chvílemi se utlumil v důtklivé domlouvání, chvílemi se rozbřeskl v divoký ryk; náhle vyrazil z pokoje raněného pána padre Jacinto, rudý jako krocan, a volaje Matičku boží prchal do kostela. Pak bylo v hospodě ticho; jen zkormoucený Leporello vklouzl do pokoje svého pána, jenž ležel se zavřenýma očima a sténal.

Odpoledne přijel do toho místa padre Ildefonso de Societate Jesu, který jel na mezku z Madridu do Burgosu; a protože bylo toho dne příliš horko, sestoupil u fary a navštívil otce Jacinta. Byl to vychrtlý kněz, vyschlý jako starý klobás a s obočím ježatým jako podpaží starého kavaleristy.

Když spolu popili kyselého mléka, upřel jezuita oči na otce Jacinta, který se marně snažil zakrýt, že ho něco hněte. Bylo tak ticho, že bzučení much se zdálo skoro dunět.

„Totiž to je tak,“ vyhrkl konečně utrápený padre Jacinto. „Máme tu těžkého hříšníka, který leží v posledním tažení. Abyste věděl, done Ildefonso, je to ten neblahý don Juan Tenorio. Měl tady nějakou pletku, souboj nebo co – zkrátka, já jsem ho šel vyzpovídat. Nejdřív to s ním šlo jedna radost; moc hezky se zpovídal, jen co je pravda; ale když došlo na šesté přikázání, – nic, nedostal jsem z něho ani slova. A že prý mi nemá co říci. Matko boží, ten darebák! Když povážím, že je to ten největší prostopášník z obou Kastilií, – ani ve Valencii, ani v Cádizu prý mu není rovna. Říká se, že za posledních let svedl šest set devadesát sedm děvčat; z nich sto třináct odešlo do kláštera, asi padesát zabili jejich otcové nebo manželé ve spravedlivém hněvu a přibližně témuž počtu puklo žalem srdce. A nyní si představte, done Ildefonso, že mně takový zhýralec tvrdí na smrtelné posteli do očí, že se mi in puncto smilstva nemá z čeho zpovídat! Co tomu řeknete?“

„Nic,“ děl otec jezuita. „A vy jste mu odepřel rozhřešení?“

„Rozumí se,“ odpověděl padre Jacinto sklíčeně. „Všechno mluvení bylo marné. Domlouval jsem mu, že bych v kameni vzbudil kající lítost, ale na toho arciničemu dočista nic neplatí. Prý pýchou jsem hřešil, otče, povídal mi, křivě jsem přísahal, všechno, co chcete; ale v tom, po čem se ptáte, vám nemám co říci. A víte, co v tom vězí, done Ildefonso?“ vyhrkl náhle padre a chvatně se pokřižoval. „Já myslím, že byl spojen s ďáblem. Proto se z toho nemůže vyzpovídat. Byla to nečistá kouzla. Sváděl ženy mocí pekelnou.“ Otec Jacinto se otřásl. „Měl byste se na něho podívat, domine. Řekl bych, že mu to kouká z očí.“

Don Ildefonso, S. J., mlčky přemítal. „Když myslíte,” řekl konečně, „podívám se na toho muže.”

Don Juan dřímával, když don Ildefonso tiše vkročil do pokoje a kývnutím ruky poslal Leporella pryč; pak usedl na židli u hlavy postele a pozoroval přepadlou tvář umírajícího člověka.

Po předlouhé chvíli raněný zasténal a otevřel oči.

„Done Juane,” řekl jezuita mírně, „zdá se, že by vás namáhalo mluvit.”

Don Juan chabě přikývl.

„Nevadí,” děl jezuita. „Vaše zpověď, pane Juane, nebyla v jedné věci jasná. Nebudu vám klásti otázky, ale snad byste mohl dáti najevo souhlas nebo odpor k tomu, co vám řeknu – o vás.”

Oči raněného se skoro úzkostně upřely na nehybnou tvář kněze.

„Done Juane,” počal don Ildefonso téměř lehce, „slyšel jsem o vás už dávno; přemýšlel jsem, proč vlastně se vrháte od ženy k ženě, od lásky k lásce; proč nikdy nemůžete prodlít, nikdy se zastavit v onom naplnění a klidu, kterému my lidé říkáme štěstí –”

Don Juan ukázal zuby v bolestném zašklebení.

„Od lásky k lásce,” pokračoval don Ildefonso klidně. „Jako byste chtěl pořád znovu a znovu někoho přesvědčovat – patrně sama sebe –, že jste hoden lásky, že jste muž, jakého ženy milují, – ubohý done Juane!”

Rty raněného se pohnuly; bylo to, jako by opakoval poslední slova.

„A zatím,” mluvil kněz přátelsky, „jste nikdy nebyl mužem, done Juane; jenom váš duch byl duchem muže a ten se styděl, seňore, a zoufale se snažil ukrýt, že příroda vám nedala, čím je obdařen každý živoucí tvor –”

Z lůžka se ozvalo chlapecké zakvílení.

„Proto, done Juane, jste hrál muže od jinošství; byl jste ztřeštěně statečný, dobrodružný, pyšný a okázalý, abyste v sobě překonal ten pokořující pocit, že jiní jsou lepší a mužnější než vy; ale byla to lež, a proto jste marnotratně kupil důkaz za důkazem; žádný vám nemohl stačit, protože byl jen předstíraný a jalový, – vy jste nesvedl ani jedné ženy, done Juane. Vy jste nikdy nepoznal lásky, jen jste horečně usiloval, kteroukoliv žádoucí a vznešenou ženu jste potkal, ji okouzlit svým duchem, svým rytířstvím, svou vášnivostí, do které jste se sám

vemluvil; to vše jste uměl dokonale, protože jste to hrál. A když přišel ten okamžik, kdy pod ženou klesají kolena, – to muselo býti pro vás peklo, done Juane, to muselo býti peklo, protože v tu chvíli jste prožíval svou zlořečenou pýchu a zároveň své nejstrašnější ponížení. A musel jste se vydrati z náručí, jehož jste za cenu života dobyt, a prchat, ubohý done, prchat z loktů přemožené ženy, a to ještě s nějakou krásnou lží na těchto neodolatelných rtech. Muselo to býti peklo, pane Juane.”

Raněný obrátil hlavu ke zdi a plakal.

Don Ildefonso vstal. „Chudáčku,” řekl, „styděl jste se přiznati se k tomu i ve svaté zpovědi. Tak vidíte, už je to odbyto, ale já nesmím připravit padre Jacinta o jeho kajícíka.”

I poslal pro faráře; a když přišel otec Jacinto, pravil mu don Ildefonso: „Hleďte, otče, doznal vše a plakal. Jeho lítost je nad veškeru pochybnost pokorná; snad bychom mu mohli udělit rozhřešení.”

Lidové noviny 20. 3. 1932

LAZAR

I do Betanie došla pověst o tom, že Galilejský byl zajat a odvečen do vězení.

Když se to doslechla Marta, sepjala ruce a z očí jí vytryskly slzy. „Vidíte,” pravila, „já jsem to říkala! Proč šel do toho Jeruzaléma, proč nezůstal tady? Tady by o něm nikdo nevěděl – – mohl by tu klidně tesařit – – zařídil by si dílnu u nás na dvorku –”

Lazar byl bled a oči mu vzrušeně planuly. „To jsou hloupé řeči, Marto,” řekl. „Musel jít do Jeruzaléma. Musel se postavit těm... těm farizeům a publikánům, musel jim říci do očí, co a jak – Tomu vy ženské nerozumíte.”

„Já tomu rozumím,” řekla Marie tiše a uchváceně. „A abyste věděli, já vím, co se stane. Stane se zázrak. Pokyne prstem a stěny vězení se otevrou – – a všichni Ho poznají, padnou před Ním na kolena a budou volat: Zázrak – –”

„To si počkáš,” děla Marta sevřeně. „On se nikdy o sebe nedovedl starat. Nic pro sebe neudělá, ničím si nepomůže, leda –,” dodávala s rozšířenýma očima, „ledaže by Mu jiní pomohli. Třeba čeká, že Mu přijdou na pomoc – – všichni ti, kdo Ho slyšeli, – – všichni, kterým pomáhal, – – že se opášou a přiběhnou –”

„To si myslím,” prohlásil Lazar. „Jen se nebojte, děvčata, má za sebou celou Judeu. To by tak hrálo, aby – to bych se na to podíval – Marto, připrav věci na cestu. Jde se do Jeruzaléma.”

Marie se zvedla. „Já jdu také. Abych viděla, jak se otevrou stěny vězení a On se zjeví v nebeské záři – Marto, to bude úžasné!”

Marta chtěla něco říci, ale spolkla to. „Jen jděte, děti,” řekla. „Někdo tu musí hlídat – nakrmit drůbež a kozy – Já vám hned připravím šaty a nějaké placky. Jsem tak ráda, že tam budete!”

Když se vrátila zarudlá od žáru pece, byl Lazar zsinálý a neklidný. „Není mi dobře, Martičko,” bručel. „Jak je venku?”

„Krásně teplo,” děla Marta. „Dobře se vám půjde.”

„Teplo, teplo –,” namítal Lazar. „Ale nahoře v Jeruzalémě vždycky fouká takový studený vítr.”

„Já jsem ti připravila teplý plášť,” hlásila Marta.

„Teplý plášť,” reptal Lazar nespokojeně. „Člověk se v něm zapotí, pak ho ofoukne zima, a tu to máme! Sáhni, nemám už teď horečku? To víš, nerad bych se cestou rozstonal – – na Marii spoleh není – Co bych Mu byl platen, kdybych se například roznemohl?”

„Nemáš horečku,” chlácholila ho Marta a myslila si: Bože, ten Lazar je takový divný od té doby – od té doby, co byl vzkříšen z mrtvých –

„Tehdy jsem také chytil špatný vítr, když – když jsem se tak roznemohl,” děl Lazar starostlivě; nerad se totiž zmiňoval o své někdejší smrti. „To víš, Martičko, od té doby nejsem jaksi ve své kůži. To pro mne není, ta cesta, to rozčilování. Ale to se rozumí, já půjdu, jen co mne přejde ta zimnice.”

„Já vím, že půjdeš,” pravila Marta s těžkým srdcem. „Někdo mu musí běžet na pomoc; to víš, tebe On – vyhojil,” dodávala váhavě, neboť také jí připadalo nějak nešetrné mluvit o vzkříšení z mrtvých. „Heleď, Lazare, až ho vysvobodíte, můžeš ho aspoň poprositi, aby ti pomohl, – kdyby ti snad nebylo dobře –”

„To je pravda,” vydechl Lazar. „Ale co kdybych tam nedošel? Co kdybychom už přišli pozdě? Musíš uvážit všechny možnosti. A co když se to v Jeruzalémě nějak semele? Holka, ty neznáš římské vojáky. Ach bože, kdybych já byl zdrav!”

„Vždyť jsi zdrav, Lazare,” vypravila ze sebe Marta. „Musíš být zdrav, když On tě uzdravil!”

„Zdráv,” řekl Lazar hořce. „To snad vím já, jsem-li zdrav, nebo ne. Řeknu ti jen, že od té doby mně ani chvilinku nebylo lehké – Ne že bych Mu nebyl strašně vděčný za to, že mne... postavil na nohy; to si o mně, Marto, nemysli; ale kdo to jednou poznal jako já, ten – ten –” Lazar se otrásl a zakryl si tváře. „Prosím tě, Marto, nech mne teď; já se seberu – já jenom chvilku – to jistě přejde –”

Marta si potichu sedla na dvorku; dívala se před sebe suchýma, utkvělýma očima, ruce sepnuty, ale nemodlila se. Černé slípky se zastavovaly, aby na ni pohlédly jedním okem; když jim proti nadání nehodila zrní, šly si zdřímnout do poledního stínu.

Tu se vyplížil Lazar z chodby, smrtelně bled, a jekal zuby. „Já – já teď nemohu, Marto,” kotal, „já bych tak rád šel – snad až zítra –”

Martě se sevřelo hrdlo. „Jdi, jdi si lehnout, Lazare,” dostala ze sebe. „Ty – nemůžeš jít!”

„Já bych šel,” drkotal Lazar, „ale když myslíš, Martičko – Třeba zítra – Ale nenecháš mne doma samotného, vid’? Co bych si tu počal sám!”

Marta se zvedla. „Jen si jdi lehnout,” řekla svým obvyklým drsným hlasem. „Já u tebe zůstanu.”

V tu chvíli vystoupila na dvorek Marie připravená na cestu. „Tak, Lazare, půjdeme?”

„Lazar nikam nesmí,” odpověděla Marta suše. „Není mu dobře.”

„Jdu tedy sama,” vydechla Marie. „Vidět zázrak.”

Z očí Lazarových pomalu stékały slzy. „Já bych šel tak rád s sebou, Marto, kdybych já se tak nebál ... ještě jednou umřít!”

Lidové noviny 27. 3. 1932

PILÁTŮV VEČER

Toho dne večerel Pilát se svým pobočníkem: byl to mladý poručík Suza, rodem z Kyrenaiky. Suza ani nepozoroval, že je místodržitel nějak zamlklý, a vesele žvanil rozjařen tím, že poprvé v životě zažil zemětřesení.

„To vám byla švanda,” hlaholil mezi jídlem. „Když se po obědě udělala ta tma, běžel jsem ven podívat se, oč jde. Na schodech se mně zdálo, že mně z ničeho nic brkly nebo ujely nohy či co, – no, k smíchu to bylo; namouduši, Excellence, jakživo by mě nenapadlo, že tohle je to celé zemětřesení. A než jsem se dostal za roh, už proti mně běží úprkem nějaký civilisté s očima navrch hlavy a křičí: Hrobové se otvírají a skály se pukají! Těbůh, povídám si, že by zemětřesení? Člověče, říkám si, máš ty štěstí! To přece je dost vzácný přírodní úkaz, že?”

Pilát pokynul. „Jednou jsem už viděl zemětřesení,” řekl. „To bylo v Cilicii, počkej, bude tomu sedmnáct let – tak nějak. Tehdy to bylo větší.”

„Ono se dohromady nic nestalo,” hlásal Suza bezstarostně. „U brány k Hakeldamě se udrotil kousek skály – ano, a na hřbitově se otevřelo pár hrobů. Se divím, že tady pochovávají tak mělko, stěží na loket. Však jim to v létě smrdí.”

„Zvyk,” zabručel Pilát. „Například v Persii vůbec nepochovávají. Položí mrtvolu na slunce a je to.”

„To by se mělo zakázat, pane,” mínil Suza. „Z důvodů hygienických a podobně.”

„Zakázat,” mumlal Pilát. „To bys jim musel pořád něco poroučet a zakazovat; to je špatná politika, Suzo. Jen se jim neplést do jejich věcí – pak je aspoň pokoj. Když chcete žít jako zvíř, tak spánembohem. Ach, Suzo, já už viděl mnoho zemí.”

„Ale to bych rád věděl,” vracel se Suza k svému největšímu zájmu, „z čeho se udělá takové zemětřesení. Třeba jsou pod zemí nějaké díry, které se z ničeho nic sesují. Ale proč by se při tom tak zatměla obloha? To mně nejde na rozum. Ráno přece byl takový obyčejný, jasný den –”

„Prosím za odpuštění,” ozval se starý Papadokitis, Řek z Dodekanesu, který jim posluhoval. „Ono se to dalo čekat už od včerejška, pane. Včera byl takový rudý západ, pane, a já povídám kuchařce, Myriam, zítra bude bouřka nebo cyklón. A mně, povídá Myriam, bolí v kříži. Něco se dalo čekat, pane. Prosím za prominutí.”

„Něco se dalo čekat,” opakoval Pilát zamýšleně. „Víš, Suzo, já jsem dnes také něco čekal. Od rána, kdy jsem jim vydal toho muže z Nazaretu – já jim ho musel vydat, protože římská politika se zásadně nemíchá do domácích věcí, pamatuj si to, Suzo, čím míň mají lidé co dělat se státní mocí, tím spíše ji snášejí – u Joviše, kde jsem přestal?”

„U muže z Nazaretu,” pomohl mu Suza.

„U muže z Nazaretu. Víš, Suzo, já jsem se o něj drobet zajímal, on se vlastně narodil v Betlémě – myslím, že se na něm ti zdejší domorodci dopustili justiční vraždy, ale to je jejich věc; kdybych jim ho nevydal, byli by ho jistě rozsápali, a římská správa by byla jen

blamována. Ale počkej, to sem nepatří. Mně říkal Ananiáš, že prý to byl nebezpečný člověk; prý když se narodil, přišli betlémské pastýři a klaněli se mu jako nějakému králi. A onehdy ho tady vítali lidé jako nějakého triumfátora. Mně to nejde do hlavy, Suzo. Já bych byl přece jen čekal –”

„Co čekal?” připomenul mu Suza po chvíli.

„Že snad přijdou ti jeho Betlemáci. Že ho nenechají v prackách těch zdejších pletichářů. Že přijdou ke mně a řeknou: Pane, on je náš člověk a něco pro nás znamená; my vám teda jdeme říci, že za ním stojíme a nenecháme mu ukřivdit. – Suzo, já jsem se skoro těšil na ty lidi z hor; mám už po krk těch zdejších melhubů a sudičů – – A já bych jim řekl: Zaplat' pánbůh, Betlemáci, čekal jsem na vás. Kvůli němu – a kvůli vám i vaší zemi. Hadrům na holi se nedá vládnout; vládnout se dá jenom mužům, a ne hubám. Z lidí, jako jste vy, se dělají vojáci, kteří se nedají; z lidí, jako jste vy, se dělají národy a státy. Říkají mi, že ten váš krajan oživuje mrtvé. Prosím vás, co s mrtvými? Ale vy jste tu, a já vidím, že ten muž dovede oživovat i živé: že jim vnukl něco jako věrnost a čest a – my Římané tomu říkáme virtus; nevím, jak se to jmenuje ve vašem jazyce, Betlemáci, ale je to ve vás. Myslím, že ten člověk ještě něco pořídí. Byla by ho škoda.”

Pilát umlkl a roztržitě smetal ze stolu drobečky. „Nu, nepřišli,” zabručel. „Ach, Suzo, jaká marná věc je vládnout!”

Lidové noviny 27. 3. 1932

CÍSAŘ DIOKLECIÁN

Tento příběh by byl zajisté působivější, kdyby jeho hrdinkou byla dcera Diokleciánova nebo jiná mladičká a panenská bytost: ale pohříchu z důvodů historické pravdy je jí Diokleciánova sestra, letitá a důstojná matrána, podle císařova mínění poněkud hysterická a přepjatá, již se starý tyran do jisté míry bál. Proto když se mu ohlásila, přerušil slyšení s kyrenajským místodržitelem (jemuž silnými slovy dával najevo svou nelibost) a šel jí vstříc až ke dveřím.

„Tak co je, Antonie?“ hlaholil žoviálně. „Co bys ráda? Máš zase nějaké pohořelé? Nebo mám něco udělat proti týraní šelem v cirku? Nebo chceš zavést mravní výchovu legií? Tak ven s tím, honem, a posad' se.“

Ale Antonia zůstala stát. „Diokleciáne,“ začala téměř slavnostně, „něco ti musím říci.“

„Aha,“ děl císař rezignovaně a podrbal se v týle. „Ale u Joviše, já mám dnes zrovna tolik co dělat! Nemohlo by to počkat na jindy?“

„Diokleciáne,“ pokračovala neústupně jeho sestra, „já ti jdu říci, že už musíš přestat s tím pronásledováním křesťanů.“

„Prosím tě,“ bručel starý císař, „co tak najednou – po nějakých třech stech letech –“ Podíval se pozorně na vzrušenou matrónu; vypadala pateticky se svými přísnými očima a křečovitě sepnutými rukama, jež pokrývala pakostnice. „Nu dobře,“ řekl honem, „můžeme si o tom promluvit; ale především buď tak hodná a posad' se.“

Antonia bezděky poslechla a sedla si na kraj židle; tím trochu ztratila bojovný postoj, zmenšila se a zmátla se; koutky úst jí změkly pláčem. „Ti lidé jsou tak svatí, Diokleciáne,“ vypravila ze sebe, „a tak krásně věří – Já vím, kdybys ty je znal – Diokleciáne, ty je musíš poznat! Uvidíš, že... že pak budeš mít o nich docela jiné mínění –“

„Ale vždyť já o nich nemám žádné špatné mínění,“ namítl Dioklecián mírně. „Já přece vím, že to, co se o nich říká, jsou tlachy a pomluvy. To si o nich vymýšlejí naši auguři – to víš, konkurenční zášť a tak dále. Já jsem si to dal zjistit a slyším, že ti křesťané jsou jinak docela řádní lidé. Velice slušní a obětaví.“

„Tak proč je tolik pronásleduješ?“ ptala se užasle Antonia.

Dioklecián zvedl trochu obočí. „Proč? Prosím tě, to je otázka! Odjakživa se to dělalo, ne? A přitom ani není vidět, že by jich ubývalo. Ty řeči o pronásledování jsou strašně přepjaté. To se rozumí, sem tam jich musíme několik exemplárně potrestat –“

„Proč?“ opakovala matróna.

„Z politických důvodů,“ děl starý císař. „Podívej se, má milá, já bych ti mohl uvést řadu příčin. Například že si to lid přeje. Pro primo to odpoutá jeho pozornost od jiných věcí. Pro secundo mu to dává bezpečné vědomí, že se vládne silnou rukou. A pro tertio je to tady jaksi národním zvykem. Já ti řeknu, žádný rozumný a odpovědný státník nesahá zbytečně na zvykové věci. To budí jen pocit nejistoty a – hm – jakéhosi rozvratu. Má zlatá, já už jsem se za své vlády nadělal novot víc než kdo jiný. Ale to muselo být. Co být nemusí, to dělat nebudu.“

„Ale spravedlnost, Diokleciáne,” řekla tiše Antonia, „spravedlnost musí být. Já od tebe žádám jen spravedlnost.”

Dioklecián pokrčil rameny. „Pronásledování křesťanů je spravedlivé, protože odpovídá platným zákonům. Já vím, co máš na jazyku: že bych ty zákony mohl zrušit. Mohl, ale neudělám to. Milá Toni, pamatuj si, minima non curat praetor; já se o takové patálie starat nemohu. Vezmi laskavě v úvahu, že mám na krku celou administrativu říše; a, děvče, já ji předělal od základu. Já jsem přebudoval ústavu, já reformoval senát, centralizoval správu, reorganizoval celou byrokracii, nově rozdělil provincie, upravil jejich správní řád – to všechno jsou věci, které se musely stát v zájmu státu. Ty jsi ženská a nerozumíš tomu; ale nejvýznamnější úkoly státníka jsou administrativní. Řekni sama, co znamenají takoví křesťané proti – proti – řekněme proti zřízení říšské finanční kontroly? To jsou hlouposti.”

„Ale ty, Diokleciáne,” vydechla Antonia, „bys to mohl tak snadno zařídit –”

„Mohl. A zase nemohl,” děl císař s určitostí. „Já jsem postavil celou říši na nové administrativní základy – a lidé o tom skoro nevědí. Protože jsem jim nechal jejich zvyky. Když jim dám těch pár křesťanů, mají dojem, že je všechno při starém, a dají pokoj. Milá zlatá, státník musí vědět, až pokud se smí se svým reformováním odvážit. Tak je to.”

„Tedy jen proto,” dělá matrána hořce, „jen proto, abys měl pokoj od těch zdejších flákačů a křiklounů –”

Dioklecián se ušklíbl. „Když chceš, tedy i proto. Ale já ti povím, že jsem četl knihy těch tvých křesťanů a tak trochu o nich také přemýšlel.”

„A co jsi v nich našel zlého?” vyhrkla Antonia prudce.

„Co zlého?” pravil císař zamyšleně. „Naopak, něco to do sebe má. Láska a ty věci – třeba to pohrdání světskou marností – Vlastně jsou to docela krásné ideály, a kdybych nebyl císařem – Víš, Toničko, některé věci se mně v jejich nauce strašně líbily; jen kdybych měl víc času – a mohl myslet na svou duši –” Starý císař uhodil podrážděně dlaní do stolu. „Ale je to absurdní. Politicky naprosto nemožné. Nedá se to uskutečnit. Copak se dá dělat říše boží? Jak by se měla administrovat? Láskou? Božím slovem? Já přece znám lidi, ne? Politicky je to nauka tak nezralá a neproveditelná, že – že – že je to přímo trestuhodné.”

„Ale vždyť oni žádnou politiku nedělají,” bránila je Antonia horlivě. „A jejich svaté knihy se politiky netýkají ani slovem!”

„Pro praktického státníka,” děl Dioklecián, „je všechno politika. Všechno má politický význam. Každá myšlenka se musí hodnotit politicky, jak by se dala provést, co z ní udělat, k čemu by vedla. Dny a noci, dny a noci jsem si mořil hlavu tím, jak by se dala politicky

realizovat křesťanská nauka; a vidím, že je to nemožné. Říkám ti, křesťanský stát by se neudržel ani po jediný měsíc. Prosím tě, dá se křesťansky zřídít armáda? Dají se křesťansky vybírat daně? Mohli by v křesťanské společnosti být nějakí otroci? Já mám své zkušenosti, Toni: ani rok, ani měsíc by se nedalo vládnout podle křesťanských zásad. Proto se křesťanství nikdy neujme. Může být vírou řemeslníků a otroků, ale nikdy, nikdy nemůže být státním náboženstvím, to je vyloučeno. Víš, ty jejich názory na majetek, na bližního, na zavržitelnost všeho násilí a tak dále, to jsou krásné, ale prakticky nemožné věci. Pro skutečný život, Toni, se nehodí. Tak řekni, co s nimi?”

„Snad nemožné,” šeptala Antonia, „ale proto ještě nejsou zločinné.”

„Zločinné,” řekl císař, „je, co škodí státu. A křesťanství by ochromilo svrchovanou moc státu. To nejde. Milá zlatá, nejvyšší moc musí být na tomto, a ne na onom světě. Pravím-li, že křesťanský stát není principiálně možný, znamená to s logickou nutností, že stát nemůže křesťanství trpět. Odpovědný politik musí střízlivě vystoupit proti nezdravým a neuskutečnitelným snům. Beztoho jsou to jen preludy bláznů a otroků – –”

Antonia vstala těžce oddechujíc. „Diokleciáne, abys to tedy věděl: já jsem se stala křesťankou.”

„Ale jdi,” podivil se mírně císař. „Nu, proč ne? Říkám přece, že to má něco do sebe; a pokud to zůstane tvou soukromou věcí – – Nemysli, Toni, že nemám pro takové věci pochopení. I já bych chtěl ještě jednou být lidskou duší; rád bych, Toničko, pověsil na hřebík své císařství a politiku a všechno – – totiž jen co dodělám reformu říšské správy a takové krámy; a pak, pak bych šel někam na venkov – – a studoval Platóna – Krista – Marc-Aurelia – a toho jejich Pavla, nebo jak se jmenuje – Ale teď promiň; mám nějaké politické porady.”

Lidové noviny 15. 5. 1932

PROMÉTHEŮV TREST

Pochrchlávaje a hekaje po dlouhém průvodním řízení odebral se mimořádný senát k poradě, jež se konala ve stínu posvátné olivy.

„Tak, pánové,” zívł Hypométheus, předseda senátu. „Ale že se nám to zadrželo. Já myslím, že bych nemusel ani podávat resumé, no ale aby nebylo formálních námitek – –

Tak tedy obžalovaný Prométheus, zdejší občan, byv pohnán před soud, že vynalezl oheň a tím jaksi – ehm ehm – porušil stávající řád, se přiznal, že: za prvé skutečně vynalezl oheň; dále že je s to, kdykoliv se mu zlíbí, vyvolati týž činností zvanou křesání; za třetí že toto tajemství, respektive pohoršující objev nikterak řádně nezatajil ani neoznámil na příslušném místě, nýbrž jej svévolně prozradil, potažmo dal v užívání nepovolaným lidem, jak je dosvědčeno výpověďmi dotyčných osob, které jsme právě vyslechli. Já myslím, že to stačí a že bychom mohli hned přikročit k hlasování o vině a rozsudku.”

„Promiňte, pane předsedo,” namítl přisedící Apométheus, „ale soudil bych, že vzhledem k vážnosti tohoto mimořádného tribunálu by snad přece jen bylo vhodnější, abychom k vynesení rozsudku přikročili až po důkladné poradě a – abych tak řekl – všestranné rozpravě.”

„Jak chcete, pánové,” přivolil konciliantní Hypométheus. „Věc je sice jasná, ale chce-li někdo z vás ještě něco poznamenat, prosím.”

„Já bych si dovilil připomenout,” ozval se votant Amétheus a řádně odkašlal, „že podle mého mínění by se měla na celé věci zdůraznit zvláště jedna stránka. Pánové, já mám na mysli stránku náboženskou. Račte dovolit, co je to ten oheň? Co je to ta vykřesaná jiskra? Jak doznal Prométheus sám, není to nic jiného nežli blesk a blesk, jak je obecně známo, je projevem zvláštní moci Dia Hromovládce. Račte mně vysvětlit, pánové, jak přijde takový nějaký Prométheus k božímu ohni? Jakým právem se ho zmocnil? Kde vůbec jej vzal? Prométheus nám chce namluvit, že jej prostě vynalezl; ale to jsou hloupé výmluvy, – kdyby to bylo tak nevinné, proč by nevynalezl oheň například někdo z nás? Podle mého přesvědčení, pánové, Prométheus ten oheň prostě ukradl, a to našim bohům. Jeho zapírání a vytáčky nás nezmatou. Já bych jeho trestný čin kvalifikoval jednak jako obyčejnou krádež, jednak jako zločin rouhání a svatokrádeže. A my jsme tady proto, abychom co nejpřísněji potrestali tuto bezbožnou opovázlivost a chránili posvátný majetek našich národních bohů. Jen to jsem chtěl říci,” končil Amétheus a rázně se vysmrkal do cípu své chlamydy.

„Dobře řečeno,” souhlasil Hypométheus. „Má ještě někdo co poznamenat?”

„Prosím za prominutí,” děl Apométheus, „ale já nemohu souhlasit s vývody váženého pana kolegy. Já jsem se na to díval, jak řečený Prométheus rozzíhal ten oheň; a řeknu vám upřímně, pánové, vždyť – mezi námi – na tom docela nic není. Objevit oheň, to by dovedl každý lenoch, povaleč a pasák koz; my jsme na to nepřišli jen proto, že vážný člověk, to se rozumí, nemá ani pokdy, ani pomyšlení, aby si pohrával s nějakým křesáním kamínků. Ujišťuji pana kolegu Améthea, že to jsou docela obyčejné přírodní síly, jimiž se zabývati není důstojno myslícího člověka, neškuli bohů. Podle mého soudu je oheň úkaz příliš malicherný, než aby se

nějak týkal věci nám všem svatých. Ale věc má jinou stránku, na kterou musím obrátit pozornost pánů kolegů. Zdá se totiž, že oheň je živel velmi nebezpečný, ba dokonce škodlivý. Slyšeli jste řadu svědků, kteří vypověděli, že zkoušejíce Prométheův klukovský vynález utrpěli těžké popáleniny, ba v některých případech i škody na majetku. Pánové, rozšíří-li se vinou Prométheovou užívání ohně, čemuž bohužel se už nedá zabránit, nebude si nikdo z nás jíst životem, ba ani majetkem; ale to, pánové, může znamenat konec veškeré civilizace. Stačí sebemenší neopatrnost – a před čím se zastaví ten nepokojný živel? Prométheus, pánové, se dopustil trestuhodné lehkomyšlnosti tím, že uvedl na svět věc tak škodlivou. Já bych jeho vinu formuloval jako zločin těžkého ublížení na těle a ohrožování veřejné bezpečnosti. Vzhledem k tomu jsem pro doživotní trest na svobodě s tvrdým lůžkem a okovy. Domluvil jsem, pane předsedo.”

„Máte, kolego, docela pravdu,” zafuněl Hypométheus. „Jen bych ještě podotkl, pánové, k čemu nám vůbec bylo třeba nějakého ohně? Copak užívali ohně naši předkové? Přijít s něčím takovým, to je prostě neúcta k zděděnému řádu, to je – ehm, jenom podvratná činnost. Zahrávání s ohněm, to nám tak ještě chybělo! A uvažte, pánové, kam to povede: lidé u ohně zbytečně zchoulostiví, budou se válet v teple a pohodlí, místo aby – nu, místo aby bojovali a podobně. Pojde z toho jen změkčilost, úpadek mravů a – ehm, vůbec nepořádek a podobně. Zkrátka něco se už musí stát proti takovým nezdravým úkazům, pánové. Doba je vážná, a vůbec. Jen to jsem chtěl připomenout.”

„Velmi správně,” ozval se Antimétheus. „My všichni zajisté souhlasíme s naším panem předsedou, že Prométheův oheň může mít nedozírné následky. Pánové, netajme si, je to ohromná věc. Mít oheň ve své moci – jaké nové možnosti se tu otvírají! Uvádím jen namátkou: spálit nepřátelům úrodu, zažehnout jim olivové háje a tak dále. Ohněm, pánové, je nám lidem dána nová síla a nová zbraň; ohněm se stáváme skoro rovni bohům,” šeptal Antimétheus a náhle ostře vybuchl: „Žaluji na Prométhea, že tento božský a nepřekonatelný živel ohně svěřil pasákům i otrokům, komukoliv, kdo přišel; že jej neodevzdal povoláním rukám, které by ho střežly jako státní poklad a jím vládly. Žaluji na Prométhea, že tímto způsobem zpronevěřil objev ohně, který měl býti tajemstvím knížat. Žaluji na Prométhea,” křičel vzrušeně Antimétheus, „že naučil rozněcovat oheň i cizince! Že jej nezatajil ani před našimi nepřáteli! Prométheus ukradl oheň nám tím, že jej dal všem! Žaluji Prométhea z velezrady! Žaluji ho z úkladů proti obci!” Antimétheus se křikem až rozkašlal. „Navrhují trest smrti,” vypravil ze sebe.

„Tak, pánové,” promluvil Hypométheus, „hlásí se ještě někdo o slovo? Tedy podle náhledu soudu je obžalovaný Prométheus shledán vinným jednak zločinem rouhání a svatokrádeže, jednak zločinem těžkého ublížení na těle, potažmo poškození cizího majetku a ohrožování veřejné bezpečnosti, jednak zločinem velezrady. Pánové, navrhuji uvaliti na něho buď doživotní trest na svobodě zostřený tvrdým lůžkem a pouty, nebo trest smrti. Ehm.”

„Nebo obojí,” vyhrkl zamyšleně Amétheus. „Aby se vyhovělo oběma návrhům.”

„Jak to, obojí trest?” ptal se předseda.

„Právě o tom přemýšlím,” bručel Amétheus. „Šlo by to třeba tak... odsoudit Prométhea k tomu, aby byl doživotně připoután ke skále..., ať mu třeba supové vyklovají jeho bezbožná játra, račte rozumět?”

„To by šlo,” děl uspokojeně Hypométheus. „Pánové, to by byl jednou exemplární trest na takové – ehm, zločinné výstřelky, že ano? Má někdo nějakou námitku? Tak bychom byli hotovi.”

„A proč jste, tati, toho Prométhea odsoudili k smrti?” ptal se Hypométhea při večeři jeho syn Epimétheus.

„Tomu ty nerozumíš,” bručel Hypométheus ohryzuje přitom skopovou kýtku. „Panečku, taková pečená kýta přece jen chutná líp než syrová; tak vida, k něčemu je ten oheň přece jen dobrý. – To byly důvody veřejného zájmu, víš? Kampak by to vedlo, kdyby kdekdo směl beztrestně přijít s něčím velikým, no ne? Ale něco tomu masu ještě chybí – – Už to mám!” zvolal radostně. „Pečená kýta by se měla posolit a potřít česnekem! To je to pravé! Hochu, to přece je objev! Vidíš, na to by takový Prométheus nepřišel!”

Lidové noviny 5. 6. 1932

BAJKY

Lidé

„Je to, pane, trápení. Já musím co chvíli zahánět kluky, aby neškádlili mého psa.”

„To já zase musím zahánět psy, aby nehonili mou kočku.”

„A já musím střílet na zahradě kočky, aby mně nehonily ptáčky.”

„A já musím střílet ptáčky, aby mně nesežrali třešně.”

Mšice

Paní sousek, je na světě nějaká spravedlnost? Překážím já někomu? Stojím někomu v cestě? Sedím si zticha naspodu listu, vidět mě není, slyšet mě není, krčím se ve svém koutečku jako dušička, mám pokoj, hledím si svého, jen svá vajíčka snesu a z lístku na lístek se tichounce přestěhuju – říkám vám, paní, já nic s nikým nemám, nederu se do popředí, do ničeho se nepletu, a přece mne Člověk, ten surovec, ten Herodes, nenávidí a potírá!

Břízka

Říkají mi pěkná bílá břízka. To toho je! Jen počkejte, jak budu krásná, až budu stará!

Střecha

Já vím, já vím; na mně nic není, na mne se nikdo nedívá. Ale jak jsem krásná, když se lesknu v dešti! A jak se v tu chvíli cítím být střechou!

Tovární komín

Haha, oblaka! Takové cáry! Takové pápěrky! To se raději podívejte na můj kouř: jak je hustý a temný! a co ho je! Krájet by se mohl! Holenku, tomu já říkám oblaka!

Stará borovice

Jak dosáhnout mého věku a mé velikosti? To je docela jednoduché: to si musíte vybrat suchou a písčitou půdu, jen žádná spodní voda, málo humusu, skromná výživa. – Jak, že vám starý buk doporučoval naopak půdu co nejbohatší? A vrba spodní vláhu? Nevěřte tomu, to jsou hloupé názory; dejte na má slova: nejlepší je holý písek a sucho, sucho, sucho!

Petrolejová lampa

Žárovka? Ach ano; ale já jsem uměla bzučet.

Včela

To se nadělá řečí o té mé pracovitosti! Co mne se týče, já si zakládám víc na svém žihadle.

Žížala

Já vám říkám: to, že lidé orají... že ryjí... že okopávají půdu,... to dělají jenom kvůli mně. Vědí, že to nemám ráda... To oni naschvál. Aby mě vyrušovali.

Mravenec

Tak! Ti idioti si postaví dům zrovna nám do cesty!

Papuče

Já nešťastná! Být pořád pohromadě s tou druhou, s tou rajdou, s tou hloupou bačkorou! Nebýt jí, mohla bych dostat do páru něco lepšího...

Květ

To není pravda, že odkvétám... Já rostu.

Lidové noviny 12. 6. 1932

BAJKY

Housenka vědecká

Haha, ze mne že bude motýl? Babské pověry, pane. Pouhé iluze. Pohádky pro děti. Je vědecky zjištěno, že v nás housenkách jsou samá střeva a žádná křídla. Žádná barevná křídla. Pojde se, a konec.

Ploštice

Já, paní, mohu mít ze svých dětí radost. Jsou zdravé a nadané, mají se k světu, a dokonce už smrdí. – Chválabohu, ty se ve světě neztratí.

Starý pamětník

Kdepak, za mého mládí, to byly jinší časy. Tehdy jsme my jasany rostly až do nebe. A tráva? Tráva tehdy rostla vyšší než já... Považte, jaká to byla tráva... Kdepak teď!

Adresář

Básně! Takový tenký sešitek... A tohle si, prosím, taky říká kniha!

Semínko pampelišky

Letím! Vznáším se! Stoupám k oblakům! Teď konečně vím, proč jsem na světě!

Veš ve vlasech

Cože je pod námi, tam hluboko, tam dole, kam náš sosák nesahá? Nic. Jenom kámen. Neživá a neužitečná hmota.

Střevlík

Je jediný zákon života. Jediná morálka. Jediná moudrost: Buďte tvrdí!

Hlemýžď

Mravenci jsou sběři. Považte, vždyť ani nevěří, že svět řídí Veliký Plž!

Květináč

Já že jsem hliněný střep? Já? Helejte, co ze mne vyrostlo!

Kohout

Ještě nesvítá. Ještě jsem nedal znamení.

Rezavý hřebík

Haha, píchnul jsem ho do paty! A pak se říká, že nejsem k potřebě!

Strom

Daleko vidět: to se musí vysoko vyrůst.

Vrabc

To toho je, slavík! To nás vrabců je víc!

Výkal

Kdybych já měl křídla! To bych se, kamarádi, jinak uplatnil!

Plevel

Velebný strom, bah! Počkejte, až mně bude pět set let!

Pařez

A proč se také neříká velebný pařez?

Plch

Je tré tříd tvorstva: plchové, zvířata a rostliny.

Liška

Všechno živé se dělí na tři druhy: na nepřátele, na konkurenci a na kořist.

Jestřáb

Cože, ukrutnost? Boj o život, pane, je vždycky legální.

Štěnice

Nežila jsem nadarmo... Nechávám po sobě řadu potomků... A samé štěnice! Samé štěnice!

Stonožka

Jen to, jen to bych chtěla vědět,... jsou-li na jiných planetách také stonožky.

Květ

Že voním? Že lákám hmyz? Ach, vidíte, o tom já ani nevím!

Ropucha

Pokrok? To se rozumí, že je pokrok! Například já jsem bývala pouhý pulec.

Důležitá moucha

To nevíte? To je přece ta moucha, co si sedla na čelo královo!

Lidové noviny 19. 6. 1932

ATTILA

Ráno přinesl posel z kraje lesa zprávu, že na jihovýchodě plála v noci ohnivá záplava. Toho dne zase sychravě mžilo, mokrá polena nechtěla ani hořet; tři lidé z houfce ukrytého v rokli zemřeli na krvavou stolicí. Protože už nebylo co jíst, vypravili se dva muži k pastýřům v zálesí; vrátili se pozdě odpoledne promoklí a k smrti vysílení; stěží z nich dostali, že je zle: ovce kapají a krávy se nadýmají; pastýři se na ně vrhli s kyji a noži, když jeden z nich chtěl odvést svou vlastní jalůvku, kterou jim svěřil před útekem do lesů.

„Modleme se,” děl farář, trpící úplavicí. „Hospodin se slituje.”

„Kriste eleison,” počal huhlati sklíčený houfec. V tu chvíli vypukla ječivá váda mezi ženami, něco kvůli vlněnému hadru.

„Co to zase je, zatracené baby,” zařval starosta a šel spráskat ženy bičem. Tím se uvolnilo bezradné napětí, muži se začali zas cítit jako muži.

„Sem se ti kobytkáři nedostanou,” mínil jeden vousáč. „Kdepak do těch roklí, tady tím podrostem. – Prý mají koně malé a vychrtlé jako kozy.”

„Já bych řek,” namítal jakýsi podrážděný mužík, „že jsme měli zůstat v městě. Tolik jsme se naplatili na hradby... Za ty prachy musí být hradby jako hrom, no ne?”

„To víš,” posmíval se souchotivý bakalář. „Za ty prachy mohly být hradby z koláčů. Jdi si kousek ukousnout – moc lidí se z toho, holenku, nažralo; snad tam něco zbylo i pro tebe.”

Starosta varovně zafuněl; ten hovor se sem zřejmě nehodil.

„Já bych řek,” trval na svém podrážděný občan, „že kavalérie proti takovým hradbám... Nepustit je do města, a bylo to. A mohli jsme být v suchu.”

„Tak se vrať do města a vlez si do postele,” radil mu vousáč.

„Co bych tam dělal sám,” namítal podrážděný člověk. „Já jenom říkám, že jsme měli zůstat ve městě a bránit se... Přece mám právo říci, že se stala chyba, ne? Tolik nás ty hradby stály, a pak se řekne, že nejsou k ničemu! Tak prosím!”

„Ať je to tak, nebo tak,” děl farář, „musíme důvěřovati v pomoc boží. Lidičky, vždyť ten Attila je jenom pohan –”

„Metla boží,” ozval se mnich, klepající se zimnicí. „Trest boží.”

Muži se rozladěně odmlčeli; ten horečný mnich by pořád jen kázal a nepatří ani do obce. Nač máme svého faráře? myslili si muži. Ten je náš, drží s námi a nenadává tolik na naše hříchy. Jako bychom se tolik nahřešili, myslili si muži rozmrzele.

Děšť ustal, ale těžké krupěje pořád ještě šelestily pod korunami stromů. Bože, Bože, Bože, hekal farář, trápený svou nemocí.

Kvečeru přivlekly hlídky zbědovaného mladíka; prý je to uprchlík od východu, z obsazeného území.

Starosta se nadul a počal uprchlíka vyslýchat; byl patrně toho mínění, že se taková úřední věc musí dít co nejpřísněji. Ano, řekl mladík. Hunové jsou už jenom asi jedenáct mil odtud a postupují pomalu dále; obsadili jeho město, viděl je, ne, Attilu ne – viděl však jiného generála, takového tlustého. Zda město spálili? Ne, nespálili; ten generál vydal proklamaci, že se civilnímu obyvatelstvu nic nestane, ale že město musí dát píci, proviant a kdesi cosi. A že se obyvatelé musí zdržeti všech nepřátelských projevů vůči Hunům, jinak že se sáhne k nejpřísnějším represáliím.

„Ale ti pohani přece vraždí i ženy a děti,” tvrdil s jistotou vousáč.

Prý ne, řekl mladík. U nich prý ne. On sám byl schován ve slámě, ale když mu maminka řekla, že se povídá, že Hunové budou odvádět mladé muže za honáky stád, v noci utekl. To prý je všechno, co ví.

Mužové byli nespokojeni. „To přece je známo,” prohlásil jeden, „že utínají nemluvňatům ruce, a co dělají ženským, to se nedá ani povídat.”

„Já o ničem takovém nevím,” řekl mladík, jako by se omlouval. Aspoň u nich prý to nebylo tak zlé. A kolik ze těch Hunů je? Prý asi dvě stě, víc jich nebude.

„Lžeš,” křikl vousáč. „To přece ví každý, že jich je přes pět set tisíc. A kam přijdou, tam všechno vyvraždí a sežehnou.”

„Zamknou lidi do stodol a tam je upálí,” řekl druhý.

„A děti nabodávají na kopí,” podotkl třetí rozhořčeně.

„A pekou je nad ohněm,” dodával čtvrtý potahuje rýmou. „Pohani zlořečení!”

„Bože, Bože,” sténal farář. „Bože, smiluj se nad námi!”

„Ty jsi mi nějaký divný,” děl vousáč k mladíkovi podezíravě. „Jak můžeš říkat, žes viděl Huny, kdyžs byl schován ve slámě?”

„Maminka je viděla,” koktal mladík, „a nosila mi na půdu jídlo –”

„Lžeš,” zahřimal vousáč. „My přece víme, kam Hunové přijdou, že vyžerou všechno jako kobylinky. Ani listí na stromech po nich nezůstane, rozumíš?”

„Bože na nebi, Bože na nebi,” počal hystericky kvílet podrážděný občan. „A proč, proč to je? Kdo to zavinil? Kdo je sem pustil? My jsme se tolik naplatili na vojsko... Bože na nebi!”

„Kdo je sem pustil?“ ozval se výsměšně bakalář. „To ty nevíš? Zeptej se byzantského císaře pána, kdo sem ty žluté opice zavola! Holenku, dnes už ví každý, kdo platí stěhování národů! Tomu se říká vysoká politika, víš?“

Starosta vážně zafuněl. „Hlouposti. To je docela jináč. Oni ti Hunové asi doma chcípali hladem... pakáž líná... pracovat to neumí... civilizaci žádnou to nemá... a chtějí se nažrat. Proto jdou na nás,... aby nám tento... plody naší práce. Jenom krást, rozdělit si kořist... a zas táhnout dál, ničemové!“

„Jsou to nevzdělaní pohani,“ děl farář. „Divoký a neosvícený lid. To nás Pán jenom tak zkouší; modleme se a vzdávejme díky a ono zas bude dobře.“

„Metla boží,“ počal vzrušeně kázat horečný mnich. „Bůh vás tresce za vaše hříchy, Bůh vede Huny a vyhladí vás jako Sodomské. Za vaše smilstvo a rouhání, za tvrdost a bezbožnost vašich srdcí, za vaši lakotu a obžerství, za váš hříšný blahobyť a mamon vás Bůh zavrhl a vydal v ruce nepřátel!“

Starosta hrozivě zachrčel: „Pozor na hubu, domine; tady nejsi v kostele, víme? Přišli se nažrat. Hladovci jsou to, dranti a holota...“

„Politika je to,“ stál na svém bakalář. „V tom má prsty Byzanc.“

A tu se vášnivě ozval počerný muž, povoláním cínař: „Žádná Byzanc; to udělali kotláři, a nikdo jiný! Před třemi léty tu byl potulný kotlář a ten měl zrovna takového malého a vychrtlého koně, jako mají Hunové.“

„A co z toho?“ ptal se starosta.

„To přece dá rozum,“ křičel počerný muž. „Ti kotláři šli napřed, aby se podívali, co kde je,... špióni to byli... To spískali jenom kotláři! Ví někdo, odkud přišli? A co tu vůbec chtěli? Co, co... k čemu, když je ve městě usedlý cínař? Jen řemeslo nám kazit... a špehovat... Jakživi nešli do kostela... čarovali... dobytek zaklínali... kurvy za sebou táhli... Všecko ti kotláři!“

„Něco na tom je,“ uvažoval vousáč. „Kotláři jsou divní, prý žerou i syrové maso.“

„Zlodějská banda,“ dotvrdil starosta. „Kradou slepice, a vůbec.“

Cínař se dusil spravedlivým hněvem. „Tak vidíte! Říká se Attila, a to zatím kotláři... Za vším, za vším jsou ti zlořečení kotláři! Začarovali nám dobytek... poslali na nás úplavici... Všecko kotláři! Měli jste je zvěšet, kde se jaký ukázal! Copak nevíte... nevíte o kotlech pekelných? A neslyšeli jste, že ti Hunové při pochodu tlukou do kotlů? Každé dítě musí pochopit tu souvislost! To kotláři na nás uvalili válku... kotláři jsou vším vinni... A ty,“

křičel s pěnou u úst, ukazuje prstem na cizího mladíka, „ty jsi také kotlář, jsi spojenec a špión kotlářů! Proto jsi přišel... a chtěl nás obalamutit, ty kotláři, chtěl nás zradit kotlářům...”

„Pověsit ho,” vypískl podrážděný mužík.

„Počkejte, sousedé,” burácel starosta do vřavy. „To se musí vyšetřit... Ticho!”

„Jaképak cavyky,” ječel někdo.

Počaly se sbíhat i ženy.

Té noci vzplanula záplava na severozápadě. Řídce přeprchávalo. Pět lidí z houfce zemřelo úplavicí a kašlem.

Mladíka pověsili po delším mučení.

Lidové noviny 26. 6. 1932

ROMEO A JULIE

Mladý anglický šlechtic Oliver Mendeville, který se zdržoval v Itálii na studijní cestě, dostal ve Florencii zprávu, že jeho otec sir William opustil tento svět. I rozžehnal se sir Oliver s těžkým srdcem a hojnými slzami se signorinou Maddalenou přísahaje, že se vrátí co nejdříve, a vydal se se svým sluhou na cestu směrem k Janovu.

Třetího dne jejich cesty je přepadla rádná prška, právě když vjížděli do jakéhosi hnízda. Sir Oliver se zastavil s koněm pod starým jilmem. „Paolo,” řekl sluhovi, „podívej se, je-li tu nějaké albergo, kde bychom přečkali liják.”

„Co se týče sluhy a koní,” ozval se hlas nad jeho hlavou, „albergo je tamhle za rohem; ale vy, cavaliere, byste prokázal čest mé faře, kdybyste se uchýlil pod její skromný krov.”

Sir Oliver smekl širák a obrátil se k oknu, odkud se na něho vesele šklebil tlustý starý páter. „Vossignoria reverendissima,” řekl uctivě, „prokazujete přílišnou laskavost cizinci, který opouští vaši krásnou zem přetížen vděkem za vše dobré, čím byl tak marnotratně zahrnován.”

„Bene, milý synu,” děl farář, „ale budete-li ještě chvíli mluvit, zmoknete docela. Slezte laskavě z té kobyly a trochu sebou mrskněte, neboť prší tuze.”

Sir Oliver se podivil, když mu molto reverendo parroco vyšel na chodbě v ústrety, – tak maličkého pátera ještě neviděl; když se mu ukláněl, musel se sklonit tak, až se mu nalila do hlavy krev.

„I nechte to,” řekl farář. „Já jsem jenom františkán, cavaliere. Říkají mi padre Ippolito. He, Marietto, dones salámu a vína. Tudy, pane, je tu zadržaná tma. Vy jste Inglese, že? Tak vida, od té doby, co jste se vy Angličané trhli od svaté římské církve, je vás tu v Itálii habaděj. Chápu, signore. Musí se vám stýskat. Koukej, Marietto, ten pán je Inglese. Chudák, takový mladý, a už je to Angličan! Ukrojte si toho salámu, cavaliere, je to pravý veronský. Já říkám, k vínu není nad veronský salám, ať se dají Bolognané vycpat svou mortadelou. Dejte vždycky na veronský salám a slané mandle, milý synu. Vy jste nebyl ve Veroně? Škoda. Odtamtud byl božský Veronese, signore. Já jsem totiž z Verony. Slavné město, pane. Říká se mu město Scaligerů. Chutná vám to vínko?”

„Grazias, padre,” mumlal sir Oliver. „U nás v Anglii se Veroně říká město Juliino.”

„Ale jděte,” podivil se padre Ippolito, „a proč? Ani nevím, že by tam byla nějaká kněžna Julie. Pravda, už jsem tam nebyl přes čtyřicet let – která Julie by to byla?”

„Julie Capuletová,” vysvětloval sir Oliver. „Víte, my máme o ní takovou divadelní hru... od nějakého Shakespeara. Krásná hra. Znáte ji, padre?”

„Ne, ale počkejte, Julie Capuletová, Julie Capuletová,” brebentil padre Ippolito, „tu bych měl znát. Já býval u Capuletů s padrem Lorenzem –”

„Vy jste znal mnicha Lorenze?” vydechl sir Oliver.

„Jak bych ho neznal? Já mu, pane, dělával ministranta. Poslyšte, není to snad ta Julie, co si vzala hraběte Parise? Tu jsem znal. Moc zbožná a výtečná paní, ta hraběnka Julie. Ona byla rozená Capuletová, z těch Capuletů, co měli obchod se sametem.”

„To nemůže být ta,” prohlásil sir Oliver. „Ta pravá Julie zemřela v dívčím věku nejdojemnějším způsobem, jaký si můžete představit.”

„Aha,” děl molto reverendo, „tak to není ta. Julie, kterou jsem znal, si vzala hraběte Parise a měla s ním osm dětí. Vzorná a ctnostná manželka, mladý pane, kéž vám Bůh dá takovou. Pravda, říkalo se, že předtím se zbláznila do jakéhosi mladého crapulona – Ech, signore, o kom by se něco neříkalo? Mládí je, vímeť, nerozvážné a potrhlé. Buďte rád, cavaliere, že jste mlád. Jsou Inglesi také mladí?”

„Jsou,” vzdychl sir Oliver. „Ach, otče, i nás sžírá plamen mladého Romea.”

„Romeo?“ děl padre Ippolito a napil se. „Toho bych měl znát. Jářku, nebyl to ten mladý sciocco, ten hejsek, ten dareba z Monteků, co posekal hraběte Parise? Říkalo se, že prý kvůli Juliettě. Ano, tak. Julie si měla vzít hraběte Parise – dobrá partie, signore, ten Paris byl moc bohatý a hodný mladý pán –, ale Romeo si prý umanul, že Julii dostane on – Taková hloupost, pane,” bručel padre. „Jako by bohatí Capuletové mohli dát dceru někomu ze zkrachovaných Monteků. A k tomu ještě Montekové drželi s Mantovou, kdežto Capuletové byli na straně milánského vévody. Nene. Já myslím, že ten assalto assassinatice proti Parisovi byl obyčejný politický atentát. Dnes je ve všem samá politika, milý synu. To se ví, po tom rabiátství musel Romeo utéci do Mantovy a už se nevrátil.”

„To je omyl,” vyhrkl sir Oliver. „Prosím za prominutí, padre, ale tak to nebylo. Julie milovala Romea, ale rodiče ji nutili, aby si vzala hraběte Parise –”

„Však věděli proč,” souhlasil starý farář. „Romeo byl ribaldo a držel s Mantovou.”

„Ale před svatbou s Parisem jí otec Lorenzo opatřil prášek, aby upadla do zdánlivé smrti,” pokračoval sir Oliver.

„To je lež,” děl prudce padre Ippolito. „To by otec Lorenzo nikdy neudělal. Ale pravda je, že Romeo napadl Parise na ulici a posekal ho. Snad byl opilý.”

„Odpusťte, otče, ale to bylo docela jinak,” protestoval sir Oliver. „Pravda je, že Julii pochovali. Romeo nad jejím hrobem proklál Parise mečem –”

„Počkat,” řekl farář. „Předně to nebylo nad hrobem, nýbrž na ulici blízko pomníku Scaligerů. A za druhé ho Romeo neprobodl, nýbrž mu jen rozřal rameno. Holenku, zabít někoho mečem se vždycky nepovede. Jen to zkuste, mladý pane!”

„Scusi,” namítal sir Oliver, „já to viděl hned při premiéře na jevišti. Hrabě Paris byl opravdu v souboji proboden a skončil na tom místě. Romeo v domnění, že je Julie skutečně mrtva, se otrávil v její hrobce. Tak to bylo, padre.”

„Kdepak,” bručel otec Ippolito. „Neotrávil se. Utekl do Mantovy, příteli.”

„Promiňte, padre,” trval na svém Oliver, „já to viděl téměř očima – vždyť jsem seděl v první řadě! V tu chvíli procitla Julie, a když viděla, že její miláček Romeo je mrtev, vzala také jed a skonala.”

„Co vás nemá,” zlobil se padre Ippolito. „Se divím, kdo nadělal tyhle klepy. Pravda je, že Romeo utekl do Mantovy a chudáček Julie se z lítosti nad tím drobátko přiotrávila. Ale nic to nebylo, cavaliere, jen takové dětinské; prosím vás, bylo jí sotva patnáct let. – Já to vím od toho Lorenza, mladý pane; to se rozumí, já byl tehdy takovýhle ragazzo,” ukazoval dobrý páter asi loket od země. „Julii potom odvezli k tetě do Besenana, aby se zotavila. Tam za ní

přijel hrabě Paris, měl ještě ruku v obvazku a to víte, jak to v takovém pádu bývá: byla z toho láska jako trám. Za tři měsíce se vzali. Ecco, signore, tak to v životě chodí. Já sám jsem byl na její svatbě ministrantem v bílé komžičce.”

Sir Oliver seděl jaksi zdrcen. „Nezlobte se, otče,” řekl konečně, „ale v té anglické hře je to tisíckrát krásnější.”

Páter Ippolito zafuněl. „Krásnější! Já nevím, co na tom vidíte krásného, když si dva mladí lidé vezmou život. Byla by jich škoda, mladý pane. Já vám řeknu, krásnější je, že se Julie vdala a měla osm dětí, a jakých dětí, panečku: jako obrázky.”

Oliver vrtěl hlavou. „To už není to, milý padre; vy nevíte, co je to veliká láska.”

Maličky páter zamyšleně mrkal. „Veliká láska? Já myslím, že to je, když dva lidé se dovedou snášet po celý život... oddaně a věrně... Julie byla vzácná paní, drahý pane. Vychovala osm dětí a dosloužila svému manželu až do smrti.

Tak u vás se říká Veroně město Juliino? To je od vás Angličanů strašně hezké, cavaliere. Paní Julie byla opravdu výtečná žena, dej jí Bůh věčnou slávu.”

Mladý Oliver se vytrhl z jakési roztržitosti. „A co se stalo s Romeem?”

„Ten? Ani dobře nevím. Něco jsem o něm zaslechl. – Aha, už to mám. Zamiloval se v Mantově do dcery nějakého marquesa – jakpak on se jmenoval? Monfalcone, Montefalco nebo tak nějak. Ach, cavaliere, to bylo to, čemu vy říkáte veliká láska! Dokonce ji unesl nebo co – byla to nějaká tuze romantická historie, ale podrobnosti jsem zapomněl; prosím vás, to se stalo v Mantově. Ale měla to být nějaká passione senza esempio, nějaká náramná vášeň, pane. Aspoň se tak povídalo. Ecco, signore, ono už neprší.”

Sir Oliver vstával ve své celé rozpačité výšce. „Byl jste ohromně laskav, padre. Thank you so much. Směl bych tu snad něco nechat... pro vaše chudé farníky,” mumlal červenaje se a strkaje pod kraj talíře hrst zecchinů.

„Ale, ale,” hrozil se padre Ippolito a třepal rukama, „co vás nemá, tolik peněz za ždíbec veronského salámu!”

„Něco je také za váš příběh,” děl honem mladý Oliver. „Byl – eh, byl velmi, velmi – nevím, jak to říci. Very much, indeed.”

Do oken fary se rozlilo slunce.

Lidové noviny 6. 11. 1932

OFIR

Lidé na náměstí svatého Marka se stěží ohlédli, když pochopové vedli toho staříka k dóžeti. Byl velmi sešlý a špinavý, řeklo by se, že je to nějaký zlodějíček z přístavu.

„Tento muž,” hlásil podesta vicegerente před dóžecím trůnem, „praví, že se jmenuje Giovanni Fialho, kupec z Lisabonu; tvrdí, že byl majitelem lodi a že ho s celou posádkou a nákladem zajali alžírští piráti; vypovídá, že se mu podařilo utéci z galejí a že by mohl prokázat Benátské republice znamenité služby – jaké, to prý může svěřiti jen dóžecí Milosti samotné.”

Starý dóže se pozorně díval na ježatého staříka svýma ptačíma očima. „Tak ty,” děl konečně, „povídáš, že jsi pracoval na galéře?”

Předvedený muž místo odpovědi obnažil špinavé kotníky; byly napuchlé od okovů. „A záda,” dodal, „mám samou jízvu, dóžecí Milosti. Ráčíte-li si přát, abych vám je ukázal –”

„Nene,” pravil honem dóže. „Není třeba. Co jsi nám chtěl říci?”

Zchátralý mužík vztyčil hlavu. „Dejte mi lodi, dóžecí Milosti,” řekl jasně. „Dovedu je do Ofiru, země zlata.”

„Do Ofiru,” mumlal dóže. „Tys našel Ofir?”

„Našel,” děl stařík, „a byl jsem tam devět měsíců, neboť jsme museli opravovat loď.”

Dóže vyměnil rychlý pohled se svým učeným rádcem, biskupem pordenonským. „Kde je Ofir?” zeptal se starého kupce.

„Tři měsíce cesty odtud,” řekl plavec. „Musí se obeplout celá Afrika a pak se zase pluje k půlnoci.”

Biskup pordenonský se pozorně vyklonil. „A je Ofir na břehu moře?”

„Není. Je devět dní cesty od mořského pobřeží a prostírá se kol dokola velikého jezera, modrého jako safír.”

Biskup pordenonský maličko pokynul hlavou. „A jak jsi se dostal do vnitrozemí?” ptal se dóže. „Praví se, že Ofir je oddělen od moře nepřekročitelnými horami a pouštěmi.”

„Ano,” děl plavec Fialho, „do Ofiru nevede žádná cesta. Ta poušť se hemží lvy a ty hory jsou skleněné a hladké jako muránské sklo.”

„A tys za nimi byl?” vyhrkl dóže.

„Byl. Když jsme opravovali loď zle porouchanou bouřemi, přišli na břeh lidé odění bílým rouchem purpurově lemovaným a kynuli na nás.”

„Černoši?” ptal se biskup.

„Ne, monsignore. Bílí jako Angličané a vlasy měli dlouhé, posypané zlatým prachem. Byli velmi krásní.”

„A co, byli ozbrojeni?” vyzvídal dóže.

„Měli zlaté oštěpy. Kázali nám, abychom vzali, cokoli máme od železa, a vyměnili to v Ofiru za zlato. V Ofiru totiž není železa. Sami dohlíželi, abychom vzali všechno železo: kotvy, řetězy, zbraně, ba i hřeby, kterými byla sbita naše loď.”

„A co dál?” ptal se dóže.

„Na břehu čekalo stádo okřídlených soumarů, asi šedesát kusů. Měli křídla jako labuť. Říká se jim pegasové.”

„Pegas,” děl zamyšleně učený biskup, „o tom se nám dochovaly zprávy už od starých Řeků. Zdá se tedy, že Řekové skutečně znali Ofir.”

„V Ofiru se totiž mluví řecky,” prohlásil starý kupec. „Znám trochu řecky, protože v každém přístavě je nějaký zloděj z Kréty nebo ze Smyrny.”

„To jsou zajímavé zprávy,” bručel biskup. „A jsou Ofirští křesťany?”

„Bůh mne netrestej,” děl Fialho, „ale jsou to pohani jako polena, monsignore. Uctívají nějakého Apollóna, či jak mu říkají.”

Pordenonský biskup potřásl hlavou. „To by se shodovalo. Patrně jsou to potomci Řeků zahnaných mořskou bouří po dobytí Tróje. A co dál?”

„Dál,” řekl Giovanni Fialho. „Inu, naložili jsme to železo na ty okřídlené osly. Tři z nás, totiž já, nějaký Chico z Cádizu a Manolo Pereira z Coimbry jsme dostali okřídlené koně a vedení těmi muži z Ofiru jsme letěli přímo k východu. Cesta trvala devět dní. Každé noci jsme sestoupili, aby se mohli pegasové napást a napojit. Žerou jen asfodely a narcisy.”

„Vidět, že jsou řeckého původu,” mručel biskup.

„Devátého dne jsme uviděli jezero modré jako safír,” pokračoval starý kupec. „Sestoupili jsme na jeho břehu. Jsou v něm stříbrné ryby s rubínovými očima. A písek toho jezera, dóžecí Milosti, jsou samé perly velké jako oblázky. Manolo padl na zem a počal se v těch perlách hrabat plnými rukama; a tu nám řekl jeden z našich průvodců, to prý je výborný písek, prý z něho v Ofiru pálí vápno.”

Dóže vykulil oči. „Vápno z perel! To je úžasné!”

„Pak nás vedli do královského paláce. Byl celý z alabastru, jen střecha byla ze zlata a zářila jako slunce. Tam nás přijala ofirská královna sedící na křišťálovém trůně.”

„Copak v Ofiru vládne žena?” podivil se biskup.

„Tak jest, monsignore. Žena oslňující krásy, podobná nějaké bohyni.”

„Patrně jedna z Amazonek,” mýnil biskup zamyšleně.

„A co druhé ženské,” vyhrkl dóže, „víš, já myslím ženské vůbec, jsou tam pěkné ženské?”

Plavec sepjal ruce. „Ach, dóžecí Milosti, takové nebyly ani v Lisaboně za mých mladých let.”

Dóže zatřepal rukou. „Nepovídej! V Lisaboně jsou prý ženské černé jako černé kočky. Ale v Benátkách, člověče, v Benátkách před nějakými třiceti lety, to bývaly ženské! Jako od Tiziana! A co ty ženské v Ofiru, povídej!”

„Já jsem stár, Vaše Milosti,” řekl Fialho, „ale Manolo by mohl povídat, kdyby ho nezabili ti musulmani, co nás u Baleár chytli.”

„Mnoho by mohl povídat?” ptal se dóže se zájmem.

„Matičko boží,” zvolal starý plavec, „ani byste mu to, Milosti, nevěřil. Povídám, když jsme tam byli čtrnáct dní, mohl byste celého Manola vytřepat z kalhot.”

„A co ta královna?”

„Královna měla železný pás a železné náramky. Prý máš nějaké železo, řekla; nám sem někdy dodávají železo arabští kupci.”

„Arabští kupci!” křikl dóže a udeřil pěstí na podpěru. „Tak to vidíte, všude nám ti darebáci přebírají trhy! To nestrpíme, tady jde o politický prestiž Benátské republiky! Do Ofiru musíme dodávat my, a basta! Dám ti tři lodi, Giovanni, tři lodi plné železa –”

Biskup zvedl ruku. „A co dál, Giovanni?”

„Královna mi nabídla za všechno mé železo stejnou váhu zlata.”

„A tys to, rozumí se, přijal, ty zloději!”

„Nepřijal, monsignore. Řekl jsem, že neprodávám železo na váhu, ale na objem.”

„Správně,” děl biskup. „Zlato je těžší.”

„Zvláště zlato z Ofiru, monsignore. To je třikrát tak těžké jako obyčejné zlato a je červené jako oheň. Královna tedy nařídila, aby ukuli ze zlata stejnou kotvu, stejné hřebíky, stejné řetězy a stejné meče, jako byly ty naše železné. Proto jsme tam museli nějaký týden čekat.”

„A nač potřebují železa?” divil se dóže.

„Protože jim je vzácné, Vaše Milosti,” pravil starý kupec. „Dělají si z něho šperky a peníze. Schovávají železné hřebíky v truhlicích jako poklad. Říkají, že železo je krásnější než zlato.”

Dóže sklopil víčka podobná víčkům krocana. „Podivuhodné,” bručel. „To je, Giovanni, mimořádně podivuhodné. A co bylo potom?”

„Potom naložili všechno to zlato na okřídlené mezky a dopravili nás stejným způsobem na břeh mořský. Tam jsme znovu sbili loď zlatými hřeby a zavěsili zlatou kotvu na zlatý řetěz. Potrhané lanoví a plachty jsme nahradili hedvábnými a vypluli jsme příznivým větrem k domovu.”

„A co perly,” děl dóže, „perly jste s sebou nevzali žádné?”

„Nevzali,” řekl Fialho. „Prosím za prominutí, vždyť jich tam bylo jako písku. Jen několik zrn nám uvázlo ve střevících a i ty nám sebrali ti alžírští pohani, když nás přepadli u Baleár.”

„Zdá se,” mružel dóže, „že toto líčení je dosti pravděpodobné.”

Biskup maličko přisvědčil. „A co zvířata,” vzpomněl si, „jsou tam v Ofiru nějakí kentauři?”

„Neslyšel jsem o nich, monsignore,” děl uctivě plavec. „Ale jsou tam plameňáci.”

Biskup frknul nosem. „To se asi mýlíš. Plameňáci jsou přece v Egyptě – je známo, že mají jen jednu nohu.”

„A mají tam divoké osly,” dodával plavec, „pruhované černě a bíle na způsob tygrů.”

Biskup zvedl podezřivě oči. „Ty, nechceš nás balamutit? Kdopak kdy viděl pruhované osly? Jedna věc mi je divná, Giovanni. Ty tvrdíš, že jste přes ofirské hory letěli na okřídlených mulách.”

„Tak jest, monsignore.”

„Hm, koukejme. Podle arabských zpráv žije v ofirských horách pták Noh, který, jak známo, má kovový zobák, kovové pařáty a bronzové brky. Neslyšels o něm nic?”

„Neslyšel, monsignore,” koktal plavec.

Biskup z Pordenone vrtěl povážlivě hlavou. „Přes ty hory, člověče, se nedá přeletět, to nám nenamluvíš; vždyť se tam dokázaně zdržuje pták Noh. To je technicky nemožné, ten Noh by je sezobal jako vlašťovka mouchy. Holenku, nás nenapálíš. A co, ty taškáři, jaké tam rostou stromy?”

„Inu, jaké stromy,” vypravil ze sebe nešťastník, „známo, jaké stromy. Palmy, monsignore.”

„Tak vidíš, že lžeš,” řekl biskup vítězně. „Podle Bubona z Biskry, který je v těchto věcech autorita, rostou v Ofiru granátovníky, které mají místo zrn karbunkule. Vymyslel sis, brachu, hloupou historii!”

Giovanni Fialho padl na kolena. „Jako je Bůh nade mnou, monsignore, jak by si mohl nevzdělaný kupec jako já vymyslet Ofir?”

„Mně budeš povídat,” káral ho učený biskup, „já vím líp než ty, že je na světě Ofir, země zlata; ale co se týče tebe, jsi lhář a dareba. To, co říkáš, odporuje spolehlivým pramenům, a je tedy vylhané. Dóžecí Milosti, ten chlap je podvodník.”

„Zas jeden,” vzdychl starý dóže starostlivě mrkaje. „To je hrůza, co je dnes takových dobrodruhů. Odved'te ho!”

Podestř vicegerente tázavě vzhlédl.

„Jako obyčejně, jako obyčejně,” zívá dóže. „Nechte ho sedět, až bude modrý, a pak ho prodejte na galeje. Škoda,” bručel, „že je to podvodník; ledacos z toho, co řekl, mělo jakési jádro... Asi to slyšel od Arabů.”

Lidové noviny 13. 11. 1932

BAJKY

Dělba práce

Já se budu na vás dívat, jak pracujete, a vy se zas budete dívat na mne, jak jím.

Závist

Ach bože, tady tak voní párky, a já mám k večeři kapouna!

Zaměstnavatel

Osm hodin práce, jak to? Myslíte, že já vydávám peníze jen osm hodin denně?

Vládce

Já vám nařizuju, abyste mně platili, a vy mne platíte, abych vám poroučel.

Kat

To víte, našinec má taky cit. Zadarmo bych to nedělal.

Psychoanalýza

Tuhle noc se mi zdálo o mé nebožce mamince. Prosím vás, znamená to krvesmilství, nebo nekrofilii?

Štěnice

A co já vím všechno o lidech! Já bych mohla povídat věci!

Kaktus

Jen být dobře ozbrojen! Hled'te, jak se mne člověk bojí! Dokonce mne obsluhuje.

Páv

Já to nenosím pro parádu. To kvůli samicím.

Jestřáb

Já jsem totiž ze zásady individualista.

Housenka filozofická

Jděte mi s člověkem! Takový relativista! Tvor, který žere všechno! Co mne se týče, já uznávám jen listy řešetlákové.

Včela

Pročže mám žihadlo? Ve jménu úlu.

Moucha

Ba, špatné časy. Ale za války, holky, to bylo krásných mrtvol!

Dešťovka v květináči

Co vy víte o samotě! Ale já, já jsem oboje, samec i samice – Ach, jaká samota!

Housenka

Pohlaví! Se divím, že se o tom tolik napovídá. Po mém názoru se to silně přepíná. Já například nemám na takové hlouposti ani pomyšlení. Jsem na to příliš rozumná.

Krtčí kopka

Ta modrá špička na obzoru? To nic není. Říkají tomu Mont Blanc.

Sirka

Pohled'te, já jsem věčný oheň!

Hadr na holi

Točit se po větru? To ne, ale musí se jít s duchem doby.

Korouhvička

Dnes se fouká od severoseverozápadu, a basta!

Bacillus Koch

Tuberkulóza? Co je to?

Poslední list na větvi

Ať žije život!

Lidové noviny 20. 11. 1932

BRATR FRANTIŠEK

Na silnici k Forli (tam, co odbočuje cesta na Lugo) se zastavil u jednoho kováře žebravý mnich; byl pomenší, trochu sražené postavy a ukazoval v širokém úsměvu několik žlutých zubů. „Bratře kováři,” řekl vesele, „pozdrav bůh, já jsem dnes ještě nejedl.”

Kovář se narovnal, utřel si pot a myslel si něco o toulavých lidech. „Pojďte dál,” bručel. „Bude tam kus sýra.”

Kovářova žena byla těhotná a zbožná; chtěla políbit ruku mnichovu, ale ten honem schoval obě ruce a čile brebentil: „Ale, matičko, co kdybych já políbil ruku vám? Mně říkají bratr František, žebrák. Bůh vás požehnej.”

„Amen,” vydechla mladá kovářka a šla pro chléb, sýr a víno.

Kovář nebyl na mnoho řečí; díval se k zemi a nevěděl co dál. „A odkud, domine?” zeptal se konečně.

„Ale z Assisi,” řekl mnich. „Pěkný kus cesty, bratříčku. To byste nevěřil, co je na světě potůčků, vinic a pěšin. Člověk je nestačí projít a měl by, člověče, měl by. Všude je boží stvoření, a když jdeš, jako by ses modlil.”

„Já byl jednou až v Bologni,” děl kovář zamyšleně, „ale to už je dávno. To víte, domine, kovář s sebou nemůže nosit svou dílnu.”

Mnich kýval hlavou. „Kovat železo,” řekl, „to máte, kováři, jako byste sloužil Bohu. Oheň je pěkný a svatý. Bratr oheň, holenku, živoucí boží tvor. Když železo změkne a dá se ohýbat, – to je krása, kováři, jejej! A dívat se do ohně – to máte jako zjevení.” Mnich si objal rukama kolena jako chlapec a začal povídat o ohni. Oheň pastýřů, čadivé ohýnky na vinici, planoucí louč, svíce a hořící keř. Zatím kovářka prostřela na stůl bílé plátno a připravila chleba, sýra a vína; kovář roztržitě mrkal, jako by hleděl do ohně.

„Otče,” řekla tiše kovářova žena, „nechtěl byste pojíst?”

Bratr František lámal v prstech chléb a díval se tázavě po kováři a jeho ženě. A co vy to máte, vy dva, divil se, co jste tak zamklí a nesví? Takoví hodní lidé, chlap jako medvěd a žena požehnaná, copak je s vámi, co vás tísní? Františkovi rostla sousta v ústech rozpaky a lítostí. Čím vás, boží lidé, rozveselím? Mám vám vypravovat šprýmy z cest? Mám zpívat a poskakovat, abych potěšil ženu, která se čeká?

Dveře se malinko pootevřely. Tu pozvedla kovářova žena ruku a zbledla. Ve dveřích se ukázala pokorná psí hlava a bojácné oči.

Kovář vyskočil, žily na čele nalily krví, a rozešel se po dveřích. „Jdeš, zlořečená bestie!” zaryčel a kopl do dveří. Pes zaskučel a utekl.

Bratr František zesmutněl a rozpačitě hnětl z chleba kuličky. „Kováři, kováři,” vyhrkl, „co vám udělal ten boží tvor?”

Kovář se obrátil starostlivě k své ženě. „Giuliana,” bručel, „no tak! No tak!”

Žena se pokoušela o úsměv, rty se jí chvěly; vstala, bledá a mátožná, a beze slova odešla. Kovář za ní zachmuřeně hleděl.

„Bratříčku,” šeptal František lítostivě, „proč vyháníš svého bratra psíka od stolu? Já půjdu.”

Kovář hněvivě zachrchlal. „Tak abyste věděl, domine,” řekl drsně, „ten pes – Na velkonoce jsme čekali návštěvu. Měla k nám přijít ženina sestra z Forli, děvčátko ještě – Nepřišla. Po čtrnácti dnech pro ni přijeli její rodiče... Hledali jsme děvčátko, nikde po ní památky. Týden před Božím hodem svatodušním přiběhl náš psík odkudsi z polí a vleče něco v hubě až na práh. Dívali jsme se co – vnitřnosti. Teprve pak jsme našli, co zbývalo z děvčátka –” Kovář se hryzl do rtů, aby to překonal. „Nevíme, kdo jí to udělal. Bůh vraha potrestá. Ale ten psík, domine –” Kovář mávl rukou. „Já ho nemohu zabít, to je to nejhorší. Ale nedá se ničím zahnat. Chodí kolem domu a prosí – Dovedete si představit, domine, jaká hrůza –” Kovář si tvrdě přemnul obličej. „Nemůžeme se na něho ani podívat. V noci vyje u dveří –”

Bratr František se otřásl.

„Tak vidíte,” zahučel kovář. „Promiňte, domine, podívám se za Giulianou.”

Mnich osaměl v jizbě, bylo mu až nevolno tím tichem. Šel po špičkách na zápraží. Opodál stojí žluté třesoucí se psisko s oháňkou mezi nohama a nejistě na něho upírá oči. Bratr František se k němu obrátil. Psík pokusně pohnul ocasem a zakňučel.

„Ach, ty chudáku,” mumlal František a chtěl se dívat jinam, ale pes kývá ocasem a nespouští z něho oči. „Nu, co chceš?” brouká bratr František rozpačitě. „Je ti smutno, bratříčku, vid’? Těžká věc.” Psisko přešlapuje a třese se vzrušením. „Ale jdi,” chláholí ho František. „Nikdo s tebou nechce mluvit, že?” Psík fňuká a plazí se k nohám mnichovým. Bratr František si ho jaksi oškliví. „Jdi, jdi pryč,” domlouvá mu. „Neměl jsi to dělat, brachu. Bylo to svaté tělíčko děvčátka –” Pes leží u nohou svatého a kvílí. „Přestaň, prosím tě,” bručí František a naklání se nad psíkem. Pes strnul svrchovaným očekáváním.

V tu chvíli vyšel kovář a jeho žena na práh, neboť hledali svého hosta. A hle, před domem klečí mnich, drbe za uchem vzlykající psisko a tiše povídá: „Tak vidíš, bratříčku, tak vidíš, můj milý; co mi lížeš ruce?”

Kovář zafrkal. František se k němu obrátil a plaše žvatlal: „Víte, kováři, když on tak prosil! Jak mu říkáte?”

„Bracco,” zabručel kovář.

„Bracco,” děl svatý František a psík mu honem olízl tvář. Bratr František se zvedl. „Dost už, bratře, děkuju ti. Abych už šel, kováři.” Nevěděl honem, jak se rozloučit; stál před kovářkou a myslel se zamhouřenýma očima na nějaké požehnání.

Když je otevřel, klečí před ním mladá žena a má ruku položenou na hlavě žlutého psa. „Chvála Bohu,” vydechl František a ukázal žluté zuby. „Bůh vám to zaplat’!”

A psík pištětí zběsilou radostí počal uhánět v kruhu kolem světce a klečící ženy.

Lidové noviny 27. 11. 1932

NAPOLEON

Mlle Claire (od Comédie française) ani nedutala; věděla, že se císař občas takto zamyslí a je nerad vyrušován. Ostatně, mezi námi, o čem s ním mluvit? Co chcete, je to přece jen císař; člověk se tu necítí doma, není-liž pravda? (Je to přese vše cizinec, dumá Mlle Claire, pas trës Parisien.) (Němčtě takto u krbu má dost hezkou tvář.) (Kdyby ovšem nebyl tak zavalitý.) (La lí, nemá to ani žádný krk, c'est drôle.) (Ale víte, mohl by být poněkud zdvořilejší!)

Na krbu tikají těžké mramorové hodiny. Zítřa, myslí si císař, musím přijmout zástupce měst – je to hloupé, ale co dělat; jistě si budou naříkat na daně. Potom rakouský vyslanec – pořád ta historie. Pak se přijdou představit noví soudní prezidenti – musím si předtím přečíst, kde který z nich působil; ty lidi to těší, že o nich něco vím. Císař počítá na prstech. Ještě něco? Ano, comte Ventura, zas bude donášet na papeže – Napoleon potlačil zívnutí. Bože, jaká otrava! Měl bych si zavolat toho – jak se jmenuje? toho obratného človíčka, co se teď vrátil z Anglie. Jak se ten chlapík jenom jmenuje – porco, vždyť je to můj nejlepší zvěď!

„Sacrebleu,” bručí císař, „jak se ten chlap jmenuje!”

Mlle Claire poposedla a účastně mlčela.

To je jedno, myslí si císař, ať se jmenuje jak chce; ale jeho zprávy bývají výtečné. Potřebný člověk, ten – ten – maledetto! Hloupé, jak někdy člověku vypadne jméno! Mám přece dobrou paměť na jména, diví se císař. Kolik tisíc jmen nosím v hlavě – jen těch vojáků co znám jménem! Vsadil bych se, že bych si podnes vzpomněl na jména svých spolužáků z kadetky – i na kamarády z dětství. Počkejme, to byl Tonio zvaný Biglia, Francio alias Riccintello, Tonio Zufolo, Mario Barbabietola, Luca řečený Peto (císař se usmál), Andrea zvaný Puzzo nebo Tirone – Všechny si je pamatuju jménem, říká si císař, ale teď ne a ne si vzpomenout na toho – tonnerre!

„Madame,” praví císař zahloubaně, „máte také takovou prapodivnou paměť? Člověk si pamatuje jména svých dětských kumpánů, ale nemůže přijít na jméno člověku, se kterým mluvil před měsícem.”

„Naprosto, Sire,” dělá Mlle Claire. „To je tak zvláštní, že ano?” Mlle Claire se pokoušela vzpomenout si na nějaké jméno ze svého dětství; ale žádné se jí nevyonořilo, vzpomněla si jen na svého prvního milence. Byl to nějaký Henry. Ano, Henry to byl.

„Zvláštní,” bručel císař hledě upřeně do planoucího krbu. „Všechny si je dovedu představit. Gamba, Zufolo, Briccone, Barbabietola, malý Puzzo, Biglia, Mattaccio,

Mazzasette, Beccajo, Ciondolone, Panciuto – Bylo nás asi dvanáct darebů, madame. Mně říkali Polio, il Capitano.”

„Rozkošné,” zvolala Mlle Claire. „A to jste byl, Sire, jejich kapitánem?”

„Pravdaže,” povídal císař zamyšleně. „Buď jsem byl kapitánem loupežníků, nebo četníků, podle okolností. Já je vedl, víte? Jednou jsem dokonce kázal oběsit Mattaccia pro neposlušnost. Tak tak že ho starý hlídač Zoppo včas odřízl. Tehdy, madame, se to jinak vládlo. Takový Capitano byl svrchovaným pánem svých lidí – Byla tam nepřátelská tlupa kluků, tu vedl nějaký Zani. Potom se opravdu stal náčelníkem banditů na Korsice. Před třemi léty jsem ho dal zastřelit.”

„Je vidět,” vydechla Mlle Claire, „že Vaše Veličenstvo se už narodilo jako vůdce.”

Císař potřásl hlavou. „Myslíte? Tehdy, jako Capitano, jsem cítil svou vlastní moc daleko silněji. Vládnout, madame, není jako poroučet. Poroučet bez rozpaků a ohledů – nestarat se o možné následky – madame, to bylo to suverénní na věci, že to byla jenom hra, že jsem věděl, že to je jenom hra –”

Mlle Claire se dovtípila, že do toho nemá co mluvit; budiž jí to připočteno k dobru.

„A i teď, i teď,” pokračoval císař víceméně pro sebe. „Často mne napadne z ničeho nic: Polio, vždyť je to jenom hra! Říkají ti Sire, říkají ti Vaše Veličenstvo, protože si na to hrajeme, my všichni. Ti vojáci v pozoru – ti ministři a vyslanci, co se klanějí až po zem – samá hra. A nikdo přitom ani nešťouchne loktem druhého, nikdo se nedá do smíchu – Jako děti jsme si také tak vážně hráli. To už patří k té hře, madame: tvářit se, jako by to všechno bylo doopravdy –”

Na krbu tikaly těžké mramorové hodiny. Císař je divný, myslila si Mlle Claire nejistě.

„Snad teprve za dveřmi na sebe mrknou,” mluví císař zahloubaně. „A snad si šeptají: Čtverák, ten Polio, jak si dovede hrát na císaře; ani brvou nehne, – kdyby to nebyla hra, mohlo by se říci, že to bere vážně!” Císař zafrkal, jako by se uvnitř smál. „Komické, že, madame? A já na ně dávám tak pozor, – jakmile se šťouchnou, abych se dal první do srníchu. Ale oni nic. Někdy mám pocit, že jsou smluveni, abych jim naběhl. Rozumíte, abych uvěřil, že to není hra, – a pak se mi vychechtat: Polio, Polio, to jsme tě dostali!” Císař se tiše zasmál. „Nene! Mne nedostanou! Já vím, co vím –”

Polio, přemýšlela Mlle Claire. Až bude něžný, budu ho tak jmenovat. Polio. Mon petit Polio.

„Prosím?” tázal se císař ostře.

„Nic, Sire,” bránila se Mlle Claire.

„Proto. Myslel jsem, že jste něco řekla.” Císař se naklonil k ohni. „Zvláštní, u žen jsem to tak nepozoroval; ale u mužů to bývá častěji. V hloubi duše nepřestanou nikdy být kloučky. Proto nadělají v životě tolik věcí, že si vlastně hrají. Proto dělají věci tak vášnivě a soustředěně, že je to vlastně hra, nemyslíte? Což může být někdo vážně císařem, hm? Já vím, že je to jen švanda.”

Bylo ticho. „Nenene,” mumlal císař. „Nevěřte tomu. Ale někdy si člověk není jist, víte? Někdy se najednou lekne – vždyť jsem ještě malý Polio a toto všechno je jen tak, že ano? Mon Dieu, ale až to praskne! To je právě to, že si člověk nemůže být jist –” Císař zvedl oči a podíval se upřeně na Mlle Claire. „Jenom vůči ženě, madame, jenom v lásce si je jist, že – že – že už není dítětem; tu aspoň ví, že je mužem, u čerta!” Císař vyskočil. „Allons, madame!”

Byl náhle velmi vášnivý a bezohledný.

„Ah, Sire,” vydechla Mlle Claire, „comme vous êtes grand!”

Lidové noviny 1. 1. 1933

PAN HYNEK RÁB Z KUFŠTEJNA

Pan Janek Chval z Jankova se ještě nesebral z toho překvapení. Prosím vás, kde se vzal, tu se vzal, najednou se sem přihrne na návštěvu pan zeť, a jaký zeť, raďte se podívat: má německé nohavice a maďarské kníry, inu, velký pán, jen co je pravda; a tuhle starý pan Janek zatím s vyhrnutými rukávy pomáhal při telení krávy. To je nadělení, myslí si starý pán rozpačitě, co mi ho sem čerti nesou?

„Jen pij, pane Hynku,” nutil horlivě. „Je to jen zdejší víno, pět let tomu, co je přivezl žid z Litoměřic. V Praze píváte cyperské, pravda?”

„Takové i onaké,” děl pan Hynek. „Ale já vám řeknu, pane tcháne, není nad poctivé české vínečko. A dobré české pivo, pane. U nás lidé ani nevědí, co máme dobrého, a kupují kdejaký cizí šmejd. Myslíte, že k nám někdo z ciziny přiveze něco kalého?”

Starý pán pokyvoval hlavou. „A ještě za to chtí takové nekřesťanské peníze.”

„Se rozumí,” vycedil pan Ráb. „Prosím vás, vemte si jenom ta cla. Jeho královská Milost si mastí kapsy a my to musíme poplatit.” Pan Hynek rozhořčeně zachrchlal. „Jen když on má plné truhly peněz!”

„Poděbrad?“

„Ten krat'as,“ přisvědčil pan Ráb. „Vypadá jako nějaký krupař. Máme to králíka, co? Ale ono se to zhoupne, pane tcháne. Už z hospodářských příčin a podobně. Je u vás na Jankově taky tak zle?“

Pan Janek se zasmušil. „Zle, hochu. Tuze zle. Přišel mor na krávy, marno vykuřovat. A čertví, sedlákům zesnětivělo obilí. Loni padly kroupy – Zle je sedlákům. Považ si, pane Hynku, nemají ani zrní na osev, musel jsem jim rozdat osivo ze své sýpky –“

„Rozdat?“ podivil se pan Ráb. „To bych, pane tcháne, nedělal. Nač se s chrapouny mazlit? Kdo se nedovede uživit, ať chcípne. Ať chcípne,“ opakoval pan Hynek energicky. „V dnešní době, pane tcháne, je třeba železné ruky. Jen žádné almužny a podpory! Změkčovat je, to tak! Přijdou ještě horší časy, pane. Raději zvykat ty žebráky na trochu bídy. Ať žerou kůru a podobně. Já bych jim nedal nic, jen bych jim rovnou řekl: Vy holoto žebrácká, vy hřbeti, a podobně. Myslíte snad, že nemáme na starosti nic vážnějšího než vaše střeva? Dnes, řekl bych jim, musíme být všichni připraveni na těžké oběti. Musíme myslet na obranu našeho království, a na nic menšího. Tak bych jim to řekl, pane. Doba je vážná, a kdo není ochoten padnout pro vlast, ať pojde hladem. A je to.“ Pan Hynek se řízně napil. „Dokud se to drží na nohou, cvičit to ve zbrani, a žádné řeči.“

Starý pán z Jankova vytřeštil na pana zetě bledé oči. „Co to, co to,“ zabrebtal zmateně. „To jako že – chraň bůh – bude vojna?“

Pan Hynek se uchechtl. „Aby nebyla! Musí být: copak máme nadarmo mír? Á pane, když je mír, to dá rozum, že se něco chystá. Prosím vás,“ děl s opovržením, „vždyť to už ví i ten – jakže mu říkají? aha, kníže pokoje. Kníže pokoje,“ prskl pan Ráb. „To se ví, pane, bojí se o svůj trůn. Nebylo by ho ani vidět, kdyby neseděl na trůně, tři polštáře pod zadnicí.“

„To jako Poděbrad?“ ptal se pan Janek nejistě.

„Kdo jiný? Ech, pane, máme to panovníka, pěkně děkuju! Samý mír, pane tcháne. Samá poselství a takové věci. Na to jsou peníze, víte? Tuhle – až do Hlohovce si to drandil za polským králem, a že prý pakt proti Turkům. Celou míli šel Polákovi naproti, považte! Co tomu říkáte?“

„Inu,“ pravil pan Janek opatrně, „málo-li se povídá o Turkovi?“

„To jsou hlouposti,“ řekl pan Hynek Ráb rozhodně. „Ale copak se sluší, aby český král dělal honéry Polákovi? Hanba je to,“ křikl pan Hynek. „Měl čekat, až přijde Polák k němu! To jsme to, pane Janku, dopracovali! Co by tomu tak řekl nebožtík císař Karel nebo

Zikmund? Tehdy jsme, drahý pane, měli ještě nějaký mezinárodní prestiž –” Pan Ráb si odplívl. „Tfuj! Se divím, že si my Češi dáme takovou ostudu líbit.”

To jsou věci, mrzel se pan Janek Chval. A nač mi to vůbec povídá? Jako bych neměl dost svých starostí – –

„Nebo tohle,” kázal pan Ráb, „pošle si poselstvo do Říma, aby ho jako papež uznal a kdesi cosi. Pěkně s prosíkem, víme? Prý aby byl pokoj v křesťanstvu a podobně. To přestává všecko!” Pan Ráb uhodil dlaní do stolu, div nepřevrhl číše. „To by se tatík Žižka obrátil v hrobě! Proboha vás prosím, vyjednávat s papežem! Proto jsme my kališníci krváceli, he? Aby nás prodal Římu za papežův pantofel?”

A co ty se tak čertíš, divil se starý pán roztržitě mrkaje. Kdepak ty jsi, člověče, krvácel? Tvůj nebožtík tatík sem přišel teprve se Zikmundem – Pravda, pak se v Praze přiznal. Psal se Joachim Hanes Raab. To byl jeden hodný člověk, holenku, já ho znal; docela rozumný Němec.

„A on si myslí,” horlil pan Hynek Ráb, „že dělá bůhví jak vysokou politiku. Tuhle poslal nějaké své tajtrlíky až do Francie, za francouzským králem. A že prý by se měl zarazit spolek křesťanských knížat, aby se scházeli na takovém všeevropském sněmu nebo čem. Prý po dobrém vyřizovat spory a podobně. A proti Turkovi prý a věčný mír a takové věci. Řekněte sám: slyšel jste jakživ takový nesmysl? Copak se dá politika dělat – takhle? Prosím vás, kdo by vyřizoval spory po dobrém, když se dají vyřídit válkou? A copak si dá některý stát do toho mluvit, když chce mít válku s druhým? No, pitomosti; celý svět se tomu jenom směje. Ale jak nás, pane tcháne, takový slabošský krok před celým světem kompromituje! Vždyť, proboha, vypadáme, že se jako bojíme, aby na nás nepřišla nějaká ta vojna –”

„A – přijde?” ptal se pan Janek starostlivě.

Pan Hynek Ráb z Kufštejna potřásl hlavou. „Na to můžete vzít jed. Helejte, pane tcháne, proti nám je Uher, Němec, papež a Rakousko. Když jsou proti nám, tak dobrá: musíme je napadnout, dokud se nespojí. Hned válku, a je to. Tak se to dělá,” prohlásil pan Ráb a pročísl si odhodlaně vlasy.

„To abych se včas staral o zásoby,” mumlal pan Janek Chval zamyšleně. „Dobře mít zásoby.”

Pan Hynek Ráb se důvěrně naklonil přes stůl. „Já bych měl, pane, ještě lepší plán. Spojit se s Turkem a s Tatarem. To by byla politika, co? Tatarovi nechat Polsko a Německo, ať to tam všechno vymlátí a vypálí. Tím líp pro nás, chápete? A Turkovi nechat Uhry, Rakousy a papeže.”

„Říká se,” bručel starý pán, „že Turek je nelida.”

„Právě,” děl pan Hynek uznale. „Ten by je, pane, zřídil! Jen žádné okolky nebo takové ty křesťanské city! Prostě otázka moci. A náš národ, pane – Já říkám, pro národ není žádná oběť příliš veliká; ale musí ji nést ti druzí, rozumíte? Nikoho neživit, jak říkal náš Žižka. Proti všem a podobně. Jen kdyby bylo víc pravých a ryzích našinců! Jen znovu máchnout tím naším starým českým palcátem –”

Pan Janek Chval z Jankova pokyvoval hlavou. Musím pamatovat na zásoby, mínil. Kdopak ví, co se stane. Starý pan Raab byl moudrý člověk, třebaže Němec jako poleno. Tyrolák. Třeba má Hynek kousek rozumu po něm, napadlo starého pána, a v Praze lidé ledacos vědí – Hlavně sena nasušit. Na vojně je potřebí sena.

Pan Hynek Ráb z Kufštejna plácl rozjařeně do stolu. „Pane tcháne, my se toho ještě dožijeme! Na zdraví! Hej, chlapče, sem s tím džbánem! Nalej mi vína, nevidíš, že přede mnou je prázdná číš? A na zdraví naší věci!”

„Wohl bekomm’s,” děl starý Janek zdvořile.

Lidové noviny 15. 1. 1933

GONERIL, DCERA LEAROVA

Ne, nic mi není, chůvo, – a neříkej mi zlatá děvenko. Já vím, žes mi tak říkávala, když jsem byla malá; a král Lear mi říkal ty kluku mrňavá, vid’? Byl by měl raději syna – co myslíš, jsou synové hodnější než děvčata? Regan byla odjakživa taková slečinka a Cordelie – vždyť víš: mouchy, snězte si mě. Hotové boží dřevo. A Regan – člověk by to do ní neřekl: nos nahoru jak královna, ale sobec, pamatuješ se? V ní to bylo ale odjakživa. Řekni, bábo, byla já jsem zlá, když jsem byla maličká? Tak vidíš.

Jak to přijde, že se člověk stane zlým? Já vím, chůvo, že jsem zlá. Neříkej, ty si to také myslíš. Mně je to jedno, co si všichni o mně myslíte. Třebas i zlá: ale v tom, co bylo s tatínkem, jsem měla pravdu já, chůvo. Proč jen si vzal do hlavy, že musí s sebou tahat těch sto svých chlapů, a kdyby jich bylo jenom sto; ale k tomu ještě všelijaká čeled’ – to jednoduše nejde. Jeho bych byla ráda viděla, namouduši, chůvo; já ho měla ráda, nesmírně ráda, raději než koho druhého na světě; ale ta jeho rota, kristepane. – Vždyť mně udělali z domu hampejz!

Jen si vzpomeň, chůvo, jak to tady vypadalo: samý povaleč, samý tartas a hádky a křik, a té nečistoty, no víš. – Horší než hnojiště. Řekni, chůvo, která paní domu by si tohle dala líbit! A poručit se jim nemohlo, kdepak! jim směl něco nařídit jen král Lear. – Mně se jen vyšklibli. V noci to lezlo za služkami – pořád bylo slyšet někde ťap ťap a šelest a pištění – vévoda spal jako dřevo; já ho budím, slyšíš? A on jen bručel, nech je a spi. – Považ si, chůvo, jak mně při tom bylo! Ty jsi také bývala mladá, ty si to dovedeš představit, vid’? Když jsem si stěžovala králi Learovi, ještě se mi vysmál: to víš, holka, co jiného můžeš čekat od chlapů? zacpi si uši, a máš to.

A tak jsem mu řekla, že to nejde, že musí dát aspoň polovic těch darmožroutů pryč. A vidíš, urazil se. Prý nevděk a kdesi cosi. Zuřil děsně, to nemáš ponětí. Ale já přece vím, co může být a co ne; oni mají na starosti jen tu svou čest, ale my ženské, my musíme myslet na dům a na pořádek. Jim je to jedno, i kdyby to tu bylo jako v konárně. Řekni, chůvo, byla jsem v právu, nebo nebyla? Tak vidíš. A tatínek se na smrt urazil. Co jsem měla dělat? Já vím, bábo, čím jsem mu povinna, ale jako ženská mám také povinnost k svému domu, co myslíš? A za to mne tatínek proklel. A vévoda – jenom mrkal a přešlapoval. Myslíš, že se mne zastal? Ne. Nechal se mnou jednat jako se zlou, malichernou, hádavou ženskou. Chůvo, slyšíš, chůvo, v tu chvíli to ve mně nějak prasklo: já – já – já jsem začala nenávidět svého muže. Já ho nenávidím, abys to věděla! Nenávidím! A nenávidím tatínka, protože to zavinil, rozumíš? Už to tak je, už to tak je: jsem zlá, já vím, ale jsem zlá jen proto, že jsem byla v právu. –

Ne, nemluv; já jsem opravdu zlá. Vždyť přece víš, bábo, že mám milence, vid’? Kdybys věděla, jak mně je jedno, že to víš! Myslíš, že mám Edmunda ráda? Nemám; ale já se chci nějak pomstít za to, za to, že se vévoda nezachoval jako muž. Jednoduše ho nenávidím. Chůvo, nemáš ponětí, co to je nenávidět! To znamená být zlý, zlý, skrznastrz zlý. Když člověk začne nenávidět, – jako by se celý změnil. Já jsem bývala docela hodná holka, chůvo, a mohla být ze mne hodná žena; bývala jsem dcera, bývala jsem sestra, a teď jsem jenom zlá. Já už nemám ráda ani tebe, bábo, ani sebe, ani sebe. – Já jsem byla v právu: kdyby to byli uznali, byla bych jiná, věř mi. –

Ne, já nepláču. Nemysli si, že mne to nějak trápí. Naopak, člověk je volnějš, když nenávidí. Může si myslet, co chce, – před ničím se nemusí zarazit. Vidíš, předtím jsem si netroufala vidět na svém muži, že je protivný, že je břichatý, že je bačkora, že se mu potí ruce; a teď to vidím. Teď vidím, že tatínek Lear je směšný tyran, že je bezzubý a pomatený dědek, – všechno vidím. Že Regan je zmije a já, chůvo, já že mám v sobě takové divné a

hrozná věc, – dřív jsem o tom neměla tušení. Najednou to všechno přišlo. Řekni, je to má vina? Já byla v právu; neměli mne dohnat tak daleko. –

– – Tomu ty nemůžeš rozumět, chůvo. Někdy si myslím, že bych mohla zabít vévodu, když chrápe vedle mne. Jednoduše tesákem zařezat. Nebo otrávit Regan. Tumaš, sestřičko, napij se vína. Víš, že Regan mně chce přebrat Edmunda? Ne že by ho měla ráda; Regan je studená jako kámen. Ale to dělá proti mně. A počítá s tím, že Edmund nějak odklidí toho trulanta vévodu a sám se zmocní trůnu po Learovi. Určitě je to tak, chůvo. Regan je teď vdova – ta ještěrka měla odjakživa štěstí. Ale nemysli si, to se jí nepodaří; já dávám pozor a nenávidím. Já ani nespím, jen abych mohla myslet a nenávidět. Kdybys věděla, jak se to potmě krásně a bezmezně nenávidí. A když si vzpomenu, že to všechno přišlo jen pro tatínkovu umíněnost a nějaký ten nepořádek v domě. – Řekni, to by si žádná paní nemohla dát líbit –

Chůvo, chůvo, chůvo, proč tehdy neviděli, že jsem byla v právu!

Lidové noviny 29. 1. 1933

ÚTRŽKY

„Proč se díváte na tu střechu?“

„Já mám takovou hrůzu, že se ten pokryvač zřítí, a on, chlap mizerná, pořád ne a ne spadnout!“

Upřímnost: Já nikoho nepomlouvám, já jenom říkám, co si myslím.

Kobylka není egyptskou ranou; egyptskou ranou jsou teprve kobylky, protože jich je mnoho. Podobně je tomu s hlupáky.

Mistr řemesla: Pracuju, abych se uživil; ale jaká to je důkladná práce! jaký důkladný život!

„Jsem stoprocentně přesvědčen...“ – Pane, nemohl byste něco slevit?

Myšlenka Kaifášova: To bych rád věděl, od koho a kolik tenhle Nazaretský za to dostal zapláceno.

Solidarita: Můj bratránek je padouch; ale řekne-li to o něm někdo jiný, urazí tím čest naší rodiny.

Nacionalista: Vem čert národ; nám jde jen o jeho prestiž.

Národní hospodář: Dnešní poměry jsou dezolátní proto, že se neřídily mou teorií.

Kritik: Kritizovat, to je usvědčit autora, že to nedělá tak, jak bych to dělal já, kdybych to dovedl.

Jedna z největších civilizačních pohrom: učený hlupák.

I revolučnost má své pedanty.

Naše řeč je moudrá: dělá zásadní rozdíl mezi „jsem přesvědčen“ a „přesvědčil jsem se“.

Raději být poslušen drába než fráze.

V debatě: Co mi je po pravdě, když ji nemám já?

Zásada náboženská: Kdo není se mnou, je proti mně. Zásada politická: Kdo není se mnou, je lump.

Jen malí lidé se perou o prestiž; velcí jej mají.

Věk strojů: nahradit cíl rychlostí.

Představte si to ticho, kdyby lidé říkali jen to, co vědí!

Boj stvořila příroda, nenávist vynášel člověk.

Já už se měnit nebudu, řekl pařez.

Lidové noviny 12. 2. 1933

BAJKY

Dřívko na vodě

Mně bude takový pstruh povídat, jak se má plovat! Takový nedouk! Vždyť on plove proti proudu!

Jepice

Stoletá želva! Jak může být někdo tak strašně zaostalý!

Ponrava

Zima? To jsem už dávno překonala!

Myš

Hm, ptáci. Takový přežitek! Nechápu, jak může být někdo ptákem.

Vrabec

Že má skřivan pravdu? Vyloučeno. Pravda je jen jedna, a to vrabčí.

Hlemýžď

Například přímka je nesprávná, jelikož to není spirála.

Kapr

Žádný živý tvor nemůže žít ve vzduchu.

Opuka

My opuka neuznáváme žádný křemen.

Kopřiva

Že je ta zahrada zpustlá? Ani bych neřekla.

Moucha

Vidíte ty mušince na rámu obrazu? To je mé dílo, pane. Také já jsem malíř.

Figurka na chladiči

To já řídím vůz. Já vedu.

Dým

Vy všichni jste otroci hmoty. Jen já jsem volný. Já a oblaka.

Housenka kompetentní

Botanika? To je můj obor.

Oblásek

Dopracoval jsem se vnitřně až k tomu, být obláskem.

Osel

Fuj! Taková vážná doba, a třešeň se nestydí kvést!

Jeden v mraveništi

Už to mám. Požadavek dvacátého století je kolektivnost.

Blecha v psím kožiše

Ale prohnali jsme toho sousedova Vořecha, co?

Ploštice

Abyste věděli, já páchnu jménem všech ploštic.

Suchý list

Příkaz doby? To známe: ševelit ve větru.

Pápěrka ve větru

Z cesty, teď letíme my!

Prádlo na provaze

Já jsem prapor a vlajku! Za mnou! Do boje!

Trus

Jsem nerost? Jsem živočich? Jaký životní problém!

Ušchlé bláto

Jen tvrdý kámen obstojí. Já jsem totiž kámen.

Tlení

Také já jdu s dobou.

Lidové noviny 9. 4. 1933

BAJKY

Thersites

Hurá, hurá, my Řekové jsme to vyhráli!

Efialtes

Ale že jsem to zavařil tomu ničemovi Leonidovi!

Soused

Je to zbabělec a zrádce, tenhle Archimédes! Na naše město útočí nepřítel, a on si kreslí své kruhy!

Kato státník

Cože? Hlad? Bída? Neúroda? To nic není. Především musí být zničeno Kartágo.

Ananiáš

Že chtěl spasit svět, proč ne; ale neměl si to rozházet s farizey.

Nero

Pronásledování křesťanů je lež. My jen vyvracíme jejich světový názor.

Attila

Také my jsme přišli spasit svět.

Boleslav Ukrutný

... Byla to politická nutnost.

Džingischán

Jen palte a řežte! Vždyť jde o velikost Tatarstva.

Musulmani

Ano, ale my bojujeme ve jménu božím.

Současník

Má-li Hus pravdu? Já vám řeknu: jeho taktika není správná.

Jiný současník

Kdo? Nějaký Galilei? Říká, že se Země točí kolem Slunce? Hm, to já mám vážnější starosti.

Po noci bartolomějské

Uf!... Obnovili jsme v národě jednotu ducha.

Koniáš

Vzdělání? Pane, co já jsem toho přečetl!

Conquistador

Ty víš, dobrotivý Bože, že nelidskost je mi cizí. Ale Aztékové ovšem nejsou lidé.

Negři

Spálili jsme vesnici Twi. Naše válečné bubny jsou naplněny věčnou slávou. Naše vítězství je nový list v dějinách světa.

Nad padlým nepřítelem

To on začal. Nemusel se bránit, a byl pokoj.

Olupovač padlých

Jen žádnou slabošskou humanitu! Válka je válka.

Hlášení

Obyvatelé pobiti a město spáleno v naprostém pořádku a kázni.

Vůdce

Bijeme se za vznešenou ideu: za své vítězství.

Vojevůdce

Hubu držet, moji hrdinové!

Tyran

Vy pakáži, já jsem z vás udělal slavný národ!

Diktátor

Dosáhl jsem jednomyslnosti. Všichni musí poslouchat.

Ještě diktátor

Vzal jsem jim svobodu, ale zato jsem jim vdechl sebevědomí.

Lidové noviny 30. 4. 1933

BAJKY

Nepřítel

Kočka: Můj největší nepřítel je pes.

Pes: Můj také.

Morálka šelem

Jsou jen dva druhy tvorů: nepřátelé a konkurenti.

Lví škola

Když se jdeš nažrat, říká se tomu právo silnějšího nebo otázka lví cti.

Mravenec

Já neválčím. To válčí mraveniště.

Zmije

Já? Já chci mít jenom svůj pokoj.

Babočka

Ta drzost! Co si takový pouhý bělásek dovoluje!

Rorýs

Ty smradlavé, mizerné, méněcenné vlaštovky!

Vůl

Tak si říkám, k čemu jsou vlastně na světě jeleni.

Tyčky v plotě

Hele, ty hloupé stromy: samé větve a žádný pořádek.

Kůl v plotě

Ticho, tyčky! Plot jsem já.

Střep v záhoně

Já, já mám být pohromadě s tou špinavou hlínou? Holenku, na to jsem příliš dobrý.

Patník

Slunce? Takový flákač! Pořád musí rejdit... Žádné pevné stanovisko.

Ploštice

Každý má svůj životní názor. Já například smrdím.

Cihla

Já vím nejlíp, jak by mělo všechno vypadat. Pravoúhle.

Kravinec

Plesk! Tak, teď jsem plně rozvinul svou osobnost.

Stoka

Já vím, že nejsem veletok. Ale zato ta niternost!

Zrcadlo

Už to mám. Svět je jenom má představa. Mimo mne není nic.

Hodiny

My nejedeme špatně, my jdeme napřed. My ukazujeme budoucnost.

Katastrofální moucha

Dny se krátí... Běda, to bude konec světa!

Vrabec a světová situace

Nikde žádný koňský trus... Kam takhle ten svět dospěje!

Smetiště

Koukejte, jak rostu! To je životní síla, co?

Zrození jepice

Hleďte, hleďte, já jsem vynalezla život!

Balvan

Jaro? Hm, to přejde. Co já jsem viděl jar, a nebylo to k ničemu.

Dnešek

I já budu jednou slavná minulost.

Lidové noviny 24. 6. 1933

BAJKY

Kritik

Nač bych se díval, jaký svět je? Mně stačí vědět, jaký by měl být.

Prorok v únoru

Musíme se připravit na dobu zimy.

Kritická ropucha

Říkám, had by neměl být neúměrně dlouhý.

Želva

Pročže já neskáču jako žába? Ze zásady.

Koza na provaze

Jak je ten svět malý!

Moucha na okně

Už vím, kde jsou hranice skutečnosti.

Zrcadlo

Člověk je jen má představa.

Rozbitý hrnec

Svět není k ničemu. Marnost nad marnost.

Jepice

Dějiny? To mně nic neříká.

Pavouk v síti

Čekat je také dřina.

Pulec a povodeň

Hurá, my pulci jsme zatopili celý svět!

Ušchlá větev

Udělal jsem se pro sebe.

Bláto

To jsme to tu čistě opláchly, my mraky!

Stožár

To je ten nejvyšší stupeň vývoje: žádné kořeny, žádné větve, žádné listy.

Civilizovaná krysa

Dejte mi pokoj s vesnicí. Vždyť tam ani nejsou kanály.

Strom ve městě

Já vedu. Já jsem první ze všech zrezavěl a opadal.

Kukla

Slyšte, nastal věk kukel!

Generace

Místo pro nás mladé! Na jak dlouho? Aspoň na padesát let!

Vůdce

Všichni za mnou, a já vás vyvedu z listopadu do prosince.

Ovce

Ať mě zabijí, jen když mě vedou.

Otrok

Já bych ledacos dovedl, jen kdyby mně to někdo poručil.

Hnědý mravenec

Svoboda mravencům! Celý svět mravencům! Ovšem nesmějí to být mravenci černí.

Diktátor

Dal jsem svému národu víru. Víru v prapor.

Vlk

Mír je, když nikdo nehoní nás vlky.

Hyena

Kuš! My lvové neznáme sentimentality.

Lidové noviny 5. 11. 1933

BAJKY

Zásadní rozpory

Šofér: Ten chlap pěší se motá jako ovce.

Chodec: Ten pacholek šoféřská jede jako blázen.

Králikář

Se divím, jak může být někdo holubářem.

Pesimista

Že přijde jaro? Člověče, vy jste optimista!

Národní hospodářství

Kolomazník: Já vím, proč přišla na svět bída. Protože se neprodává kolomaz.

Vápeník: Ba ne. Protože vápno kleslo v ceně.

Lidumil

Jakápak bída! Právě jsem dal jednomu žebrákovi deset halířů.

Kapitalismus

Já to nedělám pro sebe, ale pro peníze.

Činitel

To by tak hrálo, aby někdo jiný chtěl něco dělat v oboru, ve kterém já pracuju z lásky k věci!

Odkaz

Co nemůžeš udělati sám, pokaz to aspoň tomu druhému!

Láska k národu

Jen naše strana ctí náš veliký a hrdinný národ. Všichni ostatní jsou samí zrádci, zbabělci, zaprodanci a padouši.

Státník

Prospěch státu? To je buď to, co prospívá nám, nebo to, co škodí těm druhým.

Militarista

Válka je čistě vnitřní záležitost. Účel války je, aby si národ uvědomil svou sílu.

Řeč k vojákům

Neříká se i lidé na druhé straně. Říká se buď nepřátelé, nebo zločinci.

Demagog

Ta hloupá luza si myslí, že ji vedu, a zatím ona vede mne.

Vůdce

Přírodní síly budou od nyníška podřízeny mně. Nařizuju všem tělesům kolmý pád!

Autoritativní vláda

Poroučím vám, co chci, ale poroučím, protože vy chcete.

Tyran a filozofové

Já budu dělat činy a vy pro ně budete hledat zdůvodnění.

Derlišové

Byl nám soslán od Alláha, aby nás vedl.

Davy

Proč mu voláme slávu? Protože jeho sláva je naše sláva.

Otrok

Poslouchat, to znamená mít podíl na moci svého pána.

Jeden z usměrněných

To je báječný pocit, že také já jsem MY.

Občanská válka

Jen do nich palte! Legální je ta strana, která má kanóny.

Šlechtný vítěz

Já se nemstím. Když jsem ho odstřelil, odpustil jsem mu, že se bránil.

Olupovač padlých

Sláva! My jsme to vyhráli!

Mistr popravčí

A o mně nikdo neřekne, že jsem hrdina.

Lidové noviny 11. 3. 1934

BAJKY Z LET BUDOUCÍCH

(Jeden inženýr psal, že by se skály v okolí Prahy hodily k vybudování podzemních krytů pro pražské obyvatelstvo.)

Budoucí urbanismus

Když se pováží, že někdejší lidstvo stavělo své příbytky nad zemí! Jaké to byly primitivní doby!

Stavební komise

Vaše jeskyně je zdravotně závadná. Vniká do ní vzduch.

Věda

...tehdy se ještě učilo, že atmosféra Země je složena z kyslíku, vodíku, dusíku a vzácných plynů.

Hrozné! Taková nevědomost!

Morálka

Ukazovat tvář je necudné. Žádné slušné děvče nesmí nikdo vidět bez plynové masky.

Matka

Co to váš kluk provedl?

Ale, málem by byl, uličník, vylezl na povrch země!

Dítě

Mami, co to je, „ty modravé hory“?

Čtenář

Čemu se tak směješ?

Ale tadyhle čtu ve staré knize nějaké líčení přírody.

Domácí pán

Nezaplatíte-li činži do týdne, vyhodím vás z toho suterénu na slunce.

Přepych

Človče, to ti je luxus! Oni si dali ve své jeskyni udělat umělé krápníky!

Stěhování

Mně doktor nařídil změnu vzduchu. Tak hledám jeskyni někde v permském útvaru.

Závist

Copak ten! Ten dostal z protekce kvartýr ve vinohradském tunelu.

Kanalizace

Že ti hloupí lidé dřív stavěli tak úzké chodby!

Ideální byt

A krysy tu nemáte?

Kdepak! Tady by přece žádná krysa nevydržela.

Rozdíly

Nejlepší bydlení je ve vápenci. Žula je trochu studená a tmavá.

Mladá paní

A postavíme si pod zemí verandičku, kde budu pěstovat v květináčích plíseň a houbu.

Sousedky

To je hrozné. Vzduchu zase přidražilo.

Vzpomínka

Tak už je tomu rok, co jsme nebožtíka tatínka pochovali na povrch země.

Jeskynní lidé

Koukej, já jsem tady vyhrabal nějaké prastaré ohniště.

Ale jdi! Že by už někdy dřív bývali lidé na tak vysokém stupni kultury, aby bydleli v jeskyních?

Potápěči

Ženo, podej mi skafandr; já se jdu vynořit.

Pomník

K čemu to bude, tahle šachta?

Tam bude slavnostně zasypán podzemní pomník našeho Vůdce.

Chlapec

Tati, co je to mír?

Nevím. Neptej se mne na takové hlouposti.

Mýtus

Že se někdy žilo nahoře na zemi? To jsou pohádky. Vědecky je to nesmysl.

Roku 2200

Nerezavějící pazourkové nástroje, to je ten největší novodobý vynález.

Roku 2500

... vrátil se a tvrdí, že se tam nahoře, na povrchu země, může docela dobře dýchat.

Dejme tomu, že může; ale co tam, člověče?

Lidové noviny 20. 5. 1934

BENCHANAN

Ananiáš

Ptáte se, Benchanane, je-li vinen. To máte tak: já jsem ho neodsoudil na smrt, poslal jsem ho jenom ke Kaifášovi. Ať vám řekne Kaifáš, jakou vinu na něm našel. Já osobně s tím nemám co dělat.

Jsem starý praktik, Benchanane, a řeknu vám to docela otevřeně. Myslím, že jeho učení mělo tu a tam dobré jádro. Ten člověk měl mnoho pravdy, Benchanane, a myslel to poctivě; ale jeho taktika byla špatná. Takhle to nemohl nikdy vyhrát. Měl to raději napsat a vydat v knize. Lidé by tu knihu četli a řekli by, to je slabá kniha, není v ní nic nového a kdesi cosi, jak už se tak o knihách mluví. Ale po čase by to nebo ono začali psát jiní a po nich zase jiní, nu, a aspoň něco by se ujalo. Ne všechno, ne celé učení, ale to přece rozumný člověk ani neřádá. Stačí, když prosadí aspoň jednu nebo dvě své myšlenky. Tak se to dělá, milý Benchanane, a jinak to nejde, chceme-li napravovat svět. S tím se musí trpělivě a polehoučku. Říkám, musí být správná taktika; jakápak pravda, když ji neumíme prosadit?

To právě byla jeho chyba, že neměl tu trpělivost. Chtěl spasit svět jedna dvě, i proti jeho vůli. A to nejde, Benchanane. Neměl na to jít tak rovnou a překotně. Pravda se musí propašovat, musí se trousit po troškách, tu drobet, tady drobet, aby si lidé na ni zvykali. A ne najednou: rozdej všechno, co máš, a takové řeči. To je špatná taktika. A měl si dát víc pozor na to, co dělá. Například jak šel s řemenem na ty penězoměnce v chrámě – vždyť to jsou taky dobří Židé, člověče, a chtějí být z něčeho živi! Já vím, že směnárny nepatří do chrámu, ale byly tam odjakživa, tož jaképak krámy. Měl na ně podat stížnost k synedriu, a bylo to. Synedrium by jim možná nařídilo, aby postavili své stoly o kousek dál, a bylo by vše v pořádku. Vždycky záleží na tom, jak se co udělá. Člověk, který chce něco ve světě vykonat, nesmí nikdy ztratit hlavu a musí se ovládat, musí vždycky zachováti chladnou a střízlivou mysl. A ty jeho tábory lidu – to víte, Benchanane, to žádný úřad nevidí rád. Nebo že se tak nechal vítat, když přijel do Jeruzaléma; nemáte ponětí, co to nadělalo zlé krve. Měl přiklusat pěšky a pozdravit tady, pozdravit tam – tak se na to musí jít, chceme-li mít svůj vliv. Slyšel jsem dokonce, že se nechal hostit od římského celníka, ale tomu ani nevěřím, takovou nešikovnost by přece neudělal, to už máte takové zlomyslné klepy. A neměl dělat ty své zázraky; s tím musel narazit. Prosím vás, všem pomoci nemůže, a ti, kterým žádný zázrak neudělal, mají potom vztek. Nebo to s tou ženou cizoložnicí – to prý se opravdu stalo, Benchanane, a byla to hrozná chyba. Říkat lidem na soudě, že ani oni nejsou bez viny, –

copak by potom mohla být na světě nějaká justice? Říkám vám, samé chyby. Měl jenom učit a neměl dělat skutky, neměl brát své učení tak strašně doslova, neměl to chtít honem uskutečňovat. Šel na to špatně, milý Benchanane; mezi námi řečeno, v mnoha věcech mohl mít pravdu, ale jeho taktika byla pochybená; inu, pak to nemohlo dopadnout jinak.

Nelamte si s tím hlavu, Benchanane; je to v pořádku. Byl to spravedlivý muž, ale chtěl-li spasit svět, měl na to jít opatrněji a taktičtěji. Cože, byl-li odsouzen právem? To je otázka! Vždyť vám říkám, že to fakticky musil prohrát!

Kaifáš

Posaďte se, milý Benchanane, jsem vám naprosto k službám. Tak vy byste chtěl vědět, byli podle mého mínění ten muž právem ukřižován. To je jednoduchá věc, drahý pane. Předně nám po tom nic není, my jsme ho neodsoudili na smrt, my jsme ho jenom vydali panu římskému prokurátorovi, že? Nač bychom my měli brát na sebe nějakou odpovědnost, ne? Byl-li odsouzen právem, je dobře; stala-li se na něm křivda, tak je to vina Římanů a my jim to jednou můžeme přičíst na vrub. Tak je to, milý Benchanane; na takovou věc se musíme dívat politicky. Já aspoň jako velekněz musím brát zřetel na to, jak se co má politicky hodnotit. Jen to uvažte, kamaráde: Římané nás zbavili osoby, která – jak bych to řekl? – která nám nebyla z určitých důvodů žádoucí; a přitom odpovědnost padá na ně – –

Cože? Říkáte, které jsou ty důvody? Benchanane, Benchanane, tak se mi zdá, že ta dnešní generace není vlastenecky dost uvědomělá. Copak nechápete, jak nám to škodí, když někdo útočí na naše uznávané autority, jako jsou farizeové a zákoníci? Co si o nás takhle budou myslet Římané? Vždyť to je podlamování národního sebevědomí! My naopak musíme z důvodů vlasteneckých podporovat jejich prestiži, chceme-li zabránit tomu, aby náš národ nepropadl cizím vlivům! Kdo bere Izraeli víru ve farizeje, pracuje do rukou Římanům. A my jsme to zaonačili tak, že ho vyřídili sami Římané; tomu se říká politika, Benchanane. A teď se najdou popletové, kteří se starají, byl-li popraven právem, nebo ne! Pamatujte si, mladý muži, zájem vlasti je nad každé právo. Já vím nejlíp, že naši farizeové mají své chyby; mezi námi, je to samý žvanil a taškář – ale my si přece nemůžeme dovolit, aby někdo podrýval jejich autoritu! Já vím, Benchanane, vy jste byl jeho žákem; líbilo se vám jeho učení, že máme milovat své bližní a nepřátele a takové ty řeči; ale řekněte sám, co to pomůže nám Židům?

A ještě něco. Neměl říkat, že přišel spasit svět a že je Mesiáš a syn boží nebo co. My – přece víme, že je z Nazaretu – prosím vás, jakýpak spasitel! Jsou ještě lidé, kteří ho pamatují

jako tesařova kluka, – a ten člověk by chtěl napravovat svět? Kam by se hrabal! Já jsem dobrý Žid, Benchanane, ale to mně nikdo nenamluví, že by některý našinec mohl spasit svět. To bychom se hrozně přeceňovali, člověče. Neřeknu nic, kdyby to byl Říman nebo Egypt'an; ale takový Židáček z Galileje – vždyť je to k smíchu! To ať povídá někomu jinému, že přišel spasit svět, ale nám ne, Benchanane. Nám ne. Nám ne.

Lidové noviny 3. 6. 1934

BAJKY

Planety

Těch méněcenných planet, které se točí kolem jiných hvězd!

Vánek

To bys koukala, pampeliško, jak jsme to my orkány vyhrály na Floridě.

Žalud

To je řečí, že padl tisíciletý dub! Jako bychom tu nebyly my mladé duby!

Pápěrka ve vichřici

Hurá! Pojd'me vyvracet stromy!

Smítko unášené povodní

Já jdu s sebou.

Korouhvička ve větru

Tak, teď jsem přišla na nový směr.

Vlna v proudu

Hleďte, co jich jde za mnou!

Prach v cyklónu

At' prasknou stromy, jen když já letím!

Mokrá plínka

Potopa světa? To je docela můj případ.

Písmeno E

Zrušit ostatní písmena a nechat jenom E: to by pak byly básně!

Babočka kopřivová

Jak může někdo být babočkou jilmovou!

Myš

...například mít na hlavě parohy je očividný nesmysl.

Housenka

Nektar? Nektar? To já nežeru ze zásady.

Tulipán krasocitný

Fuj! Kdopak by mluvil o hlíně!

Svině a perly

Brr! Co mně to dali do žrádla za svinstvo!

Duch stáda

Že spolu držíme? Ba ne. My držíme jenom se svým stádem.

Bacil

...já holt jsem tichý pracovník.

Plevel

Tomu říkáte veliký strom? Koukejte, vždyť má jednu větvíčku suchou!

Červotoč

To jsem toho rozvrtal!

Červ na hrobě

Přece je nějaká spravedlnost: teď je řada na mně.

Výkal

Hrozně malé poměry. Tady našinec nemůže ani pořádně páchnout.

Rozbitý hrnec

Říkám, teď už nejsou ty časy, jako bývaly dřív.

Kámen v cestě

Že překážím? To je má povinnost.

Trhlinka ve zdi

Čím bych chtěla být? Ohromně velikou trhlinou.

Na horách se udrolil kámen

Tak vida! Tak vida! Taky už ty hory dohrály!

Lidové noviny 24. 6. 1934

HAMLET, PRINC DÁNSKÝ

Scéna X

ROSENKRANTZ a GUILDENSTERN odcházejí.

HAMLET: Okamžik ještě, milý Guildensterne,

na slovo, Rosenkrantzi!

ROSENKRANTZ: Prosím, princi?

GUILDENSTERN: Přál jste si, princi?

HAMLET: Jenom otázku.

Jak, řekli jste, to dvorní představení,

ta truchlohra o králi traviči

na krále působila?

ROSENKRANTZ: Hrozně, princi.
HAMLET: Opravdu, hrozně?
GUILDENSTERN: Král byl bez sebe.
HAMLET: A královna?
ROSENKRANTZ: Královna omdlávala.
HAMLET: A ostatní?
GUILDENSTERN: Koho tím Výsost míní?
HAMLET: Nu, vy a dvořané a dvorní dámy,
a kdo byl vůbec v síni přítomen,
když se to hrálo. Neříkali něco?
ROSENKRANTZ: Nic, princi.
GUILDENSTERN: Byli uchvázeni tak,
že nemohli ni slova vypravit.
HAMLET: Co Polonius?
GUILDENSTERN: Polonius štkal.
HAMLET: A dvořané?
ROSENKRANTZ: Dvořané vzlykali.
Já sám jsem, princi, slz se nezdržel
a viděl jsem, jak přítel Guildenstern
rukávem skrýval zrádnou vláhu v očích.
HAMLET: A vojáci?
GUILDENSTERN: Ti odvraceli tvář,
by ukryli své mocné pohnutí.
HAMLET: Vy tedy myslíte, že ta hra byla –
ROSENKRANTZ: Ohromný úspěch.
GUILDENSTERN: Ale zasloužený.
ROSENKRANTZ: Ta skvělá stavba!
GUILDENSTERN: A ten spádový děj!
HAMLET: Hm, přidal bych, že kus měl svoje chyby –
ROSENKRANTZ: Promiňte, princi, jaké?
HAMLET: Například...
Mohl být tuším ještě lépe hrán.
Já vím, ti herci dělali, co mohli,

leč jejich král, ten nebyl dosti králem
a vrah dost vrahem. Drazí pánové,
být já tím vrahem, tu při Hekatě,
i vrah by teprv poznal, co je vražda!
Posuďte sami! (Hraje.)

ROSENKRANTZ: Princi, ohromné!

GUILDENSTERN: Zahráno skvěle!

ROSENKRANTZ: Člověk řekl by,
že, přísámbůh, jste někdy viděl vraha,
jak plíží se k své práci příšerné.

HAMLET: Ne, Rosenkrantzi, to je prostě ve mně
– odkud a nač? Kdo ví? Pst, pojd'te blíž.

Hamlet –

GUILDENSTERN: Co, princi?

HAMLET: – má své tajemství.

ROSENKRANTZ: Aj, princi, věru?

HAMLET: Velké tajemství.

Nic pro dvořany, ale pro uši
nejlepších přátel. Ke mně!

GUILDENSTERN: Prosím, princi.

HAMLET: Ne, žádný princ!

GUILDENSTERN: Ne, Výsosti.

HAMLET: Jen Hamlet.

GUILDENSTERN: Jak chcete, princi.

HAMLET: Nuže, poslyšte
a nechte pro sebe můj úmysl,
jenž pevně dozrál.

ROSENKRANTZ: Jaký, drahý princi?

HAMLET: Já chci být hercem.

ROSENKRANTZ: Princi, opravdu?

HAMLET: Je rozhodnuto, Rosenkrantzi. Zítřka
chci odjet s těmi herci do světa.
Od města k městu budou hrát ten kus

o velkém králi, jenž byl zavražděn;
o vrahu, který po něm nastoupil
na jeho trůn a v jeho nevychládlé
manželské lože; a o královně,
jež, sotva měsíc vdovou, laškuje
na propocené, mastné posteli
s vrahem a sketou, lumpem, zlodějem,
jenž ukrad říši... Čím víc na to myslím,
tím víc mě láká jeho postava.
Zahrát ho v jeho celé mrzkosti,
tu podlou, zvrhlou, hadí kreaturu,
jež svrabem všechno nakazí, nač sáhne,
– jaká to role! Bylo by jen třeba
jinak ji hrát než kočovný ten herec
– dělá, co umí, ale nestačí
na tolik zla. Ať hraje toho krále,
však na padoucha není velký dost.
Škoda té role! Jak bych já ji hrál,
jak bych se vžil do jeho slizké duše,
až vymačkal bych do poslední kapky
veškerou lidskou neřest! Jaká role!

GUILDENSTERN: A jaký kus!

HAMLET: Kus nebyl zcela špatný.

ROSENKRANTZ: Byl výtečný!

HAMLET: Měl víc být vypilován

a vůbec – Možná že se k té látce vrátím
– stála by za to; mne ten zrádný král,
ten zrůdný, mrzký, hnusný charakter
nesmírně vábí. Milý Rosenkrantzi,
já chci psát dramata.

ROSENKRANTZ: Toť skvělé, princí!

HAMLET: Psát budu, psát. Já mám už tolik látek
– ten padouch byla první. Druhá bude

o podlízavých, podlých dvořanech –

ROSENKRANTZ: Ohromné, princi!

HAMLET: Třetí: veselohra

o starém, zpitomělém komořím. –

GUILDENSTERN: Výtečná látka!

HAMLET: Čtvrtá bude hra

o jedné dívce.

ROSENKRANTZ: Jaká hra?

HAMLET: Nu, hra.

GUILDENSTERN: Toť vděčná látka.

ROSENKRANTZ: Přímá básnická.

HAMLET: A Hamlet bude psát. Na trůně podlec

odírat bude lidi bez nože,

dvořani budou hřbety ohýbat,

a Hamlet bude psát. A války budou,

těm slabým bude hůř a silným líp,

a Hamlet bude psát. Ne aby vstal

a něco udělal –

GUILDENSTERN: Co, princi?

HAMLET: Což já vím?

Copak se dělá proti špatné vládě?

ROSENKRANTZ: Nic, princi.

HAMLET: Zhola nic?

GUILDENSTERN: Nu, v dějinách

se někdy vyskytují mužové,

kteří se v čelo lidu postaví

a výmluvností svou či příkladem

je strhnou k tomu, aby odbojem

zlomili špatnou vládu.

ROSENKRANTZ: Ale to

se, princi, děje jenom v dějinách.

HAMLET: Tak, tak. Jen v dějinách. A říkáte,

že výmluvností mohou strhnout lid?

Hoře je němé. Musí někdo přijít,
kdo nazve věci pravým jménem: hled'te,
toto jest útisk, to zde bezpráví,
zde na vás všech se páše mrzký zločin,
a ten, kdo vaším králem zove se,
je zloděj, taškář, vrah a kurevník
– tak je to, že? Kdo z vás je ještě mužem,
což nechá líbit si tu potupu,
což nesáhnete po meči a kyji,
či jste už hanbou vymiškováni,
jste otroci, a proto snášíte
žít beze cti –?

GUILDENSTERN: Jste, princi, výmluvný.

HAMLET: Aj, výmluvný? Tož abych vystoupil
a – jako v dějinách – svou výmluvností
stvořil hlas lidu?

ROSENKRANTZ: Lid je svému princi
zajisté oddán.

HAMLET: A pak v čele všech
skácel trůn shnilý?

GUILDENSTERN: Princi, prosím vás,
to už je politika.

HAMLET: Zvláštní pocit,
tak velký úkol vidět před sebou!
Dík, pánové.

ROSENKRANTZ: Nebudem rušit, princi.

ROSENKRANTZ a GUILDENSTERN odejdou.

HAMLET: Být, nebo nebýt, toť ta otázka.
A když už být, tož čím? Ó nebesa,
být princem, pravda! Vedle trůnu stát
s úsměvem na rtech, dvorný, loajální,
– a proč ne na trůně? ne, tam je jiný,
a čekat jen, až pojde, až se srazí

v něm černá krev! Tož tak? Ne! Raději
nůž vetknout do té hrudi zrádcovy
a otcovu smrt pomstít! smýti hanbu
matčina lože! Nu, co ještě váhám?
Jsem sketa bez krve či co? – Ne, tak to není.
Vpíjím se zrakem v jeho mrzkou tvář,
v ty chlípné rty a těkající oči
a cítím: teď ho mám, teď mohl bych
ho vystihnout, a zkouším potají
si navléknout tu tlamu. Jaká role!
Být hercem, ano: tu bych odhalil
to všechno skryté, nestydaté zlo,
jež tají se v té usměvavé mordě –
Láká to, láká. – Ale tuto tvář
by jenom vrstevníci poznali
– a pak už nikdo? – To spíš navěky
jej usvědčit i všechny lidské stvůry
a všechno shnilé, čím se obklopil
ve státě dánském! Jaký vděčný úkol!
– Ba, vždyť jsem básník! Mohu tedy napsat
žalobu, která věky přetrvá,
a prstem, který nikdy nezetlí,
ukázat na ten hnisající vřed –
Hle, jaká výmluvnost! Není jí škoda,
abych jí plýtvat jen sám pro sebe?
Což postavit se na trh, svolat lid
a mluvit, mluvit – Nejsou přece z bláta
a člověk výmluvný z nich vykřeše
očistnou bouři proti tyranům!
Láká to, láká. – Ale pak bych už
ho nemoh zahrát! Škoda! Jakým hercem
bych mohl být! Leč kdybych hercem byl,
což mohu potom bouři rozpoutat,

jež kácí trůny? – Ale pak bych zase
nemohl psát své příští kusy! Škoda!
– Co tedy, k ďasu? Mám ho demaskovat
hrou na scéně, či mám ho pro vše časy
na vrata přibít jako netopýra,
či z trůnu srazit s rozzuřeným lidem?
Co tedy, co? – A což když, dejme tomu,
si jenom namlouvám, že chci se mstít?
Proč hercem být jen proto, abych masku
strh z jeho tlamy? Když už hrát, tož proto,
že je to ve mně a že musím, musím
ze sebe tvořit lidské postavy,
ať dobré, nebo bídné! Jeho bych
hrál arci nejraději – jaká role! –
Být prostě hercem! Nebo jen tak psát,
ne ze msty, ale jenom pro tu radost,
že slovo ožívá mi pod rukama –
A proč jen psát? Proč raděj nemluvit?
Být zkrátka řečníkem, být vůdcem lidu
a mluvit, mluvit, jako zpívá pták,
tak krásně a tak uchváceně, že bych
sám sebe přesvědčil a věřil tomu,
co povídám! – Tak jest. Být cele něčím,
to je to slovo vykupující!
Být hercem. Nebo psát? Či s lidem jít?
To, nebo to. Oh, peklo! Co mám volit?
Čím má být Hamlet? Co bych dovedl,
kdybych byl něčím! – Ano, ale čím?
To je ta otázka!

Lidové noviny 28. 10. 1934

BAJKY

Ploštice

At' smrdím, jen když mne je cítit.

Klacek

Kdybyste věděli, jaké mám kořeny!

Smetišťe

Sem, všecko sem! Na mně všechno patří k sobě.

Kaluž

Já jsem taky živel.

Kopřiva

Bože, tyhle brambory, to je plevel.

Mršina

Co chci? – Já chci, aby páchlo všechno.

Obušek

Pravdu mám já!

Chrobák

Já? Já jsem přece organizovaný sup.

Kozel vůdcem

Já hlásím ideu lví.

Bláto

Abyste věděli, já jsem cesta.

Mravenčí válka

...Ano, ale naše strana bojuje jménem všech mravenců.

VYNÁLEZCE

Podpovídka

Říkám vám, pane, na vynalézání musí být určitá metoda. Nemůžete se spoléhat na šťastnou náhodu nebo inspiraci; to byste to nikdy nikam nepřivedl. Nejdřív musíte přesně vědět, co vlastně chcete vynalézt. Většinou vynálezci něco vynaleznou, potom teprve hloubají, k čemu to může sloužit, a nakonec tomu dají nějaké jméno. Já jsem ten postup obrátil, pane; co mne se týče, já nejdřív vynaleznu jméno, a teprve pak k tomu jménu zkonstruuju příslušnou věc; tím způsobem jsem přišel na docela nový zdroj technické inspirace. Od slov k věcem: to je můj postup.

Počkejte, jakpak bych vám to názorně vyložil. Například lidé už dávno vynalezli kovárny, tiskárny, čekárny, noclehárny, udirny a takové krámy. Čekárny máme; ale moderní člověk nemá pokdy čekat; jeho heslo je rychlost, spěch, tempo. Jářku, proč mu tedy nezařídít spěchárný? Taková dobře vybavená spěchárna by ovšem musela být opatřena celou řadou spěchadel a rychlítek, strkačů, samostrojů, rámusidel a lomozítek; mám už zadané patenty na různé skřípačky, vrzátka, vyrušovadla a klopýtadla: samé nové přístroje a nářadí, pane, na které dosud nikdo nemyslel. To je to celé: musejí se vynalézt nová slova, aby se přišlo na nové věci a nová řešení.

Nebo podívejte se: máme už padáky, a dokonce celé padostroje; ale nikoho ještě nenapadlo sestrojít padátko, věc, která by pořád a za všech okolností padala. Proč vám mají padat jenom vázy, sošky a jiné domácí předměty? Poříd'te si padátko! Padá se zárukou! Zkuste a budete spokojeni! Dodám vám také kotítka a kácedla v různém provedení, dále bimbadla ve všech velikostech a v přepychové úpravě. Zakutálí se vám někdy knoflíček od límce? Kupte si náš patentní kutáleč! Kutálí se zaručeně po celé světnici.

Rodičové, pořídte pro své děti špinítka! Ušetříte jim práci s umazáním jejich šatiček! Špinítko s krabicí špinidel toliko třicet korun. Do každé kuchyně náleží naše moderní připalovačka. Máte už ve svém šatníku naši zadrhovačku a naše krčítka? P. T. úřadům a kancelářím doporučujeme svůj samočinný odročovač. V žádné moderní domácnosti nesmí chybět náš vysoce výkonný rozbijec a spolehlivá, přesně jdoucí zaspavačka! Docílíte zaspání při každé příležitosti!

Chybujete někdy? Zajisté že ano, neboť chybuje každý člověk. Ale proč byste si vy sám musel dávat práci s chybováním? Naše patentem chráněná chybovačka bude dělat chyby za vás! Naše nová chybovačka model FV 1303 dociluje až 699 chyb za den! – Chystáte se na cesty? Neopomíňte přibalit do svého tlumoku naše bloudítko! Levné, spolehlivé, praktické. – Neděláte nic? Tedy pořídte si na to naši nedělačku! Tichý chod, malé provozní náklady. Patentováno ve všech státech. – Dejte svým milým k ježíšku novou oblíbenou hračku, nudítko. Báječný zdroj nudy! Zařídte si doma svou vlastní nudírnu! – Máte už naše ubližovadlo? Nepostradatelné pro školy, úřady, velké podniky i domácnosti. – Nejsenzačnější vynález našeho věku: kolostoj! Kolo, které se netočí! Novinka! Doporučujeme všem továrnám zasaženým krizí! – Žádné ztráty více! Vaše menší ztráty obstará za vás naše levné mizítko nebo náš poniklovaný pohřešovač. Pro větší provoz ztrát doporučujeme naši mechanickou ztrátku nebo vysoce výkonný automatický samoztrat, provádějící spolehlivě i ty největší ztráty. – Pořídte si naše univerzální vadítko! Bude vám zaručeně vadit doma i na cestách, při práci i zábavě. – Koktáte? Kupte si naše koktadlo v prášku nebo pilulkách. Budete koktat bez námahy. Lékaři doporučeno. Stasisíce díkůvzdání. – Jste nervózní? Vaše nervy jsou unaveny stálým hlukem, který je kletbou našeho věku. Objednejte si naši novou mlčku! Mlčka je stroj, který nevydává vůbec žádného zvuku. Naslouchejte naši mlče a vaše nervy si odpočinou. Nejnovější typ mlčky v krásné mahagonové skřínce, se zapojením na elektrický proud, toliko 1795 Kč. Poslední slovo v radiotechnice!

Ano, pane, tak se to musí dělat. Najděte nějaké nové slovo, a pak už je dost snadné sestrojít k němu vhodnou skutečnost. Tomu já říkám vědecký postup, pane. Tak poklona, nemám kdy; právě pracuju na univerzálním kazidle. S tím by se dal dělat báječný obchod, ne?

Lidové noviny 15. 3. 1936

ZÁZRAK NA HŘÍŠTI

Podpovídka

Stalo se to na přátelském zápase SK měšťanka Žižkov versus kvarta gymnázia Praha XI. Přes obětavou práci obrany, v níž zvláště vynikal Ferda Zápotocký, prohrávala to žižkovská měšťanka ke konci druhého poločasu už dvěma k nule a její svatyně byla obležena prudkými útoky. Právě když na její branku letěl nový nezadržitelný míč kvartána Zdeňka Poppra, řečeného Káďa, stalo se něco podivného: míč se ve vzduchu zastavil, roztočil se s nesmírnou rychlostí a po chvilce váhání letěl zpátky, aby dopadl jako bolid do sítě nepřátelské branky. Bylo to čtyři minuty před koncem druhého poločasu. Nikdo ani kloudně neviděl, jak se to stalo, i hrálo se dál; skvělý Zdeněk Poppr se opět zmocnil míče, prorazil obranu a zblízka dělovou přízemní ranou poslal míč do branky SK měšťanky Žižkov. Třicet diváků, kteří fandili státnímu gymnáziu, už propuklo v jásot; ale míč nebyl nikde; všichni hráči jej začali hledat, až nakonec sám brankař kvarty gymnázia Praha XI objevil ztracený míč pokojně ležící v jeho vlastní brance. Zatím už byl odpískán konec zápasu. Mužstvo kvarty sice protestovalo proti tomuto neregulárnímu gólu, ale nedalo se nic dělat; výsledek zápasu byl dvě ke dvěma.

Od toho dne kráčelo fotbalové mužstvo SK měšťanky Žižkov od vítězství k vítězství. Nandalo to měšťance Libeň tři k nule; roztrhlo kvintu holešovické reálky poměrem čtyři k jedné; porazilo sextu kolínského gymnázia na jeho vlastní půdě poměrem dvě k jedné (poměr raněných dva ke dvěma); a porazivši i reformní reálné gymnázium Praha XIX, dorost SK Slávie, měšťanku v Košířích a německé reálné gymnázium Praha II, mělo se utkat s vybranou jedenáctkou SK Vysokoškolského sportu. Byl to v dějinách světa bezpříkladný úspěch.

Ale ani z vítězného mužstva si nikdo neuvědomil, že na všech těchto triumfálních zápasech SK měšťanky Žižkov byl jako tichý divák přítomen žák první třídy měšťanky na Žižkově Bohumil Smutný. Nikdo s ním vůbec nemluvil, jelikož to byl mravný a zbožný chlapec. Nikdo si ho nevšímal ve škole ani na poli cti. Jenom zmíněný už Zdeněk Poppr (který ze žárlivosti a závisti doprovázel nepřátelskou jedenáctku na všech jejích bojištích) si povšiml tohoto věrného a skromného diváka; i viděl, že se Bohumil Smutný v kritických okamžicích vytrácí, aby za nejbližší bariérou nebo keřem padl na kolena a horoucně se modlil šeptaje: „Panebože, smiluj se! Dej, ať naši udělají gól!“ A v tu chvíli se zastavil letící míč a obrátil se do branky protivníků; nebo najednou zmizel, aby byl vyloven ze sítě odpůrců; nebo se kutálel pomalu po hřišti, zatímco nepřátelské síly padaly a klopýtaly, jako by tajemná síla poutala

jejich nohy. A Zdeněk Poppr, řečený Kád'a, o tom řekl svému staršímu bratrovi MUST. Záviši Popprovi z Vysokoškolského sportu.

Den před historickým zápasem SK měšťanky Žižkov versus SK Vysokoškolský sport čekal před žižkovskou měšťankou mladý muž na žáka Bohumila Smutného. Představil se mu jako Záviš Poppr, medik a sportovec, a řekl mu: „Já vím, pane Smutný, že jste taky ohromný sportovec; povídal mi náš Zdeněk, že moc rád chodíte na kopanou. Ale tak si myslím, že asi dost neznáte pravidla; kamaráde, to musíte ovládat, chcete-li mít něco ze hry! Náhodou mám zrovna volnou chvíli, a tak jsem si řekl, že bych vám něco o kopané pověděl, abyste věděl, jak se má regulérně hrát.”

Toho dne chodil MUST. Záviš Poppr tři hodiny s Bohumilem Smutným po žižkovských ulicích a vysvětloval mu, co je roh, trestné území, ofsajd, ruka, útok a obrana, přihrávání, fér hra, iregulární hra, trestný kop, robinzonáda, surovost, souhra a tak dále. Bohumil Smutný jen kýval hlavou a říkal: „Ano prosím. Já rozumím prosím. Ano prosím, budu si to už pamatovat.” A nakonec uctivě poděkoval, neboť byl to hodný a mravný chlapec, a ne takový rošťák, jako je leckdo z dnešních mladých mužů.

Den nato se konal zápas SK měšťanky Žižkov versus Vysokoškolský sport. V druhém poločase už vedl Vysokoškolský sport šest k nule. Mezi diváky seděl Bohumil Smutný, potil se hrůzou, ruce měl křečovitě sepjaté a modlil se: „Panebože, smiluj se a udělej něco,... ale aby to bylo podle pravidel... aby naši dali regulérní gól,... udělej zázrak, ale fér!”

Koncem druhého poločasu vedl Vysokoškolský sport jedenáct k nule; a MUST. Poppr šeptal svému bratrovi: „Tak vidíš; jakmile platí pravidla, nedají se dělat žádné zázraky.”

Lidové noviny 22. 3. 1936

PRÁVNÍ PŘÍPAD

Podpovídka

... tak jedu osmdesátkou k té zatačce a myslím, že mám za ní volnou cestu, to se ví, byla to volovina; jenom jsem trochu ubral plynu a hasím si to vesele do zákřutu. A najednou koukám, přes cestu jde průvod. Funus. Zrovna zatačel přes silnici do hřbitovních vrat. Tak já šlápnu na brzdu, a lidi, to byl smyk! Jenom se pamatuju, že čtyři mládenci, co nesli rakev, ji hodili na

zem a už byli v příkopě, a prásk! můj vozeček narazí zadkem do té rakve na cestě a truhla letí přes pankejt do pole.

Lezu z vozu ven a říkám si, kristapána, jestli jsem sebral taky faráře a pozůstalé truchlíci, to bude nadělení! Ale nestalo se nic; na jedné straně silnice stál ministrant s křížkem a na druhé straně farář a pozůstalí; vypadali vám jako voskové figury. Teprve pak se začal farář leknutím klepat a rozčileně brebentí: „Člověče, člověče, to nemáte úctu ani k mrtvým?” A já byl zatím rád, že jsem nezabil žádného živého! Potom se lidi vzpamatovali; částečně mi začali nadávat a částečně běželi na pomoc tomu nebožtíkovi v rozbité rakvi; to už je, myslím, takový instinkt. A najednou se hrnuli zpátky a leknutím ječeli. On vám z té hromady prken leze živý člověk, šmátrá rukama a chce si sednout. „Copak, copak,” povídá a pořád se pokouší posadit se.

Já byl u něho, co by řekl švec. „Dědečku,” povídám, „vždyť by vás byli málem pochovali!” A pomáhám mu z těch prken ven. On jenom mrká a koktá: „Co? Co? Co?” Ale vstát nemohl; myslím, že měl nějaký zlomený kotník nebo co od toho nárazu. Co bych vám to dlouze povídal; naložil jsem dědu a faráře do vozu a dovezl jsem je do domu smutku; a za námi šli pozůstalí truchlíci a ministrant s křížkem. A muzika, to se rozumí; ale nehrála, protože nevěděla, jak to bude s placením. „Tu rakev zaplatím,” řekl jsem, „a doktora taky; ale jinak mně můžete poděkovat, že jste nepochovali živého.” A jel jsem; abych pravdu řekl, byl jsem rád, že to mám za sebou a že se nestalo nic horšího.

Ja, ale teď teprve se to začalo. Nejdřív mně napsal starosta té dědiny slušný dopis: že prý rodina toho domněle mrtvého, nějakého Antonína Bartoše, železničáře na odpočinku, je nemajetná; že chtěla dědečka důstojně pochovat za své poslední našetřené groše; a že teď, když se následkem mé neopatrné jízdy dědeček probudil z mrtvých, budou ho muset pochovávat ještě jednou, což si při své chudobě nemohou dovolit. Abych jim teda zaplatil ten pokažený funus i s farářem, muzikou, hrobařem a pohřební hostinou.

Potom přišel advokátský dopis jménem toho dědečka: že Bartoš Antonín, železničář na odpočinku, žádá náhradu za zničený rubáš; dále několik stovek za léčení zlomeného kotníku; a pět tisíc bolestného za úraz, který mou vinou utrpěl. To už mně bylo trochu hloupé.

Pak nový dopis: že prý dědeček pobíral penzi jako železničář; když v Pánu skonal, zastavili mu ovšem penzi, a teď mu ji ouřady nechťejí znovu vyplácet, jelikož mají od okresního lékaře potvrzení, že zemřel. A prý mě dědeček bude žalovat, abych mu platil doživotní rentu jako náhradu za ztracenou penzi.

Další upomínka, že dědeček od té doby, co jsem ho vzkřísil, postonává a musí se mu vařit silnější strava. A prý jsem ho vůbec zmrzačil; co prý se probudil z mrtvých, není to už on a není vůbec k ničemu. Prý jenom říká: „Už jsem to měl odbyto, a teď musím umřít podruhé! To já mu nedaruju, to mně musí zaplatit, nebo to poženu až k nejvyššímu soudu. Takhle ublížit chudému člověku! Na to by měl být stejný trest jako na zabití.“ A tak dále.

Nejhorší je, že jsem tehdy neměl zaplacenou pojistku za vůz a pojišťovna je z obliga. Tak já nevím. Co myslíte, budu to muset platit?

Lidové noviny 5. 4. 1936

OBRAZOBORECTVÍ

K Nikeforovi, představenému kláštera svatého Simeona, se dostavil jakýsi Prokopios, známý jako učený znalec a nadšený sběratel umění byzantského. Byl zřejmě vzrušen, když čekal přecházející po křížové chodbě klášterní. Pěkné sloupy tu mají, řekl si, zřejmě z pátého století. Jediný Nikeforos nám může pomoci. Má vliv u dvora a býval kdysi malířem. A nebyl to špatný malíř, ten staroch. Pamatuju si, že dělal pro císařovnu návrhy na výšivky a maloval pro ni ikony – Proto z něho udělali opata, když se mu ruce tak zkrivily pakostnicí, že už v nich nemohl udržet štětec. A prý má pořád velké slovo u dvora. Kriste Ježíši, tohle je krásná hlavice! Ano, Nikeforos pomůže. Šťěstí že jsme si vzpomněli na Nikefora.

„Bud’te vítán, Prokopie,” ozval se za ním měkký hlas.

Prokopios se prudce otočil. Stál za ním vyschlý a přívětivý stařík s rukama ponořenýma v rukávech. „Pěkná sloupová hlavice, což?” řekl. „Stará práce z Naxu, pane.”

Prokopios políbil opatův rukáv. „Přišel jsem za vámi, otče,” začal rozechvěně, ale představený kláštera ho přerušil. „Pojďte si sednout na sluníčko, můj milý. Dělá to dobře na mou dnu. Jaký den, bože, jaké světlo! Tak co vás ke mně nese?” děl, když usedli na kamennou lavici uprostřed klášterní zahrádky, bzučící včelami a vonící šalvějí, dymiánem a mátou.

„Otče,” spustil Prokopios, „obracím se k vám jako k jedinému, kdo může odvrátit těžkou a neodčinitelnou kulturní pohromu. Vím, že u vás najdu pochopení. Vy jste umělec,” děl. „Jakým jste býval malířem, dokud vám nebylo uloženo vzít na svá bedra vznešené břímě

vašeho duchovního úřadu! Bůh mi to odpust', ale někdy lituju, že jste nezůstal skloněn nad dřevěnými deskami, na kterých jste druhy vykouzloval jedny z nejkrásnějších byzantských ikon."

Otec Nikeforos místo odpovědi vysoukal dlouhé rukávy své řízy a nastavil slunci své ubohé, uzlovité ručičky, zkřivené dnou jako papouščí pařáty. „Ale ne," řekl jen. „Co to povídáte, můj milý!"

„Je to pravda, Nikefore," děl Prokopios. (Svatá bohorodičko, jaké hrozné ruce!) „Vaše ikony nejsou dnes ani k zaplacení. Tuhle jeden Žid žádal za váš obrázek dva tisíce drachem, a když je nedostal, řekl, že počká a za deset let že dostane třikrát tolik."

Otec Nikeforos skromně zakašlal a zarděl se nesmírnou radostí. „Ale jděte," zažvatlal. „Prosím vás, kdo by mluvil o mém uměničku? Není třeba prosím; máte přece tak oblíbené mistry, jako je tenhle Argyropulos, Malvasias, Papadianos, Megalokastros a kdekdo, například ten, jak mu říkají, co dělá ty mozaiky –"

„Míníte Papanastasia?" ptal se Prokopios.

„Ano, ano," bručel Nikeforos. „Prý je velmi ceněný. Nu, já nevím; ale já bych v mozaikách viděl spíš zedničinu než pravé malířství. Prý ten váš – nu, jak mu říkají –"

„Papanastasias?"

„Ano, Papanastasias. Prý je to Kréťan. Za mých časů se lidé na krétskou školu dívali jinak. Není to to pravé, říkali. Příliš tvrdé linie, a ty barvy! Tak vy říkáte, že je ten Kréťan tak ukrutně ceněn? Hm, zvláštní."

„Já jsem nic takového neříkal," bránil se Prokopios. „Ale viděl jste jeho poslední mozaiky?"

Otec Nikeforos zavrtěl rozhodně hlavou. „Nene, můj milý. Co bych si na nich vykoukal! Linie jako dráty, a to křiklavé zlato! Všiml jste si, že na jeho poslední mozaice stojí archanděl Gabriel tak šikmo, jako by padal? Vždyť ten váš Kréťan ani neumí nakreslit panáka, aby pořádně stál!"

„Totiž," namítl váhavě Prokopios, „náhodou to udělal úmyslně, z kompozičních důvodů –"

„Tak vám uctivě děkuju," vyhrkl opat a nadul popuzeně tváře. „Z kompozičních důvodů! Pak tedy se může z kompozičních důvodů špatně kreslit, že? A sám císař se na to jde podívat a řekne, zajímavé, velmi zajímavé!" Otec Nikeforos opanoval své rozčilení. „Kresba, pane, především kresba: v tom je celé umění."

„To mluví mistr," zalichotil honem Prokopios. „Já mám ve své sbírce vaše Nanebevstoupení, ale řeknu vám, otče, že bych je nedal ani za žádného Nikaona."

„Nikaon byl dobrý malíř,” řekl Nikeforos rozhodně. „Klasická škola, pane. Bože, to byly krásné proporce! Ale mé Nanebevstoupení je slabý obraz, Prokopie. Ty nehybné figury a ten Kristus s křídly jako čáp – Člověče, Kristus se přece musí vznášet i bez křídel! Tomu se říká umění!” Otec Nikeforos se vzrušeně vysmrkal do rukávu. „Co platno, tehdy jsem ještě neuměl kreslit. Nebyla v tom hloubka ani pohyb –”

Prokopios se s úžasem podíval na zkřivené ruce opatovy. „Otče, vy ještě malujete?”

Otec Nikeforos zavrtěl hlavou. „Ale ne. Ale ne. Jenom si sem tam něco zkouším pro svou radost.”

„Figury?” vyhrkl Prokopios.

„Figury. Synu, nic není krásnějšího než figury. Stojící figury, které vypadají, jako by chtěly vykročit. A za nimi pozadí, do kterého, řekl bys, by mohly ustoupit. Je to těžké, můj milý. Co o tom ví takový váš – nu, jak mu říkají – ten zedník z Kréty se svými zkreslenými panáky!”

„Rád bych viděl vaše nové obrazy, Nikefore,” děl Prokopios.

Otec Nikeforos mávl rukou. „Proč? Vždyť máte svého Papanastasia! Ohromný umělec, říkáte. Tak vida, kompoziční důvody! Inu, jsou-li jeho mozaikovní panáci nějaké umění, pak už nevím, co je malířství. Vy jste ovšem znalec, Prokopie; máte asi pravdu, že Papanastasia je génius.”

„To jsem neřekl,” protestoval Prokopios. „Nikefore, já jsem nepřišel přít se s vámi o umění, ale zachránit je, dokud není pozdě.”

„Proti Papanastasiovi?” ptal se Nikeforos živě.

„Ne, ale proti císaři. Vždyť o tom víte. Jeho Veličenstvo císař Konstantin Kopronymos chce na nátlak jistých církevních kruhů zakázat malování ikon. Prý je to modlářství anebo co. Taková blbost, Nikefore!”

Opat zaklopil oči zvadlými víčky. „Slyšel jsem o tom, Prokopie,” mumlal. „Ale není to ještě jisto. Ne, ještě to není hotovo.”

„Právě proto jdu k vám, otče,” mluvil horlivě Prokopios. „To přece ví každý, že pro císaře je to otázka jenom politická. Jemu čerta záleží na modlářství, ale chce mít pokoj. A když mu po ulicích běhá luza vedená špinavými fanatiky a huláká ‚prý s modlami‘, tak si náš vznešený mocnář myslí, že nejpohodlnější bude vyhovět té ježaté sebrance. Víte, že pomazali fresky v kapli Nejsvětější lásky?”

„Slyšel jsem o tom,” vzdychl opat s očima zavřenýma. „Jaký hřích, Matko boží! Takové vzácné fresky, z vlastní ruky Stefanidovy! Pamatujete se na figuru svaté Sofie, vlevo od

žehnajícího Krista? Prokopie, to byla nejkrásnější stojící figura, kterou jsem kdy viděl. Stefanides, člověče, to byl mistr, darmo mluvit!”

Prokopios se důtklivě naklonil k opatovi. „Nikefore, psáno je v zákoně Mojžíšově: Neučiníš sobě rytiny ani jakého podobenství těch věcí, kteréž jsou na nebi svrchu, ani těch, kteréž jsou na zemi dole, ani těch, kteréž jsou ve vodách pod zemí. Nikefore, mají pravdu ti, kdo hlásají, že je od Boha zakázáno malovat obrazy a tesat sochy?”

Otec Nikeforos zavrtěl hlavou, aniž otevřel oči. „Prokopie,” vydechl po chvíli, „umění je tak svaté jako bohoslužba, neboť... oslavuje dílo boží... a učí je milovat.” I napsal ubohou rukou do vzduchu kříž: „Což nebyl i Stvořitel umělcem? Nevymodeloval postavu člověka z hlíny země? Neobdařil každou věc obrysem i barvou? A jaký umělec, Prokopie! Nikdy, nikdy se od něho dost nenaučíme – Ostatně ten zákon platil jen pro barbarské doby, kdy lidé ještě nedovedli dobře kreslit.”

Prokopios si zhluboka oddychl. „Věděl jsem, otče, že budete takto mluvit,” řekl uctivě. „Jako kněz – i jako umělec. Nikefore, vy nepřipustíte, aby bylo umění zničeno!”

Opat otevřel oči. „Já? Co mohu dělat, Prokopie? Doba je zlá; vzdělaný svět se barbarizuje, přicházejí lidé z Kréty a bůhví odkud – Je to hrozné, můj milý; ale čím to můžeme odvrátit?”

„Nikefore, kdybyste promluvil s císařem –”

„Nene,” děl otec Nikeforos. „S císařem o tom nemohu mluvit. Císař přece nemá k umění žádný vztah, Prokopie. Slyšel jsem, že onehdy pochválil mozaiky od toho vašeho – inu, jak mu říkáte?”

„Papanastasias, otče.”

„Ano. Ten, co dělá ty zkreslené panáky. Císař nemá ponětí, co je umění. A Malvasias je podle mého mínění stejně špatný malíř. To se rozumí, ravennská škola. A vidíte, přece mu dali dělat mozaiky v dvorní kapli! Kdepak, u dvora se nedá nic dělat, Prokopie. Já tam přece nemohu jít a prosit, aby dovolili dál nějakému Argyropulovi nebo tomu, jak se ten Krét’an jmenuje, Papanastasias, ne?, kazit stěny dál!”

„O to nejde, otče,” děl Prokopios trpělivě. „Ale považte, že – zvítězí-li obrazoborci – bude zničeno všechno umění. I vaše ikony budou spáleny, Nikefore!”

Opat mávl ručkou. „Byly slabé, Prokopie,” mumlal. „Neuměl jsem dřív kreslit. Kreslit figury, pane, tomu se člověk tak hned nenaučí.”

Prokopios ukázal třesoucím se prstem na antickou sochu mladého Bakcha, napolo ukrytou v kvetoucím keři šípkovém. „I tato soška bude rozbita,” děl. „Jaký hřích, jaký hřích,” šeptal

Nikeforos přivíraje bolestně oči. „My jsme té soše říkali svatý Jan Křtitel, ale je to pravý, dokonalý Bakchus. Hodiny, hodiny se na něj tady dívám. Je to jako modlitba, Prokopie.”

„Tak vidíte, Nikefore. A má ta božská dokonalost být navěky zničena? Má ji nějaký všivý a hulákající fanatik rozbít kladivem na šterk?”

Opat mlčel s rukama sepnutýma.

„Vy můžete zachránit samo umění, Nikefore,” domlouval Prokopios snažně. „Váš svatý život a vaše moudrost vám získaly nesmírnou úctu v církvi; dvůr si vás vysoce váží; budete členem velikého synodu, který má rozhodnout, jsou-li všechny sochy a obrazy jenom nástroji modlářství. Otče, osud veškerého umění je ve vašich rukou!”

„Přeceňujete můj vliv, Prokopie,” vydechl opat. „Ti fanatikové jsou silni a mají za sebou luzu –” Nikeforos se odmlčel. „Říkáte, že by zničili všechny obrazy a sochy?”

„Ano.”

„A mozaiky by taky zničili?”

„Ano. Otloukli by je ze stropů a kamínky by rozhodili po smetišti.”

„Ale jděte,” děl se zájmem Nikeforos. „Tak to by otloukli také toho zkresleného archanděla Gabriela od toho – nu –”

„Asi ano.”

„To je dobře,” zachichtal se opat. „On to je hrozně špatný obraz, člověče. Ještě jsem neviděl tak nemožné panáky; a tomu se říká kompoziční důvody! Já vám řeknu, Prokopie, že špatná kresba je hřích a rouhání; je to proti Pánubohu. A tomu se mají lidé klanět? Nene! Pravda je, že klanět se špatným obrazům je opravdu modlářství. Já se nedivím, že se proti tomu ti lidé bouří. Mají docela pravdu. Krétská škola je blud; a takový Papanastasias je horší kacír než nějaký arián. Tak vy říkáte,” žvatlal opat radostně, „že by ty mazanice otloukli? Dobré zprávy mi nesete, milý synu. Jsem rád, že jste přišel.” Nikeforos se s námahou zvedl na znamení, že je audience u konce. „Krásné počasí máme, že?”

Prokopios povstal, zřejmě zdrcen. „Nikefore,” vyhrkl, „ale také jiné obrazy budou zničeny! Slyšíte, všechno umění bude spáleno a rozbíto!”

„Ale, ale,” děl opat chlácholivě. „Je to škoda, veliká škoda. Ale má-li se svět zbavit špatné kresby, nesmíme se dívat příliš přísně na nějaký ten přehmat. Jen když se už lidé nebudou klanět zkresleným panákům, jaké dělá ten váš – nu –”

„Papanastasias.”

„Ano, ten. Pramizerná krétská škola, Prokopie. Jsem rád, že jste mne upozornil na ten synod. Budu tam, Prokopie, budu tam, i kdyby mne tam museli na rukou donést. Do smrti

bych si vyčítal, kdybych při tom nebyl. Jen když otlukou toho archanděla Gabriela,” zasmál se Nikeforos scvrklými tvářičkami. „Bůh s vámi, synu,” řekl zvedaje zkřivlou ruku k požehnání.

„Bůh s vámi, Nikefore,” vzdychl beznadějně Prokopios.

Opat Nikeforos odcházel potřásaje zamyšleně hlavou. „Špatná krétská škola,” mumlal. „Nejvyšší čas, aby se jim to zatrhl... Ach bože, jaký blud... ten Papanastasias... a Papadianos... To nejsou figury, ale modly, zatracené modly,” vykřikoval Nikeforos mávaje svými zmučenými rukama. „Modly... modly... modly...”

Lidové noviny 12. 4. 1936

ČERT

Podpovídka

Mělo se začít třetí jednání jedné reprízy Dvořákovy opery Čert a Káča. V hledišti byla přítlumena světla a šum publika utichl, jako by byl zatažen kohoutkem. Kapelník v orchestru zaklepal a zvedl taktovku. Paní Malá v první řadě křesel zavřela sáček s bonbóny a paní Grossmannová vydechla: „Tuhle předejru já mám děsně ráda.” Pan Kolman v sedmé řadě zavřel oči připraven na hluboké požívání „svého Dvořáka”, jak říkal. A z orchestru se počala řinout graciézní ouvertura.

Tu se zavlnila na pravé straně opona a na rampu vyklouzlo malé stvořeníčko; zarazilo se, když vidělo před sebou temnou propast hlediště, a ohlíželo se poplašeně, kam se ztratit. Ale vtom už je popadl zvonivými drápkami polkový rytmus předejru; stvořeníčko počalo dávat rukama takt a drobně podupávat.

Nebylo to větší než osmileté dítě, ale mělo to prsa chlupatá a od pasu dolů to bylo zarostlé kosmatou, ryšavě černou srstí; tlamičku to mělo kozí, špičatou, a v kudrnatých vlasech malé růžky; a podupávalo to pevnými kopýtky na kozích nohou. Publikum se rozčeřilo tichým smíchem. Stvoření na rampě se leklo a zaváhalo; chtělo couvnout, ale narazilo na oponu; podívalo se ustrašeně za sebe, ale vtom už jeho kopýtka začala sama od sebe stepovat a vířit do taktu hudby. Zdálo se, že teprve teď ta osůbka na rampě přemohla trému; otevřela potěšeně tlamičku, olízla se dlouhým růžovým jazýčkem a cele se oddala svému tanci; poskakovala,

přisedala k zemi a bubnovala kopýtky se zřejmým nadšením. I její ruce počaly tančit, poletovaly nad hlavou a luskaly vesele prsty; jen vzadu tenký, tuhý ocásek sebou švihal, dáváje takt jako metronom. Nebylo to žádné veliké taneční umění; po pravdě řečeno, bylo to jenom hopkování, poskoky a stepování, ale vyjadřovalo to ukrutnou radost ze života a pohybu; bylo to tak přirozené a půvabné, jako když skáče kůzle nebo štěně si honí ocásek.

Publikum se blaženě usmívalo a ševalilo radostí. Pan kapelník zneklidněl, cítě za sebou vlnu vzrušení, a mával taktovkou energičtěji než jindy; jenom se přísně podíval směrem k bicím nástrojům, co to tam dnes je za divné bubnování a klepání, ale setkal se s věrným a pozorným pohledem pana bubeníka, čekajícího s paličkou v ruce na svou příležitost. Orchester hrál pilně a svědomitě; nikdo neodvrátil oči od svých partesů a nikdo se nepodíval na rampu. Tam-ta-da ta-ta-tum. Hergot, něco dnes není v pořádku, myslil si pan kapelník a velkými gesty hnal orchestr do forte. Proč se ti lidé vzadu smějí? Asi se něco stalo v hledišti. A aby odvrátil pozornost, řídil pan kapelník předehtu pořád silněji, pořád rychleji –

Stvořeníčko na rampě mělo z toho báječnou psinu; dupalo, kmitalo nožkama, natřásalo se, nadsakovalo, pohazovalo hlavou a švihalo ocáskem stále rychleji. Tam-ta-da tam-tam m-tata. Paní Malá, ruce sepjaty na bříše, blaženě a dojatě zářila. Jednou už viděla Čerta a Káču, však tomu bude čtrnáct let, ale tohle tehdy nedávali. Já sic nemám ráda moderní režii, myslila si, ale toto se mi líbí. Chtěla by to sdělit s paní Grossmannovou, ale ta se dívá nábožně na rampu a pokyvuje hlavou. Paní Grossmannová je totiž ohromná hudebnice.

Pan Kolman v sedmé řadě se chmuří. Tohle se nikdy nedělalo, to sem nepatří. Co dnes ti režiséři tropí s Dvořákem, to už přestává všechno, protestuje pan Kolman. A tak rychle se ta předehtra taky nikdy nehrála. To je neúcta k Dvořákovi, myslí si pohněvaně pan Kolman. Já o tom napíšu do novin, rozhoduje se. Nazvu to „Ruce pryč od našeho Dvořáka!“ nebo tak nějak.

A najednou poslední takty předehty. Pan kapelník si oddychl a přejel si šátkem zpoceně čelo. (Co to dnes s tím publikem bylo?) Opona sebou trhla a počala se zvedat. Křepčící figurka na rampě se lekla, ohlédla se a s poděšeným zamlknutím zmizela za portálem dřív ještě, než se opona vytáhla. Paní Malá v první řadě křesel počala tleskat; ale pan Kolman v sedmé řadě ostře zasyčel, následkem čehož se publikum zarazilo a rozptýlený aplaus rozpačitě ustal. Záda pana kapelníka vyjadřovala čímsi nervózním v lopatkách zřejmou nespokojenost. Snad jsem neměla při otevřené scéně tleskat, myslila si paní Malá, a proto zašeptala paní Grossmannové: „To bylo milé, že?“ „Rozkošné,“ vydechla paní Grossmannová; a paní Malá s úlevou vyňala ze sáčku bonbón. Snad si nikdo nevšiml, že jsem tleskala.

I pan Kolman se uklidnil. Nic dál už neporušilo důstojné provedení opery. Napíšu správě divadla, aby zatrhla takové nepřístojnosti, řekl si, ale pak na to zapomněl.

„Dnes bylo divné publikum,” bručel kapelník, když bylo po všem. „To bych rád věděl, čemu se tam smáli.”

„To víte, dnes je pondělí,” děl primista. „Pondělní obecenstvo je vždycky nejhorší.”

A to bylo všechno.

Lidové noviny 26. 4. 1936

PAŠTIKA

Podpovídka

Co si mám dnes koupit, přemítal starostlivě pan Michl; zase nějakou uzeninu... Uzenina jde na pakostnici. Co takhle sýr a banány? Pravda, sýr jsem měl včera; jednostranná výživa, to taky nedělá dobře. A sýr, to je cítit v žaludku až do rána. Bože, to je hloupé, že člověk musí jíst.

„Pán už má objednáno?” zeptal se znenadání prodavač za pultem, zatímco balil do papíru růžové plátky šunky. Pan Michl se lekl a polkl naprázdno. Pravda, musím si něco poručit. „Dejte mně třeba... paštiku,” vyhrkl a v ústech se mu seběhly sliny. Paštika, ano, to je to pravé. „Paštiku,” opakoval rozhodně.

„Paštičku prosím,” šveholil prodavač. „Pražskou, s lanýží, játrovou, husí, štrasburskou –”

„Štrasburskou,” rozhodl se pan Michl.

„A okurčičky?”

„A – ano, okurčičky,” svolil pan Michl. „A housku.” Rozhlédl se podnikavě po krámě, jako by hledal, co si ještě poručit.

„A co dál prosím?” čekal prodavač. Pan Michl maličko potřásl hlavou, jako by chtěl říci: Ne, lituju, ale nemáte tu už nic pro mne, neračte se namáhat. „Nic,” řekl. „Co to stojí?”

Trochu se lekl ceny, kterou mu prodavač řekl za tu červenou plechovku. Kristepane, to je dražota, přemítal cestou domů; bude to asi pravá štrasburská paštika. Namouduši, ještě nikdy jsem to nejedl; ale těch nekřesťanských peněz, co za to chtějí! Inu, co dělat; člověku se někdy

zachce paštiky. A vždyť ji nemusím sníst celou najednou, utěšoval se pan Michl. Nechám si něco na zítřek; beztoho paštika je těžká do žaludku.

„To budeš koukat, Emane,” hlásil pan Michl, když otvíral dveře svého domova, „co dnes nesu k večeři.” Kocour Eman mávl ohonem a zamňoukal. „Aha,” řekl pan Michl. „Ty bys taky chtěl paštiku, ty neřáde, vid’? Kdepak, to nejde. Paštika je drahé žrádlo, kamaráde, já sám jsem to dosud nikdy nejedl. Štrasburská paštika, holenku, to je jenom pro labužníky; ale abys neřekl, dám ti čuchnout.” Pan Michl si připravil talíř a otevřel trochu s obtížemi plechovku s paštikou; načež vyndal svůj večerník a s poněkud slavnostním pocitem zasedl k večeři. Kocour Eman vyskočil po svém zvyku na stůl, složil pečlivě pod sebe ocas a zatínal drápky předních paciček do ubrusu v rozkošnické netrpělivosti.

„Čuchnout ti dám,” opakoval pan Michl, nabíraje na vidličku špetku paštiky. „Abys věděl, jak to voní. Na, tumáš.” Eman stáhl vousy a opatrně, nedůvěřivě přičichl k paštice. Pan Michl se naježil. „Co, nevoní ti? Taková drahá paštika, ty moulo?” Kocour se zašklebil a očichával paštiku dál s nakrčeným nosem.

Pan Michl se maličko znepokojil a čichl k paštice sám. „Vždyť voní dobře, Emane! Jen přivoň! Nádherná vůně, člověče.” Eman přešlápl a zařal drápky do ubrusu. „Chceš kousek?” ptal se pan Michl. Kocour nervózně cukl ocasem a naznačil chraptivé mňouknutí.

„Co? Co je?” vyhrkl pan Michl. „Chceš říci, že ta paštika není dobrá?” Čichl k ní pozorně, ale nic necítil. Čertví, třeba ten kocour má lepší nos. On v paštikách bývá tenhle, jak se tomu říká, botulin. Strašný jed, pane. Nesmrdí to a nemá to špatnou chuť, a člověk se tím otráví. Pan Michl pocítil ohavný tlak někde u srdce. Chválabohu že jsem tu paštiku ještě nevzal do úst! Třeba ten kocour poznal čichem nebo instinktem, že té paštice něco je. Raději to nebudu jíst; ale když stála takové ukrutné peníze –

„Koukej, Emane,” řekl pan Michl. „Já ti dám ochutnat. Je to ta nejjemnější a nejdražší paštika, pravá štrasburská, ale ať taky jednou žereš něco lepšího.” Vzal z kouta kocourův talířek a naložil na něj kus paštiky. „Tak pocem, Emane!”

Eman skočil ze stolu, až to žuchlo, a mávaje ocasem šel pomalu k svému talířku, usedl na bobek a obezřele čichal k paštice. Nežere, řekl si pan Michl s hrůzou. Je špatná.

Kocour Eman potrhл ocasem a začal pomalu a decentně okusovat paštiku, jako by se jí trochu štítil. „Tak vidíš,” vydechl pan Michl s úlevou, „že jí nic není!”

Kocour sežral paštiku a začal si tlapkou čistit vousy a hlavu. Pan Michl se na něj zpytavě díval. Tak vida, neotrávil se, nic mu není. „Nu, co ty,” řekl mecenášsky. „Pochutnal sis, co? Ty se máš, neřáde!” Nato uklidněn usedl ke stolu. Kdepak, člověče, taková drahá paštika, ta

nemůže být špatná. Přivoněl k ní, mhouře labužnický očič. Nádherná vůně. Ale třeba se taková otrava botulinem neprojeví hned, napadlo ho najednou. Za chvíli mohou přijít na Emanu křeče.

Pan Michl odstrčil talíř a šel se podívat do slovníku B, botulismus čili allantiasis... projeví se za čtyřicet až šedesát hodin (sakra!)... za těchto příznaků: ochrnutí očních svalů, zrakové poruchy, vyprahlost v krku, zardělé sliznice, nápadný nedostatek slin (pan Michl polkl mimovolně sliny), ochraptělost, zadržování moči a zácpa, v těžkých případech křeče, ochrnutí a smrt (děkuju pěkně!). Pan Michl jaksi ztratil chuť k jídlu; pašťiku zavřel do skříně a pomalu žvýkal housku a okurky. Chudák Eman, řekl si; takové hloupé zvíře sežere zkaženou pašťiku a pojde jako pes. Se srdcem plným lítosti zvedl kocoura a posadil si ho na klín. Eman počal horlivě příst, přimhuřuje blahem očič; a pan Michl seděl bez hnutí a hladil ho, ustaraně a smutně mrkaje na nepřečtené noviny.

Té noci vzal Emanu do postele. Třeba tu už zítra nebude, tak ať se má dobře. A po celou noc nespál, sedaje chvílemi, aby sáhl na kocoura rukou. Ne, nic mu není. A nos má studený. Kocour Eman pokaždé začal příst téměř hlučně.

„Tak vidíš,” řekl pan Michl ráno. „Dobrá byla ta pašťika, že? Ale večer ji sním sám, abys věděl. Nemysli si, že tě budu po celý život krmit pašťikami.” Kocour Eman otevřel tlamičku něžným a chraptivým mňouknutím. „Ty,” děl pan Michl ostře, „nechraptíš? Ukaž očič!” Kocour se na něj díval nehnutýma zlatýma očičma. Snad to není ochrnutí očních svalů, zarazil se pan Michl. Ochraptělost a vyprahlost v krku – ještě štěstí, že jsem tu pašťiku nevzal do úst. A voněla tak krásně!

Když se pan Michl večer vrátil domů, zavrkal kocoura Emanu a oťel se mu dlouze o nohu. „Ty,” řekl pan Michl, „není ti nic? Ukaž očič!” Eman mávl ocasem a ukázal zlaté a černé očič. „Ještě nemáš vyhráno,” kázal pan Michl. „Někdy to trvá třicet šest hodin, víš? A co, zácpu nemáš?” Kocour Eman se mu znovu oťel o nohu a sladce, chraptivě mňoukl. Pan Michl dal na stůl pašťiku a večerník. Eman skočil na stůl a přešlapoval, trháje drápky ubrus.

Pan Michl přivoněl k pašťice; voní dobře, ale čertví, nějak jinak než včera. „Čuchni, Emane,” řekl, „je ta pašťika dobrá?” Kocour přiblížil k pašťice svůj krátký nos a podezíravě čichal. Pan Michl se polekal. Snad abych tu pašťiku vyhodil, řekl si. Ten kocour cítí, že s ním něco je. Ne, já to jíst nebudu. To tak, abych se otrávil! Já ji vyhodím, a je to.

Pan Michl se vyklonil z okna, aby si vybral místo, kam hodit konzervu. Tamhle na sousední dvůr, co stojí ten akát. Škoda té pašťiky, myslel si pan Michl, byla taková drahá... Pravá štrasburská. Nikdy jsem to nejedl. Možná že není zkažená, ale... Já to jíst nebudu; ale

když jsem za to vyhodil tolik peněz... Chtěl bych to jednou jíst. Aspoň jednou v životě. Štrasburská paštika, pane, to je světová lahůdka. Škoda, bože, jaká škoda, říkal si pan Michl lítostivě. Tak zbůhdarma to vyhodit...

Pan Michl se obrátil. Kocour Eman seděl na stole a předl. Můj jediný přítel, cítil pan Michl dojatě. Namouduši, nerad bych ho ztratil. Ale vyhodit tu paštiku je škoda, stála hříšné peníze. Pravá štrasburská, člověče: je to na ní napsáno, koukej.

Kocour Eman něžně zavrňel.

Pan Michl popadl červenou konzervu a postavil ji mlčky na zem. Dělej si s tím, co chceš, potvoro. Sežer si to, nebo nech to; ale je škoda to vyhodit. Já sám jsem to nikdy nejedl. A co já, já se vám obejdu bez takových vzácností; dejte mně kus chleba, a nechci nic lepšího. Nač bych musel já jíst takovou drahou paštiku! Ale vyhodit ji, to by byl hřích. Hrozné peníze stojí, kamaráde. Vyhodit, to se nedělá.

Kocour Eman skočil ze stolu a šel si čichnout k paštice. Zkoumal ji dlouho, a pak ji váhavě sežral.

„Tak vidíš,” bručel pan Michl. „Žádný kocour na světě se nemá jako ty. Někdo má na světě štěstí. Já, vidíš, já takové štěstí nemám.”

A té noci pětkrát vstal, aby sáhl na Emanu. Kocour předl, až se zalykal.

Od té doby se pan Michl někdy zle utrhl na svého kocoura. „Kuš,” říkal mu vyčítavě, „tys mně sežral mou paštiku!”

Lidové noviny 3. 5. 1936

ORGANIZUJME SE

Podpovídka

Pan Lederer se šoural parkem, oddávaje se svým starostem; a tam se s tím člověkem seznámil. Nebylo na něm nic zvláštního, leda to, že krmil vrabce; bylo jich kolem něho celé hejno, divže mu do kapes nelezli. Pan Lederer se na to díval se zálibou. Tak vida, myslil si, přec jen jsou ještě hodní lidé na světě. A tu se ten člověk plaše ohlédl a kvapně odcházel.

Po chvíli jej pan Lederer našel, jak sedí na lavičce; a protože krom svých starostí neměl zrovna co jiného dělat, sedl si na lavičku vedle něho. Člověk ho s nedůvěrou přeměřil očima a trochu odsedl.

„Tak vy máte rád vrabce,” ozval se pan Lederer po chvíli.

„Nemám,” řekl člověk zamračeně.

„Ne?”

„Ne. A vůbec,” rozkřikl se člověk popuzeně, „nemohu ptáky ani cítit, abyste věděl. Tak.”

„Já jen proto, že jste je krmil,” mínil pan Lederer.

„Nekrmil. To... to jsem jen vyhazoval z kapes drobečky. Rozumíte, já ptáky zásadně nekrmím. Ať se živí sami, potvory! Co mně je po nich?”

„A tak,” bručel pan Lederer zklamaně a nevěděl, co dál říci.

Člověk zatím něco potichu přemílal v pyscích. „Tak vy jste člen Spolku pro krmení vrabců, co?” vyhrkl najednou.

„Nejsem,” bránil se pan Lederer.

„Tedy jste ze Spolku pro ochranu zpěvavého ptactva!”

„Taky ne.”

„Člověče, tak z kterého vy jste spolku?” podivil se neznámý muž.

„Ze žádného,” řekl pan Lederer. „Totiž... v jednom pohřebním spolku jsem. Izraelský pohřební spolek.”

„Aha,” bručel člověk podezíravě. „Ale já se nechci dát pohřbít. A krom toho jsem katolík, abyste věděl. A ptáky nekrmím. A dakla už taky nemám.”

„Já mám doma griffonka,” sděloval pan Lederer. „Takový chlupatý neřád.”

„Tak to se musíte stát členem Spolku pro pěstování chlupatých psů,” prohlásil člověk rozhodně.

„Proč?”

„Tak. Přijdou na vás a už tam budete. Já jsem jednou dostal kanára a do tří dnů jsem se stal členem Spolku pro chov harckých kanárů na Horním Novém Městě. Prý se my chovatelé kanárů musíme organizovat, a tak. To máte našup. Já jsem měl před šesti lety dakla; dal jsem ho za měsíc pryč, ale ještě pořád musím být členem Spolku pro pěstění čistokrevných loveckých psů. Každý rok vám pošlou složenku a členskou legitimaci. Co má člověk dělat,” brumlal muž melancholicky. „Já jsem v devatenácti spolcích.”

„To je hodně,” usoudil pan Lederer.

„Je. Jeden můj kolega je v třiadvaceti; ale on se zajímá o mír a fotografuje. Odpusťte, já jsem myslel, že jste z nějakého spolku pro podporu ptáků. Jednou jsem například dal na ulici šesták slepému, a do půl roku jsem se stal členem sedmi dobročinných spolků. „Znajíce vaše dobročinné srdce obracíme se na vás,” a tak. Ale ještě horší je, když máte ušlechtilé smýšlení. Na ušlechtilé smýšlení je hrůza spolků, pane. A když se někde narodíte, tak to máte hned Spolek rodáků, Krajský spolek, Východočeský spolek a kdeco. Já to mám někde napsané, ve kterých spolcích jsem,” řekl člověk hledaje po kapsách. „Já nevím, ale mělo by to mít nějakou hranici. Víte, aby člověk nemusil být v tolika spolcích. Na to by měla být nějaká ochrana nebo zákon. Například že nikdo nesmí být nucen, aby byl ve víc než dvanácti spolcích.”

„To je těžké,” mínil pan Lederer. „Zákonem by to asi spravit nešlo; ona je u nás tahleta, jak se tomu říká, spolčovací svoboda...”

„Pěkná svoboda,” děl člověk hořce. „Nemůžete dělat nic, aby na to nebyl nějaký spolek. Já říkám, mělo by se to nějak organizovat. Měli by se dát dohromady všichni, kdo už těch spolků mají dost, a prosadit, aby byla snížena ta spolková povinnost. Dvanáct spolků by mohlo stačit, ne? Já myslím, že by se to dalo zorganizovat...”

„Jak?”

„To by se na to musil zarazit nový spolek,” děl člověk zahloubaně. „Já myslím, že by se do něho dala spousta lidí. Měli bychom se zkrátka zorganizovat... Udělat na to takový agilní spolek nebo ligu... a založit spolkový orgán, aby hájil zájmy členů postižených nadměrnými členskými povinnostmi. Zkrátka pořádný spolek na to založit, pane!”

Lidové noviny 10. 5. 1936

BAJKY

Farao

Vyvraždění pacholátek izraelských? Pouhé administrativní opatření.

Perská zpráva z Thermopyl

Včera se k našim praporům připojil hrdinný řecký bojovník Efiates.

Zpráva hlavního štábu Herodesova

Naše pluky dobyly skvělého vítězství nad nemluvňátky betlémskými.

Alexandr Veliký

Můj cíl je splněn. Učinil jsem pro všechny časy Indii součástí Makedonie.

Vítězná zpráva

Podrobili jsme si dvacet tisíc padlých nepřátel a několik zrádců.

Na troskách

Tak, a nyní je obnoven Mír.

Attila

Já také chci mír, ale hunský.

Chán

Jen je vybijte! Já se chci vyhlásit za jejich císaře.

Na bojišti

Hle, náš národ vyrostl o tři tisíce padlých nepřátel!

Conquistador

Ti zbabělci bojují luky a šípy proti našim kanónům!

Vojevůdce

Použijte zbraní jenom proti těm, kteří se brání, a ovšem i proti těm, kteří se nebrání.

Poražený

Utekl jsem, abych zabránil dalšímu krveprolití.

Zpráva

Na svém postupu jsme spálili několik dalších vesnic. Zbytky obyvatel připravily našemu vojsku nadšené uvítání.

Válka o kolonie

Počkejte, vy špinaví divoši, až budete našimi věrnými a šťastnými poddanými!

Imperialista

Rovnováha sil, to je, když my máme převahu.

Neutrál

Co to je neutralita? Vydělávat na válce, kterou vedou jiní.

Diplomacie

My sice odsuzujeme násilí, ale jsme ochotni dodávat zbraně.

Kolonizace

A nyní budeme otecky pečovat o ty, co zbyli.

Mars

...Zákaz útočných válek? Ještě štěstí, že zůstanou obranné války a trestné výpravy.

Válečný pomník

Zde odpočívá Neznámý Soumar.

Zpráva z bojiště

Náš hrdinný plynový útok obrátil hordy domorodců na zbabělý útěk.

Mír

Nyní se zas můžeme pokojně věnovat dalšímu zbrojení.

Pokrok

My ty divochy brzo zcivilizujeme; už poznali termit a yperit.

Smrt

Vy blázni, to je Moje vítězství!

Lidové noviny 17. 5. 1936

STĚHOVACÍ PODNIK

Podpovídka

... pravda, ještě nevím, jak to technicky provést; ale technické řešení se vždycky najde, je-li tu dobrá idea, která slibuje slušný výnos. A moje idea, pane, vynese báječné peníze, jen co mi někdo pomůže najít nějaké ty praktické detaily, aby se dala bezvadně uvést v činnost. A to už se, jak říkám, poddá samo.

Jak bych vám to názorně řekl – Koukejte se: třeba se vám nelíbí v ulici, kde bydlíte; možná že tam smrdí čokoládovna nebo je tam moc hluku a vy nemůžete spát nebo tam vůbec panuje pohoršení, já nevím; zkrátka si jednou řeknete, že to pro vás není. Co v takovém pádu uděláte? Vyberete si byt v jiné ulici, zavoláte stěhovací vůz a přestěhujete se do nového bytu, ne? Docela jednoduché. Každá dobrá myšlenka, pane, je v podstatě ohromně prostá.

A teď si řekněte, že se vám nebo někomu jinému nelíbí v tomhle století. Jsou takoví lidé, kteří mají rádi klid a pokoj; jsou lidé, kterým se obrací žaludek, když denně čtou v novinách o tom, že je nebo bude válka, že tamhle někoho popravují nebo onde že se navzájem pobilo pár set nebo pár tisíc lidí. To jsou nervy, pane; někdo to nesnese. Někdo nemá rád, když se každý den ve světě semele něco násilného, a myslí si, jak já k tomu přijdu, abych se na to díval; já jsem tuhle zcivilizovaný, mírný a rodinný člověk, děti mám a chtěl bych, aby nerostly v takovém divném a roz..., jak bych to řekl, rozvráceném a nebezpečném světě, no ne? Pane, takových lidí je moc; a když se to tak vezme, tak opravdu dnes nemá člověk nic jistého: ani život ani postavení ani peníze, ba ani tu rodinu ne; co platno, dřív bývalo na světě přece jen víc jistoty. Zkrátka jsou takoví solidové, kterým se ta dnešní doba nechce líbit; a někteří jsou

z toho už tak otráveni a nešťastní, jako by musili žít v moc špatné a rabiátské ulici, kam raději nestrčit ani nos. Jakáž pomoc, nedá se nic dělat; ale život je to k utečení.

A tu přijdu já, pane, a vtisknu takovému člověku do ruky prospekt svého podniku: Nelíbí se vám ve 20. století? Pak se obraťte na mne! Přestěhuju vás do kteréhokoliv minulého věku ve svých stěhovacích, zvláště k tomu účelu zařízených vozech! Žádný výlet, nýbrž trvalé přesídlení! Vyberte si století, ve kterém by se vám lépe žilo, a já vás tam svými kvalifikovanými silami rychle, levně a bezpečně dopravím i s vaší rodinou a jiným zařízením! Moje vozy vás mohou odstěhovat kamkoliv v okruhu tří set let; ale připravujeme vozy, jejichž akční rádius hravě překročí dvě až tři tisíciletí. Za každý ujetý rok připadá na jeden kilogram nákladu taxa tolika a tolika korun –

Kolik to bude stát, to zatím nevím; já totiž ještě nemám ty vozy, které se mohou pohybovat v čase; ale žádná starost, to už se najde; stačí vzít do ruky tužku a spočítat, kolik se na tom dá vydělat. Až na ty pitomé vehikle mám už celou organizaci dobře promyšlenou. Například přijde ke mně pán, a že by se chtěl někam odstěhovat z tohoto zatraceného století; že už má po krk, povídá, po krk plynové války, zbrojení, bolševictví, fašismu a vůbec toho celého pokroku. Já ho nechám nadávat, pane, a pak mu ukážu: Račte si vybrat, pane; tady máte prospekty různých století. Třeba tuhle: devatenácté století. Vzdělaná doba, mírný útlak, slušně vedené války menšího rozsahu; znamenitý rozkvět věd, hojná příležitost k hospodářskému rozmachu; doporučujeme zejména takzvanou Bachovu éru pro její hluboký klid a dosti humánní zacházení s lidmi. Nebo osmnácté století, vhodné zvláště pro zájemce o duchovní hodnoty a svobodu myšlení; doporučuje se zejména P.T. myslitelů, a intelektuálům. Nebo prosím, tady se račte podívat na šesté století po Kristu; pravda, tehdy řádili Hunové, ale bylo možno se ukrýt v hloubi lesů; idylický život, vzduch bohatý ozónem, rybolov a jiné sporty. Nebo takzvané pronásledování křesťanů, věk poměrně velmi civilizovaný; útulné katakomby, značná náboženská i jiná tolerance, žádné koncentrační tábory a tak dále. Zkrátka, to bych se divil, kdyby si takový člověk 20. století nevybral některý jiný věk, kde by se mu žilo volněji a lidštěji; a kdyby mně neřekl: Pane, když mi slevíte, odstěhuju se raději až do starší kamenné doby. Ale já řeknu: Lituju, my máme pevné ceny; račte se podívat, co tady je objednávek pro přesídlení do pravěku; tam vozíme své vážené klienty jenom hromadně a můžeme vzít pouze dvanáct liber zavazadel na hlavu; jinak prosím nelze vyhovět poptávce. Nejbližší volné místo máme až v transportu, který vyjíždí do starší kamenné doby třináctého příštího března; chcete-li, abychom vám už teď zajistili místo –

Což o to, pane: bude to skvělý obchod; začal bych hned asi s třiceti stěhovacími vozy a šesti lidovými autobusy pro hromadný převoz. Nic mi do podniku nechybí než jenom ty vozy, co by se pohybovaly v čase; ale ty už někdo vynalezne; vždyť to dnes nebo zítra bude, abych tak řekl, pro náš vzdělaný svět životní nutnost!

Lidové noviny 25. 10. 1936

PRVNÍ HOST

Podpovídka

– ono se řekne společenský život, ale já vám řeknu, pořád ještě to nemá dobrou organizaci. Člověk si může vypůjčit frak nebo smokink; může si vypůjčit sklepníky, pianisty, ba i tyhle, jak se říká, panské k nakousnutí, dokonce i se zástěrkou, může si objednat domů celou večeři pro hosty až do poslední houstičky i s mísami a se vším všudy. Ono se už udělalo dost pro pozvednutí společenského života, ale ještě pořád jsou mezery, pane. Abych tak řekl, přímo palčivé mezery.

Tak třeba jste někam pozván na čaj, na recepci nebo na něco takového; zazvoníte u dveří v nejlepší náladě, a v předsíni najednou shledáte, že tam ještě nevisí žádný kabát a klobouk. Hrozný pocit, pane. Člověk by nejraději utekl nebo řekl, že zapomněl doma kapesník a že se za chvíli vrátí, ale ono to už nejde; aby se nezdálo, že vás to přivedlo z konceptu, podíváte se hlasitě: „To jsem tady první?“ A ta holka v bílé zástěrcce udělá pukrle a zachichtne se: „Ano prosím.“ A už jste v tom; už padnete do rukou hostitelům a mumláte rozpačitě, že jste snad přišel trochu brzo, že se vám předbíhají hodinky, nebo co; kdežto oni vás až příliš horlivě ujišťují, že je to naopak těší a že někdo musí být první. To je ovšem pravda; ale to ještě neznamená, že zrovna vy musíte být ten někdo, nemám pravdu? Nic naplat, první host vždycky připadá sám sobě trochu hloupě a trapně; jako by to pozvání pokládal za přílišnou čest, jako by se nějak nápadně vtíral či co, – prostě nedůstojná situace; a jako z udělení uplyne hodně dlouhá chvíle, než se objeví druhý host, – ti další, potvory, už se hrnou proudem. A tak přešlapujete před hostiteli, nevíte, co povídat (protože jsou roztržití čekáním), a raději byste se viděl bůhví kde. Zkrátka jste jako opařený a toho dne už ničím nenapravíte svou porouchanou sebeúctu.

A teď si představte, co takových čajů, večeří a vůbec společností za sezónu je a že pokaždé nějaký smolař, který za to nemůže, musí dělat truchlivou figuru prvního hosta. To se nedá ani spočítat, pane, co lidí tím je za sezónu potrefeno. A tak mě napadlo, že by se tomu měla nějak udělat přítrž. Například bych zařídil půjčovnu prvních hostů z povolání. Stačilo by zatelefonovat, a já bych poslal na místo činu čtvrt hodiny před začátkem svého člověka, aby tam byl jako první host; za to by dostal dvacet korun a jídlo. To se rozumí, musel by mít slušné šaty, vzdělání a vůbec odborný výcvik. Za dvacet korun by byl obyčejný student nebo starý, tichý a jemný penzista; sportovec by byl ovšem dražší, řekněme za padesát korun; distingovaný cizinec nebo ruský kníže by stál asi šedesát kaček. Můj první host z povolání by byl na místě dřív, než by mohl přijít jiný první host; stál by s hostiteli, dokud by se nedostavil další host, potom by snědl nějaký obložený chlebiček a diskrétně by se ztratil. Říkám vám, ledaskdo by přitom udělal své štěstí; seznámí se s lepšími lidmi, a to víte, když lidé někoho znají ze společnosti – Zkrátka věc má i svou sociální stránku, pane; šla by zařídit bez velkých investic... stačila by malá kancelář a telefon...

Lidové noviny 15. 11. 1936

BAJKY O VÁLCE OBČANSKÉ

Občanská válka

Hurá! Ve jménu národa vyhladíme sebe samy!

Triumf

Tři sta tisíc pobitých politických odpůrců? Pane, to už je krásný národní úspěch!

Národní úspěch

Naše statečné cizinecké legie porazily na hlavu zbabělé hordy našich domácích nepřátel.

List z dějin

— za cizí peníze a cizími vojáky byla uhájena národní čest.

Autarkie

Neprolévejte svou krev proti cizákům! Válčete doma!

Nová mapa

Napište přes celou mapu: Zde leží podlí zrádcové národa.

Národ

Národ jsou jenom ti, kdo bojují pod naším komandem.

Uznání

Vojáci, učinili jste vše, co jste mohli, pro velikost svého národa. Už ho zbývá jen polovina.

Před bitvou

Vojáci, střílejte do svých bratří. Vlast se na vás dívá.

Dobytel moci

Ať jsou to trosky, jen když budou mé.

Situační zpráva

Naše vítězství není ještě úplné. Většina našich občanů není dosud pobita.

Zpráva z bojiště

Naše děla úspěšně obrátila v trosky naše hlavní město.

Otázka práva

Legální vláda je ta, která má dělostřeleckou převahu.

Dobrá trefa

... podařilo se zapálit jednu nemocnici.

Ordre du jour

Jen řežte! Do vlastního masa se trefí vždycky.

Vojenská poučka

Porazit nepřítele, to znamená přinutit ho, aby byl mrtev.

Výzva k obleženým

Váš boj je marný. Vyzývám vás, abyste se raději nechali od nás popravit.

Vyhraná bitva

Naše čtyři dobyly skvělého vítězství nad třemi sty popravenými.

Generál

Chválabohu, tady nám aspoň nepřekáží žádné mezinárodní právo.

Velitel

Zákony lidskosti? To je zasahování do našich vnitřních záležitostí!

Satan

Tomuhle já říkám válka!

Smrt

Jsem docela spokojena. Tady se aspoň nedělají zajatci.

La muerte

Já taky pracuju pro národ.

Poslední výstřel

Dobře mířenou ranou se sesul celý vesmír na hlavy našich domácích nepřátel.

Lidové noviny 22. 11. 1936

BAJKY

Občan

Zatracená vláda! Už zase mně nehoří doutník!

Kverulant

Jak já k tomu přijdu, že už jsem se zase přepil?

Pekař

Říkám, zdražit všechny housky a všechno ostatní zlevnit; a bylo by po krizi.

Zaměstnavatel

...naše práce je společná; my všichni, vy i já, pracujeme pro můj podnik.

Mluvčí

Ve jménu stavovské cti protestujeme proti všemu, co nás poškozují hmotně.

Žebrák

Říkám, měly by se zrušit všechny dobročinné sbírky.

Místní občan

Skandál! Jak k tomu přijdou naši chudí, aby tady neměl co jíst ještě žebrák z jiného okresu!

Najedený

Ono s tou bídou na světě se hrozně přepíná. Není to tak zlé.

Starý pamětník

To už jsem říkal před padesáti lety, že se řítíme do propasti!

Penzista

Koukám, že to jde s tím světem ke konci.

Novinář

Nežil jsem nadarmo... Například jen co nenávisti se mi podařilo vyvolat!

Anonym

Člověk má svou čest. Pod svým jménem bych to nepsal.

Literát

Copak nestačí, že já píšu knihy?

Čtenář

Už celý týden žádná světová katastrofa! Tak nač člověk ty noviny bere?

Noviny

Pravda je jen to, co je v zájmu naší strany.

V redakci

Tady je zpráva, že se našel lék proti dýmějovému moru. Nevíte, je naše partaj pro mor, nebo proti?

Diplomacie

Díkybohu, smlouva je uzavřena; teď jen musíme vymyslet, jak ji budeme porušovat.

Mezinárodní právo

Co nejde udělat legálně, dá se udělat z důvodů prestižních.

Gangster

Hlavní pravidlo: být ten, kdo střílí první.

Diplomat

Mezinárodní právo? To je vždycky to, co porušují ti druzí.

Pohřební ústav

Náš národ upadá. Nemáme velkých mužů... Takovou dobu už nebyl žádný slavný funus!

Patriot

Ten že by bojoval za vlast? Vždyť nic nemá!

Vůdce

Dík usilovné propagandě rozhodl Bůh, abych vedl svůj národ.

Vladař

Dal jsem zářivý příklad lásky k vlasti: nechal jsem za ni padnout tři sta tisíc lidí.

Lidové noviny 10. 1. 1937

NÁVRH

Podpovídka

Slavné ministerstvo financí,

byl jsem přede dvěma lety dán do penze po třiceti pěti letech věrné a svědomité služby jako berní exekutor. Za ta léta jsem nasbíral hojně zkušenosti a mohu říci, že ovládám svůj obor lépe než většina finančních odborníků; zejména jsem učinil zkušenost, že skoro všichni lidé, které jsem poznal, platí své daně neradi, neochotně, ba i se zřejmou nechutí, což dávají dosti zřetelně najevo jednak vůči berním orgánům, jednak mezi sebou (například v soukromém hovoru, v hospodě, v rozmluvách se zákazníky apod.). Často jsem je slýchal vyjadřovat se v tom smyslu, že člověk platí jako mourovatý a neví nač; nebo že „na tohle jdou naše peníze“, ale nato, aby se v našem okresu spravily cesty, peníze nejsou, a tak podobně. Soudím tedy, že jedna z příčin, proč normální poplatník platí daně nerad, je v tom, že si nedovede představit, nač slavný erár použije jeho těžce vydělaných grošů; nemá jaksi důvěry, že budou obráceny k obecnému prospěchu a na účely, se kterými by on sám souhlasil.

Podle svých zkušeností a na základě dlouhého přemýšlení jsem dospěl k názoru, že tomuto stavu věcí by nebylo těžko čeliti. Představuji si to tak, že by každý poplatník dostal přímo na daňovém výměru sdělení, nač bude použito daní jím zaplacených, například asi takto: „Částka od vás vybraná bude vyplacena panu Josefu Vrabcovi, školníku ve vašem městě, jako jeho služné za září, říjen a listopad.“ „Z daní vámi zaplacených bude upraveno sedm metrů státní silnice v kilometru 451.“ „Tato částka bude vyplacena jako penze panu Adolfu Kopeckému, poštovnímu řediteli v. v., bytem tam a tam.“ „Vašich daní bude použito k nákupu nových světlometů pro protiletadlový pluk ten a ten.“ A tak dále.

Výhody tohoto nového způsobu zdanění by byly tyto:

1. Poplatník by věděl, nač jdou jeho daně, což by ho uspokojilo a překonalo jeho přirozený odpor k radostnému placení daní.

2. Vzbudilo by to v něm živý zájem o ten obor veřejné služby, respektive potřeby, na kterou bude jeho peněz použito.

Konkrétně řečeno, v případech, které jsem nahoře uvedl, by se normální poplatník šel podívat, jak pan Josef Vrabec, školník na místní měšťance, plní svou povinnost; má-li na chodbách zameteno, zvoní-li včas, nežije-li nad své poměry a chová-li se vůbec tak, jak jest od školníka, odpovědného za naši mládež, očekávati. Item šel by se přesvědčit, jak se zřizuje kilometr 451 na státní silnici, neděje-li se tam nějaká zlodějna a je-li vůbec jeho silniční úsek v dokonalém pořádku. Item navštívil by pana Adolfa Kopeckého, poštovního ředitele v. v., aby se podíval, zda starému pánovi nic nechybí, nechodí-li příliš často do hospody a podobně; případně by ho pozval na neděli k obědu, cítě k němu jakýsi osobní vztah. Item zvýšil by se jeho zájem o světlomety a vojenské věci vůbec, jelikož by je považoval za svou osobní zásluhu. „Copak naše armáda,” říkal by, „ta má nějaké světlomety! Já na ně platím, tak to vím.”

Račič ministerstvo financí uvážít, jak by tímto prostinkým způsobem nabyl poplatník důvěry k tomu, co se za jeho daň pořizuje; jak by sám kontroloval správné použití svých peněz; jak by stoupl jeho zájem o různé obory veřejné správy, zejména kdyby každý rok bylo jeho daní použito na jiný účel. Už předem by se takový poplatník těšil, nač letos půjdou jeho peníze, jak na to dohlídne, aby se za ně dělala pořádná práce, a jak případně upozorní na různé nepřístojnosti školníka Josefa Vrabce nebo cestáře, který nemá kilometr 451 uklizený jako pokojíček. Ba mnozí by udávali berním správám větší příjmy, než opravdu mají, jen proto, aby jim za jejich daně byl přikázán úředník vyšší kategorie. A pro leckoho by bylo věci ctižádosti, aby vystoupili aspoň do třídy poplatníků radovské gáže. Mnohý mladší úředník by byl pozván do rodiny svého poplatníka a seznámil by se s jeho dceruškou; vůbec mezi úřady a poplatnictvem by se navázaly úzké osobní styky, jež by byly na prospěch oběma stranám. Lze si představit, jak by byl drobný poplatník hrd, kdyby dostal vyrozumění, že jeho skrovných korunek bude použito na sanaci nějaké banky! Nebo jak by byla mile překvapena správní rada Měšťanského pivovaru v Plzni, kdyby jí bylo ohlášeno, že z daní pivovaru vyměřených budou alimentovány státní ceny pro poezii a literaturu! Nelze ani domyslet, jak by za těchto okolností bylo oživeno placení daní; místo nemilé povinnosti stalo by se přímo dobrodružstvím, jež by skýtalo poplatníkovi stále nový osobní zájem a nevyčerpatelný zdroj různého potěšení.

Pročež račiž slavný erár vzíti v úvahu tento beznáročný podnět svého skromného a oddaného služebníka N. N.

Lidové noviny 21. 2. 1937

O PĚTI CHLEBÍCH

...Co proti němu mám? Já vám to povím rovnou, sousede: ne že bych měl něco proti jeho učení. To ne. Jednou jsem poslouchal jeho kázání, a já vám řeknu, málem bych se byl taky stal jeho učedníkem. Tehdy jsem se vrátil domů a povídám svému bratranci sedlářovi, ty, to bys měl slyšet; řeknu ti, je to svým způsobem prorok. Moc krásně mluví, jen co je pravda; zrovna se v člověku srdce obrací; já vám měl tehdy oči plné slz, byl bych nejraději zavřel můj krám a šel za ním, abych ho už nikdy neztratil z očí. Rozdej všechno, co máš, řekl, a následuj mne. Miluj bližního svého, pomáhej chudým a odpouštěj těm, kdo ti ubližují, a takové věci. Já jsem obyčejný pekař, ale když jsem ho poslouchal, tak vám byla ve mně taková divná radost a bolest, já nevím, jak bych to řekl: taková tíha, že bych klekl na zem a plakal, a přitom tak krásně a lehko, jako by ze mne všechno padalo, víte, všechna starost i zlost. Tak já tehdy povídám svému bratranci, ty troubo, mohl by ses stydět; mluvíš samé hamižnosti, co ti je kdo dlužen a že máš platit tyhle ty desátky a přirážky a úroky; kdybys raději rozdal chudým všechno, co máš, opustil ženu i děti a šel za ním --

A to, že léčí nemocné a posedlé, to bych mu taky nevytýkal. Pravda, je to divná a nepřirozená moc; ale to přece každý vidí, že naši ranhojiči jsou žabaři a ti římsští nejsou o nic lepší; peníze brát dovedou, ale když je zavoláte k umírajícímu, tak jenom pokrčí rameny a řeknou, že jste je měl zavolat dřív. Dřív! Má nebožka žena stonala dva roky krvotokem; já ji vodil po doktorech, nemáte ponětí, co peněz to stálo, a nepomohl jí žádný. Kdyby byl on už tehdy chodil po městech, byl bych před ním padl na kolena a řekl: Pane, uzdrav tuto ženu! A ona by se dotkla jeho roucha a uzdravila by se. Takhle chudák zkusila, že se to ani povídat nedá – To teda bych mu chválil, že uzdravuje nemocné. To víte, felčáři proti tomu křičí, a prý podvod je to a fušerství, a chtěli by mu to zakázat a kdesi cosi; ale to už tak máte ty všelijaké zájmy. Kdo chce pomáhat lidem a spasit svět, vždycky narazí na něčí zájem; všem se

nemůžeš zavděčit, to jinak nejde. Říkám, uzdravovat může, a třeba i mrtvé ať křísí; ale to s těmi pěti chleby neměl dělat. Jako pekař vám řeknu, že to byla velká křivda na pekařích.

Vy jste tu věc o těch pěti chlebích neslyšel? To se divím; všichni pekaři jsou zrovna bez sebe nad tím případem. Tak prý za ním přišel veliký zástup na místo pusté a on uzdravoval jejich nemocné. A když bylo k večeru, přistoupili k němu učedníci jeho, řkouce: „Pusté jest místo toto, a čas již pominul. Propusť zástupy, ať jdouce do městeček, nakoupí sobě pokrmů.“ On pak řekl jim: „Není jim potřebí odcházeti, dejte vy jim jísti.“ A oni řkou jemu: „Nemáme zde než pět chlebů a dvě rybě.“ On pak dí jim: „Přinestež mi je sem.“ A rozkázav zástupu posaditi se na trávě a vzav těch pět chlebů a dvě rybě, vzhlédl v nebe, požehnal, a lámaje, dával učedníkům ty chleby, a učedníci zástupům. I jedli všichni a nasyceni jsou. I sebrali, což zbylo drobtů, dvanácte košů plných. Těch pak, kteříž jedli, bylo okolo pěti tisíců mužů, kromě žen a dětí.

Uznejte, sousede, že tohle si žádný pekař nedá líbit; jak by k tomu přišel, ne? Kdyby se to mělo stát zvykem, že by kdekdo pět chleby a dvěma rybičkami nasytil pět tisíc lidí, pak aby se šli pekaři pást, nemám pravdu? Co se týče těch rybiček, vem to nešť; ty rostou ve vodě samy a může si je nalovit kdo chce. Ale pekař musí draho kupovat mouku a dříví; musí mít pomocníka a vyplácet mu mzdu; musí si držet krámek, musí platit daně a kdeco, takže nakonec je rád, zbude-li mu nějaký groš na živobytí, aby nemusel žebrot. A on, on jenom vzhledne k nebi a má dost chleba pro pět nebo kolik tisíc lidí; mouka ho nestojí nic, nemusí si bůhví odkud nechat vozit dříví, žádné výlohy, žádná práce – to se rozumí, pak ty chleby může lidem dávat zadarmo, no ne? A na to nekouká, že tím okolní pekaře připraví o poctivě zasloužený výdělek! Říkám vám, nekalá soutěž je to, a mělo by se mu to zatrhnout. Ať tedy platí daně jako my, chce-li provozovat pekařství! Na nás už chodí lidé a říkají, jak to, takové nekřesťanské peníze chcete za tenhle mizerný bochánek? Zadarmo to máte dávat jako on – a jaký prý to je chlebiček: bílý, křoupavý a voňavý, že by se na něm člověk ujedl. – Už jsme museli snížit cenu pečiva; na mou čest, dáváme je pod výrobní cenou, jen abychom nemuseli zavřít krámy; ale kam to takhle povede, nad tím nám pekařům stojí hlava. Prý na jiném místě nasytil čtyři tisíce mužů kromě žen a dětí sedmi chleby a několika rybičkami, ale tam sebrali jenom čtyři koše drobtů; taky mu už asi ten jeho podnik tak dobře nejde, ale nás pekaře zničí nadobro. A já vám tadyhle říkám, že to dělá jenom z nepřátelství k nám pekařům. Obchodníci s rybami sic taky křičí, ale to víte, ti nevědí, co za své ryby chtějí; to dávno není tak poctivá živnost jako pekařský stav.

Koukejte se, sousede: já jsem jednou starý člověk a jsem na světě sám; nemám ženu ani děti, tak copak já potřebuju. Tuhle jsem už říkal svému pomocníkovi, aby si mou pekárnu uvázal na krk sám. Mně tady nejde o můj prospěch; namouduši, nejraději bych opravdu rozdal svůj nepatrný majetek a šel za ním a pěstoval lásku k bližnímu a všechno, co on káže. Ale když vidím, jak se postavil proti nám pekařům, tak si říkám: To zas ne! Já jako pekař vidím, že tohle není žádná spása světa, ale hotová pohroma pro naši živnost. Mně to je líto, ale to mu nedaruju. To nejde.

Rozumí se, podali jsme na něho stížnost k Ananiášovi i k místodržícímu, jako pro rušení živnostenského řádu a pro pobuřování; ale to víte, jak u těch úřadů všechno jde na dlouhé lokte. Vy mě znáte, sousede; jsem mírný člověk a nehledám s nikým rozbroje; ale kdyby on přišel do Jeruzaléma, postavím se na ulici a budu volat: Ukřižujte ho! Ukřižujte ho!

Lidové noviny 28. 3. 1937

SPOLEK VĚ RITELŮ BARONA BIHÁRYHO

Podpovídka

Tak zas nám odešel jeden náš člen, starý Pollitzer, víte, co prodával psací stroje, dej mu bůh věčnou slávu; pravda, bylo mu už něco přes osmdesát let, ale ještě tu mohl dlouho být; chudák, chodil tak rád na ty naše úterky. Kdybychom mohli tušit, že nás tak brzy opustí, byli bychom ho zvolili za našeho předsedu, ne že by byl z těch větších věřitelů, on měl za panem baronem jenom pár tisíc, ale aby měl starý pán radost. To se zas musí nechat, mezi námi je dobrá vůle, pane, jako v málokterém spolku. Inu, teď už se to nedá spravit; ale věnec jsme mu dali na rakev, radost se podívat.

Jakýže to je spolek? To máte tak: Žil v Praze nějaký pan baron Biháry, takový veliký a urozený člověk, vlasy jako havran a oči – no, ženské se za ním jen bláznily. Měl v Bubenči najatou vilu, dvě auta, a co se týče milenek, tak jenom podle účtů jich bylo sedm; marná sláva, byl to kavalír, ten pan baron. Měl mít velkostatek na Slovensku, lesní panství tamhle někde u Jasiny, nějakou celulózku, sklárnu a navrtaný petrolej kdesi u Antalovců; zkrátka báječný majetek. Nemáte ponětí, co na to potřeboval traktorů, mašin, kancelářských zařízení, šeků, psacích strojů, šperků a kytic; pravda, takový majetek má hroznou reži, ale pan baron

se taky uměl ukázat; všechno dělal ve velkém – člověk by na něm zrovna oči nechal. Ono se pak ukázalo, že celulózka není, petrolej není, lesní panství není a velkostatek taky ne; byla jenom sklárna, ale stroje z ní pan baron už dávno prodal; a taky se ukázalo, že pan baron Biháry není žádný baron, ale nějaký Chaim Roth tamhle z Perečina. Mělo se na něho udělat udání jako pro podvod a takové věci, ale když se sešlo pár jeho věřitelů, tak viděli, že by si na něm mnoho nevyžalovali; něco těch koberců a voňavek, co měl ve vile, by nikoho nevytrhlo, to dá rozum. Když pana barona zavřou, tak přijdeme o všechno, řekli si ti věřitelé; ale třeba jednou, pacholek mizerná, přijde nějak k penězům; gauner on je, hubu má jako šlejfiř a vystupovat umí jako kníže; může se nám bohatě oženit nebo co – zkrátka v takovém pádu by nám mohl zaplatit aspoň něco; jenom ho nesmíme zničit, nebo své peníze už nikdy nevidíme. A tak se všechny žaloby odvolaly a udělal se spolek věřitelů; bylo nás asi sto sedmdesát – ono vám to bylo jako tihle rotariáni, od každého povolání někdo: obchodníci s auty, vrchní sklepníci, bankéři, krejčí, klenotníci, květináři, jeden stavitel, jeden koňar, parfumerie, švadlena, pár advokátů, nějaká kurva a kdekdo, dohromady asi za šestnáct nebo sedmnáct miliónů; a teď jsme se scházeli a radili, jak pana barona zachránit, aby to s ním neprasklo. Museli jsme ho držet nad vodou, aby mohl semhle tamhle zkusit své štěstí, a přitom dávat pozor, aby něco nespískal, po čem by ho zabásli; jednou jsme ho na den ztratili z očí, a už nám zaválel nějaký podvod a my jsme to museli potichu vyrovnat. – Jo, pane, to byly napínavé doby! On byl pan baron zrovna posedlý po kartách, a jen falešně hrát a jen falešně hrát. Nebo se chtěl dát na špionáž, to prý nese báječné peníze. Pořád ho někdo z nás musel hlídat – ale to se musí nechat, pan baron byl ukrutně milý společník; vždycky nás skvěle pohostil a pak řekl, zaplaťte to a napište mi to na účet. Co platno, jakživi jsme toho tolik neužili jako tehdy s panem baronem. A taky jsme si na sebe zvykli a tuze dobře jsme si všichni rozuměli: sami takoví starší, rozšafní, zkušené lidé, kteří by jenom chtěli vidět své peníze, co měli za panem baronem.

A pak nám pan baron zmizel. Prý utekl do Ameriky, do Hollywoodu nebo kam. Copak ten, ten se neztratí a možná že jednou udělá ohromné peníze; kdopak ví, třeba se nám po letech vrátí. Jenže, víte, my věřitelé jsme si na sebe opravdu zvykli; pan baron nám sic ukrutně chyběl a ty peníze taky, ale ještě víc by nám chybělo, kdybychom se přestali jednou týdně scházet. My jsme si vždycky tak pěkně popovídali o těchhle hospodářských věcech, to víte, co je dnes těch trampot a šikán, a taky už není v kšeftě ta solidnost, jako bývala dřív; taky jsme si vyměňovali zkušenosti z různých branží. Kdepak jinde by se našinec dostal k tomu, aby slyšel, jak to vypadá v automobilech nebo v květinářství; ale u nás, v tom našem

spolku, jsou všechny ty branže, jak se říká, jako na jedné lodi. A tak jsme si řekli, vem to nešť, našeho pana barona vzal čert, ale my tuhle jsme se jednou našli a budeme k sobě držet dál, a basta. No, tak my se každého úterka scházíme dál, už po deset let; vždycky si vzpomeneme na našeho pana barona, jak on se, chudák, v té Americe potlouká, a pak mluvíme o těch zlých časech, člověk si aspoň uleví, i o všelijakých nemocech si můžeme pohovořit. Ba, už asi dvanáct z nás je na pravdě boží. Starý pan Pollitzer nám teď bude tuze chybět. Škoda že jste nikdy nepotkal pana barona Biháryho; to vám byl takový šarmantní pán, a vy byste aspoň mohl chodit do našeho spolku.

Almanach Kmene, Jaro 1937

TONDA

Podpovídka

S tím Tondou, to bylo tak. Jednou přišla naše tetička, jako sestra mé ženy, abych jí prý v něčem poradil. Myslím, že to bylo skrz koně. Chtěla koupit do hospodářství koně, a tak povídá, vy, švagře, znáte jako železničář hromadu lidí a i ty handlíře, co jezdí na trhy, tak kdybyste se jako poptal po nějakém šikovném koni. Povídáme sem a tam hlavně o hospodářství, a já koukám, teta má něčeho plnou tašku. To bude hádám husička. Frantíku, budeš mít v neděli k obědu husu, myslím si. Domluvili jsme se s tetou, ale já pořád myslím na tu husu; ta by hádám mohla mít svých osm liber, i nějaké sádlo se vypeče – Copak teta, to je moudrá ženská. A ona pak povídá, tady jsem vám, švagře, za vaši pomoc něco přinesla. A tahá to z tašky. A ono vám to začalo kvičet, až jsem samým lekem vyskočil jako janek. Koukám, živé sele, a ječí to, jako by to na nože bral. Moc pěkné selátko, to se musí nechat. Copak naše teta, to je taková prostá osoba; ono se řekne konduktér, ale taková venkovská ženská v něm vidí ouřad. Konduktér si může na lidi otvírat hubu a posílat je sem a tam, až je jim z toho horko; no zkrátka ouřad. A tak si chudák teta myslela, že se musí kdoví jak ukázat; taky si mě považuje, to je pravda, a naše děti má ráda jako své vlastní – Říkám vám, takovéhle sele přinesla. Tumáte, švagře, to je od naší prasnice.

To víte, když to začalo kvičet, přiběhla hned žena a děti – no, radost veliká. Kluk to chytil za ocásek a nemohl se nabažit toho, jak to vrískalo. Andula to vzala do klína a chovala to jako

dítě; sele se utišilo, začalo spokojeně chrochtat a usnulo, a ta holka vám seděla jako socha, sele zabalené v zástěře, a měla najednou takové vyjevené a svaté oči – Já to ani nemůžu pochopit, kde se v takové malé křivochcalce nabere tolik mateřství. Tak já povídám, nic naplat, děti, musíme vyklidit dřevník a udělat z něho chlívěk pro Toníčka. Já nevím, proč jsem tomu seleti řekl zrovna Toníček; ale to jméno mu už zůstalo, dokud žilo u nás. Jenom, pravda, když to mělo přes deset kilo, začalo se mu říkat Toník, a potom už to byl Tonda. Náš Tonda. To by člověk nevěřil, jak rychle takové čuně roste. Až bude mít svých sedmdesát kil, počítal jsem, bude zabijačka; něco se sní, něco vyškvaří na sádlo a nějaký šrůtek se pěkně vyudí na zimu. Tak jsme to krmili a pěstovali a po celé léto jsme se těšili na tu zabijačku; a Tonda, ten za námi chodil až do sednice a drbat se nechal, já říkám, jenom mluvit. Nikdo ať mně nepovídá, že prase je hloupé zvíře.

A jednou kolem vánoc povídám, ženo, tak už bych mohl zavolat řezníka.

„Proč?“ povídá žena.

„Inu, aby zapíchl Tondu.“

Žena se na mne jen tak překvapeně podívala; a já jsem sám cítil, že to znělo nějak divně. „Aby zabil to prase,“ řekl jsem honem.

„Tondu?“ povídá žena a pořád se tak divně dívala.

„Vždyť jsme ho proto chovali, ne?“ jářku na to.

„Tak jsme mu neměli dávat křesťanské jméno,“ vyjekla žena. „Já bych to ani nemohla vzít do úst. Představ si, jitřnicu z Tondy. Nebo sníst Tondovo ucho. To ode mne nemůžeš chtít. A od dětí taky ne. Člověk by si připadal s odpuštěním jako lidožrout.“

To víte, pane: hloupá ženská. Taky jsem jí to řekl, ani se neptejte jak; ale když jsem o tom sám přemýšlel, tak mně z toho bylo divně. Sakra, zabít Tondu, čtvrtit Tondu a udít Tondu, ono to dobře nejde; já bych to sám nerad jedl. Člověk není takový nelida, no ne? Když to nemá jméno, tak je prase jako prase; ale když je to jednou Tonda, tak už má člověk k němu jiný poměr. Co vám budu říkat: prodal jsem Tondu řezníkovi, a ještě jsem se cítil jako lidokupec. Ani mě ty peníze netěšily.

Tak si myslím, lidi se můžou zabíjet, pokud ten druhý pro ně nemá jméno. Kdyby věděli, že ten, na koho míří flintou, se jmenuje František Novák nebo jak, třeba Franz Huber nebo nějaký Tonda nebo Vasil, myslím, že by jim něco v duši řeklo: Kruci, nestřílej, vždyť je to František Novák! Kdyby se všichni lidé na světě mohli oslovit svým pravým křesťanským jménem, myslím, že by se mezi nimi tuze moc změnilo. Ale dnes si lidi a národy nějak nemohou přijít na jméno. To je ta bída, pane.

ALEXANDR VELIKÝ

Aristotelovi ze Stagyrů,
řediteli lycea v Athénách

Můj veliký a milovaný učiteli, drahý Aristotele!

Dlouho, velmi dlouho jsem vám nepsal; ale jak víte, byl jsem příliš zaměstnán věcmi válečnými, a když jsme táhli Hyrkánií, Drangianou a Gedrosií, když jsme dobývali Baktrie a postupovali za Indus, nebylo pokdy ani chuti sáhnout k peru. Nyní jsem už několik měsíců zpátky v Susách; ale zase bylo nad hlavu starostí s administrativou, s jmenováním úředníků a s likvidováním všelikých pletich a povstání, že jsem se dodnes nedostal k tomu, abych vám něco o sobě napsal. Pravda, víte zhruba z úředních zpráv, co se událo; ale jak má oddanost k vám, tak má důvěra ve váš vliv na vzdělané kruhy helénské mne ponoukají, abych vám opět jednou otevřel své srdce jako svému uctívanému učiteli a duchovnímu vůdci.

Vzpomínám si, jak jsem vám před lety (jak dávno mi to už připadá!) psal pošetilý a nadšený dopis nad hrobem Achilleovým; bylo to na prahu mé perské výpravy a já jsem tehdy přísahal, že mým vzorem pro život bude statečný Péleovec. Snil jsem jen o hrdinství a velikosti; měl jsem už za sebou vítězství nad Thrákií a myslel jsem, že táhnu v čele svých Makedonců a Helénů proti Dariovi jen proto, abychom se ozdobili vavřínem, hodni svých předků, jež opěval božský Homér. Mohu říci, že jsem svému ideálu nezůstal nic dlužen ani u Chaironeie, ani u Granika; ale dnes posuzuji hodně jinak politický význam svých tehdejších akcí. Střízlivá pravda je, že naše Makedonie, jakžtakž spojená s Řeckem, byla tehdy od severu stále ohrožována těmi barbary Thráky; mohli by nás napadnout v nevhodné chvíli, jíž by pak Řekové využili k tomu, aby zrušili své smlouvy a odtrhli se od Makedonie. Prostě bylo nutno pokořit Thrákií, aby Makedonie měla krytý bok v případě řecké zrady. Byla to holá politická nutnost, milý Aristotele; ale tomu váš žák tehdy ještě dost nerozuměl a oddával se snům o achillovských činech.

Dobytím Thrákie se naše situace změnila: ovládali jsme celé západní pobřeží Egejského moře až po Bospor; ale naši vládu nad Egejským mořem ohrožovala námořní moc perská;

zejména stanuvše nad Helespontem a Bosporem, octli jsme se v povážlivé blízkosti mocenské sféry perské. Dříve nebo později musilo mezi námi a Persií dojít k boji o Egejské moře a volnou plavbu pontickými úžinami. Naštěstí jsem udeřil dříve, než se Darius mohl připravit. Myslel jsem, že jdu ve šlépějích Achilleových a budu pro řeckou slávu dobývat nového Iliu; ve skutečnosti, jak vidím dnes, šlo o naprostou nutnost odrazit Persii od Egejského moře; a já ji odrazil, drahý učiteli, tak důkladně, že jsem obsadil celou Bithynii, Frygii a Kapadocii, vyplnil Cilicii a zastavil se až v Tarsu. Malá Asie byla naše. Nejenom stará Egejská louže, ale celý severní břeh moře Středozemního čili, jak my říkáme, Egyptského byl v našem držení.

Řekl byste, můj milý Aristotele, že nyní bylo plně dosaženo hlavního politického a strategického cíle, totiž konečného vyřazení Persie z helénských vod. Avšak dobytím Malé Asie nastala nová situace: naše nové břehy by mohly být ohroženy od jihu, to jest od Fénicie nebo Egypta; odtud by Persie mohla dostávat posily a materiál k dalšímu válčení proti nám. Bylo tedy nevyhnutelné obsadit břehy tyrské a ovládnout Egypt; stali jsme se tím pány celého pomoří, ale zároveň s tím vyrostlo nové nebezpečí: že by se Darius, opřen o svou bohatou Mezopotámii, vrhl do Sýrie, a tím by odtrhl naši egyptskou državu od naší maloasijské základny. Musil jsem tedy zdrtit Daria stůj co stůj; podařilo se mi to u Gaugamel; jak víte, padly nám do klína Babylón i Susa, Persepolis i Pasargady. Tím jsme ovládli Perský záliv; abychom však tuto novou državu ochránili proti možným nájezdům ze severu, bylo nutno vypravit se nahoru, proti Médům a Hyrkánům. Nyní naše území sahalo od Kaspického moře až po Perský záliv, ale zůstávalo otevřeno na východ; i táhl jsem se svými Makedonci do krajů Areie a Drangiany, zpusťil jsem Gedrosii a vybil Arachosii, načež jsem vítězně obsadil Baktrii; a abych toto vojenské vítězství zpečetil stálým svazkem, pojal jsem za choť baktrickou princeznu Roxanu. Byla to prostá politická nutnost; dobyl jsem pro své Makedonce a Řeky tolik východních zemí, že chtěj nechtěj jsem musel získat své barbarské východní poddané i svým vystupováním a nádherou, bez níž si ti ubozí pastevcí nedovedou představit mocného panovníka. Pravda je, že to má stará makedonská garda těžce nesla; zdálo se jí snad, že se její velitel odcizuje svým válečným kamarádům. Bohužel musel jsem dát tehdy popravit svého starého Filotu i Kallisthena; také můj Parmenion přišel o život. Litoval jsem toho velmi; ale nebylo vyhnutí, neměla-li rebelie mých Makedonců ohrozit můj další krok. Chystal jsem totiž v té době vojenskou výpravu do Indie. Abyste věděl, Gedrosie a Arachosie jsou uzavřeny ve vysokých horách jako v hradbách; ale aby byly nedobytnou hradbou, potřebují předpolí, ze kterého lze podniknout výpad nebo ustoupit do hradeb. Tím

strategickým předpolím je Indie až po řeku Indus. Bylo vojensky nutno obsadit toto území a s ním i předmostí na druhém břehu Indu; žádný odpovědný voják nebo politik by nejednal jinak; ale když jsme byli u řeky Hyfasis, počali se moji Makedonci zpěčovat, že už nepůjdou dál pro únavu, nemoce a touhu po vlasti. Musel jsem se vrátit; byla to hrozná cesta pro mé veterány, ale ještě horší pro mne; měl jsem v úmyslu dojít až po záliv Bengálský, abych získal na východě přirozené hranice pro svou Makedonii, a nyní jsem byl nucen načas upustit od tohoto úkolu.

Vrátil jsem se do Sus. Mohl jsem být spokojen, vydobýv pro své Makedonce a Helény takovou říši. Ale abych se už nemusel spoléhat jenom na své vyčerpané lidi, zařadil jsem do své armády třicet tisíc Peršanů; jsou to dobří vojáci a nutně jich potřebuji na ochranu východních hranic. A vidíte, moji staří vojáci jsou tím krajně roztrpčeni. Nedovedou pochopit ani to, že získav pro svůj národ orientální území stokrát tak veliké, jako je naše vlast, stávám se velkým králem Východu; že musím jmenovat své úředníky a rádce z orientálců a obklopit se orientálním dvorem; to všechno jsou samozřejmé politické nutnosti, jež plním v zájmu Veliké Makedonie. Okolnosti vyžadují ode mne dalších a dalších osobních obětí; nesu je bez reptání, neboť myslím na velikost a sílu své milované vlasti. Musím si nechat líbit barbarský přepych své moci a skvělosti; pojal jsem za ženy tři princezny východních království; a nyní, milý Aristotele, jsem se stal dokonce bohem.

Ano, drahý můj učiteli: dal jsem se vyhlásit za boha; moji dobří východní poddaní se mi klaní a přinášejí mi oběti. Je to politická nutnost, mám-li mít náležitou autoritu nad těmi horskými pastýři a honci velbloudů. Jak daleko jsou doby, kdy jste mne učil užívat rozumu a logiky! Avšak sám rozum káže přizpůsobit své prostředky lidskému nerozumu. Na první pohled se leckomu má dráha může zdát fantastická; ale když se teď na ni ohlížím v nočním klidu své božské pracovny, vidím, že jsem nikdy nepodnikal nic, co by nebylo nutně podmíněno mým krokem předchozím.

Hled'te, můj milý Aristotele, bylo by v zájmu klidu a pořádku, v rozumném zájmu politickém, abych byl i ve své západní vlasti uznán za boha. Uvolnilo by mi to ruce zde na východě, kdybych měl jistotu, že moje Makedonie a Hellas přijaly politický princip mé naprosté autority; mohl bych klidně vytrhnout, abych opatřil své řecké vlasti přirozené hranice až na pobřeží čínském. Tím bych na věčné časy zajistil moc a bezpečí své Makedonie. Jak vidíte, je to střízlivý a rozumný plán; už dávno nejsem tím fantastou, který skládal přísahu nad hrobem Achilleovým. Žádám-li vás nyní, abyste jako můj moudrý přítel a vůdce filozoficky připravil a přijatelně pro mé Řeky a Makedonce zdůvodnil mé prohlášení za boha, činím to

jako odpovědný politik a státník; vaší úvaze budiž ponecháno, zda ten úkol chcete splnit jako věc rozumnou, vlasteneckou a politicky nutnou.

Zdraví vás, můj drahý Aristotele,
váš Alexandr.

Lidové noviny 1. 5. 1937

O CESTOVÁNÍ

Podpovídka

On: Poslechni, letos bychom mohli jet na prázdniny na Nový Zéland.

Ona: Proč?

On: Inu, protože... Četlas někdy Děti kapitána Granta? Víš, to je od dětství můj sen, podívat se jednou na Nový Zéland.

Ona: Dobře, miláčku. Pojedeme na Nový Zéland. Ani nevíš, jak se těším.

On (studuje námořní linky, mapy Nového Zélandu atd.): Hm. – Hm. – To je pitomé spojení! – A tady, koukám, není ani silnice. – To se musí asi dělat po lodi. – Hm. – Snad tam přece nějaké spojení bude...

Ona: Poslechni... Slyšíš?

On: Co?

Ona: Nemohli bychom letos jet na Island?

On: Proč?

Ona: Každý letos jede na Island.

On: Právě proto my pojedeme na Nový Zéland.

Ona: Ale já bych tak chtěla jet na Island! Tam to musí být ohromné!

On: A to mně říkáš teprve teď, když mám hotové plány na Nový Zéland?

Ona: Dobře, miláčku, pojedeme tedy na Nový Zéland, když chceš. A už o tom nebudeme dál mluvit, vid'?

On (studuje námořní linky, mapy Islandu, literaturu o Islandu, islandské ságy atd.): Hm. – Hm. – Kruci, tady je špatné spojení! To se asi musí jet na koni. – A tady, koukám, není přes ty hory ani pěšina. To je hloupé. – Hm. – A jak se tam člověk dostane? Asi po rybářském člunu.

Ona: Poslechni, a do Holandska bychom nemohli jet?

On: Proč?

Ona: V Katwijku je prý báječné koupání. Říkala mně Emča, že tam loni byla. – A ohromně lacino prý tam je.

On: Ale vždyť chtělas jet na Island!

Ona: Já? Ani mě nenapadlo! Tam přece není žádné koupání!

On (studuje mapy Holandska, prospekty hotelů atd.): Hm. – Ale draho je tam! A co, když už budeme v Holandsku, kdybychom si zaskočili do holandských kolonií, takhle na Surinam nebo na Jávu! – Poslyš!

Ona: Co?

On: Když už budeme v Holandsku, nechtěla by ses podívat na Jávu?

Ona: Je tam koupání?

On: Je, báječné koupání. A plují tam takové krásné bílé lodi.

Ona: Tak výtečně, pojedeme na Jávu! Zrovna mám nové bílé prací šaty s červeným páskem. – Ani nevíš, jak se těším na Jávu!

Ona: My letos jedeme na Jávu.

Přítel: Proč?

Ona: Koupat se. Prý je tam ohromné koupání.

Přítel: Kdo vám to říkal?

Ona: Každý. Prý je tam nádherná voda.

Přítel: To je, ale v ní plno žraloků. Já bych tam nejel. Jáva je otrava.

Ona: Tak kam byste se jel koupat?

Přítel: Já vám řeknu: když se koupat, tak v Alpách v Mortalasee. Lago di Mortala, víte? Tam jsem se vám jednou vykoupal – no, rozkoš!

Ona: A dá se odtamtud jet do Holandska, do Katwijku?

Přítel: To jistě dá.

Ona: Poslechni (atd.).

On (studuje mapy Alp, alpskou botaniku, prospekty hotelů, horolezectví atd.)

(Po prázdninách.)

Přítel: Tak kde jste letos byli?

Ona: No přece v Dubrovniku!

On: Skvělé koupání tam bylo.

Přítel: A když jste byli v Dubrovniku, byli jste se podívat v Trogiru? Ne? Tak to jste nic neviděli. A na Visu jste taky nebyli? Tak vám řeknu, že jste tam jeli zbytečně. Já bych vám řekl, kam jet!

Ona: Vidiš, já jsem ti to říkala! Měli jsme jet na ten Island. V Dubrovniku byl už kdekdo, to není žádná cesta...

Lidové noviny 6. 6. 1937

AŽ BUDOU SOUDIT DIPLOMATI

Předseda soudu: Pánové, dnes budeme bohužel nuceni zabývat se případem velmi vážným. Snažil jsem se však jeho projednání odsunout, ale je tu tlak veřejného mínění, které je právem pobouřeno... (Listuje.) Žaloba totiž zjišťuje, že byla za bílého dne spáchána na ulici loupežná vražda. Před očima svědků byl přepaden pokojný chodec... Ostatně z výpovědí svědků seznáte sami bližší podrobnosti...

Předseda soudu: Vy jste vdova po zavražděném?

Vdova: Ano.

Předseda: Soudní dvůr vám vyslovuje svou hlubokou soustrast. Paní svědkyně, vy jste byla při... oné nešťastné příhodě? Můžete nám říci, jak se udála?

Vdova: Ano. (Ukazuje.) Tenhle vrah to udělal!

Pán s bradavicí na nose: Ohražuji se proti tomu, abych byl veřejně inzultován!

Předseda: Paní svědkyně, nesmíte na nikoho ukazovat. Tedy vy tvrdíte, že vraždu spáchal někdo blíže neoznačený?

Pán s bradavicí na nose (sáhne po klobouku): Pánové, nemohl bych tu dál sedět, kdyby tu ještě jednou padlo slovo vražda. Byl to jen akt oprávněné sebeobrany.

Předseda soudu: Souhlasím s touto šťastnou formulací. Tedy váš muž, paní svědkyně, šel pokojně po ulici –

Pán s bradavicí na nose: Pardon, omyl. Nešel pokojně. Opovážlivě nesl nějaké peníze do spořitelny – a tvářil se urážlivě.

Předseda soudu: Jak urážlivě?

Pán s bradavicí na nose: Dával najevo, že se nebojí. Zdá se, že byl dokonce ozbrojen.

Vdova: To není pravda! Nebyl ozbrojen!

Předseda soudu: To byla ovšem veliká neopatrnost, milá paní. Kdyby byl ozbrojen, mohl nám ušetřit dnešní trapné rozhodování. Mohlo se předejít... tomu neblahému incidentu.

(Vzdychne rezignovaně.) Prosím dalšího svědka. – Pane svědku, vy jste byl při tom –

Svědka: Ano. Já byl při tom, když jeden pán s bradavicí na nose přepadl na ulici toho nebožtíka...

Pán s bradavicí na nose: A kdo byl ten pán? Nechcete ho snad jmenovat?

Svědék: Ne. Raději ne.

Pán s bradavicí na nose: Proto. Já bych to taky nikomu neradil.

Předseda soudu: Bude opravdu lépe, nebudou-li páni svědkové nikoho příliš přesně označovat. Tím se soudnímu dvoru velmi usnadní věcný a spravedlivý rozsudek. Prosím dalšího svědka.

Předseda soudu: ...pánové, výslechem všech svědků můžeme vzít za prokázáno, že jistá osoba... blíže neoznačená... za tím účelem, aby převedla ve své vlastnictví jakousi náprsní tobolku, užila na ulici střelné zbraně,... což mělo za následek zánik jednoho lidského života. Vzhledem k tomu,... že se podobné politováníhodné případy v poslední době opakují stále častěji, rozhodl se vysoký soudní dvůr k přísnému rozsudku. Ve jménu lidských práv! Aniž bychom se chtěli kohokoliv dotknout, ohlašujeme slavnostně,... že při příštím podobném incidentu bychom považovali za nutné se s politováním sejít znovu... a znovu, nikoho nejmenujíce, označit podobné případy za nežádoucí... a odporující platnému řádu. To je vše.

Pán s bradavicí na nose: Tento rozsudek je ovšem nepřijatelný a přímo urážlivý. Ohražuji se zásadně proti všem rozsudkům, které by chtěly jménem lidských práv rozhodovat, co je žádoucí a co ne. A příště bych už, pánové, nepřišel. Na to já nemám kdy.

Předseda soudu: To je nám hrozně líto, pane. Neradi bychom přišli o vaši vzácnou součinnost při hájení lidských práv... a pořádku. Soudní dvůr vás ujišťuje o své obzvláštní úctě...

Přisedící: Tak se mi zdá, pane kolego, že bychom sem tak vážné případy, jako je loupežná vražda, neměli raději tahat.

Lidové noviny 17. 10. 1937

TYTO DOBY

Mír

My válku nechceme. Proti slabším stačí trestná výprava.

Žádná válka

Důkaz, že opravdu nechceme válku: bojujeme bez vypovězení války.

Mezinárodní smlouvy

...ano, zajisté; ale s kým válčíme, to je naše vnitřní věc.

Zpráva

Dosadili jsme do útoku dvě nové divize s tanky a letadly. Nepřítel prchá za těžkých ztrát. Mír trvá.

Nóta

Na důkaz naší mírumilovnosti projevujeme ochotu k tomu, aby se nám nepřítel vzdal na milost a nemilost.

Protest

Žalujeme civilizovanému světu, že náš barbarský nepřítel, místo aby přijal naše podmínky, nechává dál od našich letců pobíjet své ženy a děti.

Zpráva

Naše letectvo bombardovalo s pronikavým úspěchem nepřátelské síly. Byl zabit jeden voják, sedmdesát žen a sto dětí.

Důkaz

Na důkaz našeho úsilí, abychom se dohodli se sousedním státem, zahájili jsme bombardování jeho otevřených měst.

Zpráva

Nepřítel se pokusil zákeřně střílet na naše letadla, pokojně svrhující pumy na jeho město.

Dobrá vůle

Jsme ochotni předložit náš konflikt mezinárodní konferenci, ovšem s podmínkou, že bude dáno za pravdu nám.

Pokrok civilizace

Střílí se účinněji, ale teď už se tomu aspoň neříká válka.

Dva tygři a džungle

Sešli jsme se v zájmu míru. Dohodli jsme se, že budeme lovit společně.

Zásada

Dokud moudřejší ustoupí, dotud se chytřejší pere.

Vlk a koza

Dohodneme se na hospodářské základně: já nebudu žrát tvou trávu, a ty mně za to budeš dodávat po dobrém své vlastní maso.

Liška

Nevěřte slepičím kdákům. Když se nažeru, vždycky je v kurníku mír.

Gangster

Pane, kdybyste se bránil, byl bych nucen to považovat za nepřívětivé jednání.

Vlk

Nažral jsem se. Zas jednou zvítězila vyšší morálka!

Lupič

Útočil na mne, zatímco já jsem jenom hájil svůj zájem o jeho portmonku.

Soud

Tři sta zatčených? A k čemu se mají přiznat?

Čtyřicet pět popravených

Podle vlastního doznání se pokoušeli poškodit sluneční dráhu.

Smrt

Tak vida, takovýhle mír taky není špatný!

Lidové noviny 21. 11. 1937

SMRT ARCHIMÉDOVA

Ona totiž ta historie s Archimédem nebyla docela tak, jak sepíše; je sice pravda, že byl zabit, když Římané dobyli Syrakus, ale není správné, že do jeho domu vnikl římský voják, aby plenil, a že Archimédes, ponořený do rýsování nějaké geometrické konstrukce, na něho mrzutě zavrčel: „Neruš mi mé kruhy!“ Předně Archimédes nebyl žádný roztržitý profesor, který neví, co se kolem něho děje; naopak byl od nатуry pravý voják, který vymýšlel pro Syrakusy válečné stroje na obranu města; za druhé pak ten římský voják nebyl žádný opilý kořistník, nýbrž vzdělaný a ctižádostivý štábní setník Lucius, který věděl, s kým má tu čest, a nepřišel plenit, nýbrž vzdal na prahu vojenský salut a řekl: „Buď zdrav, Archiméde.“

Archimédes zvedl oči od voskové deštičky, na které opravdu něco rýsoval, a řekl: „Co je?“

„Archiméde,“ děl Lucius, „my víme, že bez tvých válečných strojů by se tyhle Syrakusy nebyly udržely ani měsíc; takhle jsme s nimi měli dvě léta co dělat. Nemysli si, my vojáci to dovedeme ocenit. Skvělé stroje. Gratuluju.“

Archimédes mávl rukou. „Prosím tě, na tom přece nic není. Obyčejné vrhací mechanismy – nu, taková hračka. Vědecky to nemá valného významu.“

„Ale vojensky ano,“ mínil Lucius. „Poslyš, Archiméde, já jsem ti přišel říci, abys pracoval s námi.“

„S kým?“

„S námi Římany. Musíš přece vidět, že Kartágo je v úpadku. Nač jim ještě pomáhat! Teď zatočíme s Kartágem, to budeš koukat. Měli byste jít raději s námi, vy všichni.“

„Proč?“ bručel Archimédes. „My Syrakusané jsme náhodou Řekové. Proč bychom měli jít s vámi?“

„Protože žijete na Sicílii, a my Sicílii potřebujeme.“

„A proč ji potřebujete?“

„Protože chceme ovládnout Středozevní moře.“

„Aha,” děl Archimédes a pohlížel zamyšleně na svou deštičku. „A k čemu to chcete?”

„Kdo je pánem Středozemního moře,” řekl Lucius, „je pánem světa. To přece je jasné.”

„Copak musíte být pány světa?”

„Ano. Poslání Říma je, aby se stal pánem světa. A říkám ti, že jím bude.”

„Možná,” řekl Archimédes a smazával něco na voskové tabulce. „Ale já bych vám to neradil, Lucie. Poslyš, být pánem světa – to vám dá jednou ukrutné hájení. Škoda té práce, co s tím budete mít.”

„To je jedno; ale budeme veliká říše.”

„Veliká říše,” mumlal Archimédes. „Když nakreslím malý kruh nebo velký kruh, je to pořád jenom kruh. Zas tady jsou hranice – nikdy nebudete bez hranic, Lucie. Myslíš, že velký kruh je dokonalejší než malý kruh? Myslíš, že jsi větší geometr, když nakreslíš větší kruh?”

„Vy Řekové si pořád hrajete s argumenty,” namítl setník Lucius. „To my dokazujeme svou pravdu jinak.”

„Čím?”

„Činem. Například jsme dobyli vašich Syrakus. Ergo nám Syrakusy náležejí. Je to jasný důkaz?”

„Je,” řekl Archimédes a škrabal se s pisátkem ve vlasech. „Ano, dobyli jste Syrakus; jenže to už nejsou a nebudou ty Syrakusy jako dosud. Bylo to velké a slavné město, člověče; teď už nikdy nebude veliké. Škoda Syrakus!”

„Zato Řím bude veliký. Řím musí být nejsilnější v celém okruhu zemském.”

„Proč?”

„Aby se udržel. Čím jsme silnější, tím víc máme nepřátel. Proto musíme být nejsilnější.”

„Co se týče síly,” mumlal Archimédes. „Já jsem tak trochu fyzik, Lucie, a něco ti řeknu. Síla se váže.”

„Co to znamená?”

„To je takový zákon, Lucie. Síla, která působí, se tím váže. Čím budete silnější, tím více svých sil na to spotřebujete; a jednou přijde chvíle –”

„Co jsi chtěl říci?”

„Ale nic. Já nejsem prorok, člověče; jsem jenom fyzik. Síla se váže. Víc nevím.”

„Poslyš, Archiméde, nechtěl bys pracovat s námi? Nemáš ponětí, jaké ohromné možnosti by se ti otevřely v Římě. Stavěl bys ty nejsilnější válečné stroje na světě –”

„Musíš odpustit, Lucie; jsem starý člověk a ještě bych chtěl vypracovat jednu nebo dvě ze svých myšlenek. – Jak vidíš, zrovna si tady něco rýsuju.”

„Archiméde, neláká tě dobývat s námi vlády nad světem? – Proč mlčíš?“

„Promiň,“ brumlal Archimédes nad svou deštičkou. „Co jsi řekl?“

„Že člověk jako ty by mohl dobývat světovlády.“

„Hm, světovláda,“ děl Archimédes zahloubaně. „Nesmíš se zlobit, ale já tady mám něco důležitějšího. Víš, něco trvalého. Něco, co tu opravdu zůstane.“

„Co to je?“

„Pozor, nesmaž mi mé kruhy! To je způsob, jak se dá vypočítat plocha kruhové výseče.“

Později byla vydána zpráva, že učený Archimédes přišel o život náhodou.

Lidové noviny 17. 4. 1938

GLORIE

Podpovídka

Pan Knotek se probudil ve svém mládeneckém loži ve tři čtvrti na sedm. To mohu ještě čtvrt hodiny ležet, pomyslí si spokojeně; a vtom se mu vynořila vzpomínka na včerejší den. Bylo to děsné; mnoho-li včera chybělo, aby byl skočil do Vltavy! Ale dřív by byl napsal panu prokuristovi Polickému dopis, to by si pan Polický nedal za rámeček. Ne, pane Polický, do smrti byste neměl pokoj za to, že jste tak ublížil člověku. Tady u toho stolku seděl pan Knotek do noci nad nepopsaným listem papíru, ochromen tou křivdou a hanbou, která se mu stala v bance. Takového idiota jsme tu ještě neměli, křičel pan Polický; vy jeden Knotku, já už se postarám, aby vás přeložili jinam, ale co tam s takovým prezentem budou dělat, to vědí bozi; vy jste, člověče, ta nejneschopnější síla za posledních tisíc let, a takové věci. To bylo prosím před ostatními úředníky a slečnami. Pan Knotek při tom stál rudý a zničený, zatímco pan Polický řval a hodil mu pod nohy ten nešťastný výpis účtu; byl tak ohromen, že se ani nemohl bránit. Abyste věděl, pane Polický, mohl říci, ten účet jsem nedělal já, ale kolega Šembera; jděte si otvírat hubu na pana kolegu Šemberu, pane Polický, a mně dejte pokoj; já už jsem v bance sedmnáct let, pane Polický, a ještě se mi nestala žádná větší chyba. Ale než se pan

Knotek dostal k slovu, práskl už pan Polický dveřmi a v kanceláři nastalo trapné ticho; kolega Šembera se sklonil nad své papíry, aby mu nebylo vidět do tváře, a pan Knotek jako bez ducha vzal svůj klobouk a odešel z kanceláře. Už se sem nevrátím, cítil ustrnule, to je konec. To je konec. Celé odpoledne bloudil po ulicích; zapomněl obědvat a bez večeře se plížil domů jako zloděj, aby napsal ten poslední dopis; pak bude konec, ale pan Polický bude mít do smrti na svědomí život člověka.

Pan Knotek mrkal zamyšleně na stůl, u kterého včera seděl do noci. Co vlastně chtěl psát? Teď si živou mocí nemohl vzpomenout ani na jedno z těch důstojných a hořkých slov, kterými chtěl zatížit svědomí pana Polického. Pravda, bylo mu pak u toho stolku tak bledně a chladno, že se z lítosti nad sebou rozplakal; potom se mu udělalo slabo hladem a smutkem, i vlezl do postele a usnul jako zabitý. Měl bych ten dopis napsat teď, přemýšlel pan Knotek v posteli, ale bylo mu jaksi teple a blaze; ještě chvíli počkám, řekl si, a pak to napíšu; taková věc se musí klidně uvážit.

Pan Knotek se přikryl až po bradu. Co vlastně mám napsat? Inu, především to, že ten účet dělal kolega Šembera. Ale to přece nejde, zhrozil se pan Knotek. On ten Šembera je sice vrták, ale tři děti má a ženu, která mu nějak marodí; teprve šest neděl je tomu, co dostal v bance místo, – holenku, ten by od nás letěl! Nedá se nic dělat, vy jeden Šembero, řekl by pan Polický, ale takové síly my v bance nevedeme. – Leda bych jenom napsal, že jsem já ten účet nedělal, přemítal pan Knotek; ale pak bude pan Polický třeba vyšetřovat, kdo to teda tak popletl, a ten Šembera přijde stejně z místa. To já bych na sebe nerad bral, uvažoval lítostivě pan Knotek. Toho Šemberu musím nějak vynechat. Napíšu jenom panu Polickému, že mi ukřivdil a že mě má na svědomí –

Pan Knotek se posadil na posteli. Někdo by měl na toho Šemberu dát pozor. Copak, já bych mu řekl: Koukejte, kolego, to se musí takhle; víte co, já vám vždycky raději pomohu – Jenže já už tam nebudu, to je ta chyba; a ten trulant Šembera ztratí místo, jen to fikne. To je hloupá situace, hloubal pan Knotek objímaje svá kolena; vlastně bych tam měl zůstat – A odpustit panu Polickému, že byl na mne tak hrubý, ne? – Ano, odpustit panu Polickému, že mi tak ublížil. A proč ne? On pan Polický je prud'as, ale on to tak, člověče, nemyslí; za chvíli už neví, proč se vztekal. Přísný, to on je, ale pořádek ve svém oddělení má, to se mu musí nechat. Pan Knotek shledával s podivem, že se už vlastně necítí tak hluboce uražen; bylo mu nějak vyrovnaně a téměř příjemně. Já to teda panu Polickému odpustím, šeptal si, a ukážu tomu Šemberovi, jak to má dělat –

Čtvrt na osm. Pan Knotek vyskočil z postele a vrhl se k umyvadlu. Už není pokdy se oholit, jen hodit na sebe šaty a běžet. Pan Knotek běží ze schodů, je mu nesmírně lehce a jaře, asi proto, že to tak v sobě urovnal; běží s kloboukem v ruce a je mu radostí do zpěvu. Teď si dá v kavárně svou kávu, mrkne do novin a půjde do banky jakoby nic –

Pan Knotek si sáhl na hlavu. Cože se na něho lidé tak dívají? Snad má něco na klobouku. Ne, klobouk má přece v ruce. Po ulici jede taxík; najednou se šofér ohlíží na pana Knotka a stočí vůz tak, že div nevjede na chodník. Pan Knotek vrtí hlavou jednak káravě, jednak na znamení, že taxíku nepotřebuje. Zdá se mu, že se lidé zastavují a ohlížejí se po něm; i hmatá chvatně, má-li zapnuté všechny knoflíky a nezapomněl-li si vzít kravatu. Ne, chválabohu, všechno je v pořádku; a pan Knotek s jasnou myslí vstupuje do své kavárny.

Pikolík na něho vytřeštil oči.

„Kávu a noviny,” kázal pan Knotek a uvelebil se u svého stolu. Číšník mu nese kávu a dívá se užasle kousek nad hladkou pleš pana Knotka. Ve dveřích ke kuchyni se objevuje několik hlav a zírají vyjeveně na pana Knotka.

Pan Knotek se znepokojil. „Co máte?”

Číšník rozpačitě zakašlal. „Račte mít něco na hlavě, pane.”

Pan Knotek si znovu sáhl na hlavu; nic, byla suchá a hladká jako vždycky. „Co mám na hlavě?” vyhrkl.

„Vypadá to jako šajn,” vykoktal číšník váhavě. „Já na to pořád koukám –”

Pan Knotek se zamračil; patrně si dělají blázný z jeho lysinky. „Hleďte si svého,” řekl ostře a pustil se do své kávy. Pro jistotu se nenápadně rozhlédl a objevil svůj obraz v zrcadle; spatřil svou solidní pleš a kolem ní něco jako zlatý kruh – Pan Knotek prudce vstal a šel blíž k zrcadlu. Zlatý kruh šel s ním. Pan Knotek po něm sáhl oběma rukama, ale nenahmatal nic, jeho ruce procházely tím světelným kruhem – byl docela nehmotný a slabounce, jemně na prstech hřál.

„Od čeho to račte mít?” ptal se číšník se soucitným zájmem.

„Já nevím,” děl bezradně pan Knotek, a náhle se zděsil. S tímhle přece nemůže jít do banky! Co by tomu řekl pan Polický! Pane Knotku, řekl by, to si nechte doma, takovéhle věci; ale v bance vám to trpět nemůžeme. Co mám dělat, myslil si s hrůzou pan Knotek, sundat to nejde a pod klobouk se to taky nedá schovat; jen kdybych aspoň doběhl domů – „Prosím vás,” řekl honem, „nemáte tady nějaký deštník? Já bych si to schoval pod deštník.”

Člověk, který za slunného rána běží po ulici pod rozevřeným deštníkem, je zajisté poněkud nápadný, ale přece ne tak, jako kdyby kráčel s glorií kolem hlavy. Pan Knotek doběhl domů

bez zvláštní příhody; teprve na schodech sousedova služka, když ho potkala, zděšením vykřikla a upustila tašku s nákupy; ona na tmavých schodech taková svatozář svítí zvlášť jasně. Doma se pan Knotek zamkl a běžel k zrcadlu. Ano, měl to kolem hlavy, větší než činely, se světelností asi čtyřiceti svíček; nedalo se to uhasit, ani když na to pustil vodu z kohoutku. Jinak to nepřekáželo v pohybu a v ničem. Čím se mám omluvit v bance, myslil si pan Knotek zoufale; musím se hodit marod, takhle tam přece nemohu – I rozběhl se k domovnici a volal na ni štěrbinou dveří: „Prosím vás, zatelefonujte do banky, že dnes nemohu přijít, že jsem vážně nemocen.“ Naštěstí ho nikdo na schodech nepotkal. Doma se znovu zamkl a pokusil se něco číst; ale každých pár minut vstal a šel k zrcadlu. Zlatý kruh kolem hlavy mu svítil pokojně a jasně.

Po poledni začal mít hrozný hlad; ale nemůže přece s tímhle jít do hospody na oběd! Už ani nevydržel číst; seděl bez hnutí a říkal si: To je konec. Takhle už nikdy nemohu mezi lidí. Měl jsem se raději včera utopit.

Někdo zazvonil.

„Kdo je?“ vyhrkl pan Knotek.

„Doktor Vaňásek. Posílají mne z banky. Můžete mi otevřít?“

Pan Knotek si oddychl nesmírnou úlevou. Lékař mu snad pomůže; a doktor Vaňásek je takový starý moudrý praktik –

„Tak co máme?“ hlaholil starý doktor ve dveřích, „co nás bolí?“

„Podívejte se, pane doktore,“ vydechl pan Knotek, „co se mi udělalo.“

„Kde?“

„Tady, kolem hlavy.“

„A jejej,“ podivil se doktor a začal to zkoumat. „To jsem blázen,“ bručel. „Člověče zlatá, kde jste to vzal?“

„Co to je?“ ptal se pan Knotek úzkostlivě.

„Vypadá to jako gloriola,“ děl starý doktor tak vážně, jako kdyby říkal variola. „To jsem jaktěživ, kamaráde, neviděl. Počkejte, podívám se vám ještě na patelární reflexy – Hm, i zorničky reagují normálně. A co vaši rodiče, přáteli, byli zdraví? Ano? Žádná náboženská exaltovanost nebo tak něco? Nic? A takhle vidiny a takové věci jste nemíval?“ Doktor Vaňásek si slavnostně narovnal brejličky. „Poslouchejte, to je zvláštní případ. Já bych vás s tím poslal na nervovou kliniku, aby to zkoumali vědecky. Ono se dnes píše o všelijakých elektrických proudech v mozku – Čertví, asi to bude nějaké elektrické záření. Je to tu silně cítit ozónem. Člověče, z vás bude slavný vědecký případ!“

„Prosím vás, to ne,“ vyhrkl pan Knotek zděšeně. „To by u nás v bance moc neradi viděli, aby se o mně psalo v novinách – Prosím vás, pane doktore, nemohl byste mi od toho nějak pomoci?“

Doktor Vaňásek se zamyslel. „To je těžká věc, holenu. Já vám předepíšu brom, ale – nu, já nevím. Poslouchejte, já jako doktor nevěřím v tyhle nadpřirozené úkazy. Je to jistě jen něco nervového, ale – poslyšte, pane Knotek, neprovedl jste náhodou něco, abych tak řekl, svatého?“

„Jak to svatého?“ divil se pan Knotek.

„Inu, něco neobvyklého. Nějaký ctnostný skutek nebo tak.“

„Já o ničem takovém nevím, pane doktore,“ zajíkal se pan Knotek. „Leda to, že jsem celý den nejedl.“

„Snad vás to po jídle přejde,“ bručel starý doktor. „Já v bance ohlásím, že máte chřipku – Poslyšte, já bych na vašem místě zkusil trochu se rouhat.“

„Rouhat se?“

„Ano. Nebo vůbec nějak hřešit. Škodit vám to nemůže a za zkoušku to stojí. Třeba se vám to pak ztratí samo. Nu, já se na vás přijdu zítra podívat.“

Pan Knotek zůstal sám a zkoušel rouhat se, stoje před zrcadlem. Ale asi měl na rouhání příliš málo fantazie nebo co; prostě světelný kruh kolem jeho hlavy se ani nezachvěl. Pana Knotka už nic rouhavého nenapadlo, i vyplázl na svůj obraz v zrcadle jazyk a zničeně si sedl. Měl hlad a byl vysílen, že by skoro plakal. Mně už nic nepomůže, myslil si zdrceně. A to všecko mám z toho, že jsem odpustil tomu psu Polickému. Jako by mi stál za to: ras na lidi je to a kariérista, že mu rovno není. To se ví, na slečinky v bance si hubu neotevře. To bych rád věděl, pane Polický, proč si tu zrzavou typistku tak často voláte na diktát. Ne že bych si chtěl něco myslet, pane Polický; ale takový starý dědek jako vy toho nemá zapotřebí. To přijde jednomu draho, pane Polický; taková mladá holka, to jde do peněz. Potom si takový prokurista nebo ředitel zašpekuluje na burze, a banka přijde ke škodě. Tak to chodí, pane Polický, a na to se má našinec koukat? Měl by někdo upozornit správní radu, aby si dala na pana prokuristu pozor. A na tu zrzavou typku taky. Jen se jí zeptejte, kde bere peníze na ty své šminky a hedvábné punčochy – Copak se to patří, takové punčochy do banky? Nosím já hedvábné punčochy? To se ví, taková holka chodí do banky jen proto, aby ulovila nějakého ředitele; pak si to tam šminkuje hubu, místo aby si to hledělo své práce. Všechny jsou stejné, myslil si pohoršeně pan Knotek; kdybych já byl prokuristou, to bych s tím, pane, jinak zatočil.

Nebo ten Šembera, přemítal pan Knotek. Dostal se k nám z protekce, a neumí ani sečíst dvě a dvě. Tobě já budu pomáhat, to víš! Takový pápěra, ale děti musí mít. Já si ženu a děti nemohu dovolit, holenku; kam bych přišel se svým platem! Takové lehkomyšlné lidi by vůbec neměla banka brát do služeb. A že ti stůně žena, pane Šembero, – však ono se ví proč. To se ví, musela si nechat pomoci; z toho by byl kriminál, pane kolego, kdyby to někdo píchl. Nene, podruhé už tě krýt nebudu, až zas něco popleteš; ať se každý stará o sebe, a dost. Banka není na to, aby někomu pomáhala. Ještě by mně mohli říci, pane Knotek, víte, co je vaše povinnost? Upozornit na každou chybu, a ne ji zastírat. To by vám mohlo pokazit postup, pane Knotek; hleďte si svého a nekoukejte vpravo ani vlevo. Kdo to chce někam přivést, nesmí se oddávat falešnému soucitu. Má nějaký soucit pan prokurista Polický nebo pan ředitel? Tak vidíte, pane Knotek!

Pan Knotek zíval hladem a slabostí. Bože, kdybych aspoň mohl ven! Pln lítosti sám nad sebou vstal a šel se podívat do zrcadla. Viděl tam jen obyčejnou rozmrzelou lidskou tvář a kolem ní nic, docela nic. Nebylo ani památky po nějaké záři. Pan Knotek se div nedotýkal zrcadla nosem, ale neobjevil nic, jen prořídle vlasy a něco vrásek kolem očí; místo zlatého kruhu bylo vidět jenom šero a osiřelost nevlídného pokoje.

Pan Knotek si oddychl s nekonečnou úlevou. Tak zítra ráno už zase může jít do banky.

Lidové noviny 24. 4. 1938

MUŽ, KTERÝ DOVEDL LÍTAT

Podpovídka

Pan Tomšík šel tou cestou pod vinohradskou nemocnicí; byla to jeho zdravotní procházka, neboť pan Tomšík si potrpěl na zdraví a byl vůbec náruživý sportovec jakožto horlivý divák na ligových zápasech. Šel bystře a lehce v jarním soumraku, potkáváje tu a tam leda párek milenců nebo někoho ze Strašnic. Měl bych si koupit krokomeř, myslel si, abych věděl, kolik kroků za den udělám. A najednou si vzpomněl, že se mu už po tři noci zdál stejný sen: že jde po ulici, ale má v cestě ženskou s dětským kočárkem; i odrazí se jen tak lehce levou nohou, a v tom okamžiku se vznáší asi tři metry vysoko, přeletí ženskou s kočárkem a plavně se snáší k zemi. Nijak se tomu ve snu nepodivil; připadalo mu to docela samozřejmé a nesmírně

příjemné, jen se mu zdálo drobet směšné, že to dosud nikdo nezkusil. Vždyť je to tak snadné: stačí jen trochu zamávat nohama, jako když se jede na kole, a pan Tomšík se opět vznáší do výše, pluje ve výši prvního patra a lehce se snáší k zemi. Stačí odrazit se nohou, a zas letí bez námahy jako na kolovadlech; ani se nemusí dotknout země, udělá takhle nohama a letí dál. Pan Tomšík se ve snu musí nahlas smát, že nikdo na ten trik dosud nepřišel. Jen se lehce odstrčit nohou od země, a už se může létat. Vždyť je to snazší a přirozenější než chodit, uvědomuje si pan Tomšík ve snu; to musím zítra zkusit, až budu vzhůru.

Tři noci po sobě se mu zdál ten sen, vzpomíná si pan Tomšík. Příjemný sen je to; člověku je při tom tak lehko – Inu, bylo by krásné, kdyby se takhle beze všeho dalo létat; jenom se trochu odrazit nohou – Pan Tomšík se ohlédl. Nikdo za ním nešel. Pan Tomšík se jen tak pro špás trochu rozběhl a odrazil se levou nohou, jako aby přeskočil blátivou kaluž. V tom okamžiku se vznesl asi do výše tří metrů a letěl, letěl plochým obloukem nad zemí. Vůbec se tomu nepodivil; bylo to opravdu přirozené, jenom to slastně vzrušovalo jako jízda na kolotoči. Pan Tomšík by málem křičel chlapeckou radostí; ale to už se asi po třiceti metrech letu blížil k zemi a viděl, že tam je bláto; i zamával trochu nohama jako ve snu, a opravdu hned vyletěl výš a snesl se na zem lehce a bez nárazu o nějakých patnáct metrů dál, za zády člověka, který šel melancholicky do Strašnic. Člověk se podezřívavě ohlížel; zřejmě se mu nelíbilo, že má za sebou někoho, jehož kroky předtím neslyšel. Pan Tomšík ho předběhl pokud možno nenápadně; měl skoro strach, aby se nějakým energičtějším krokem příliš neodrazil od země a nezačal zase létat.

To musím pořádně vyzkoušet, řekl si pan Tomšík a vracel se toutéž osamělou cestou domů; ale jako z udělání potkával samé milence a železničáře. I zabočil stranou na pusté místo, kde se od let skládá vyvážka; byla už tma, ale pan Tomšík se bál, že by to zítra třeba už zapomněl. Odrazil se tentokrát váhavěji, i vznesl se jen něco přes metr a dopadl na zem trochu tvrdě. Zkusil to podruhé, pomáhaje si přitom rukama, jako by plaval; nyní letěl dobrých osmdesát metrů, dokonce v polokruhu, a dosedl na zem lehce jako vážka. Chtěl to zkusit potřetí, a tu na něho dopadl kužel světla a drsný hlas se ho ptal: „Co to tady děláme?“ Byla to policejní patrola.

Pan Tomšík se hrozně zarazil a koktal, že tady něco trénuje. „Tak koukejte, abyste mazal trénovat někam jinam,” huboval strážník, „ale tady ne.” Pan Tomšík sice nepochopil, proč by mohl trénovat jinde, ale tady ne; ale jelikož byl člověk loajální, přál strážníkovi dobrou noc a honem odcházel, pln strachu, aby se z ničeho nic nevznesl; třeba by to bylo policii podezřelé. Teprve pod státním zdravotním ústavem zase vyskočil do vzduchu, lehce se přenesl přes

drátěný plot a pomáhaje si rukama letěl nad ústavní zahradou až na druhou stranu, do Korunní třídy, kde se snesl těsně před služkou, nesoucí ve džbánu pivo. Služka vykřikla a dala se na útěk. Pan Tomšík odhadl tento let na nějakých dvě stě metrů; připadalo mu to pro začátek skvělé.

V následujících dnech pilně trénoval let, ovšem jen v noci a na osamělých místech, zejména v okolí židovského hřbitova tamhle za Olšany. Zkoušel různé způsoby, například vznos s rozběhem nebo kolmé stoupání z místa; dosáhl hravě, jenom mávaje nohama, výšky přes sto metrů, ale víc si netroufal. Dále si osvojoval různé druhy sestupu, jako je plavné přistání nebo zpomalený kolmý pád, což záviselo na práci rukou; učil se také ovládat rychlost a měnit ve vzduchu směr, letět proti větru, letět se závažím, stoupat a klesat podle potřeby a podobné věci. Bylo to naprosto snadné; pan Tomšík čím dál tím více žasl, že na to lidé dosud nepřišli; asi to nikdo před ním nezkusil, prostě se odrazit nohou a letět. Jednou už vydržel ve vzduchu celých sedmnáct minut, ale pak se zapletl do nějakých telefonních drátů a raději sestoupil. Jedné noci zkusil létat v Ruské třídě; letěl ve výši asi čtyř metrů, když pod sebou spatřil dva strážníky; i zabočil honem nad zahrady vil, zatímco do noci pronikavě hvízdaly policejní píšťalky. Vrátil se na to místo za chvíli pěšky a viděl, jak šest strážníků s elektrickými lampičkami prohledávají zahrady, prý po zloději, kterého viděli přelézat plot.

Nyní teprve si pan Tomšík uvědomil, že mu to létání poskytuje nebývalé možnosti, ale nic kloudného ho nenapadlo. Jednou v noci ho svedlo otevřené okno ve třetím patře na náměstí Jiřího z Lobkovic; pan Tomšík se lehkým odrazem vznesl nahoru, sedl si na okno a nevěděl co dál. Slyšel uvnitř někoho hlasitě a tvrdě spát; vlezl tedy do pokoje, ale protože nemínil krást, zůstal stát s oním poněkud stísněným a trapným pocitem, který v nás vzbuzuje každý cizí byt. Pan Tomšík si vzdychl a lezl zase na okno; ale aby po sobě nechal znamení a cosi jako doklad svého sportovního výkonu, vylovil z kapsy kus papíru a napsal na něj tužkou: „Byl jsem tady!! Mstitel X.” Ten papír položil na spáčův noční stolek a tiše se snesl z třetího patra. Teprve doma shledal, že ten papír byla obálka s jeho adresou, ale neměl už odvahy se pro ni vrátit. Hrozně se po několik dní bál, že to bude policie vyšetřovat; ale kupodivu nestalo se nic.

Po nějakém čase pocítil pan Tomšík, že už to neunese, aby pěstoval létání jako svou tajnou a osamělou zábavu; jenže nevěděl jak na to, aby svůj objev odevzdal veřejnosti. Vždyť je to

tak snadné; stačí odrazit se nohou a drobet pomáhat rukama, a už se může létat jako pták. Třeba z toho bude nový sport; nebo řekněme se může ulehčit ulicím, když se bude chodit ve vzduchu. A nebudou se muset stavět lifty. Vůbec může to mít ohromný význam; pan Tomšík sice přesně nevěděl jaký, ale to už se vyvine samo sebou. Každý veliký objev vypadá nejdřív jako marná hračka.

Pan Tomšík měl v domě souseda, takový tlustý mladý člověk, pan Vojta se jmenoval; a ten byl něčím u novin. Ano, byl redaktorem sportovní rubriky nebo čeho. Tak k tomu panu Vojtovi si pan Tomšík jednoho dne zašel a po různých okolcích vyhrkl s tím, že by mu mohl ukázat něco zajímavého. Dělal s tím ukrutné tajnosti, takže pan Vojta si myslel „těbůh“ nebo tak něco. Nicméně dal si říci a kolem deváté večer šel s panem Tomšíkem k židovskému hřbitovu.

„Tak koukejte se, pane redaktore,“ řekl pan Tomšík, odrazil se nohou od země a vznesl se do výše asi pěti metrů. Tam prováděl různé evoluce, sestupoval k zemi, znovu stoupal máchaje rukama, ba dokonce zůstal ve vzduchu stát bez pohnutí po dobrých osm vteřin. Pan Vojta ukrutně zvažněl a začal zjišťovat, jak to pan Tomšík dělá. Pan Tomšík mu to trpělivě ukazoval: jenom se odrazit nohou, a už to jde; ne, není v tom nic spiritistického; ne, není k tomu třeba žádné vyšší síly, ani síly vůle, ani svalové námahy; stačí jen vyskočit a letět. „Jen to zkuste sám, pane redaktore,“ naléhal, ale pan Vojta kroutil hlavou. To prý na to musí být nějaký zvláštní trik, mínil zamyšleně. Však já na to přijdu, mínil. Ať prý to pan Tomšík zatím nikomu neukazuje.

Příště musel pan Tomšík létat před panem Vojtou s pětakilovými činkami v ruce; šlo to hůř a dosáhl jen tří metrů výše, ale pan Vojta byl spokojen. Po třetím lítání pan Vojta řekl: „Tak poslouchejte, pane Tomšíku, já vás nechci děsit, ale tohle je moc vážná věc. Takové lítání vlastní silou by mohlo mít velký význam. Například pro obranu státu, rozumíte? To se musí vzít odborně do rukou. Víte co, pane Tomšíku, vy to musíte předvést odborníkům. To já už obstarám.“

Tak se tedy stalo, že jednoho dne stál pan Tomšík v trenýrkách před skupinou čtyř pánů na dvoře státního ústavu pro tělovýchovu. Hrozně se styděl za svou nahotu, měl trému a třásl se chladem, ale pan Vojta nepovolil; bez trenýrek prý nic, aby bylo vidět, jak se to dělá. Jeden z těch pánů, ten silný a plešatý, byl sám univerzitní profesor tělovýchovy; vypadal naprosto

odmítavě; bylo mu vidět na nose, že z hlediska vědy považuje celou věc za nesmysl. Díval se netrpělivě na hodinky a bručel.

„Tak, pane Tomšíku,” řekl rozechvěle pan Vojta, „ukážte nám to nejdřív s rozběhem.”

Pan Tomšík se polekaně rozběhl dvěma kroky.

„Počkejte,” zarazil ho odborník. „Máte naprosto špatný start. Musíte přenést těžiště těla na levou nohu, rozumíte? Ještě jednou!”

Pan Tomšík se vrátil a pokusil se přenést těžiště těla na levou nohu.

„A ruce, pane,” poučoval ho odborník. „Vy nevíte, co s rukama. Musíte držet paže tak, aby vám uvolňovaly hrudník. A prve jste při rozběhu zatajil dech. To nesmíte. Musíte volně a zhluboka dýchat. Tak ještě jednou!”

Pan Tomšík byl zmaten; teď opravdu nevěděl, co s rukama a jak dýchat; přešlapoval nejistě a hledal, kde má těžiště těla.

„Tak teď,” křikl pan Vojta.

Pan Tomšík se rozpačitě zaklátil a vyběhl; právě se chtěl odrazit k letu, když odborník řekl: „Špatně! Počkejte ještě!”

Pan Tomšík se chtěl zastavit, ale už nemohl; chabě se odrazil levou nohou a vzlétl asi na metr výšky; ale protože chtěl vyhovět, srazil svůj let k zemi a zůstal stát.

„Docela špatně,” křičel odborník. „Musíte klesnout do dřepu! Musíte dopadnout na špičky a pérovat podřepem! A ruce vám mají letět kupředu, rozumíte? Vaše ruce přece přejímají faktor setrvačnosti, pane; to je přirozený pohyb. Počkejte,” řekl odborník, „já vám ukázu, jak se skáče. Dívejte se dobře, jak to dělám já.” Načež shodil kabát a postavil se k startu. „Všimněte si, pane: těžiště spočívá na levé noze; noha je nakrčena a tělo vykloněno dopředu; lokty držím vzad, aby se rozšířil hrudník. Udělejte to po mně!”

Pan Tomšík to udělal po něm; jakživ se necítil tak nepohodlně zkroucen.

„Musíte to cvičit,” děl odborník. „A teď se dívejte! Levou nohou se vymrštím vpřed —” Odborník se vymrští vpřed, běžel šest kroků, odrazil se a skočil, opisuje pažemi krásný kruh; načež elegantně dopadl do dřepu s rukama předpaženými. „Tak se to dělá,” řekl a povytáhl si kalhoty. „Udělejte to přesně po mně.”

Pan Tomšík se tázavě a nešťastně podíval na pana Vojtu. Musí to opravdu být?

„Tak ještě jednou,” řekl pan Vojta a pan Tomšík se zkroutil podle předpisu. „Teď!”

Pan Tomšík si spletl nohy; vyběhl levou napřed, ale to je snad jedno; jen když mu udělám ten dřep a předpažím ruce, myslel si v běhu úzkostlivě. Málem by zapomněl skočit; honem se

odrazil – jenom ten dřep udělat, blesklo mu hlavou. Vyskočil asi do výše půl metru a dopadl na zem po půldruhém metru. Potom honem přiklekl do dřepu a předpažil ruce.

„Ale, pane Tomšíku,” křičel pan Vojta, „vy jste neletěl! Prosím vás, ještě jednou!”

Pan Tomšík se rozběhl ještě jednou. Skočil jen metr čtyřicet, ale dopadl do dřepu a předpažil ruce. Byl zalit potem a cítil srdce až v ústech. Bože, ať mi už dají pokoj, myslel si zdrceně.

Toho dne skočil ještě dvakrát; pak toho museli nechat.

Od toho dne pan Tomšík už neuměl létat.

Lidové noviny 1. 5. 1938

O POTOPĚ SVĚTA

Podpovídka

Nevím, pamatujete-li se na poslední potopu světa, – asi ne, protože takové věci, jako je zasloužený trest, lidé tuze rádi zapomínají; ale nevádí, já vám to připomenu. Prostě to bylo asi tak, že se Hospodin rozhněval na lidskou prostopášnost, stranictví a jiné hříchy a rozhodl se, že už se na to nemůže dál dívat. I seslal déšť, který trval čtyřicet dní a čtyřicet nocí; státní ústav meteorologický sice tvrdil, že to je příliv vlhkého vzduchu od oceánu, způsobený rozsáhlou tlakovou níží nad pevninou, ale když už Vltava vystoupila až k Muzeu, začali lidé říkat, že to není samo od sebe a že to zaručeně bude konec světa. A taky byl. Část lidí hledala záchranu v kostelích, jiní udělali run na banky a vybírali honem své peníze (nač jim při konci světa byly platny, to bůh sud'), a jiní konečně hýřili a vůbec žili nad své poměry jako předtím; však se jich spousta utopila zrovna v barech. Ti rozumní lidé ovšem říkali, že by se proti té potopě světa mělo něco dělat, například stavět hráze, a houfně se dobrovolně hlásili do práce; ale plány na ty hráze zůstaly ležet v ministerstvu veřejných prací a nejsou asi vyřízeny dodnes. Nakonec se do toho lidé pustili sami a začali stavět hráze, kde koho napadlo; ale jaképak hráze, když voda zaplavila i Barrandov, Pankrác, Bohdalec a Střešovice a stoupala

pořád výš. V jiných městech, státech a zemědělích to nebylo o nic lepší; prostě byl to zas jednou konec světa, jak stojí v knize psáno. A nikdo si ani nemohl postavit archu, protože, to dá rozum, Podskalí bylo zatopeno nejdřív, a lidé na Vinohradech nebo v Dejvicích nedovedou sroubit ani vor, natož archu; to už je takový suchozemský lid. Nedalo se nic dělat. Konec světa je konec světa.

V té době žil jeden starší pán, jmenoval se Kirchner nebo Bezdíček nebo tak nějak; a ten se jako penzista pustil do archeologie a pořád někde pátral po předhistorických památkách. Jednou taky kopal tamhle u Hloubětína a našel jakési hliněné střepy, porýpané něčím jako kazy nebo vrypy; bylo toho asi dvacet kousků. Pak ten pan Kirchner (nebo Bezdíček) si vzal do hlavy, že ty značky jsou pravěké runy, a umínil si, že je rozluští. Při tom luštění mu vyšlo slovo Sámo a několik jiných divných slov; tehdy se nějak radostí pomátl a sepsal knihu O Sámových zlomcích, ve které dokazoval, že ty jeho střepy pocházejí z rozbité popelnice velkého vůdce Sáma, vítěze nad Avary, a že na nich je runami napsán Sámův životopis v dávno vyhynulém jazyce pravěkých keltických Bójů. To se rozumí, že učení archeologové přijali tuto domněnku s výsměchem a označili ty runy za nepodařený čárkový ornament. Od té doby pojal pan Bezdíček (nebo Kirchner) smrtelnou zášť k učeným archeologům a dokazoval spoustou brožur, že jsou ignoranti a že jeho střepy jsou skutečně zbytky Sámovy popelnice. Vrhł se také na studium keltických jazyků a tvrdil, že slova, která na těch střepích rozluštil, mají keltické kořeny. Ale to víte, přesvědčujte učence o něčem, nač sami nepřišli! Prostě věda nevzala důkazy pana Kirchnera (nebo Bezdíčka) na vědomí; a ten pan Bezdíček se tím cítil osobně uražen a vedl dál svůj rozhořčený boj proti archeologům. Nic jiného pro něho na světě neexistovalo než jeho runové nápisy a jeho zápas o očistu naší archeologie. A zrovna v té době se přivalila ta potopa světa.

Pan Bezdíček (nebo Kirchner) žil na Vinohradech blízko vodárny; bylo mu jedno, že venku leje jako z konve, protože seděl u svého psacího stolu a psal zuřivou polemiku proti nějakému profesoru Ondrejčkovi, nebo jak se jmenoval ten odborník na keltské hroby. Psal tedy a nestaral se o nic; a když mu jeho posluhovačka řekla, že z toho asi bude konec světa, bručel jenom, aby mu s tím dala pokoj a že nemá na takové hlouposti pokdy; co prý mu je po nějakém konci světa? Já tomu Ondrejčkovi ukážu, řekl; tentokrát ho roztrhnu jako slanečka. Ty jeho hroby z Ouholic, řekl, nejsou žádné keltské hroby, ale obyčejné germánské mohyly; a takový idiot by mne chtěl poučovat o Sámových zlomcích! – A pak vyhodil tu posluhovačku, že prý nemá kdy na její řeči, a psal dál.

Pak zase na něho přiběhl jeden soused, že prý všichni obyvatelé domu se usnesli stavět hráz tamhle dole u Kravína proti té živelní pohromě; a aby pan Kirchner šel taky stavět hráz. Jaképak hráze, pane, řekl pan Bezdíček; co mně je po vašich hrázích, pane. Já to tady nandávám tomu tupci, tomu lživědci Ondrejčkovi, že už se z toho jakživ nesebere. Já ho musím znemožnit; je to v zájmu archeologie, pane. Takový ignorant nám nesmí prznit vyhynulé národy, křičel pan Kirchner (nebo Bezdíček). Mne vaše potopa nezajímá, pane; prosím, abyste mne s ní neobtěžoval. A sedl si a psal dál. To už voda sahala po pás pomníku Svatopluka Čecha.

Do třetice přišla za tím panem Kirchnerem jeho sestřenice z Flory; ona byla z nějaké sekty, co se scházela u jednoho kameníka na Olšanech a tam pěstovala společné modlení, zázraky a proroctví. Ta sestřenice oznámila panu Bezdíčkovi, že nastává konec světa a vzkříšení spravedlivých, jak je ohlášeno v apokalypse; a že by on, pan Bezdíček, měl jít mezi ně a čekat za pění vítězných hymen na triumf spravedlivých. Pěkní spravedliví, prohlásil pan Bezdíček; modlit se, to ano, ale bojovat proti lživědě, jakou provozuje ten Ondrejček, to ne. A dejte mně už jednou pokoj s tím vaším koncem světa. Ať je pro mne za mne deset konců světa; jen když natrhnu toho Ondrejčka s jeho keltskými hroby. – A pak se zamknul, aby ho nikdo nerušil z práce.

Potom tedy voda stoupala výš, až zatopila celý svět; lidstvo vyhynulo; patrně si to zasloužilo.

Když vody znovu opadly a sahaly už jenom po Vinohradské náměstí, objevil se na ulici, pokryté nánosem bahna, ten pan Kirchner nebo Bezdíček; byl suchý jako trn a nesl pod paždí rukopis své polemiky proti profesoru Ondrejčkovi; a hrozně se zlobil, že nemůže najít žádného tiskaře, který by mu tu brožuru vytiskl.

Když pak se po letech začalo znovu lidstvo rozmáhat, divili se noví lidé, jak ten pan Kirchner nebo Bezdíček přežil potopu světa; ale když se ho na to přímo zeptali, vyvalil údivem oči a řekl: „Jakou potopu? Já o žádné nevím. Já jsem tehdy potíral toho nevědomce Ondrejčka. – Představte si, že ten ignorant se vyslovil proti mým runovým nápisům!”

Mezi námi řečeno, na přežití pana Bezdíčka nebylo nic zvláštního. My přece dávno víme, že lidské hněvy a fanatismy přežijí všechny pohromy a potopy; ba ani sám konec světa se jich netkne.

Lidové noviny 5. 6. 1938

ÚTRŽKY

Neříkejte tomu nenávist. Nazvete to poznání.

Smlouvy jsou k tomu, aby je plnili slabší.

Dík úsilí státníků byla zachována světová nejistota.

...v zájmu míru zakročili se vší energií proti napadenému.

Pro věc míru není žádná cizí oběť dost velká.

Jsou velké a malé mocnosti. Jsou také velké a malé bezmocnosti.

Lokalizovat konflikt: ponechat oběť jejímu osudu. Likvidovat konflikt: podrazit jí nohy.

Není to tak zlé: neprodali nás, vydali nás zadarmo.

...My aspoň víme, co jsme ztratili.

Je to přece jen pokrok světa: místo násilí válečného násilí bez války.

Neúspěch: neužít příležitosti. Úspěch: zneužít příležitosti.

Starý zákon má pravdu: někdy padají hradby pouhým křikem. Ale pouhým křikem se nedá postavit nic.

Je to bída, budít tolik sympatií!

Ne, nám nezaroste srdce sádlem.

Třeba nešťastní, ale jen nebýt malí!

Aspoň to ať je nám ušetřeno: být zklamáni sami sebou.

I na spáleništi si někdo ohřívá svou polévku.

Tak vida, jsou takoví, kdo by už chtěli sami vydat víc než území.

Znovu budovat stát... to ještě stojí za život.

Jenom ten opravdu věří, kdo pracuje dopředu.

Noví lidé jsou jen ti, kdo stačí na nové úkoly.

Lidové noviny 16. 10. 1938

ANONYM

Podpovídka

Tak si představte, řekl pan Diviš, co se mi tuhle stalo. Já totiž dostávám už po léta takové, ehm, anonymní dopisy. Jsou asi – podle písma, papíru a tak – od tří nebo čtyř lidí; dva píší na stroji a dva ručně; z těch dvou jeden má hrozně bídný pravopis a vůbec dělá docela suterénní dojem, kdežto druhý píše přímo krasopisně, takovým kresleným, pečlivým rukopisem – ukrutnou práci mu to musí dát. Proč si ti čtyři vybrali zrovna mne, to vám ani nepovím; do politiky se nepletu, ledaže píšu do novin články o potřebách a úkolech našeho mlékařství a sýrařství; to víte, když je člověk jednou v něčem drobet odborník, tak mu to nedá a musí s tou svou troškou burcovat náš národ, jakož i informovat naši uvědomělou veřejnost a podobně. Nikdy jsem si taky nemyslel, že by návrhy na zvelebení našich sýráren mohly urážet něčí city; ale člověk nikdy neví. Jeden z mých stálých anonymů je podle všeho řezník nebo uzenář bojující za zájmy svého stavu; po každém mém článku mi pošle na stroji psaný dopis, ve kterém mi vytýká, že chci svým sýrem zasmradit naši uvědomělou veřejnost a podlomit síly našeho národa. Druhý anonym, píšící na staré remingtonce, mi obyčejně oznamuje, že jsem, jak je veřejně známo, za své idiotské články placen miliónovými honoráři od jistých zájemců, že jsem si už z těch jidášských peněz koupil tři velkostatky a chci jenom balamutit náš lid, aby za své krvavé groše chlatal mé sbírané a tyfózní, vodou pančované mléko. Z ručních anonymů ten suterénní píše takové ohavné věci o mé ženě; nu, to ani nebudu povídat, ale... to vám je přišerné, co někdy je v lidech za zlobu a mrzkost. Asi nějaká lepší panička, která se s námi zná a diktuje ty dopisy své služce nebo pradleně. Konečně ten krasopisný anonym mě hrozivě oslovuje „Pane!” a žádá kategoricky, abych už dal pokoj se svým mlékem; národ prý má jiné starosti a po zásluze naloží s těmi, kdo schválně odvracejí jeho pozornost do hmotářského kalu a rozvracejí jeho idealismus. Vy mezi prvními budete viset na lucerně, ohlašuje mi můj krásný anonym, až náš lid prohlédne to předivo klamů a hanebných pletich, do kterého jej zaplétají zrádci a zaprodanci vám podobní a s vámi spolčení, a tak dále. Na tom tak dalece nezáleží; to víte, anonymní dopisy jsou většinou psány na jedno brdo, jako by byly opisovány z nějakého speciálního Tajemníka lásky nebo Vzorného korespondenta. Mne spíš zajímalo, kdo to píše; myslel jsem, asi nějaký přítelíček, který tímto pracným způsobem vylévá své osobní city a chce se mi za něco mstít – zač, na to jsem nemohl přijít; ale pravděpodobně to bude někdo, koho znám nebo s kým jsem byl někdy nějak ve styku. Já totiž

hrozně nerad píšu dopisy; proto si myslím, že normální člověk musí mít moc silnou pohnutku, aby si sedl k papíru a napsal někomu psaní.

To šlo po léta; zvláštní je, že v těch posledních vzrušených dobách těm dopisům nápadně přibylo na počtu i na vehemenci. Ten bojovný řezník či kdo mi začal tykat a napsal mi, ty prase vypasené, na tebe už mám nabroušený nůž, a takové věci. Ten s remingtonkou se začal podpisovat Očistná liga a radil mi, abych se rozloučil se svými velkostatky – to víte, já mám, co se půdy týče, jenom truhlík s pelargóniemi za oknem –, neboť pracující lid prý už vynesl rozsudek nad takovými parazity, jako jsem já. Ty negramotné dopisy o mé ženě byly ještě o poznání surovější; a ten krasopisný anonym mě činil osobně odpovědným za všechno, co se stalo, a končil slovy: „Prchněte za hranice, vy ničemo, dokud není pozdě! Tentokrát se podpisují: Furor.” To se rozumí, bylo tam toho napsáno víc, ale asi v tomhle energickém stylu. Já myslím, že rozčilené doby zvyšují v lidech psavost a potřebu nějak se projevat; jenom jsem se tím víc divil tomu, jak může takový celkem nudný patron, jako jsem já, někoho tak vášnivě zajímat; asi za tím musí být něco hrozně osobního... třeba jsem někoho urazil nebo někomu stojím v cestě – mnoho-li pak člověk ví i o svých známých! Jenom, víte, je drobet trapné, že se pak člověk dívá na každého, komu podává ruku, s trochou nejistoty: Kamaráde, nejsi to nakonec ty?

Tak onehdy kvečeru jsem šel hodinku courat po ulicích; všechno jsem vypustil z hlavy a jenom se díval, jak lidé žijí celkem jako kdykoliv jindy v dobách, které nebyly historické. Ani nevím, jak se ta ulice jmenuje – taková tichá, tamhle někde u Grébovky. Předě mnou pokulhával pomenší člověk v peleríně – měl asi hromskou rýmu, podle toho, jak kašlal, chrchlal a pořád lovil po kapsách smrkáč. Při tom lovení mu vypadla z kapsy obálka; ale nevěděl to a šel dál. Zvedl jsem ji a kouknu na ni, stojí-li za to, abych s ní toho človíčka honil. Byla na ní má adresa. A byla psána tím pečlivě kresleným rukopisem mého čtvrtého anonyma.

Tak já přidám do kroku a volám: „Hej, pane, není tohle váš dopis?”

Člověk v peleríně se zastavil a hmatá si po kapsách. „Ukažte?” řekl. „Jo, to je můj dopis. Mockrát děkuju, pane. Děkuju uctivě.”

Já vám zůstal stát, jako by do mne hrom uhodil. Víte, já mám paměť pro tváře, ale toho člověka jsem jakživ neviděl. Takový vám to byl titěrka, příšerně špinavý límec, dole roztřepané kalhoty, místo kravaty křivý uzel, no bída; ohryzek mu skáče po krku, slzavé oči, na tváři tuková boule, a ještě ke všemu má jednu nohu nějakou špatnou –

„Děkuju uctivě, pane,” řekl s dojemnou zdvořilostí a starosvětsky hluboko smekl. „Velice laskav.” Ještě jednou zamával kloboukem a belhal se s jakousi zvláštní důstojností dál.

Já vám řeknu, zůstal jsem tam stát a koukal jsem za ním s otevřenou hubou. Tak tohle je můj anonym! Někdo, koho jsem v životě nepotkal a komu jsem nikdy nic neudělal. A ten člověk mi píše a ještě to posílá potrubní poštou! Prokristapána, jak já k tomu přijdu – a jak k tomu přijde on? Já myslel, bůhví jaký tajný nepřítel, a zatím – Vždyť to toho chudáka ještě stojí peníze! Chtěl jsem se za ním rozběhnout a uhodit na něho, kdo je, ale nějak jsem nemohl; otočil jsem se na patě a loudal jsem se zpátky. Víte, mně ho bylo najednou strašně líto. Myslel jsem si, když ho to těší – Ale aspoň to porto kdyby trouba neplatil! Měl jsem mu říci, člověče, můžete mi to posílat nevyplaceně; dá vám to tolik kreslení, a ještě si dělat takovou škodu.

Ráno nato jsem ten dopis dostal potrubní poštou, ještě umazaný od toho, jak spadl na mokrý chodník. Byly tam hrozné věci: postavit mě ke zdi, pověsit na akát a já nevím co ještě. Jenže mně z toho bylo jen smutno. Víte, takový je to ubožák, ten člověk: jak se ten chudera musí žrát, jen si to představte, jaký to musí být zlý a divný život...

Lidové noviny 6. 11. 1938

INTERVIEW

Podpovídka

Interview, děl dirigent Pilát, krče rameny. Se vám divím, člověče, že tomu věříte. Já mám taky své zkušenosti s interviewy a řeknu vám, když už naprosto musím dát někomu interview, tak to potom raději ani nečtu. Marně bych se zlobil. Vlastně by se člověk mohl někdy uřehtat tomu, co se o sobě v takovém interviewu dočte, ale přitom ho dožírá, že to ten novinář tak ledabyly a pokrouceně udělal. Každá lajdácká práce vás dožírá, když do ní vidíte, ne? Někdy až žasnu, proč ten žurnalista tak ukrutně popletl a pokřivil všechno, co jsem mu řekl; jako by zrovna naschvál psal všechno jinak nebo naruby – ale proč, to mi nejde na rozum. Kdybych byl politik nebo podobně významná osoba, tak dobrá; pak v tom je politika, a ti lidé třeba mají zvláštní zájem vložit někomu do huby, co jakživ neřekl, nebo si vůbec celý rozhovor vymyslet; to se stává. Ale já – jak se říká: já nic, já muzikant; proti mně nikdo nic nemá, leda

u nás doma; a přece se mi ještě nestalo, aby v mém interviewu bylo aspoň zpoloviny napsáno, co jsem opravdu řekl.

Tak abyste věděl, jak se to dělá. Třeba mám dirigovat větší koncert v Liverpoolu nebo v Paříži – to víte, když diriguje maestro Pilát, tak už sama koncertní agentura s tím dělá nějaký fofr. Ještě si v hotelu ani ruce neumeju a už mi vrátňý telefonuje, že se mnou chce mluvit nějaký pán. Prý v důležité věci. Těbůh, řeknu si, noviny! To víte, noviny se o vás zajímají jenom první den; druhého dne už nejste novinka, a chcete-li, aby se o vás ještě zmínily, musíte se přinejmenším nechat přejet automobilem. Nu co, nechám toho pána chvíli čekat – to jaksi patří k věci; a pak tedy, prosím, co si přejete? Mladý pán se představí, drahý maestro, ty a ty noviny by o vás chtěly přinést několik slov –

„Co, interview?“ povídám. „Já zásadně nedávám žádné interviewy.“

„Nene,“ brání se mladý pán. „Jen pár slov, docela nenucená rozmluva...“

Rezignovaně se poddám. „Nu tak, pane, spust'te!“

Mladý pán vytáhne bloček a ťuká si tužkou na zuby. Na první pohled je vidět, že o mně vůbec nic neví, že ho muzika nebaví a že nemá ponětí, o čem se mnou mluvit. Chvíli se na mne nejistě dívá a pak spustí: „Kdybyste mi, maestro, něco řekl sám o sobě.“

To mě obyčejně dožere. „Já o sobě nic nevím,“ řeknu mu. „Ale můžete se mnou mluvit o muzice, je-li vám libo.“

Mladý pán vděčně kývne hlavou a horlivě si to zapíše. „Kdy jste začal hrát, mistře?“ ptá se potom.

„Jako malý kluk,“ říkám. „Na piano.“

Mladý pán horlivě píše. „Kde jste se narodil?“

„V Maršově.“

„Kde to je?“

„V Čechách.“

„Kde prosím?“

„V Čechách. V Krkonoších.“

„Jak prosím?“

„Krkonoše. Riesengebirge,“ vysvětluju mu. „Monts Géants. Giant Mountains.“

„Aha,“ povídá mladík a překotně píše. „Můžete mi něco říct o svém dětství? Například... čím byl váš otec?“

„Učitelem. Hrál v kostele na varhany. To byly mé první hudební dojmy,“ povídám, abych se dostal k muzice. „Víte, takový starý český kantor, muzikant od přírody – u nás to je

rodinná tradice.” A tak dále. Mladý pán píše a kývá spokojeně hlavou. To je to pravé, co jeho list potřebuje. Bravo, maestro!

Konečně ho dostanu ven a oddychnu si. Tak to by bylo odbyto. Víte, já rád bloumám po cizích městech; nikdo tam člověka nezná... Řeknu vám, někdy, když diriguju, bych nejraději praštil taktovkou; taková mne najednou popadne hrůza a ošklivost z toho, že se na mne lidé dívají. V kom není aspoň kousek komediantství, neměl by vůbec vystupovat na veřejnost. Ale to už je jiná kapitola.

Tak ráno dostanu ty noviny. Tučný titulek „Rozhovor s maestro Pilátem”. Dobrá. „Maestro Pilát přijal našeho zpravodaje v přepychovém apartamentu hotelu X.” Počkat, vždyť jsem s tím mládencem mluvil v hotelové hale! „Tím výrazněji kontrastovala s nádherným, přímo změkčilým prostředím obrovitá, drsná postava s mohutnou hřívou a něčím nespoutaným v celém zjevu.” Já měřím stěží metr sedmdesát, a co se týče té hřívy, – nu, nechme toho. „Přijal nás s neobyčejnou, přímo překypující srdečností –” A jejej, myslím si.

„Projel si prošedivělou hřívou prsty a jeho snědá tvář se zachmuřila. Můj původ, řekl, je zastřen tajemstvím; nemohu o sobě mnoho říct. Jen tolik vím, že jsem se narodil v Uhrách, nedaleko Varšavy, v lůně divokých a obrovitých hor. Nad místem mého zrození hučely lesy a burácely vodopády jako varhany v chrámu. To byl první hudební dojem mého života. Prozradím vám, že mým otcem byl starý cikán. Žil životem v přírodě jako sta a sta našich předků. Naše rodinná tradice je pytláctví, svoboda a divoká hra na housle a cimbál. Podnes rád zmizím načas v táboře svých krajanů a hraji u ohně na houslích písně svého dětství –”

Co vám budu říkat: rozběhl jsem se s těmi novinami do redakce a hledám šéfa. Myslím, že jsem tam tak trochu bouchal do stolu či co, ale ten pán si nakonec sundal brejle a řekl s údivem: „Ale pane, my přece píšeme pro noviny! My musíme podat fakta zajímavě, nemyslíte? Já nechápu, proč vás to vůbec rozčiluje...”

Dnes už by mě to nerozčililo; člověk si zvykne... A pak, myslím si, to asi jinak nejde; žiješ svůj život, ale obraz, který o tobě mají druzí lidé, je už hodně jiný; jakpak teprve, když ten tvůj obraz prochází veřejností! Už vám neřeknu, byl-li ten interview v Liverpoolu nebo Rotterdamu nebo kde; ale jsem přesvědčen, když jsem tam v koncertním sále vystoupil za dirigentský pult, že celé publikum ve mně opravdu vidělo obrovitého, nespoutaného divocha s vlající hřívou, který křepčí s houslemi v rukou nad cikánským ohněm – Měl jsem tam totiž tehdy obrovský, fantastický úspěch, člověče. Tak ani nevím, jestli ten novinářský mládenec vlastně neměl jakousi pravdu... víte, aspoň to, co je pravda pro lid a pro veřejnost.

Lidové noviny 13. 11. 1938

DESET CENTAVOS

Podpovídka

Kdepak, to nebylo u nás; u nás přece žádné noviny tak nepíší a taky veřejné mínění, lid, ulice, nebo jak se tomu říká, neobrací u nás tak snadno na čtyráku. To bylo v Lisaboně při jednom z tamních politických převratů; padl jeden režim a vlády se chopil jiný, jak se konečně přihází také v jiných zemích. Senhor Manoel Varga se o to příliš nestaral, protože politika nebyla jeho pole; jenom se mírně mrzel a vzdychal nad neklidem, který se zase zmocňuje lidských myslí a odvrací je od věcí podle jeho mínění užitečnějších i ušlechtilějších. Don Manoel totiž miloval klid a svou práci; byl předsedou Spolku pro lidové vzdělání a věřil skálopevně, že osvěta otvírá národu brány k blahobytu a svobodě, že v práci a vědění je naše spasení a podobně. Toho rána právě vyřizoval korespondenci týkající se populárně hvězdářského kursu v Monsarás a přednášky o hygieně kojenců v městečku Monra, když se jeho hospodyně vrátila z nákupů koulejíc očima a nápadně zrudlá.

„Tak tady to máte, pane,” prohlásila a hodila na stůl pomačkaný večerník. „A já jdu odtud pryč, pane! Já jsem slušná ženská, a na takovém místě sloužit nebudu!”

„Copak, copak,” podivil se pan Varga a vyhlédl přes brejle na ty noviny. Na okamžik ustrnul; hned na první straně objevil tučný titul: „Ruce pryč, senhor Manoel Varga!!!” Senhor Varga nevěřil svým očím. „Kde jste to vzala, ženská?” vyhrkl.

Prý u řezníka. Řezník jí to ukazoval a všichni lidé prý o tom mluví. A všichni říkají, že se to tak nemůže nechat a že takový bídný zrádce a pes, jako je don Varga, nesmí dál bydlet v jejich ulici.

„Kteří všichni?” ptal se nechápavě pan Varga.

Všichni prý: paničky, služky, řezník i pekař – „A já tu nebudu,” zavyla vzteklým pláčem. „Však to sem lidé přijdou vypálit – a pravdu mají! Tady to stojí v novinách, co kdo dělá a co za tím je... To má člověk za to, že někomu věrně slouží!”

„Prosím vás, nechte mě teď,” řekl don Manoel sklíčeně. „A chcete-li jít, já vás nebudu zdržovat.”

Teď teprve si mohl přečíst, co v těch novinách stálo. „Ruce pryč, senhor Manoel Varga!” Třeba to je jiný Varga, napadlo ho na chvíli úlevně a četl dál. Ne, bylo to přece jen o něm. „Lid už zúctuje s vaší ‚lidovými’ činností, pane Vargo, již jste po léta otravoval duši našeho národa! Lid nestojí o vaši prohnitou, cizáckou vzdělanost, která v něm rozsévá jenom

mravní zkázu, slabošství a vnitřní rozvrat; a nepřipustí, abyste ještě dále pod záminkou užitečných vědomostí šířil své podvrtné názory mezi mládeží a prostým lidem –”

Pan Manoel Varga upustil noviny a zesmutněl. Jaksí nemohl pochopit, co podvrtného je na populární astronomii nebo hygieně kojenců, a ani se o to nepokoušel. Prostě věřil ve vzdělanost a měl rád lid; to bylo to celé. Tolik lidí chodilo na ty přednášky, a tady teď píšou, že lid o ně nestojí a že je s odporem odmítá. Pan Varga potřásl hlavou a snažil se číst dál. „Nezakročí-li úřady proti vašemu řádění, udělá si náš probuzený lid pořádek sám; a potom se střežte, pane Manoeli Vargo!”

Senhor Manoel Varga pečlivě složil a uhladil ty noviny. Tak to je konec, řekl si. Nešlo mu sice na rozum, co se tak najednou ve světě a v lidech změnilo a proč to, co bylo včera dobré, je dnes obratem ruky škodlivé a podvrtné; ale ještě méně dovedl pochopit, kde se zčistajasna vzalo tolik nenávisti mezi lidmi. Bože na nebi, tolik nenávisti! Starý don Manoel zavrtěl hlavou a díval se oknem ven, na předměstí Sao Joao. Bylo líbezné a milé jako vždycky; je slyšet veselý křik dětí a štěkot psíka – pan Varga si sundal brýle a pomalu je čistil. Tolik nenávisti, panebože! co se to jenom s lidmi stalo! Asi se přes noc všechno změnilo. I ta hospodyně: tolik let tu byla... Pan Varga si tesklivě připomněl své vdovství. Kdyby nebožka žena byla živa, – ta by se snad nezměnila?

Senhor Manoel Varga si povzdychl a zvedl telefon. Zavolám si starého kamaráda de Souzu, řekl si; snad mi poradí –

„Halo, tady Varga.”

Chvilka ticha. „Souza. Co si přejete?”

Pan Varga se drobet zajíkl. „Jenom... se zeptat. Četl jste ten článek –”

„Četl.”

„Prosím vás... co s tím mám dělat?”

Malé zaváhání. „Nic. Musíte si uvědomit, že... že se poměry změnily, ne? Nu tak. Zaříd'te se podle toho.” Cvak. Pan Varga nemohl ani najít věšadlo telefonu. Tak to byl nejlepší přítel. Jak se tak všechno může změnit! Zaříd'te se podle toho – ale jak? Jak se má člověk zařídit na to, že ho někdo nenávidí? Má snad taky začít nenávidět, nebo co? A jak se má zařídit na nenávist, když se po celý život učil milovat?

Inu, musím se podle toho zařídit – aspoň formálně, rozhodl se don Manoel; i usedl ke stolu a pečlivě napsal, že skládá svou funkci předsedy Spolku pro vzdělání lidu. Vzhledem ke změněným poměrům a tak dále. Pan Varga si oddychl a vzal klobouk; donese to tam sám, aby to bylo dřív odbyto.

Jde předměstskou uličkou s pocitem, že se ty domy na něho dívají jinak, skoro nepřátelsky, snad taky vzhledem ku změněným poměrům. Sousedé si asi říkají, to je ten Varga, co otravuje duši národa. Třeba mu někdo zatím pomaluje vrata – člověk by se nedivil. Pan Varga jde rychleji, taky vzhledem ku změněným poměrům. Snad se budu muset vystěhovat jinam, myslí si, prodat ten barák a... zkrátka zařídít se podle toho, ne?

Pan Varga vstupuje do tramvaje a sedne si do kouta. Dva tři lidé čtou právě ty noviny. Ruce pryč, senhor Manoel Varga! Kdyby mě tak poznali, myslí si don Manoel – ten zamračený by na mne asi ukázal: Vidíte ho? To je ten Varga, co šířil podvrtné názory! Že se nestydí jít ještě mezi lidi! – Musel bych asi vystoupit z tramvaje, přemítá pan Varga – a cítil za sebou ty nepřátelské oči... Kristepane, jak lidské oči dovedou nenávidět!

„Lístek, pane,“ ozve se nad ním konduktér. Pan Varga se skoro lekl a vyndává z kapsy hrst drobných; přitom mu vypadl z ruky penízek deseti centavů a zakutálel se pod lavici.

Konduktér se po něm ohlíží. „Nechte to,“ praví honem pan Varga a odpočítává drobné; nechce jaksi budít pozornost.

Zamračený muž odkládá noviny a naklání se, hledaje penízek pod lavicí. „Skutečně, pane, to nestojí za to,“ ujišťuje ho don Manoel téměř nervózně.

Muž něco bručí a leze za mincí pod lavici; ostatní tramvaj ho sleduje se zájmem a pochopením.

„Myslím, že zapadl sem,“ mumlá druhý člověk a sedá si na bobek, aby hledal. Pan Varga je jako na trní. „Děkuju... děkuju,“ koktá, „ale opravdu není třeba –“

„Je tam,“ hlásí druhý muž s hlavou pod lavicí, „ale zapadl mezi prkna, potvora! Nemáte nůž?“

„Nemám,“ omlouvá se don Manoel, „ale prosím vás... vždyť to nestojí za tu námahu –“

Třetí senhor odkládá noviny a beze slova loví v kapse; vytáhl kožené pouzdro a z něho stříbrný nožik. „Ukažte,“ povídá tomu druhému, „já to dostanu ven.“

Celá tramvaj s napětím a potěšeně přihlíží, jak třetí pán dloube čepelkou ve škvíře prken. „Už to jde,“ bručí spokojeně, a vtom penízek vyskočil a kutálel se dál. Čtvrtý člověk se sklání a loví pod lavicí. „Tady je,“ hlásí vítězně a vstává zrudlý námahou. „Tumáte, pane,“ funí a podává penízek panu Vargovi.

„Děkuju... děkuju vám, pane,“ breptá senhor Manoel Varga dojatě. „Byl jste velice laskav a páni též,“ dodává klaně se zdvořile na všechny strany.

„To nic,“ brumlá třetí pán. „Rádo se stalo,“ dí druhý. „Jen když se našel,“ dodává první.

Lidé v tramvaji se usmívají a kývají hlavami. Jen když se ten penízek našel, sláva! Senhor Manoel Varga, zruřovělý rozpaky nad tím, že vyvolal tolik pozornosti, sedí, ani nemrká; ale přece jen vidí, jak třetí pán, ten s tím nožikem, zvedá noviny a začíná číst ten článek: Ruce pryč, senhor Manoel Varga!

Když pan Varga vystupoval, lidé v tramvaji mu přátelsky kynuli; i čtenáři novin zvedli oči a bručeli: „Adios, senhor!”

Lidové noviny 20. 11. 1938

POHÁDKY

VELKÁ KOČIČÍ POHÁDKA

1 Kterak král kočku kupoval

V zemi Taškářů panoval král, a můžeme říci, že panoval šťastně, protože když to musilo být, všichni poddaní ho poslouchali ochotně a s láskou. Jen někdo ho občas neposlechl, a to byla jeho dceruška, malá princezna.

Dobře jí král poručil, aby si nehrála s míčem na zámeckém schodišti; ale kdežpak! Sotva si jednou její chuva chvilinku zdřímla, princezna už byla na schodech se svým míčem, a tu, jestli jí snad pánbůh potrestal nebo jí čert nastavil nohu, upadla a rozbila si koleno. Seděla na schodech a plakala, – kdyby to nebyla princezna, řekli bychom, že křičela na celé kolo. Toť se rozumí, hned se seběhly dvorní dámy s křišťálovými umyvadly a hedvábnými obvazy, deset královských lékařů a tři dvorní kaplani, ale princezně bolest vzít nemohl žádný z nich.

Tu se šourala cestou nějaká babička, a když viděla princeznu na schodech plakat, klekla si k ní a povídá pěkně: „Ale neplačte, princezno. Kdybych vám přinesla zvíře, které má oči smaragdové, a přece mu je nikdo neukradne, vousy takovéhle, a přece to není mužský, kožich jiskrný, a přece mu neshoří, nožičky hedvábné, a přece si je nikdy neprochodí, a v kapsičkách šestnáct nožů, a přece si masa nenakrájí, že byste už ani nezaplakala?”

Princezna se podívala na babičku, z jednoho modrého oka ještě jí tekly slzy, ale druhé se už smálo radostí. „Vždyť, babičko,” povídá, „takové zvíře na světě není.”

„Ale je,” pravila babička, „kdyby mně pan král dal, oč bych si řekla, hned bych vám je donesla.” To řekla a belhala se pomalu pryč.

Princezna zůstala sedět na schodech, ale už neplakala; jen přemýšlela, jaké to může být zvíře. A tu jí přišlo líto, že ho nemá, že jí babička nic nepřinese, a začala znovu tiše plakat. Stalo se, že se pan král zrovna díval z okna, protože chtěl vědět, proč princezna tolik křičela, a tak všechno viděl a slyšel. Když viděl, že babička princeznu tak hezky utišila, sedl si zase na trůn doprostřed svých ministrů a rádců, ale to zvíře mu nešlo z hlavy. „Má oči smaragdové,” opakoval si pořád, „a přece mu je nikdo neukradne, vousy má takovéhle, a přece to není mužský, má kožich jiskrný, a přece mu neshoří, nožičky má hedvábné, a přece si je neprochodí, a v kapsičkách má šestnáct nožů, a přece si masa nenakrájí; co to je?” Když ministři viděli, že pan král si pořád něco šeptá, vrtí hlavou a ukazuje si rukama pod nosem velikánské vousy, nemohli pochopit, co se to s ním děje, až konečně se starý kancléř krále přímo zeptal.

„Přemýšlím,” řekl král, „jaké to je zvíře: má oči smaragdové, a přece mu je nikdo neukradne; vousy má takovéhle, a přece to není mužský; má kožich jiskrný, a přece mu neshoří; nožičky má hedvábné, a přece si je nikdy neprochodí, a v kapsičkách má šestnáct nožů, a přece si masa nenakrájí; co to je?”

Ted' zase ministři a rádcové seděli, vrtěli hlavou a ukazovali si rukama pod nosem velikánské vousy, ale nikdo nemohl uhodnout, jaké to je zvíře. Konečně starý kancléř za všechny povídá, jako to řekla princezna babičce: „Vždyť, pane králi, takové zvíře na světě není.”

Ale král si nedal říci a poslal za babičkou nejrychlejšího kurýra. Kurýr letí na koni, letí, až jiskry pod kopyty tryskají, a tu, hle, sedí babička před svou chalupou. „Babičko,” křikl kurýr z koně, „pan král musí mít to zvíře.”

„Bude mít,” povídá babička, „co chce, dá-li mně tolik tolarů, co se vejde nejlepšího stříbra pod čepec královny maminky.”

Letí kurýr zpátky k paláci, až se prach k obloze zvedá. „Pane králi,” hlásí, „babička to zvíře přivede, dáte-li jí tolik tolarů, co se vejde nejlepšího stříbra pod čepec vaší maminky.”

To nebude mnoho, myslil si král a zapřisáhl se velikou přísahou, že dá babičce zrovna tolik tolarů; ale hned šel k své mamince. „Maminko,” povídá, „dostaneme návštěvu. Vezměte si ten malinký hezký čepeček, ten nejmenší ze všech, co vám pokrývá jen drdůlek vlasů.” A stará maminka mu to udělala po vůli.

Babička tedy přišla do paláce a nesla na zádech nůši pěkně zavázanou šátkem. Ve velkém sále už čekal král, jeho maminka i malá princezna; ale i všichni ministři, tajní radové, vojevůdci a předsedové čekali, ani nedýchali zvědavostí. Babička pomalu, pomalu rozvazovala šátek; sám král sestoupil z trůnu, aby to zvíře viděl zblízka. Konečně babička strhla šátek, a z nůše vylítla černá kočka a jedním skokem seděla na trůně.

„Ale babičko,“ zvolal král zklamaně, „vy nás šidíte; vždyť je to jenom kočka!“

Babička si podepřela ruce v bok: „Já že vás šidím? Jen se podívejte,“ řekla a ukazovala na kočku. Jak vám ta kočka seděla na trůně, svítily jí oči zeleně jako nejkrásnější smaragdy. „Jen se podívejte,“ řekla tedy babička, „nemá-li oči smaragdové. A ty jí, pane králi, neukradne nikdo. A vousy má také, a není mužský.“

„Ale,“ namítal král, „vždyť, babičko, má kožich černý, a ne jiskrný.“

„Jen počkejte,“ bránila se babička a pohladila kočku proti srsti. Opravdu bylo slyšet praskot malých elektrických jisker. „A nožičky,“ řekla dále babička, „má hedvábné. Ani malá princezna, kdyby šla bosa a po špičkách, by neběžela tišeji.“

„Dobrá,“ připouštěl král, „ale zato nemá ani jediné kapsičky, ani šestnáct nožů.“

„Kapsičky,“ povídá babička, „má na tlapkách a v každé ostrý nůž-drápek. Jen si je spočítejte, není-li jich šestnáct.“

Král tedy pokynul starému kancléři, aby spočítal kočce drápky. Kancléř se naklonil ke kočce a chytil ji za nohu, aby počítal; ale kočka jen prskla a už ho sekla hned vedle oka.

Kancléř se narovnal, držel se za oko a řekl: „Já, pane králi, mám už slabé oči, ale myslím, že těch drápků je mnoho. O čtyřech vím jistě.“

Tu pokynul král prvnímu komorníkovi, aby spočítal kočce drápky. Komorník chytil kočku, aby počítal, ale hnedle se zvedl celý rudý, ohmatával si nos a pravil: „Bude jich, pane králi, dohromady dvanáct. Já jsem jich napočítal osm, čtyři na každé straně.“

Tu pokynul král svému nejvyššímu předsedovi, aby spočítal kočce drápky; ale jenjen že se ten ctihodný pán ke kočce sehnul, už se zas narovnal, hladil si poškrábanou bradu a řekl: „Je jich opravdu zrovna šestnáct, pane králi. Čtyř posledních jsem se právě dopočítal.“

„Inu, co platno,“ vzdychl král, „to už tu kočku musím koupit. Ale vy jste, babičko, jářku, taškářka.“

Tak tedy nezbylo králi, než aby vysázel na stůl stříbrné toлары; pak vzal své mamince z hlavy ten malý, ze všech nejmenší čepeček a položil jej na toлары. Čepeček byl tak malý, že se pod něj vešlo zrovna jen pět tolarů.

„Tumáte, babičko, svých pět tolarů a jděte spánembohem,“ řekl král a byl rád, že to pořídil tak lacino.

Ale babička vrtěla hlavou a povídá: „To jsme si, pane králi, neudělali. Vy mně máte dát tolik tolarů, co se vejde nejlepšího stříbra pod čepec vaší maminky.“

„Vždyť ale vidíte,“ bránil se král, „že se pod čepec vejde zrovna jen pět tolarů z nejlepšího stříbra.“

Babička vzala čepeček do ruky, hladila jej, točila na dlani a povídá pomalu: „Myslím, pane králi, že nejlepší stříbro na světě jsou stříbrné vlasy vaší maminky.“

Král se podíval na babičku, podíval se na maminku a řekl tiše: „Máte pravdu, babičko.“

Tu babička posadila čepeček pěkně na hlavu královy maminky, pohladila jí bílé vlasy a řekla: „A teď mi, pane králi, dáte tolik tolarů, co je stříbrných vlásků pod čepcem vaší maminky.“

Král se podivil, král se zamračil, král se konečně usmál a pravil: „Vy jste ale, babičko, tuze veliká taškářka.“

Nu ale, děti, přísaha je přísaha, a tak musel král zaplatit babičce, oč žádala. Poprosil tedy svou maminku, aby si sedla, a nařídil svému nejvyššímu účetnímu, aby jí spočítal stříbrné vlasy, které se jí vejdou pod ten čepeček. Účetní počítá, počítá, a králova maminka pěkně drží, ani se nepohne, a vtom, to víte, stáří má rádo spánek a lehko zadřímne – zkrátka králova maminka usnula.

Zatímco tak spala, počítal účetní vlásek po vlásku; a když se právě dopočítal jednoho tisíce, snad že silněji zatahal za jeden stříbrný vlas, králova maminka se probudila.

„Au,“ vykřikla, „proč mne budíte? Měla jsem živý sen; zdálo se mi, že právě překročil příští král hranice naší země.“

Babička sebou trhla. „To je divné,“ vyhrkla, „zrovna dnes se má ke mně nastěhovat můj vnouček z přespolní říše.“

Ale král ani neposlouchal a zvolal: „Odkudpak, maminko, odkudpak přijde příští král naší země? Ze kterého královského dvora?“

„To nevím,“ řekla králova maminka, „protože jste mne zrovna probudili.“

Zatím nejvyšší účetní počítal dál, a králova maminka zase usnula. Účetní počítá, počítá až do dvou tisíc, a tu se mu zase utrhla ruka a on zatahal silně za stříbrný vlas.

„Ale chaso,“ vykřikla králova maminka, „proč jste mne probudili? Právě se mi zdálo, že příštího krále sem nepřivede nikdo jiný než tahle černá kočka.“

„Jděte, maminko,” divil se král, „kdopak jakživ slyšel, že by kočka někoho do domu přivedla?”

„Už to tak bude,” řekla králova maminka, „ale teď mne nechte spát.”

Znovu usnula králova maminka, a znovu počítal účetní. Když se dopočítal vlasu třítisícího a posledního, zatřásla se mu ruka a on nechtě zase silně zatahal.

„Ach vy daremní,” vykřikla králova maminka, „nenecháte starou bábu chvilku spát. Zrovna se mi zdálo, že sem příští král přijede se svým celým domem.”

„No to mně už, maminko, odpusťte,” řekl na to král, „ale tohle asi nebude pravda. Kdopak by mohl s sebou přivést celý královský zámek?”

„Nemluv, hochu, nadarmo,” kárala ho maminka. „Člověk nikdy neví, co se může stát.”

„Baže,” kývala hlavou babička, „dobře říká panímáma, pane králi. Mému nebožtíku muži, dej mu pánbůh nebe, prorokovala cikánka: Jednou ti kohout sezobe celý statek. A tu se táta dal, chudák, do smíchu a povídá: No víte, cikánko, tohle asi nebude pravda. Zrovna jako vy, pane králi.”

„A co,” ptal se král dychtivě, „že to nebyla pravda?”

Babička si začala utírat slzy. „Inu, jednou pak přiletěl červený kohout, jako požár, a všechno nám sezobal. Táta pak chodil jako bez ducha a říkal pořád: Cikánka měla pravdu! Cikánka měla pravdu! A teď už je, chudák, dvacet let na pravdě boží.”

Tu se babička rozplakala; ale králova maminka ji vzala kolem krku, hladila ji po tváři a povídala: „Neplačte, babičko, nebo já začnu taky.” Toho se král lekl, a proto začal honem cinkat penězi. Sázel na stůl tolar po tolaru, až jich vysázel tři tisíce, zrovna tolik, co se vešlo stříbrných vlasů pod čepec královy maminky. „Tak, babičko,” řekl, „tadyhle máte a pánbůh vám to požehnej; ale z vás by člověk nezbohatl.”

Babička se zasmála, a všichni se zasmáli s ní – a začala strkat toлары do kapsáře. Ale kdež by kapsář stačil! Musela nahrnout toлары do nůše, a byla jich nůše plná, že ji babička ani neuzvedla. Dva vojevůdcové a sám král jí pomohli vysadit nůši na záda, a tu se babička pěkně všem uklonila, rozloučila se s královou maminkou a jenom se ještě točila, aby se naposledy podívala na svou černou kočku Jůru. Ale Jůra nikde. Babička se točí, volá: „Na čičičí, na čičičí,” – kočka nic. Ale za trůnem koukají něčí nožičky; babička tam jde po špičkách a vidí – princezna usnula v koutku za trůnem a na jejím klíně spí a přede drahocenná Jůra. Tu babička sáhla do kapsy a strčila princezně do dlaně tolar; jestli jí jej chtěla dát na památku, pak se tuze spletla, protože když se princezna probudila a našla na klíně kočku a v dlani tolar, vzala

kočku do náručí a šla s ní ten tolar nejkratší cestou promlsat. Ale snad i to babička věděla předem.

Zatímco princezna ještě spala, byla už babička dávno doma, ráda, že přinesla tolik peněz, že nechala Jůru v dobrých rukou, a nejradši proto, že zrovna přivezl forman z přespolní říše jejího vnoučka Vaška.

2 Co všechno kočka dovede

Tedy jak víte, ta kočka se jmenovala Jůra, ale princezna jí říkala ještě všelijak: macek a macourek, číča, číčinka a číčánek, míca a mícinka, mourek a kočenka, a z toho už vidíte, že ji měla tuze ráda. Sotva ráno otevřela oči, už našla macka na peřině: Jůra si tam, lenoch, hověla a předla, aby se zdálo, že něco dělá. Obě se pak umyly současně, kočka ovšem o mnoho důkladněji, třebaže jen tlapkou a jazykem; zato zůstala dávno ještě čistá, když už se princezna umazala tak pořádně a všestranně, jak to jen děti dovedou.

Ale přitom byla Jůra kočka jako každá jiná; jenomže ráda seděla a dřímala na královském trůně, což se jiným kočkám obyčejně nestává. Snad si přitom vzpomínala, že její vzdálený strýček, lev, je králem všech zvířat. Nebo to jen tak vypadalo, jako by vzpomínala; stačilo, aby nějaká pošetilá myš vystrčila z díry hlavu, – jedním skokem ji Jůra měla a šla ji pyšně položit k nohám trůnu, ať to bylo před sebe větším a slavnějším shromážděním.

Jednou měl král porovnat při dvou velmožných pánů. Oba stáli před stupni trůnu a hádali se náramně, kdo z nich je v právu. Když byli v nejlepším, přišla Jůra, položila na zem chycenou myš a čekala s hrdostí, že bude pochválena. První pán si jí ani nevšimnul, zato druhý se rychle shýbl a Jůru pohladil. Aha, řekl si král hnedle, tohle je člověk spravedlivý, protože má uznání ke každé zásluze. A vida, ukázalo se pak, že měl pravdu.

Tak vám měl král v paláci dva psy, jeden se jmenoval Buffo a druhý Buffino. Když uviděli poprvé Jůru dřímat na zápraží, koukli se na sebe, jako by si chtěli říci: Poslouchej, kolego, tohleto není našinec. A jako by se smluvili, hnali se na ubohou Jůru. Kočka jen couvla ke zdi a naježila ocas, že byl tlustý jako koštiště. Kdyby byli Buffo a Buffino chytřejší, věděli by, co tím kočka míní, když tak naježí ocas; ale že byli hloupí, chtěli si k ní nejdříve čuchnout. Napřed Buffo, ale jen si čuchnul, už dostal takovou přes nos, že zakviknul, stáhl ocas a dal se na útěk, že se po celou hodinu nemohl zastavit a ještě pak dva dny se třásl leknutím.

Když to Buffino viděl, trochu se zarazil, ale myslel si, že musí dělat hrdinu. „Poslouchej, zmetku,” povídá Jůře, „se mnou si nezačínej; já dovedu štěkat tak, že se mne i měsíc na nebi

bojí.” A na důkaz toho zaštěkal tak silně, že na míli cesty popraskaly tabulky ve všech oknech.

Ale Jůra ani nemrkla očima, a když Buffino doštěkal, řekla: „No, křičet trochu dovedeš; ale když já zasyčím, i hadovi stydne strachem v žilách krev.” A přitom zasyčela tak hrozně, že Buffinovi se strachem zježil každý vlas.

Když se trochu vzpamatoval, začal znovu: „No co, syčet ještě není hrdinství; ale koukej, jak já dovedu utíkat!” A než se kočka nadála, oběhl kolem dokola celý palác tak rychle, že se z toho samotnému paláci zatočila hlava.

Jůra se tomu tuze podivila, ale dělala jakoby nic. „No,” povídá, „aspoň vím, jak budeš přede mnou utíkat; ale kdyby na mne přišel někdo stotísíckrát silnější než ty, já bych mu utekla takhle.” A třemi skoky byla nahoře v koruně vysokého stromu – tak vysoko, že z toho Buffino dostal hroznou závrať.

Když zase přišel k sobě, řekl: „No víš, pořádný pes po stromech ani neleze; ale chceš-li už vědět, co já dovedu, dej pozor: čichám, čichám, že královna v sousední říši peče k obědu holoubata, a my že budeme mít zítra v poledne pečenou husu.”

Kočka si potajmu čichla také, ale nic necítila; podivila se tedy nesmírně, jaký má pes náramný čich, ale nedala na sobě nic znát. „No,” řekla, „to nic není proti mému sluchu; já například slyším, že právě teď naší královně spadla na zem jehla a že v sousední říši budou za čtvrt hodiny zvonit poledne.”

Nad tím zase žasl Buffino, ale aby se jen tak nepoddal, řekl: „No tak víš co? Nebudeme už na sebe štěkat. Neboj se mne a slez dolů.”

„Já,” povídá na to Jůra, „se tě ovšem nebojím. Ale víš co? Neboj se mne ty a vylez sem ke mně na strom.”

„Já,” povídá Buffino, „bych hnedle vylezl; ale dřív musíš na důkaz přátelství vrtět takhle ocasem, jako to děláme my psi.” Přitom začal vrtět ocasem tak rychle, že to svištělo.

Jůra to zkouší, zkouší, ale nějak jí to nešlo; no bodejt', když tomu pánbůh naučil jenom psy! Ale přece, aby si nezahladila nějakou bázlivostí, slezla ze stromu a šla k Buffinovi. „My kočky,” povídá, „když nemyslíme na nic zlého, takhle předeme. Mohl bys to maličko zkusit z přátelství ke mně.”

Buffino tedy zkusil trochu příst, ale kdežpak! vyšlo z něho takové zavrčení, že se sám zastyděl. „Pojď,” řekl honem, „půjdeme raději před vrata štěkat na lidi; to ti je, člověče, báječná psina!”

„Myslím,” namítala Jůra skromně, „že bych to hrubě nedovedla; ale nemáš-li nic proti tomu, půjdeme si sednout na kraj střechy a dívat se na všechno hodně zvysoka.”

„Odpusť,” řekl Buffino rozpačitě, „ale když jsem vysoko, tak ti mám takovou jakousi závrať. Nejlepší by bylo, kdybychom šli spolu honit zajíce.”

„Zajíce,” povídá kočka, „bych honit nedovedla; já nemám, hochu, takové nohy. Ale kdybys šel se mnou, ukázala bych ti strom, kde bychom mohli spolu chytat ptáčky.”

Buffino smutně přemýšlel. „Járku, Jůro,” povídá konečně, „takhle by to nešlo dohromady. Víš ty co? Já zůstanu psem v lese a na ulici, a ty zůstaneš kočkou na stromech a na střeše. Ale tady v paláci a na dvoře a v zahradě nebudeme pes a kočka, ale dva kamarádi.”

To se také stalo, a oba si na sebe zvykli tak, že si odkoukali i své způsoby. Tak Jůra se naučila běhat za princeznu jako pes, a Buffino, když viděl, že kočka nosí králi k nohám ulovené myši, nosil mu před trůn vítězoslavně kosti, které vyhrabal na smetišti či našel na ulici. Za tohle ovšem nebyl tak chválen jako kočka za své myši.

Jednou byla hluboká noc a Buffino spal ve své boudě; to víte, děti, že královský pes má boudu z cedrového dřeva. Zrovna se mu zdálo, že vidí zajíce, a hnal se za ním tak, že se mu i ve spaní pracky škubaly, když tu ucítil na nose lehkou ťafku. „Ha,” vyletěl ze spaní, „ha, co se děje?”

„Pst,” zašeptal známý hlas, „buď trochu tiše.” Buffino poznal Jůru; byla černější než noc, jen její zelené oči chytře a vzrušeně svítily. „Sedím ti na střeše,” vypravovala Jůra šeptem, „a myslím na ledacos, jak už mám ve zvyku; a tu, vždyť znáš můj sluch, slyším něčí kroky daleko, daleko odtud v královské zahradě.”

„Ha,” zvolal Buffino.

„Tiše,” zasykla Jůra. „Četu, Buffino, že to je zloděj. Víš ty co? Půjdeme ho chytit.”

„Ba,” vyštěkl pes samou horlivostí, „ba, už běžím.” Sebrali se a šli spolu do zahrady.

Byla černočerná noc. Buffino chtěl běžet napřed, ale tuze se potmě mátl a klopýtal každým krokem. „Jůro,” šeptal úzkostně. „Jůro, vždyť já nevidím na krok!”

„Já,” řekla Jůra, „vidím v noci jako ve dne. Půjdu napřed a ty jdi po čichu za mnou.” To také udělali.

„Oho,” vykřikl Buffino najednou, „čichám něčí stopy.” S nosem až u země hnal se teď po stopě, jako by nejjasněji viděl. Jůra za ním. „Pst,” zašeptala po chvílce, „už ho vidím. Je zrovna před tebou.”

„Aha,” vykřikl Buffino silným hlasem, „hrrrr, hrrrr na něj, vrrrrhněte se na něj! Ha, ha chlape, ha babo, ha padouchu, ha ty halamo! Škrrrrt’ ho, dav ho, maž ho, mel ho, vyhrrrrn si na něj rrrrukávy a rrrroztrrrrhej ho! Ha, ha, ha!”

Když to zloděj slyšel, lekl se strašně a dal se na útěk. Buffino za ním, pokousal mu lýtka, roztrhal nohavice, skočil mu pod nohy, že ho porazil, a ještě mu nakouzl ucho. Zloděj taktak že mohl vyskočit, a vylezl strachem na strom. Ale teď zas přišla řada na Jůru: vylezla za ním, skočila mu do týla a drápala, kousala, škrábala, sekala, jak jen mohla. „Pfff” prskala přitom a syčela, „zasssolím ti, usssmrtím tě, nasssekám ti, rozsssápu tě na kussy.”

„Ha,” řval dole Buffino, „dav ho, maž ho, mlat’ ho, vraždi ho, sraz ho, hod’ mi ho, zab ho, bouchni ho, spoutej ho, kousni, nepusť ho!”

„Vzdávám se,” vykřikl zloděj v smrtelné úzkosti a spadl ze stromu jako pytel, klekl na kolena, zvedl ruce k nebi a prosil: „Nezabíjejte mne, prosím vás, vždyť já se už vzdávám. Ved’te mne, proboha, kam chcete.”

Tak tedy se dali na cestu zpátky: napřed Jůra s ocasem vztyčeným jako šavle, pak zloděj s rukama zdviženýma, a naposledy Buffino. Na půl cestě je potkaly strážce s lucernami, protože ten hluk je probudil, a připojily se k průvodu. Tak přivedli Jůra a Buffno zloděje s velikou slávou do zámku. Sám král a králka se vzbudili a dívali se na to oknem, jen princezna spala a zaspala to všechno, a byla by zaspala snad i snídani, kdyby si Jůra, jako každého rána, nebyla přišla pohovět do jejích peřin s tváří tak líbeznou, jako by se docela nic nebylo v noci přihodilo.

Ledacos ještě Jůra dovedla, ale to by ta pohádka neměla ani konce. Proto jen v rychlosti povím, že někdy chytala tlapkou v potůčku ryby, žrala ráda okurkový salát, chytala ptáčky, třeba to měla zakázáno, a přitom se tvářila nevinně jako anděl a dovedla si hrát tak hezky, že by se člověk na to celý den díval. Kdo by chtěl vědět o Jůře ještě něco víc, ať se jen s láskou dívá na kteroukoliv kočku; každá má v sobě kus Jůry a každá dovede tisíce spanilých a veselých kousků a neskrývá se s nimi před nikým, kdo ji netrápí.

3 Jak detektývové kouzelníka honili

Když už si povídáme o tom, co všechno kočka dovede, musíme vypravovat ještě něco. Princezna kdesi cosi slyšela, že když číča padá z výšky, spadne vždycky na nohy a nic si přitom neudělá. I sebrala jednu Jůru, vylezla s ní na půdu, a aby to zkusila, pustila milou Jůru okýnkem dolů z náramné výšky. Honem pak vykoukla, spadla-li její micka opravdu na

nohy; ale Jůra nepadla na nohy, protože spadla na hlavu jednomu pánovi, který šel zrovna dole po ulici. Snad mu Jůra v tom pádu nějak zařala drápky do hlavy, nebo co se mu na tom jinak nelíbilo – zkrátka nenechal si kočku sedět na hlavě, jak snad si princezna myslela, že by měl udělat, nýbrž sundal ji, vstrčil ji pod kabát a rychlým krokem zmizel.

Plačky mračky běžela princezna z pudy a rovnou k panu králi. „Bů, bů,” plakala, „šel dole pán a ukradl nám Jůů-Jůůru!”

Slyšel to král a lekl se. Kočka sem, kočka tam, myslel si, ale tahle kočka má k nám přivést příštího krále. Tu bych, myslel si, přece jen nerad ztratil.

Honem si dal zavolat policejního prezidenta. „Tak a tak,” povídá mu, „někdo nám ukradl černou kočku Jůru. Nesl ji pod kabátem a šel pryč tudy tam pryč.”

Policejní prezident svažtil obočí, přemýšlel půl hodiny a pak řekl: „Pane králi, já tu kočku najdu, s pomocí pánaboha, policie veřejné i tajné, všeho vojska, dělostřelectva, loďstva, hasičstva, lodí podmořských i vzducholodí, věštců, kartářek a všeho ostatního obyvatelstva.”

Hned dal prezident svolat své nejlepší detektývy. Detektýv, děti, to je pán, který je ve službách tajné policie a je oblečen jako každý jiný člověk, jenomže je vždycky za něco přestrojen, aby ho nikdo nepoznal. A detektýv na všechno přijde, všechno nalezne, každého dohoní, všechno dovede a nebojí se ničeho. Jak vidíte, není to tak lehké, býti detektývem.

Hned tedy svolal prezident své nejlepší detektývy. Byli to tři bratři, Všetečka, Všudybyl a Vševěd; dále Istivý Ital Signor Mazzani, veselý tlustý Holand’an Mynheer Valijse, slovanský obr bátuška Jakolev a zasmušilý, nemluvný Skot Mister Nevrlay. Pět slov, a už věděli, oč jde; a kdo pryč toho zloděje chytí, dostane velikou odměnu.

„Si,” zvolal Mazzani.

„Jaa,” řekl vesele Valijse.

„Mm,” zamručel Jakolev.

„Well,” dodal Nevrlay stručně.

Všetečka, Všudybyl a Vševěd na sebe prostě mrkli.

Za čtvrt hodiny zvěděl Všetečka, že pán s černou kočkou pod kabátem šel Spálenou ulicí.

Za půl hodiny přinesl Všudybyl, že pán s černou kočkou pod kabátem zahrnul nahoru na Vinohrady.

Za hodinu přihnal se Vševěd, že pán s černou kočkou pod kabátem sedí ve strašnické hospodě u sklenice piva.

Mazzani, Valijse, Jakolev a Nevrlay vskočili do připraveného automobilu a hnali se letem do Strašnic.

„Hoši,” řekl Mazzani, když tam dojeli, „zločince tak prohnáno se musíme zmocnit lstí. Nechte mne jednat.” Přitom, chytrák, myslel jen na to, aby slíbenou odměnu dostal sám.

Převlékl se tedy rychle za provazníka, který prodává provazy, a pustil se do hostince. Vidí tam sedět cizince v černých šatech, černovlasého, černovousého, bledých tváří a překrásných, třebaže tesklivých očí. To je on, pochopil detektiv ihned.

„Pane siñore kavaljéro,” začal na něj švadronit lámanou češtinou, „prodávám provazy, krásné, pevné provazy, nejsou k přetržení, nejsou k rozvázání, provazy jako ze železa.” Přitom ukazoval své provazy, všelijak je rozkládal, natahoval, roztahoval, rozvíjel, přehazoval z ruky do ruky, ale přitom mu oči jenjen jely po tom, aby honem hodil kličku z provazů cizinci na ruce, zadrhl rychle a svázal.

„Nepotřebuji,” řekl cizinec a něco si psal prstem na stole.

„Jen se podívejte, pane,” drmolil Mazzani ještě horlivěji a přehazoval, natahoval, rozvíjel provazy ještě rychleji, „jen se podívejte, jak jsou dlouhé, jak jsou pevné, jak jsou tenké, jak jsou silné, jak jsou bílé, jak jsou dobré, jak jsou – jak jsou – Diavolo,” vykřikl najednou úzkostí, „co to je?” Jak ty provazy přehazoval a roztahoval, rozkládal a převracel, začaly se mu tak nějak divně do nich zaplétat ruce; a provazy se mu samy od sebe zadrhovaly, zakličkovaly, zaplétaly, zauzlovaly, svazovaly, stahovaly, a najednou (koukal jako blázen) má jimi sám ruce nadobro a pevně spoutány.

Mazzani se až zapotil úzkostí, ale myslel si, že se ještě vyplete. Začal sebou kroutit a svíjet, házet a zmítat, skákal, shýbal se a točil se, aby se nějak z těch provazů vymotal, a přitom mlel pořád rychleji: „Podívejte se, podívejte se, jaká to je práce, jaká síla, jaká pevnost, jaká tuhost, jaká délka, jaká pružnost, jaká krása, jaké, panebože, provazy!” A jak se tak kroutil a skákal, pořád pevněji a rychleji se kolem něho provazy otáčely a zavíjely, zadrhovaly a utahovaly, až bez dechu, spoután na rukou a na nohou, křížem krážem převázán a sešněrován, svalil se Signor Mazzani na zem.

Cizinec seděl, ani brvou nepohnul, ani smutné oči nezvedl, jen jako by si prstem něco kreslil na stole.

Zatím už detektivům venku bylo divné, že se Mazzani nevrací. „Mm,” zvolal Jakolev odhodlaně a hnál se do hospody. Kouká – Mazzani leží svázán na zemi a za stolem cizinec, s hlavou svěšenou, si něco kreslí prstem na ubruse.

„Mm,” zabručel obr Jakolev.

„Co tím,” ptal se cizinec, „chcete říci?”

„Že vás zatýkám,” řekl Jakolev drsně.

Cizinec jenom pozvedl své čarokrásné oči.

Jakolev už napřahoval svou ohromnou pěst, ale před těma očima se mu dělalo nějak nevolno. I zastrčil obě ruce do kapes a povídá: „Já, tento, abyste šel raději dobrovolně. Koho já chytnu, tomu nezůstane celá kostička v těle.”

„Tak,” řekl cizinec.

„Baže,” pokračoval detektiv. „A komu poklepám na rameno, ten už je navěky chromý. Mně říkají Silný Jakolev.”

„Milý báťuško,” povídá cizinec, „to je sic pěkné, ale síla není všechno. A když se mnou mluvíte, mohl byste laskavě vytáhnout své ploutve z kapsy.”

Jakolev se trochu zastyděl a hned chtěl vytáhnout ruce z kapes. Ale co to? Nemůže a nemůže je dostat ven. Zkouší to s pravou – drží v kapse jako přirostlá. Zkouší to s levou – jako by ji centy v kapse držely. A i kdyby to centy byly, vytáhl by je, ale ruku z kapsy vytáhnout nemůže a nemůže, ať tahá a trhá a škubá sebevíc.

„To jsou špatné žerty,” mručel Jakolev bezmocně.

„Ani ne tak špatné, jak si myslíte,” řekl cizinec tiše a kreslil si dál prstem po stole.

Zatímco Jakolev se namáhal a potil a svíjel, aby dostal ruce z kapes, bylo detektivům venku divné, že se nevrací. „Půjdu tam,” řekl Valijse krátce, a jak byl široky, valil se do hospody. Kouká – Mazzani leží spoután na zemi, Jakolev s rukama v kapsách tancuje po sednici jako medvěd a za stolem cizinec, s hlavou svěřenou, si čmárá prstem po stole.

„Jdete mne zatknout?” ozval se cizinec, dříve než Valijse mohl něco říci.

„K službám,” zvolal ochotně Valijse a vytáhl z kapsy železná pouta. „Račte jen, vašnosti, ručičky nastavit; dáme na ně pouta, prosím, hezká chladná pouta, docela nová poutička, vašnosti, z nejjemnější ocele, s krásným pancéřovým řetízkem, všechno nejlepší jakosti.” Přitom žertovný Valijse řinčel pouty a přehazoval je z ruky do ruky, jako by zboží ukazoval. „Račte si vybrat,” mlel vesele dál, „nikoho nenutíme, jen tak trochu toho, kdo sám nechce; velejemné brazolety, vašnosti, s patentním zámkem, dobře přiléhající, nikde netlačí a nikde neškrtí,” – tu počal Valijse rudnout a potit se a přehazovat pouta rychleji a rychleji z ruky do ruky – „překrásná pou-pouta, dělaná zrovna pro pána, au, jemine, jemine! z dělové oce-oce-ocele, pane, tužená v oh-oh-oh-oh jemine! v ohni, v nejžha-ha-haha-au nejžhavější vý-výýý-výííhni a – saakra!” zařval náhle Valijse a praštil pouty o zem. Jak by, chudák, nepraštil! a jak by je v rukou nepřehazoval! vždyť pouta byla do běla rozžhavena, a sotva dopadla na zem, propálila podlahu, div ji plamenem nezapálila.

Zatím se venku Nevrlý už divil, že se nikdo nevrací. „Well,” zvolal odhodlaně, vytáhl revolver a vnikl do hospody. Kouká – všude plno čoudu, Valijse skáče bolestí po sednici a fouká si do dlaní, Jakolev se svíjí s rukama v kapsách, Mazzani leží spoután na zemi a za stolem cizinec, s hlavou svěšenou, si čmárá něco na ubrusu.

„Well,” pronesl Nevrlý a šel s revolverem rovnou na cizince. Cizinec zvedl na něho svůj sladký, zamyšlený pohled. Nevrlý pocítil, že se mu zatřásla ruka před těma očima, ale přemohl se a vypálil z největší blízkosti cizinci všech šest ran z revolveru do čela mezi oči.

„Jste už hotov?” tázal se cizinec.

„Ještě ne,” odušil Nevrlý, vytáhl druhý revolver a vypálil dalších šest ran cizinci do čela.

„Hotovo?” zeptal se cizinec.

„Ano,” řekl Nevrlý, otočil se na patě a založiv ruce sedl si v koutě na lavici.

„Tedy zaplatím,” zvolal cizinec a zacinkal šestákem o sklenici. Nikdo z domácích lidí nepřišel. Všichni se schovali strachem na půdě, když slyšeli střelbu. I nechal cizinec šesták na stole, pozdravil detektívky a klidně odešel.

V téže chvíli se objevila v jednom okně hlava Všetěčkova, v druhém Všudybylova a ve třetím Vševedova. První skočil Všetěčka oknem do světnice. „Hoši,” povídá, „kde ho máte?” A dal se do smíchu.

Druhým oknem skočil Všudybyl. „Mně se zdá,” smál se, „že Mazzani tuhle válí se po zemi.”

Třetím oknem skočil Vševed. „A mně,” povídá, „že Valijse je teď nějak nevrlý.”

„Já myslím,” přidal polínko Všetěčka, „že Nevrlý teď nekouká jako lev.”

„A já zas,” dopověděl Všudybyl, „že Jakolev není zrovna mazaný.”

Mazzani si sedl na podlaze. „Hoši,” bránil se, „to není jen tak. Mne ten zloděj spoutal a přitom na mne prstem nesáhl.”

„A mně,” mručel Jakolev, „přimrazil ruce do kapes.”

„A mně,” naříkal Valijse, „rozžhavl pouta v rukou.”

„Well,” dodal Nevrlý, „to všechno nic není. Ale já jsem mu vpálil dvanáct kulí do čela, a nezůstalo po nich ani škrábnutí.”

Všetěčka, Všudybyl a Vševed se na sebe podívali.

„Mně se zdá,” začal Všetěčka.

„– že ten zloděj –,” pokračoval Všudybyl.

„– je vlastně kouzelník,” dokončil Vševed.

„Ale co, hoši,” řekl zase Všetečka, „v pasti ho máme. My jsme s sebou přivedli tisíc vojáků –”

„– a dali jsme obklíčit tuhle hospodu,” pokračoval Všudybyl.

„– že ani myš odtud neuteče,” dodal Vševěd.

V tom okamžiku zazněla venku rána z tisíce pušek, jako by hrom udeřil.

„Už je po něm,” zvolali všichni detektývové jako jedněmi ústy.

Rozlétly se dvěře a do sednice skočil velitel těch vojáků. „Poslušně hlásím,” spustil, „že jsme hospodu obklíčili. Dal jsem rozkaz, že ani myš nesmí z hospody ven. A tu vám, hoši, vylítla ze dveří bílá holubička s něžnými očima a kroužila mně kolem hlavy.”

„Ach,” zvolali všichni; jen Nevrlý řekl: „Well.”

„Rozsekl jsem šavlí tu holubičku,” pokračoval velitel, „a zároveň všech tisíc vojáků do ní střelilo. Holubička se rozletěla na tisíc kousků, ale z každého kousku se vám udělal bílý motýl a třepetal se pryč. Poslušně hlásím, co teď?”

Všetečka zajiskřil očima. „Dobrá,” rozkázal, „povoláte všechno vojsko, zálohy i domobranu, a pošlete je po všech zemích, aby pochytali ty motýle.”

To se také stalo, a můžeme říci předem, že z toho pak povstala tuze pěkná sbírka motýlů, kterou ještě dnes ukazují v Zemském muzeu. Kdo je v Praze, musí se na ni jít podívat.

Zatím však řekl Všudybyl těm ostatním: „Hoši, vy tu teď nejste nic platní, my už se nějak uradíme i bez vás.”

I šli smutně a s prázdnými rukama zpátky: Mazzani, Valij se, Nevrlý, Jakolev.

Dlouho se radili Všetečka, Všudybyl a Vševěd, jak na kouzelníka. Při tom vykouřili cent tabáku, snědli a vypili všechno, co bylo ve Strašnicích k dostání, ale na nic nepřišli. Konečně řekl Vševěd: „Kluci, takhle to nepůjde. Musíme se trochu provětrat.”

Šli tedy ven, a sotva přišli před hospodu, koho tam nevidí než sama kouzelníka. Seděl tam a díval se náramně zvědavě, co budou dělat.

„Tady je,” vykřikl Všetečka radostně a jedním skokem chytil kouzelníka za rameno. Ale v ten ráz se kouzelník změnil v stříbrolesklého hada, a Všetečka jím leknutím praštil o zem.

Byl tu hned Všudybyl a hodil na toho hada svůj kabát. Ale z hada se udělala zlatá muška a vyklouzla knoflíkovou dírkou na boží vzduch.

Vyskočil Vševěd a chytil tu zlatou mouchu do čepice. Ale z mouchy se udělal stříbrný potůček a běžel, běžel pryč i s čepicí.

Skočili všichni do hospody pro sklenice, aby chytili potůček do sklenic. Ale už jim stříbrný potůček uběhl a vtekl do Vltavy. Proto je i dnes Vltava, když je v dobré náladě, tak krásně

stříbrná: to vzpomíná na kouzelníka, šumí zamyšlená a třpytí se, že se člověku až hlava zatočí.

Ale zatím stáli Všudybyl, Vševěd a Všetečka na břehu Vltavy a přemýšleli co teď. Tu vystrčila z vody hlavu stříbrná ryba a dívala se na ně zářnými černými očima, vpravdě očima kouzelníkovými. I koupili si všichni tři detektivové rybářské pruty a začali chytat ve Vltavě ryby. Ještě dnes je tam můžete vidět, jak po celé dny sedí s prutem na loďkách, chytají ryby a nemluví ani slova, a nedojdou klidu, dokud nechyť stříbrnou černoookou rybu.

Ještě mnoho jiných detektivů hledělo chytit kouzelníka, ale marně. Stávalo se jim, když uháněli automobilem, aby ho chytli, že najednou vystrčila srna hlavu z mláží a dívala se na ně černými, něžnými, zvědavými očima; a když letěli aeroplánem, letěl za nimi orel a nespouštěl z nich své pyšné, planoucí oči; a když pluli lodí, vyšvihl se z moře delfín a upíral na ně svůj rozumný, pokojný pohled; a i když seděli ve svých pracovnách a přemýšleli, stávalo se, že květiny na stole začaly zářit a hleděly na ně zvědavě a sličně, nebo že jejich policejní pes zvedl náhle hlavu a obrátil k nim oči tak lidské a krásné, jakých jindy nemíval. Odevšad, zdálo se jim, hledí na ně kouzelník, hledí a zase zaniká: jak by ho pak mohli chytit?

4 Kterak slavný Sidney Hall kouzelníka chytil

To všechno četl v novinách slavný Sidney Hall, americký detektiv, zamyslel se hluboce a rozhodl se, že zkusí sám, chytí-li kouzelníka. Přestrojil se tedy za milionáře, vzal do kapsy revolver a jel do Evropy.

Když sem přijel, představil se hned policejnímu prezidentovi. Ten mu tedy všechno vyložil, jak honili kouzelníka, a skončil: „Podle toho všeho je už docela nemožné dostat toho zlosyna před soudnou stolicí.“

Sidney Hall se usmál: „Do čtyřiceti dnů vám ho přivedu zatčeného.“

„Nemožno,“ zvolal prezident.

„Vsadme se o mísu hrušek,“ řekl Sidney Hall. Sidney Hall totiž tuze rád jedl hrušky a stejně rád se vsázel.

„Platí,“ zvolal prezident. „A jak to, prosím vás, uděláte?“

„Především tak,“ povídá Sidney Hall, „že budu muset dělat cestu kolem celého světa. Ale na to bych potřeboval hromadu peněz.“

Dal mu tedy prezident hromadu peněz, a aby se zdál chytrý, povídá: „Aha, už tuším váš plán. Ale musíme věc udržet v tajnosti, aby se kouzelník nedověděl, že ho honíme.“

„Naopak,” řekl detektiv, „hned zítra dáte do všech novin na světě, že slavný Sidney Hall se zavázal chytit kouzelníka do čtyřiceti dnů. Zatím mám tu čest se vám poroučet.”

Rovnou pak šel pan Sidney Hall k jednomu proslulému cestovateli, který už dělal cestu kolem světa za padesát dní, a povídá: „Vsaďme se, že udělám cestu kolem světa za čtyřicet dní.”

„Nemožno,” řekl cestovatel. „Pan Fogg udělal cestu kolem světa za osmdesát dní, já sám za padesát dní, a rychleji to už ani nejde.”

„Vsaďme se,” na to Sidney Hall, „o tisíc dolarů, že to udělám.”

Tak se tedy vsadili.

Ještě té noci Sidney Hall odjel. Za týden přišel od něho telegram z Alexandrie v Egyptě: „Jsem na stopě. Sidney Hall.”

Po sedmi dnech zase přiletěl telegram z Bombaje v Indii: „Klíčky se stahují. Vše jde výborně. Dopis následuje. Sidney Hall.”

O něco později došel dopis z Bombaje, ale byl psán tajným písmem, kterému nikdo nerozuměl.

Po dalších osmi dnech přiletěl z Nagasaki v Japonsku poštovní holub s lístkem na hrdélku, kde stálo: „Blížím se k cíli. Očekávejte mne. Sidney Hall.”

Pak přišla depeše ze San Franciska v Americe: „Mám rýmu. Jinak vše v pořádku. Uchystejte hrušky. Sidney Hall.”

Třicátého devátého dne po odjezdu došel konečně telegram z Amsterdamu v Holandsku: „Přijedu zítra večer v 7 hodin 15 minut. Uchystejte hrušky. Nejraději máslovky. Sidney Hall.”

Čtyřicátého dne v 7 hodin 15 minut večer přirachotil vlak na nádraží. Z vlaku vyskočil pan Sidney Hall a za ním sestoupil kouzelník, vážný, bledý a s očima sklopenýma. Všichni detektivové čekali na nádraží a divili se tuze, že kouzelník není ani spoután. Než Sidney Hall jim jen pokynul rukou a řekl: „Čekejte mne, hoši, dnes večer v hospodě U modrého psa. Musím jen toho pána dovézt do vězení.” Vstoupil pak i s kouzelníkem do drožky, ale ještě si vzpomněl a volal z vozu: „A ty hrušky mně tam přineste!”

Večer tedy čekala mísa překrásných hrušek, obklopená všemi detektivy, na pana Sidney Halla. Už si všichni mysleli, že ani nepřijde, když tu se otevřely dvěře do hospody a vešel prastarý, vetchý dědeček, co prodává po hospodách rybičky a okurky.

„Dědečku,” řekli mu detektivové, „my asi nic nekoupíme.”

„To je škoda,” řekl dědeček, a najednou se začal celý třást a klepat, chrčel, kuckal, dusil se a klesl bez dechu na židli.

„Proboha,” vykřikl jeden detektiv, „snad nám tu neumře!”

„Ne,” kuckal dědeček a svíjel se, „já to už nevydržím!” A tu všichni viděli, že se vlastně dědeček tak hrozně směje a nemůže ani přestat. Slzy mu tekly, hlas přeskakoval, tváře modraly a jen už sténal: „Děti, děti, já to nevydržím!”

„Dědečku,” řekli detektivové, „co tu chcete?”

Tu dědeček vstal, potácel se ke stolu, vybral si z mísy nejkrásnější hrušku, oloupal ji a jedním rázem snědl. Teprve pak si strhl falešnou bradu, falešný nos, falešné šediny a modré brýle a ukázal hladce oholenou, usměvavou tvář Sidney Halla.

„Hoši,” řekl Sidney Hall omluvně, „nezlobte se na mě; ale já jsem musel po celých čtyřicet dní přemáhat smích.”

„Kdy jste kouzelníka chytil?” ptali se detektivové jedním hlasem.

„Teprve včera,” pravil slavný Sidney Hall; „ale už hned od začátku mně bylo do smíchu, jak ho napálím.”

„A jak jste ho,” naléhali detektivové, „prosím vás, dostal?”

„Inu,” povídá Sidney Hall, „to je vám celá historie. Já vám to, hoši, povím, jen co si sním ještě tuhleto hrušku.”

Když ji snědl, začal asi takhle: „Poslouchejte, kolegové, především a hlavně vám povím to, že pořádný detektiv nesmí být osel.” Přitom se rozhlédl dokola, jako by snad mohl nalézt nějakého osla mezi přítomnými.

„A co dál?” ptali se detektivové.

„Co dál?” řekl Sidney Hall. „Za druhé musí být drbaný. A za třetí,” pokračoval loupaje si novou hrušku, „musí mít trochu za ušima. Víte snad, jak se chytá myš?”

„Na špek,” řekli detektivové.

„A víte, nač se chytá ryba?”

„Na červa či žížalu.”

„A víte, nač se chytá kouzelník?”

„Nevíme.”

„Kouzelník,” řekl poučně Sidney Hall, „se chytá jako každý jiný člověk: totiž na vlastní slabost. Nejdřív se musí nalézt, jakou má slabost. A víte, hoši, jakou měl slabost kouzelník?”

„Nevíme.”

„Zvědavost,” prohlásil pan Sidney Hall. „Všechno dovedl kouzelník, ale byl zvědavý. Ukrotně zvědavý. Ale teď si musím sníst tuhle hrušku.”

Když ji snědl, pokračoval: „Vy jste si všichni mysleli, že stíháte kouzelníka. Ale zatím kouzelník stíhal vás. Šel za vámi a nespouštěl vás z očí. Byl strašně zvědavý a chtěl všechno vidět, co proti němu podnikáte. Pořád se točil za vámi, když jste ho honili. A na jeho zvědavosti jsem postavil svůj plán.”

„Jaký plán?” křičeli detektivové dychtivě.

„Inu, takovýhle. Ta cesta kolem světa, to byl, hoši, jen výlet pro zábavu. Já už jsem chtěl dávno dělat cestu kolem světa. Jenom jsem neměl jaksi příležitost. Ale když jsem přišel sem, věděl jsem hned, že kouzelník půjde pořád za mnou, aby viděl, jak ho budu chytat. Taková už je jeho zvědavost. Nu což, řekl jsem si, potáhnu ho za sebou kolem světa; sám přitom něco uvidím a jeho neztratím z očí. Totiž on mne neztratí z očí. A aby byla jeho zvědavost ještě větší, vsadil jsem se, že to pořídím za čtyřicet dní. Ale teď si sním tuhle krásnou hrušku.”

Když ji dojedl, řekl: „Není nad hrušky. Tedy vzal jsem si revolver a peníze, přestrojil jsem se za švédského obchodníka a jel jsem. Nejdřív do Janova; víte, hoši, to je v Itálii, a když tam člověk jede, vidí celé Alpy. Je vám to výška náramná, ty Alpy; když se na vrcholu Alp utrhne kámen, padá dolů tak dlouho, že zatím docela obrostle mechem, než dopadne. A z Janova jsem pak chtěl jet s lodí do Alexandrie v Egyptě.

Janov je tuze krásný přístav, tak krásný, že tam každá loď běží už zdaleka sama. Na sto mil od Janova přestanou v parnicích topit, kola se netočí a plachty se stáhnou, ale loď se už tak těší do Janova, že tam dopluje sama od sebe.

Má loď měla vyjet ve čtyři hodiny odpoledne punkto. Ve tři hodiny padesát minut běžím do přístavu, ale cestou vidím plakat malou holčičku.

„Bobečku,“ povídám jí, „co pláčeš?“

„Béé,“ naříká bobeček, „já jsem se ztjatil!“

„Když ses ztratila,“ povídám, „tak se hledej.“

„Ale já jsem ztjasila maminku,“ bečí bobeček, „a nevím, kde je.“

„To je jiná,“ povídám, vezmu holčičku za ruku a hledám její maminku. Kluci, hodinu jsem běhal po Janově, než jsem tu maminku našel. Ale co teď? Bylo čtyři hodiny padesát minut. Má loď musela už dávno odjet. Kvůli bobečkovi, myslil jsem si, jsem propásl celý den. S neveselou šel jsem do přístavu, a tu, koukám, ta loď tam ještě stojí. Já honem do ní. „Nu, švejdo,“ povídá mně kapitán lodi, „dal jste si na čas. Byli bychom vám už dávno ujeli, kdyby se nám tak nějak divně nebyla zapletla kotva na dně, že jsme ji po celou hodinu nemohli vytáhnout.“ Já, toť se ví, jsem byl tomu rád. Ale teď bych si snad mohl sníst hrušku.”

Když ji dojedl, řekl: „Ta byla, panečku, tuze dobrá. Tak tedy jsme vyjeli na Středozemní moře. To je vám tak krásně modré, že člověk neví, kde je obloha a kde je moře. Proto jsou všude na lodích i na břehu tabulky a na těch je napsáno, kde je nahoře a kde je dole. Jinak by si to člověk spletl. Však tuhle, povídal nám kapitán, si to jedna loď spletla a místo po moři se pustila po nebi; a protože je nebe nekonečné, dosud se nevrátila a nikdo neví, kde je. A po tom moři jsme dopluli do Alexandrie. Alexandrie je město veliké, protože bylo založeno od Alexandra Velikého.

Z Alexandrie jsem poslal ten telegram, aby si kouzelník myslel, že se o něho starám. Ale já se o něho pranic nestaral, jen jsem ho všude tušil. Když rackové nebo kormoráni obletovali loď nebo albatros v dáli brázdil svým rychlým křídlem oblohu, věděl jsem, že snad mezi nimi je kouzelník a doprovází mne. Když rybička vypoučila na mne oči z hlubiny mořské, cítil jsem, že snad on na mne pohlíží jejíma očima. A když vlaštovky ve svém letu přes moře se snesly na ráhna naší lodi, byl jsem si skoro jist, že ta bílá mezi nimi, ta nejkrásnější ze všech, je on.

Ale když už jsem byl v Alexandrii, zajel jsem si po posvátné řece Nilu dolů do Káhiry. To je vám město tak veliké, že by se samo v sobě nevyznalo, kdyby tam nebyli postavili vysokánské mešity a minarety. Ty je vidět z takové dálky, že i nejvzdálenější domky se podle nich vyznačí, kde jsou. Blízko Káhiry jsou, hoši, pyramidy. Ty se tak jmenují proto, že jsou opravdu pyramidálně veliké. A pak tam jsou Memnónovy kolosy. To jsou sochy tak ohromné, že jim to je samotným trapné. Proto si sedly a zahrabaly si nohy do písku, aby vypadaly menší. Vůbec Egypt je země zvláštní a veliká.

U Káhiry jsem se šel vykoupat do Nilu, protože tam je tuze horko. Měl jsem na sobě jen plavky a revolver a ostatní šaty jsem nechal na břehu. Tu vám vyleze na břeh obrovský krokodýl a sežral mně ty šaty se vším všudy, i s hodinkami a penězi. Jdu tedy na něj a vypálím šest ran z revolveru. Ale kulky se odrazily od jeho krunýře, jako by byl z ocele. A krokodýl se mně hlasitě vysmál. Ale teď si sním hrušku.”

Když byl hotov s hruškou, pokračoval pan Sidney Hall ve svém vypravování: „To víte, bando, že každý krokodýl umí plakat a křičet jako malé dítě. Tím láká lidi do vody. Člověk si myslí, že se tam topí dítě, a běží mu na pomoc, a tu ho krokodýl chytne a sežere. Ale tenhle krokodýl byl tak starý a moudrý, že se naučil nejen plakat jako dítě, nýbrž i nadávat jako námořník, zpívat jako operní zpěvačka a vůbec mluvit jako člověk. Vždyť prý přijal i tureckou víru.

Ale mně bylo trochu ouzko. Co si počnu bez šatů a peněz? Tu, kde se vzal tu se vzal, stál vedle mne černý Arab a povídá té obludě: „Ty, krokodýle, ty jsi sežral šaty i s hodinkami?“

„Sežral,“ řekl krokodýl.

„Hloupej,“ povídá Arab, „vždyť ty hodinky nebyly nataženy. K čemu ti budou hodinky, když nejdou?“

Krokodýl chvíli uvažoval a pak mi povídá: „Ty, já bych trochu otevřel pusou; sáhni mně do žaludku, vyndej ty hodinky, natáhni je a dej je zas na místo.“

„I což,“ jářku, „udělal bych to, ale ty bys mi ukousl ruku. Víš ty co? Já ti strčím kolmo mezi tvé čelisti tuhle hůl, abys nemohl svou šerednou tlamu zavřít.“

„Já nemám šerednou tlamu,“ řekl krokodýl. „Ale když jinak nedáš, strč tu hůl mezi mé ctihodné čelisti a dělej honem.“

Já, toť se ví, jsem to udělal, vytáhl jsem mu ze žaludku nejen hodinky, nýbrž i své šaty, boty a klobouk a povídám: „Tu hůl, starý, ti teď nechám v hubě na památku.“ Krokodýl chtěl nadávat, ale nemohl, protože měl tlamu dokořán a v ní vzepřenou hůl; chtěl mne sežrat, a nemohl; chtěl prosit, a nemohl. Já jsem se klidně ustrojil a řekl jsem mu: „A abys to věděl, máš šerednou, protivnou, hloupou tlamu,“ a naplil jsem mu do ní. Tu vyhrkly krokodýlovi vztekem slzy.

Když jsem se ohlédl po Arabovi, který mně tak chytře pomohl, byl tentam. A ten krokodýl podnes plove po Nilu s tlamou dokořán.

Z Alexandrie jsem zase vyplul do Bombaje, přestrojen za indického rádžu čili knížete. Hoši, to mi to slušelo! Nejdříve jsme pluli po Rudém moři. To se tak jmenuje, protože se pořád stydí, že není větší. Když byla všechna moře ještě mladá a maličká a měla teprve vyrůst, hrálo si Rudé moře na břehu s arabskými dětmi a přitom mu tak uběhl čas, že zapomnělo růst, třebaže mu pánbůh uchystal kolem dokola na pouštích pěkný písek, aby si z něho udělalo dno. Teprve v poslední chvíli si na to vzpomnělo, ale už mohlo vyrůst jen do délky, a ještě nechalo pruh suché země mezi sebou a Středozezemním mořem, se kterým se mělo spojit. Nad tím se trápilo tak, že tuhle se lidé nad ním slitovali a spojili obě moře průplavem. Od té doby se Rudé moře už tak nečervená.

Když jsme už byli za ním, spal jsem jednou ve své kajutě. Najednou někdo zaťuká na mé dvéře. Jdu otevřít – na chodbě nikdo. Chvilí čekám, a tu slyším, že se k mé kajutě blíží dva plavci. „Zabijeme toho rádžu,“ šeptá jeden, „a sebereme mu perly a diamanty, co nosí na šatech.“ Namouduši, hoši, všechny mé perly a diamanty byly skleněné. „Počkej tady,“ šeptá druhý plavec, „zapomněl jsem nahoře nůž.“ Zatímco běžel pro nůž, chytil jsem druhého plavce

za krk, zacpal jsem mu ústa, oblékl jsem ho za rádžu a svázaného položil na svou postel. Pak jsem si vzal jeho šaty a postavil jsem se na jeho místo přede dveře. Když přišel ten druhý s nožem, povídám mu: „Už rádžu nezabíjej, já jsem ho zardousil; ale jdi a seber mu perly a diamanty, zatímco já budu tady dávat pozor.“ Jen vlezl ten druhý do mé kajuty, hned jsem ho zamkl na klíč a jdu ke kapitánovi. „Kapitáne,“ jářku, „dostal jsem divnou návštěvu.“ Když kapitán viděl, co se stalo, dal vymrskat oběma plavcům; ale já jsem svolal všechny ostatní, ukazuju jim své perly a diamanty a povídám: „Abyste viděli, děti a lotři, jak málo záleží moudrému na perlách a diamantech, tak flink!“ A hodil jsem všechny své skleněné klenoty do moře. Tu se mi všichni začali klanět a volali: „Ó moudrý je rádža a vznešený!“ – Ale kdo to zaklepal na mou kajutu a zachránil mi život, to podnes nevím. A teď si sním tuhle pěknou, velikou hrušku.”

Ještě s ní nebyl hotov, a už mluvil dál plnými ústy: „Tak jsme šťastně dopluli do Bombaje v Indii. Indie, hoši, je země veliká a zvláštní. Když na to přijde, je tam tak horko, že je tam i voda načisto suchá a musí se polévat, aby se nevypařila. Lesy jsou tam tak husté, že v nich není místa ani pro stromy, a tomu se pak říká prales. Když zaprší, roste všechno náramně; i celé kostely vyrostou ze země jako u nás houby, a proto je například v Benaresu tolik kostelů. A opic je tam jako u nás vrabců, a jsou tak krotké, že vám vlezou i do sednice. Někdy se člověk ráno probudí a najde ve své posteli místo sebe sama opici. Tak jsou ty potvory krotké. A hadi jsou tam tak dlouzí, že když se takový had ohlídne na svůj ocas, nepozná ani, že je to jeho vlastní ocas, a myslí si, že ho to honí nějaký had ještě větší, než je on sám; tu se dá před ním na útěk a bídně zahyne uštváním. A to vám ještě nic nepovídám o slonech, kteří tam jsou doma. Vůbec, hoši, Indie je země veliká.

Z Bombaje jsem zase poslal telegram a pak ten dopis tajným písmem, aby si kouzelník myslel, že mám bůhvíco za lubem.”

„Co bylo psáno v tom dopise?“ ptali se detektývové.

„Já,“ chlubil se honem jeden detektýv, „jsem ten váš dopis napolovic rozluštil.”

„To jste chytřejší než já,“ děl na to slavný Sidney Hall, „protože já bych ho sám rozluštit nemohl. Byly to jen čiryčáry, které měly vypadat jako tajné písmo. Ale z Bombaje jsem pak jel vlakem do Kalkaty. V Indii jsou vám ve vlcích místo sedadel koupací vany, aby člověku nebylo tak horko. Jeli jsme pouštěmi a pralesy. V houštinách viděl jsem svítit strašné oči tygří a na říčních brodech jsem se potkával s moudrým pohledem vznešených očí bílého slona. Skalní orel předháněl náš vlak a duhový motýl se zatřepetal u oken vlaku. Ve všem tom, hoši, jsem cítil blízkost kouzelníkovu.

Blízko Kalkaty jsme se přiblížili k posvátnému Gangu. To jest vám řeka tak široká, že když hodíte kamenem na druhý břeh, letí ten kámen půldruhé hodiny. Když jsme zrovna jeli po břehu, prala tam nějaká ženská prádlo. Tu se příliš nahnula nebo co, zkrátka spadla do vody a tonula. Já hned skočím z rozjetého vlaku a vytáhnu tu indickou nešiku na břeh. Myslím, hoši, že by to udělal každý z vás.”

Detektývové souhlasně zabručeli.

„No ale,” pokračoval Sidney Hall, „abych nelhal, tohleto jsem tak lacino nepořídil. Když jsem se s tou ženskou ve vodě tahal, přišel na mne neřád aligátor a šeredně mi pokousal ruku. Ženskou jsem na břeh dostal, ale sám jsem se poroučel na zem. Čtyři dny mne pak ošetřovaly indické báby, a – slovem – tuhle mám na památku zlatý prsten. Zkrátka, kluci, lidé dovedou být všude na světě vděční, i když jsou to černí pohani, a takový naháč v Indii není o nic horší člověk nežli někdo z nás, a basta fidli.

Ale co platno, pět dní jsem ztratil. A s nimi jsem ztratil i svou sázku. Seděl jsem na břehu a myslil jsem si: Teď už to nepořídím do čtyřiceti dnů. Tisíc dolarů sázky v pekle. A mísa hrušek také v pekle. A co tak myslím, připlula tam taková, no, džunka se tomu říká, taková hloupá lodička s plachtami z lýkových rohoží. A na ní tři hnědí tatrmani, Malajci, a zubí se na mne, jako bych byl k jídlu. „Nia nania pche hem Nagasaki,” drmolí na mne jeden z nich. „Ach ty kašpare,” povídám, „copak ti rozumím?” „Nia nania pche hem Nagasaki,” mele zase a směje se na mne způsobem, o kterém si snad myslel, že je líbezný. Ale Nagasaki jsem rozuměl. To je přístav v Japonsku, kam jsem zrovna chtěl plout. „Do Nagasaki,” povídám, „v takovéhle bečce? Ani za nic.” „Nai,” na to on, a brebentí ještě něco, ukazuje na svou džunku, na nebe, na své srdce, a zkrátka jako abych jel s ním. „Ani za mísu hrušek,” povídám. A tu ti tři hnědí satani vám na mne skočili, porazili mne na zem, zabalili do rohoží a hodili do své džunky jako balík. Co jsem si při tom myslel, nebylo tuze hezké, ale nakonec jsem v těch rohožích usnul. Když jsem se probudil, nebyl jsem v džunce, ale na mořském břehu, nad hlavou místo slunce velikou chryzantému a stromy kolem byly pěkně olakované, každé zrníčko písku na břehu čistě umyté a ohlazené, a podle té čistoty jsem poznal, že jsem v Japonsku. A když jsem potkal prvního copatého, žlutého jelimánka, ptám se ho: „Kde bych, medle, občane, asi byl?” A on se směje a povídá: „Nagasaki.”

Hoši,” pokračoval pan Sidney Hall zamyšleně, „říká se, že nejsem hloupý. Ale abych pochopil, jak jsem se v mizerné džunce dostal přes noc z Kalkaty do Nagasaki, když nejrychlejší loď to udělá za deset dní, – na to jsem, odpusťte, trochu hloupý. Ale teď si sním tuhle hrušku.”

Když ji pečlivě oloupal a snědl, mluvil dále: „Japonsko je země veliká a zvláštní a lid je tam veselý a dovedný. Umějí dělat tak tenké čajové číšky z porculánu, že už na ně není ani žádného porculánu potřeba; vezme se jenom palec, zakrouží se jím ve vzduchu, pak se to navrchu pěkně omaluje, a číška je hotova. A kdybych vám řekl, jak Japonci dovedou malovat, ani byste mi to nevěřili. Viděl jsem jednoho malíře, kterému vypadl štětec z ruky na bílý papír; a jak se ten štětec po papíře kutálel, vymaloval vám krajinu s domky a stromy, lidi na ulici a na nebi divoké husy. Když jsem se tomu divil, povídá mi ten malíř: ‚To nic není proti tomu, co dovedl můj nebožtík učitel. Jednou si za deště zablátil své ctihodné papuče. Když bláto trochu oschlo, ukázal nám je: na jedné papuči bylo blátem vymalováno, jak psi a myslivci honí zajíce, a na druhé, jak si hrají děti na školu a učitele.‘

Z Nagasaki jsem pak jel parníkem do San Franciska v Americe. Na té cestě se nestalo nic zvláštního, ledaže náš parník v bouři ztroskotal a potápěl se. Všichni jsme honem naskákali do záchranných člunů, ale když už byly načisto plné, volají dva plavci v potápějící se lodi: ‚Tady je ještě nějaká panička. Nemáte tam na člunu pro ni trochu místa?‘ ‚Nemáme,‘ křičeli někteří; ale já jsem zavolał: ‚I máme, jen ji sem dejte!‘ Tu oni mne hodili do vody, aby tedy pro ni udělali ve člunu místo. No, hoši, tuze jsem se tomu ani nebránil; panička, myslel jsem si, má vždycky přednost. Když se loď potopila a čluny odpluly, byl jsem sám a sám na širém moři. Sedl jsem si na nějaké prkno a houpal jsem se na vlnách; bylo by to jinak docela hezké, až na to veliké mokro. Plul jsem tak den a noc a už se mně jaksi zdálo, že to všechno vezme špatný konec. Ale tu vám ke mně připluje plechová krabice a v ní jsou rakety.

Co s raketami? myslel jsem si nejdřív, hrušky by mně byly milejší. Ale pak jsem se dovtíпил lepšího. Když přišla černočerná noc, zapálil jsem první raketu. Letěla vám převysoko a zářila jako meteor. Druhá raketa byla hvězdíková a třetí sluncová; čtvrtá raketa byla zpívající a pátá vyletěla tak vysoko, že uvázla mezi hvězdami a svítí tam podnes. Co jsem se takhle bavil, připlula veliká loď a vzala mne na palubu. ‚Človíčku,‘ povídá mně kapitán, ‚nebýt těch raket, byl byste se tu utopil. Ale že jsme z dálky deseti mil viděli zářit rakety, mysleli jsme si, že nás tu někdo volá na pomoc.‘ A na památku toho hodného kapitána sním tady tu hrušku.”

Když ji snědl, mluvil vesele dále: „V San Francisku jsem tedy vystoupil na americkou půdu. Amerika, hoši, je má vlast a – zkrátka – Amerika je Amerika. Kdybych vám něco o ní vypravoval, stejně byste mi to nevěřili; tak veliká a zvláštní země to je. Povím jen, že jsem vstoupil na Velikou pacifickou dráhu a jel do Nového Yorku. Tam vám jsou domy tak vysoké, že už je ani dostavět nemohou. Než vylezou zedníci a pokrývači po žebříku zdola

nahoru, je už poledne; i snědí nahoře oběd, který s sebou přinesli, a lezou zase dolů, aby se dostali večer do postele, a tak to jde den za dnem. Vůbec, není nad Ameriku; a komu se nelíbí jeho vlast tak jako mně Amerika, ten je starý osel.

A z Ameriky jsem jel pak lodí do Amsterodamu v Holandsku. Cestou – cestou – inu cestou se mně přihodilo to nejpěknější a nejzábavnější. Safra, hoši, to je ten hlavní špás z mé celé výpravy.”

„Copak?” křičeli detektivové dychtivě.

„Inu to,” řekl pan Sidney Hall a začervenál se, „že jsem se zasnoubil. Jela vám po té lodi taková panenka, no, pěkná dost, zkrátka, jmenuje se Alice, a nikdo na světě, ani nikdo z vás, není hezčí než ona. – Ne, jistě není,” dodal pan Sidney Hall po hlubokém přemýšlení. „Ale nemyslete si, že jsem jí řekl, jak moc by se mně líbila. Byl už poslední den naší plavby a ještě jsem jí nic neřekl. A teď si sním tady tu hrušku.”

Když si na ní patřičně pochutnal, pokračoval pan Sidney Hall, jak následuje: „Tedy toho posledního večera jsem chodil po palubě, a najednou vám slečna Alice přišla ke mně sama. ‚Pane Sidney Halle,‘ povídá mi, ‚nebyl jste někdy v Janově?‘ ‚Byl, slečno,‘ já na to. ‚A neviděl jste tam nějakou holčičku, co ztratila maminku?‘ ptá se Alice. ‚Inu, slečno,‘ jářku, ‚viděl; vodil vám ji tam takový jakýsi starý bloud.‘

Alice chvilku mlčela a pak povídá: ‚A byl jste, pane Sidney Halle, také v Indii?‘ ‚Byl slečno,‘ já na to. ‚A neviděl jste,‘ povídá ona, ‚jak jeden statečný hoch skočil z rozjetého vlaku do řeky Gangu, aby zachránil tonoucí prادلenu?‘ ‚Koukal jsem na to,‘ povídám jaksí v rozpacích, ‚byl to nějaký starý blázen, slečno; rozumný člověk by to snad neudělal.‘

Alice chvilku mlčela a tak nějak divně, nějak líbezně se mně dívala do očí. ‚A co, pane Sidney Halle,‘ povídá zase, ‚je to pravda, že jeden šlechtný člověk se na moři obětoval, aby se tonoucí paní dostala do člunu?‘ Mně, hoši, už bylo z toho horko. ‚Inu, slečno,‘ povídám, ‚jestli se tuze nemýlím, tak se takový starý osel onehdy v moři vykoupal.‘

Alice mně podala obě ruce, začervenala se a pravila: ‚Víte, pane Sidney Halle, že vy jste zmíry hodný člověk? A že za to, co jste udělal pro tu janovskou holčičku, indickou prادلenu a neznámou paní, vás musí mít každý rád?‘

Tu mne, hoši, sám pánbůh šťouchl do zad, abych vzal Alici do náručí. A když jsme se takhle zasnoubili, povídám: ‚Poslechni, Alice, kdopak ti ty všechny hlouposti o mně povídal? Já jsem se, ví bůh, s tím nikomu nechlubil.‘

‚Víš,‘ řekla mně Alice, ‚dnes večer jsem se dívala na širé moře a tak trošku jsem myslela na tebe. Tu ku mně přišla taková maličká černá paní a to všechno mně o tobě vypravovala.‘

Hledali jsme pak tu černou paní, abychom jí poděkovali, ale nemohli jsme jí nalézt. A tak, hoši, jsem se na lodi zasnoubil,” končil pan Sidney Hall a utíral si své zářící oči.

„A co kouzelník?” volali detektývové.

„Co kouzelník?” opáčil slavný Sidney Hall. „Ten se stal obětí vlastní zvědavosti, jak jsem předvídal. Když jsem v Amsterdamě přenocoval, najednou někdo zaklepe na můj pokoj a vstoupí. Byl to sám kouzelník, bledý a neklidný. „Pane Sidney Halle,“ povídá mi, „já už to déle nevydržím; povězte mi, prosím vás, jak mne chcete chytit.“

„Pane kouzelníku,“ já na to vážně, „to vám nepovím. Kdybych vám to řekl, prozradil bych svůj plán, a vy byste mi unikl.“

„Ach,“ naříkal kouzelník, „slitujte se už! Vždyť já nemohu spát samou zvědavostí, jaký je vlastně váš plán.“

„Víte co?“ povídám mu, „já vám to tedy povím; ale dříve mi musíte přísahat, že od této chvíle jste můj zajatec a že se nepokusíte mně uniknout.“

„Přísahám,“ zvolal kouzelník.

„Kouzelníku,“ pravil jsem povstávaje, „v tomto okamžiku se můj plán splnil. Věz tedy, starý ušatý bloude, že jsem počítal jen na tvou zvědavost. Věděl jsem, že jsi za mnou na moři i na souši, abys viděl, co proti tobě podniknu. Věděl jsem, že konečně přijdeš ke mně, jako jsi právě přišel, a ztratíš raději svou svobodu, jen abys ukojil svou zvědavost. A to se teď splnilo!“

Kouzelník zbledl, zasmušil se a řekl: „Vy jste, pane Sidney Halle, veliký taškář; i kouzelníka jste obelstil.“ A to je, hoši, má celá historie.”

Když takto Sidney Hall domluvil, pustili se všichni detektývové do náramného smíchu a blahopřáli šťastnému Američanovi k jeho úspěchu. Pan Sidney Hall se spokojeně usmíval a vybíral si v míse nějakou pěknou hrušku. Najednou padl na jednu zabalenou v papíře. I rozbalil papír a našel na něm napsáno:

„Upomínka panu Hallovi od janovského boběčka.”

Pan Sidney Hall sáhl honem do mísy, našel druhou zabalenou hrušku, rozbalil papír a našel na něm napsáno:

„Dobrého chutnání přeje pradlena od řeky Gangu.”

Ještě třetí hrušku rozbalil pan Sidney Hall a četl:

„Svému šlechtnému záchrancu děkuje paní z moře.”

Počtvrté sáhl Sidney Hall do mísy, rozbalil čtvrtou hrušku a četl:

„Vzpomínám na tebe. Alice.”

V míse zbývala pátá, nejkrásnější hruška. Pan Sidney Hall ji rozkrojil a našel uvnitř složené psaní. Na obálce stálo: Panu Sidney Hallovi. Rychle otevřel Hall psaní a četl:

„Člověk, který má tajemství, má se střežiti horečky. Poraněný detektýv na břehu Gangu vyžvatlal v horečném spánku svůj tajný plán. Byl to plán starého ušatého blouda. Váš přítel nechtěl Vás připravit o odměnu, která je vypsána na jeho hlavu, a proto dobrovolně se nechal zatknout. Odměna, kterou za to dostanete, je jeho svatebním darem pro Vás.”

Pan Sidney Hall užasl nesmírně a řekl: „Hoši, teď už rozumím všemu. Jsem starý osel. Byl to sám kouzelník, který držel na dně kotvu lodi, zatímco jsem běhal po Janově s tou ztracenou holčičkou. Byl to kouzelník, který v podobě Araba mi pomohl od toho krokodýla. Byl to kouzelník, který mne probudil, když mne dva plavci chtěli zavraždit. Kouzelník vyslechl můj plán, když jsem po svém ourazu blouznil u Gangu. Kouzelník poslal mi tajemnou džunku, aby mne včas dovezla do Nagasaki. Kouzelník nastrčil mi krabici raket, která mi zachránila život na moři. Kouzelník v podobě maličké černé paní mi naklonil srdce Alicino. A konečně kouzelník se dobrovolně stavěl hloupým a zvědavým, aby mi dopomohl k ceně, vypsané na jeho hlavu. Chtěl jsem být chytřejší než kouzelník, ale kouzelník je chytřejší než já, a krom toho šlechetnější. Není nad kouzelníka! Hoši, zvolte se mnou: Ať žije kouzelník!”

„Sláva kouzelníkovi,” zvolali detektývové tak silně, že v celém městě zadrnčela okna.

5 Jak kouzelník ve vězení seděl

Když tedy, jak už víte, přivedl Sidney Hall kouzelníka zatčeného, bylo zahájeno soudní řízení pro ukradenou kočku.

Za vysokým stolem trůnil soudce doktor Korpus, stejně tlustý, jako přísný. Na lavici obžalovaných seděl kouzelník s rukama spoutanýma.

„Vstaň, padouchu,” zahřimal na něj doktor Korpus. „Jsi obviněn, že jsi ukradl královu kočku Jůru, rozenou zde v zemi, rok starou. Přiznáváš se, ničemo?”

„Ano,” řekl kouzelník tiše.

„Lžeš, lotře,” hřimal soudce, „nevěřím ti ani slovo. To se musí dokázat. Hej, přiveďte sem svědkyni, naši nejjasnější princeznu.”

Přivedli malou princeznu, aby svědčila.

„Princezničko,” švitořil Korpus líbezně, „ukradl tady ten podlec vaši ušlechtilou kočku Jůru?”

„Ano,” řekla princezna.

„Vidíš, lumpe,“ zahromoval soudce na kouzelníka, „jsi usvědčen! A co, pověz, jak jsi ji ukradl?“

„Inu tak,“ řekl kouzelník, „že mi spadla sama na hlavu.“

„Bídáku, lžeš,“ rozkřikl se na něj soudce a obrátil se k princezně nejtenčím hláskem: „Princezničko, jak ten zlosyn ukradl vaši nejjasnější kočku?“

„Zrovna tak,“ řekla princezna, „jak povídá.“

„Tak vidíš, ty loupežníku,“ křikl soudce na kouzelníka, „teď už víme, jak jsi ji ukradl! A proč jsi ji, darebáku, ukradl?“

„Protože si tím pádem zlomila nožičku. Vzal jsem ji pod kabát, abych jí tu nožičku napravil a zavázal.“

„I ty vyvrheli,“ spustil doktor Korpus, „všechno je lež, co říkáš! Přiveďte sem svědka, hostinského ze Strašnic.“

Přivedli tedy toho svědka.

„Hej, hospodo,“ křikl soudce, „co víš tady o tom zločinci?“

„Jen to,“ povídal hostinský bázlivě, „že přišel, slavný soude, do mého hostince, vytáhl zpod kabátu nákou černou kočku a zavázal jí nožičku.“

„Hm,“ zabručel doktor Korpus, „snad lžeš. A co dělal s tím vznešeným zvířátkem potom?“

„Potom,“ řekl hostinsky, „ji pustil a kočka běžela pryč.“

„Ha, ty trapiči zvířat,“ uhodil soudce na kouzelníka, „pustils ji, aby utekla! Kde je teď králova kočka?“

„Snad běžela,“ pravil kouzelník, „v ta místa, kde se narodila. To kočky, vímet, dělávají.“

„Ha, ty hanebníku,“ burácel soudce, „ty mne chceš poučovat? Princezničko,“ obrátil se zase k princezně tenounkým hlasem, „zač si ceníte svou vysoce ctěnou kočku Jůru?“

„Za půl království bych ji nedala,“ prohlásila princezna.

„Vidíš, ničemo,“ zahřimal soudce na kouzelníka, „ukradl jsi půl království! Na to je, bídníku, trest smrti!“

Tu bylo princezně líto kouzelníka. „Snad bych,“ řekla honem, „dala Jůru za kousíček dortu.“

„A zač je, princezno, kousíček dortu?“

„Inu,“ povídá princezna, „oříškový je za pětník, jahodový za dva a smetanový za tři pěťáky.“

„A za jaký dort byste, princezničko, Jůru dala?“

„Třeba za smetanový,“ řekla princezna.

„Ha, ty vrahu,” křičel soudce na kouzelníka, „tož jako bys tři pětáky ukradl. Za to dostaneš, padouchu, podle zákona tři dny šatlavy! Marš do šatlavy, prašivko, na tři dny, holomku, zloději, loupežníku! Drahá princezničko,” obrátil se zas k princezně, „mám tu čest vám poděkovati za vaše moudré a veledůmyslné svědectví. Vyříd'te, prosím, panu tatínkovi nejoddanější pozdrav jeho nejposlušnějšího, nejvěrnějšího a nejspravedlivějšího soudce doktora Korpusa.”

Když kouzelníka odvedli do šatlavy, dali mu kus plesnivého chleba a ve džbánku smrduté vody. Než kouzelník jen seděl a usmíval se a jeho oči zářily víc a více. O půlnoci se zvedl a mávl rukou. Tu zazněla sladká hudba a vzduch zavoněl jakoby tisícem květů. A skutečně, hle, na pustém žalárním dvoře rázem vyrostly houštiny kvetoucích růží, trsy lilií zvedly své kalichy k spanilému měsíci, rozkvetly záhony macešek a konvalinek, kvetoucí kalina a pivoňka houpaly těžkými květy, hloh rozvil se bíle a rudě a v jeho koruně se rozezpíval slavík.

Tu procitl ve své kobce odsouzený vrah a žhář na svém tvrdém loži si vytíral spánek z očí; trestaný rváč se udiven zvedal, zloděj vykřikl úžasem a podvodník, který tu odpykával svou vinu, sepal ruce nechápaje, co se to stalo. Neboť chladné a vlhké stěny žalární se rozevěly a rozklenuly v podobě štíhlého, půvabného sloupoví; nečistá lože trestanců pokryla se bělostným lnem, nebylo tu již závor a mříží, nýbrž několik kamenných schodů vedlo přímo do kvetoucí zahrady.

„Franto,” zabručel vrah na žháře, „spíš?”

„Nespím, člověče,” řekl žhář, „ale mám fantas; zdá se mně, že už nejsem v kriminále.”

„Hoši,” zvolal rváč, „myslím, že jsem zrovna zemřel a dostal se do nebe!”

„Do nebe,” vykřikl podvodník, „je nějaké nebe pro mne? Ale i já mám krásný sen, jako bych snad v ráji byl.”

„To není sen,” povídá zloděj; „hoši, to se dá všechno hmatat; hmatám zrovna na liliový květ. Ach, kdybych si jen směl utrhnout!”

„Jen si utrhni,” zazněl mocný a vlídný hlas, a u trestanců stál kouzelník v bílé říze. „Je pro tebe, příteli!”

„Pane,” ptal se žhář ostýchavě, „vy jste tady jako žalárníkem?”

„Jsem trestanec jako vy, kamarádi,” odpověděl kouzelník. „Odsouzen jako vy. Ta zahrada je pro nás. Pro nás jsou pod stromy prostřeny tabule. Pro nás zpívá slavík a kvetou růže. Pojd'te večeřet!”

Všichni zasedli k bohatému stolu a počali hodovat. Kouzelník obsluhoval je vzácnými jídly a vínem. Když naléval vína podvodníkovi, sklopil tento oči a řekl tiše: „Ne, pane, mně ne!”

„Proč nechceš vína?” tázal se kouzelník.

„Protože si ho, pane, nezasloužím. Ochudil jsem mnoho, mnoho lidí. Ach, pane, jak bych se mohl radovat z vína?”

Tu zazářily oči kouzelníkovy, ale on sám neřekl ničeho a obsluhoval ostatní. Když naléval pohár vrahovi, zachvěla se vrahova ruka a několik krůpějí rudého vína skanulo na ubrus.

„Pane,” zvolal vrah zoufale, „proč mi to víno připomíná krev? Ach, že jsem prolil krev nevinnou! Běda mně nejbídnějšímu!”

Kouzelník neřekl ničeho, ale jeho oči zaplály ještě jasněji. Když naléval víno rváčovi, vykřikl tento: „Pane, co já mám s vínem? Ubíjel jsem lidi z bujnosti a zchromil jsem je ze svévole; uhodil jsem ruku, která mi nabízela přátelství, a týral jsem ty, kteří mne milovali nejvíce!”

Světlo rozestřelo se po tváři kouzelníkově, ale on sám neřekl ani slova, obrátil se k zloději a podával mu mísu nejkrásnějšího ovoce. „Ber si, příteli,” řekl srdečně, „je tvoje.”

„Pane,” zvolal zloděj, „bral jsem, co mi nenáleželo; dovolte, abych si nevzal, co mi snad náleží!”

Kouzelník se jasně usmál a přistoupil ke žhářovi: „Vezmi si ty, prosím tě,” řekl mu, „osvěží tě to.”

„Pane můj,” bránil se žhář, „zapálil jsem krov nad hlavou těm, kteří mi prokázali dobrodiní; jsou teď žebráky a prosí o skývu chleba. Ach, kdybych mohl raději osvěžit ty, kterým jsem ublížil!”

Tu rozzářily se oči kouzelníkovy jako hvězdy a on sám se vysoko vztyčil a řekl: „Hoši, po léta jste hladověli a žíznil; po léta jste nepocítili sladkosti na jazyku a radosti v srdci. Proč byste neměli teď jísti a pít, hodovati a užívat radosti? Vezměte si ze všeho, je to vaše!”

Ale v té chvíli bylo slyšeti v zahradě jakoby šum mnoha kroků a k hodujícím blížil se zástup chudáků, chromců a žebráků.

„Můj bože,” vykřikl podvodník, „tady jsou ti, které jsem ochudil!”

„A já,” zvolal vrah polo zděšen a polo radostně, „vidím tu toho, koho jsem zavraždil!”

„Probůh,” ozval se rváč, „ti chromí a poranění jsou, pane, ti, kterým jsem ublížil!”

„A tady jste, vy všichni,” zvolal zloděj u vytržení, „které jsem kdy obral!”

„Běda,” vykřikl žhář, „tady těm žebrákům jsem, pane, kdysi spálil krov nad hlavou!”

Tu vyskočil podvodník a začal nositi jídla a vína těm, které kdysi ochudil; vrah roztrhal ubrus, poklekl k tomu, kterého byl zavraždil, obmyl jeho rány svými slzami a ovazoval je; rváč nalil vína a oleje na rány těch, kterým ublížil; zloděj sebral zlaté a stříbrné stolní náčiní a vnucoval je těm, které byl okradl; a když to viděl žhář, zaplakal a řekl: „Běda, co já dám vám, žebráckové, které jsem připravil o všechno?” A rázem otrhal všechny květy v zahradě a nasypal je žebrákům do náručí.

Když podvodník nasýtil a napojil ty, které ochudil, když vrah zavázal rány zavražděného a rváč ošetřil poraněné, když zloděj obdařil okradené a žhář ověnil hadry žebráků, sami nepožili ničeho, ale dovedli své hosty do paláce, uložili je k spánku na bíle prostřené lože a sami ulehli vedle nich na tvrdou zem.

Jen kouzelník zůstal v zahradě s rukama sepjatýma a očima zářícíma jako hvězdy. Sladký, pokojný spánek snesl se nad vězením.

Tu zaduněly těžké rány a do dveří šatlavy vkročil žalárník. „Vstávejte, lotři,” rozkřikl se, „už tři dny spíte a nemůžeme vás probudit!”

Trestanci rázem procitli. I viděli, že leží na zemi vedle svých tvrdých, nečistých loží; vzdušné sloupy se zase změnily ve vlhké zdi žalární a z pustého dvora zmizelo vše, co by se podobalo kvítku či rozkvetlému stromu; jen na podlaze leželo ještě něco lupenů růžových a liliových.

„Tři dny že jsme spali?” divil se vrah.

„Cože,” zvolal žhář, „byl to jenom sen?”

„Pane žalárníku,” ptal se zloděj, „nebyl tu snad někdo krom nás?”

„Byl tu ten,” bručel žalárník, „co ukradl královu kočku. Tři dny stál ve své cele bez hnutí a oči mu zářily jako hvězdy. Dnes ráno zmizel, když si odpykal svůj trest. Byl to nějaký čistý ptáček! Než se ztratil, přikouznil našemu ctihodnému soudci, doktoru Korpusovi, oslí uši. Ale teď hybaj, lumpové, vstávejte!”

Tak začal zas trestancům bývalý život v šatlavě. Avšak něco se přece změnilo: smrdutá voda ve džbáně chutnala jim navždy nejsladším vínem, plesnivý chléb změnil se v jejich ústech v chuť nejlahodnější, líbezná vůně květů vanula šatlavou a v noci, když uléhali, pokrývalo se jejich lože bělostí nejčistší. Každé noci pak se rozestřel nad šatlavou spánek míru bez výčitek a utrpení.

6 Pohádky konec

Když tedy se princezna u soudu dozvěděla, že snad její kočka Jůra utekla tam, kde se narodila, poslala hned kurýra do babiččiny chaloupky.

Letí kurýr na koni, až jiskry pod kopyty tryskají, a tu, hle, vidí před chalupou babiččina vnoučka Vaška s černou kočkou v náručí.

„Vašku,” křičel kurýr, „princezna chce nazpátek svou kočku Jůru.”

Zabolelo srdce Vaškovo, že musí Jůru ztratit, ale řekl: „Já, pane kurýre, ji přinesu princezně sám.”

Běžel tedy Vašek do zámku s Jůrou v pytlí a hned k princezně: „Tuhle, princezno,” řekl, „nesu naši kočku. Je-li to vaše Jůra, nechte si ji.”

Otevřel Vašek pytel, ale Jůra už nevyskočila tak bujně, jako tehdy poprvé z babiččiny nůše; kulhala, chudák, na jednu nožičku.

„Já nevím,” řekla princezna, „je-li tohle naše Jůra. Jůra ani trošku nekulhala. Ale víš co? Zavoláme Buffina.”

Když Buffino uviděl Jůru, začal radostí tak vrtět ocasem, že to svištělo; ale co jí řekl a co odpověděla Jůra, tomu nikdo z přítomných nerozuměl.

„Je to Jůra,” zvolala princezna. „Buffino ji poznal. Ale, Vašku, co ti mám za to dát, žes ji přinesl? Chceš peníze?”

Vašek se začervenál a řekl honem: „Nechci, princezno. Babička jich má tolik, že si neví s nimi rady.”

„Nebo – nebo – – chtěl bys kousek dortu?” ptala se princezna.

„Ba ne,” povídá Vašek, „my ti máme buchet, co chceme.”

„Nebo – nebo – –,” přemýšlela princezna, „nechtěl by sis vybrat něco tadyhle z mých hraček?”

„Kdepak,” mávl Vašek rukou. „Já mám, koukej, takovou kudlu a vyřežu si sám, co chci.”

Princezna už opravdu nevěděla, co má Vaškovi nabídnout. „Ale, Vašku,” povídá konečně, „řekni si sám, co chceš dostat.”

„Inu, princezno,” řekl Vašek a začervenál se jako mák.

„Tak řekni, Vašku,” naléhala princezna.

„To nesmím říci,” bránil se Vašek rudý až po uši.

Ted' se začervenala princezna jako pivoňka. „A proč bys,” povídá, „to nesměl říci?”

„Protože,” řekl nešťastný Vašek, „bys mně to stejně nedala.”

Princezna se zarděla jako růže. „A co,” povídá rozpačitě, „dám-li ti to?”

Vašek vrtěl hlavou: „Nedáš.”

„A co když dám?”

„Nesmíš,” povídá Vašek smutně. „Já nejsem princ.”

„Koukej, Vašku, támhle,” řekla rychle princezna, a když se Vašek ohlédl, stoupla si na špičky a dala mu honem hubičku na tvář. Než se Vašek vzpamatoval, byla už v koutku, chytla Jůru a skrývala líčka v jejím kožiše.

Vašek planul a zářil. „Tak pánbůh vám naděl, princezno,” řekl, „a já zase půjdu.”

„Vašku,” zašeptala princezna, „bylo to to, cos chtěl?”

„Bylo, princezno,” vyhrkl Vašek horlivě. Tu přišly do komnaty dvorní dámy a Vašek se hleděl honem ztratit.

Vesele klusal Vašek domů; jen natolik se zdržel v lese, co vyřezal kudlou z kůry pěknou lodičku a s lodičkou v kapse běžel domů.

Když přišel domů, – Jůra tam sedí na zápraží a myje si chromou nožičkou kožich.

„Babičko,” spustil křik Vašek, „vždyť jsem zrovna teď donesl Jůru do zámku!”

„Inu, hochu,” povídá babička, „to už je nátura koček, že se vracejí tam, kde se narodily, i kdyby to bylo na míle mil cesty. Běž a dones ji ráno do zámku znova.”

Ráno běžel Vašek s Jůrou znova do zámku. „Princezno,” řekl bez dechu, „tady zas nesu Jůru. Utekla vám, slotu, rovnou do naší chalupy.”

„Ty kluku,” povídá princezna, „umiš ty utíkat jako vítr!”

„Princezno,” repetil Vašek, „chtěla bys tuhle lodičku?”

„Dej sem,” řekla princezna. „A co ti mám dnes dát za Jůru?”

„Nevím,” na to Vašek a hned se začervenal až po vlasy.

„Tak pověz,” šeptala princezna a zarděla se ještě víc.

„Nepovím.”

„Pověz!”

„Nepovím.”

Princezna sklonila hlavu a dloubala prstem do lodičky. „Chtěl bys,” povídá konečně, „třeba zas to, co včera?”

„No třeba,” vyhrkl Vašek spěšně; a když to dostal, běžel s veselou domů. Jen u vrbin se trochu zdržel a vytůkal pěknou zpěvnou píšťalku.

Když přišel domů, – Jůra tam sedí na zápraží a hladí si tlapkou vousiska. „Babičko,” spustil Vašek znovu, „Jůra je zas tady!”

„I tak ji popadni,” povídá babička, „a běž s ní zítra znova do zámku. Snad si tam pak už zvykne.”

Ráno tedy běžel Vašek zase do zámku, Jůru v pytlí na zádech. „Princezno,” spustil hnedle, „Jůra zas utekla k nám.”

Ale princezna škaředila a neřekla nic.

„Koukej, princezno,” repetil Vašek, „tuhle píšťalku jsem včera vytukal.”

„Dej sem,” řekla princezna a škaředila dál. Vašek přešlapoval a nevěděl, proč se princezna zlobí.

Princezna foukla do píšťalky, a když píšťalka pěkně zazpívala, povídá: „Ty kluku, já vím, že to děláš s tou kočkou naschvál, abych – abys – abys dostal od cesty zas to co včera.”

Vašek zesmutněl, sebral čepici a řekl: „Když si to, princezno, myslíte, tak je dobře; ale já už sem víckrát nepřijdu.”

Se smutnou a pomalu vracel se Vašek domů. Sotva přišel, – sedí vám zas Jůra na zápraží a jen se olizuje, jak se nažrala mléka. I sedl si Vašek k ní, vzal si ji na klín a mlčel.

Tu dupy dup, přihnal se na koni králův kurýr. „Vašku,” křikl, „král ti vzkazuje, abys přinesl Jůru do zámku.”

„K čemupak to,” řekl Vašek, „kočka se vždycky vrátí tam, kde se narodila.”

„Ale princezna, Vašku,” káže kurýr, „princezna ti vzkazuje, abys ji přinesl třeba každý den.”

Vašek zavrtěl hlavou. „Řekl jsem jí, že už nepřijdu.”

Tu vyšla babička na zápraží a povídá: „Pane kurýre, pes se drží člověka, ale kočka se drží chalupy. Téhle chalupě už zůstane Jůra věrná.”

Kurýr otočil koně a hnul se do zámku. Druhého dne přijel před babiččinu chalupu veliký vůz, tažený stem koní. Kočí slezl a zavolal babičku. „Babičko,” povídá, „pan král vzkazuje, že když se kočka drží chalupy, mám přivézt kočku i s chalupou a i s vámi a Vaškem. Však prý se ta chalupa do královské zahrady dobře vejde.”

Přišlo mnoho lidí a pomohli naložit celou chalupu na vůz. Kočí zapráskal bičem a křičel hyjé, sto koní zatáhlo a vůz i s chalupou se hnul k zámku. Na voze na prahu chalupy seděla babička, Vašek a Jůra. Tu si babička vzpomněla, jak králova maminka měla sen, že Jůra přivede do zámku příštího krále a že ten příští král přijede se svým celým domem. Vzpomněla si na to, ale neříkala nic.

Ten vůz s velikou radostí v zámku přivítali, složili chalupu v zahradě, a protože se Jůra držela chalupy, už jí nenapadlo utéci. Žila tam s babičkou i Vaškem jako doma. Když si s ní chtěla princezna pohrát, musela za ní do chalupy; a protože podle všeho měla Jůru tuze ráda, chodila tam denně a spřátelila se s Vaškem převelmi.

Co následovalo potom, to už do naší pohádky nepatří. Ale stal-li se Vašek opravdu králem v té zemi, když dorostl, nebylo to, děti, ani pro tu kočku, ani pro přátelství princeznino, nýbrž pro mocné a statečné skutky, které veliký Vašek pro celou zemi vykonal.

Nůše pohádek I, 1918

POHÁDKA PSÍ

Pokud vůz mého dědečka, toho mlynáře, vozil po vesnicích chleba a zpátky do mlýna pěkné zrní, znal Voříška kdekdo; no, Voříšek, řekl by vám každý, to je přece ten pejsek, co sedá na kozlíku vedle starého Šulitky a kouká, jako by řídil celý vůz; a když to jde do kopce nějak pomaličku, začne vám štěkat, a hned se kola zatočí rychleji, Šulitka zapráská, Ferda i Žanka, totižto oba koně našeho dědečka, zaberou, a teď celý vůz slavně běží do vsi a vytrásá ze sebe samou krásnou vůni božího daru. Takhle, děti, jezdil Voříšek nebožtík po celé farnosti.

Ba, za jeho časů nebyly ještě žádné tyhle splašené automobily; tehdy se jezdilo pomalu, pořádně, a aby to bylo slyšet. Žádný šofér na automobilu neumí tak krásně práskat bičem jako nebožtík Šulitka, dej mu pánbůh věčnou slávu, nebo tak zamlaskat na koně, jako to uměl on; a vedle žádného šoféra nesedí moudrý Voříšek, nekučíruje, neštěká, nepouští hrůzu, nic. Takový automobil jenom přeletí a zasmrdí, a teď koukej, kde už je; ani ho vidět není pro samý prach. Inu, to Voříšek jezdil důkladněji; na půlhodiny předem lidé nastavili ucho, začíchali a řekli: Aha! To už věděli, že k nim jede chleba, a postavili se na práh, aby mu dali dobrýtro. A nyčko už tedy opravdu běží dědečkův vůz do vesnice, Šulitka mlaská jazykem, Voříšek štěká na kozlíku a najednou hup, skočí Žankovi na zadek (však to byl zadek, pozehnej pánbůh! široký jako stůl, čtyři lidé by na něm jíst mohli); a teď tancuje Žankovi po hřbetě, běhá od chomoutu k ocasu, od ocasu k chomoutu a hubu si roztřepit může samou radostí: Haf, haf, kluci, sákra, to jsme to sjeli, já a Žanka a Ferda; sláva! A kluci vyvalují oči; denně sem přijede chleba, a vždycky taková sláva, panebože, jako by sám císař jel! – Ba, jak říkám, tak důkladně se už dávno nejezdí jako za časů Voříškových.

A štěkat uměl Voříšek, jako když z pistole střílí. Prásk! napravo, že tamhle husy samým lekem běží, běží a zastaví se až v Polici na rynku, celé udivené, kde se tu vzaly; prásk! nalevo,

že holubi z celé vesnice vyletí, zakrouží a snesou se až někde na Žaltmanu, neřkuli až na pruské straně; tak silně uměl štěkat Voříšek, psisko mizerné, a div mu pak ocas neuletěl, jak jím švihal radostí, když tohle natropil. Inu, měl nač být pyšný; tak silný hlas nemá ani generál, ba někdy ani poslanec.

A přece byl čas, že Voříšek neuměl ani trochu štěkat, třeba už byl výrostek a měl takové zuby, že rozkousal dědečkovi nedělní holinky. Totiž musíte vědět, jak přišel dědeček k Voříškovi, či spíš Voříšek k dědečkovi. Šel jednou dědeček z hospody pozdě domů, a že byla noc a že mu bylo veselo, a snad i proto, aby zahnal zlé duchy, si cestou zpíval. Najednou ztratil potmě dobrou notu a musel se zastavit, aby ji hledal. A co ji tak hledá, slyší nějaké vrnění, pištění, kničení na zemi u svých nohou; pokřižoval se a hmatal po zemi, co to jako je. Nahmatal huňaté teplé klubičko, do dlaně se mu vešlo, a bylo to měkké jako samet; a sotva to vzal do ruky, přestalo to vrnět a cucalo mu prst, jako by byl z medu. Na to se musím podívat, pomyslí si dědeček a donesl to s sebou domů, do mlýna. Babička, chudera, čekala na dědečka, aby mu mohla dát „dobrou noc“; ale dřív než se mohla jak náleží ozvat, řekl filuta dědeček: „Koukej, Heleno, co ti nesu.“ Babička si na to posvítla, a heleme, vždyť to bylo štíně, můj ty Tondo! psi miminko ještě slepé a žluté, jako vyloupaný oříšek. „Koukejme,” podivil se dědeček, „ale pejsánku, čípak vlastně jsi?” Pejsánek, to se ví, neřekl nic; třásl se na stole jako hromádka neštěstí, až mu krysí ocásek poskakoval, a pištěl přezlostně; a tuhle, i prachkujóne, se pod ním udělala loužička a rostla jako špatné svědomí. „Karle, Karle,” zakývala vážně babička na dědu hlavou, „kdepaks nechal rozum? Vždyť to štíně musí pojít bez mámy.” Toho se dědeček lekl. „Honem, Heleno,” povídá, „ohřej mlíčko a uchystej houstičku.” Babička všechno uchystala, dědeček namočil měkkou střídu do mléka, omotal ji cípem kapesníku a udělal tak dobrý cumel, že se z něho štěně nacucalo, až mělo bříšek jako buben.

„Karle, Karle,” zakývala zas babička hlavou, „kdepaks nechal rozum? Kdopak bude to štíně hřát, aby nepošlo zimou?” Ale kdež dědeček! tomu něco namítat! Sebral štěně a rovnou s ním do stáje; a panečku, tam bylo teplo, co ho Ferda a Žanka nadýchali! Oba koně už spali, ale když přišel hospodář, zvedli hlavu a točili se po něm moudrýma, laskavýma očima. „Žanko, Ferdo,” řekl dědeček, „ať tomu Voříškovi neublížíte, víme? Já vám ho dávám do ochrany.” A s tím položil malého Voříška před ně do slámy. Žanka si čichl k divnému tvorečkovi a cítil z něho dobré ruce hospodářovy; i pošeptal Ferdovi: „Je náš.” A bylo to.

Tak rostl Voříšek ve stáji, krměn cumlíkem z kapesníku, až se mu otevřely oči a mohl se napít sám z misky. A teplo mu bylo jako u mámy, a tak se z něho brzo udělal takový malý

uličník s hloupou hlavou, inu, štěně; neví ani, kde má zadek, na který si má sednout, sedne si na vlastní hlavu a diví se, že to tlačí; neví, co s ocasem, a protože umí počítat jen do dvou, plete si všechny své čtyři nohy; nakonec sebou údivem plácne a vyplazuje jazejček pěkně růžový jako lísteček šunky. Ale vždyť každé štěně je takové, zkrátka jako děti. Víc by vám řekli Žanka a Ferda; řekli by vám, jaké je to trápení pro starého koně, dávat pořád pozor, aby neušlápl to bláznivé psisko; to víte, lidičky, kopyto není bačkora a musí se stavět pomaloučku, polehoučku, aby něco na podlaze nezačalo bolestně kvičet a žalovat. Ba, je to kříž s dětmi, řekli by vám Žanka a Ferda.

A byl už z Voříška celý pes, veselý a zubatý jako každý jiný, ale něco na něm nebylo v pořádku: nikdo ho neslyšel štěkat ani vrčet. Jenom pištěl jaksi a skučel, ale štěkání to nebylo. Řekla si jednou babička: Copakže Voříšek neštěká? Přemýšlí, tři dny chodí jako tělo bez duše a čtvrtého dne povídá dědečkovi: „Copakže Voříšek nikdy neštěká?” Přemýšlí dědeček, tři dny chodí a pořád vrtí hlavou. Čtvrtého dne povídá Šulitkovi, kočímu: „Copakže náš Voříšek nikdy neštěká?” Šulitka to vzal důkladně; šel do hospody a přemýšlel tam tři dny a tři noci; čtvrtého dne se mu už chtělo spát, nějak se mu mátla hlava, i zavolal hospodského a tahal z kapsy čtyráky za outratu. Počítal, počítal, ale sám čert se mu do toho pletl, že se ne a ne dopočítat. „Inu, Šulitko,” povídá hospodský, „copak tě maminka nenaučila počítat?” V tu chvíli Šulitka nechal outraty, plácl si do čela a běžel k dědečkovi. „Hospodáři,” křičel ve dveřích, „už to mám! Voříšek proto neštěká, že ho tomu jeho máma nenaučila!”

„Namoutě,” řekl dědeček, „to je pravda; mámu Voříšek nezná, Ferda ani Žanka ho štěkat nenaučili, pes žádný v sousedství není, a tak Voříšek ani neví, co to štěkání je. Víš, Šulitko,” povídá, „musíš ho naučit štěkat.” Sedl si Šulitka ve stáji k Voříškovi a učil ho štěkat. „Haf haf,” vykládal mu; „dávej pozor, jak se to dělá; nejdřív vrrrrr tadyhle v krku, a pak to najednou pustíš z huby: hafhaf. Vrrrrr, vrrrrr, hafhaf haf!” Voříšek stříhal ušima, tohle byla muzika, která se mu jaksi líbila, ani sám nevěděl proč; a najednou ze samé radosti zaštěkal sám. Bylo to štěknutí trochu divné, kviklo to, jako když nůž po talíři sjede, ale každý začátek je těžký; však vy jste také hned napoprvé neuměli abecedu. Ferda i Žanka poslouchali, cože starý Šulitka štěká; konečně nad ním pokrčili rameny a nikdy si už Šulitky nevážili. Ale Voříšek měl k štěkání náramný talent, učení mu šlo rychle, a když poprvé vyjel s vozem, šlo to prásk! nalevo, prásk! napravo, jako když z pistole střílí; však do nejdelší smrti se Voříšek nenabažil svého štěkání a štěkal celý boží den; takovou radost mu dělalo, že se tomu pořádně naučil.

Ale jezdit se Šulitkou a kučírovat, to nebylo to jediné, co měl Voříšek na starosti. Každý večer obešel mlýn a dvůr, je-li všechno na svém místě, usápl se na slepice, aby už nekdákaly jako tetky na trhu, a pak se postavil před dědečka, vrtěl ocasem a díval se bystře, jako by chtěl říci: „Jen už jdi spat, Karle, já dám na všechno pozor.“ Dědeček ho tedy pochválil a šel spat v bázni boží. Ve dne však dědeček často obcházel po vesnicích a městečkách, aby kupoval obilí a ledacos jiného, třeba jetelové semínko, čočku nebo mák; a tehdy běžel Voříšek s ním, a když šli v noci domů, nic se nebál a trefil i tehdy, když se samotnému dědečkovi zmátla cesta.

Jednou tedy kupoval dědeček někde semínko, ale vždyť to bylo tuhle ve Zličku; koupil a stavil se na skok v hospodě. Voříšek chvíli čekal před hospodou; tu však mu přišlo do nosu cosi dobrého, inu, taková krásná vůnička z kuchyně, že se tam musel podívat. A namouduši, jedli tam domácí lidé jitrnice; i sedl Voříšek a čekal, nepadne-li pod stůl nějaké to rozkošné střívko. A zatímco čekal, zastavil před hospodou vůz dědečkova suseda, jakpak se honem jmenoval, no třeba Joudal; Joudal našel dědečka v šenkovně, slovo dalo slovo, a už se oba susedi hnuli do vozu, že se jako svezou domů společně. Vyjeli, a dědeček zapomněl na Voříška jako na smrt, zatímco Voříšek v kuchyni panáčkoval před jitrnicemi.

Když domácí lidé dojedli, hodili kůžičky z jitrnic kočce na pec; Voříšek utřel hubu a teprve teď si vzpomněl, kde nechal dědečka. Hledal, čichal po celé hospodě, ale dědeček nikde. „Voříšku,” řekl hostinský, „tvůj pán jel tam, támhle,” a ukazoval rukou. Tohleto Voříšek pochopil a pustil se domů sám; nejdřív šel po silnici, ale pak si řekl: To bych byl blázen; tudyhle přes kopec si nadběhnu. Pustil se tedy přes kopec a lesem. Byl už večer, byla už noc; ale Voříšek se pranic nebál. Mně, myslel si, nikdo nic neukradne. Ale hlad měl jako pes.

Byla už noc a vyšel měsíc úplněk; a když někde se stromy rozestoupily v průseku či na pasece, zjevil se měsíc nad korunami, a tu bylo tak krásně, tak stříbrno, že Voříškovi úžasem tlouklo srdce. Les šuměl tichounce, jako by na harfy hrál. Ted' běžel Voříšek lesem jako černočernou chodbou; ale najednou se před ním dělalo stříbrné světlo, harfy jako by hrály hlasitěji, a na Voříškovi se zježil každý chlup; i přikrčil se k zemi a koukal jako omámený. Byl před ním stříbrný palouk a na něm tančily psí rusalky. Byli to krásní bílí psi, ale načisto bílí, zrovna průhlední, a tak lehýncí, že ani rosu z trávy nestřásli; inu, psí rusalky to byly, to poznal Voříšek hned, protože jim scházel ten jistý zajímavý zápašek, po kterém pes pozná pravého psa. Leží Voříšek v mokré trávě a oči si může vyhledět. Rusalky tančí, prohánějí se, zápasí spolu nebo se točí dokolečka za svým ocasem, ale všechno tak lehce, tak vzdušně, že se ani stebélko pod nimi nehnulo. Voříšek dával dobrý pozor: začne-li se některá z nich drbat nebo si zakusovat blechu, pak to není rusalka, ale bílý pes. Ale žádná se nepodrbala ani

blechu nezakusovala; to už je tedy svaté, že to byly rusalky. Když byl měsíc hodně vysoko, zvedly rusalky hlavy a začaly jemně, krásně výt a zpívat; kdepak, ani orchestr v Národním to tak nedovede. Voříšek plakal pohnutím a byl by zpíval s sebou, kdyby se nebál, že všechno pokazí.

Když dozpívaly, lehly si kolem jakési vznešené psí stařeny, byla to asi nějaká mocná víla nebo kouzelnice, celá stříbrná a vetchá. „Povídej nám,” prosily všechny rusalky.

Stará psí víla se zamyslíla a povídala pak: „Budu vám vypravovat, jak stvořili psí člověka. Když Pánbůh stvořil celý svět a všechna zvířata, postavil jim v čelo psa jako nejlepšího a nejmoudřejšího. Všechna zvířata v ráji žila a umírala a zase se rodila šťastně a spokojeně, jen psi byli čím dál smutnější. Ptal se tedy Pánbůh psů: ‚Proč jste smutní, když ostatní zvířata se radují?‘ I řekl nejstarší pes: ‚Víš, Panebože, těm ostatním zvířatům nic neschází; ale my psi máme kousek rozumu tadyhle v hlavě a tím rozumem poznáváme, že je něco vyššího než my, že jsi Ty, ó Stvořiteli. Ke všemu si můžeme čuchnout, jenom k Tobě ne, a to nám psům tuze schází. Pročež, ó Pane, splň naši touhu a stvoř nám nějakého boha, ke kterému bychom si mohli čuchnout!‘ I usmál se Pánbůh a řekl: ‚Přineste mi nějaké kosti a já vám stvořím boha, ke kterému byste si mohli čuchnout.‘ I rozběhli se psi a každý přinesl nějakou kost: ten lví, ten koňskou, ten velbloudí, ten kočičí, zkrátka ode všech zvířat, jen žádnou psí kost ne; neboť žádný pes se nedotkne ani psího masa, ani psí kosti. Byla pak těch kostí velká hromada a z těch kostí udělal Bůh člověka, aby psi měli svého boha, ke kterému se může čuchnout. A protože je člověk udělán ze všech zvířecích kostí, jen ze psích ne, má vlastnosti všech zvířat: má sílu lva, pracovitost velblouda, lstivost kočky a velkodušnost koně, jen psí věrnost ne, jen psí věrnost ne!”

„Povídej ještě něco,” prosily psí rusalky znovu.

Stará psí víla se zamyslíla a pak počala: „Povím vám tedy, jak se dostali psi na nebe. Víte, že duše lidí jdou po smrti na hvězdy, ale pro duše psí nezbyla žádná hvězda, a duše psí chodily po smrti spát do země. To bylo až po časy Krista Pána. Když Krista Pána lidi bičovali u sloupu, zůstalo tam moc krve, moc krve. A jeden hladový pes bez pána přišel a lízal tu krev Krista Pána. ‚Panenko Maria,‘ vykřikli andělé v nebi, ‚vždyť ten pes přijal krev Páně!‘ ‚Když přijal krev Páně,‘ řekl Bůh, ‚vezmeme jeho duši na nebe.‘ I udělal novou hvězdu, a aby se poznalo, že je pro psí duše, udělal k ní ocas. A sotva ta psí duše přišla na hvězdu, měla z toho takovou ukrutnou radost, že začala běhat, běhat, běhat v nebeském prostoru jako pes na louce, a ne pořádně po cestě jako ostatní hvězdy; a takovým psím hvězdám, co rejdí po nebi a mrcají ocasem, se říká komety.”

„Povídej ještě něco,“ prosily psí rusalky do třetice.

„Tedy vám povím,“ začala stará víla, „že před dávnými lety měli psi na zemi království a veliký psí zámek. Ale lidé záviděli psům jejich království na zemi a čarovali tak dlouho, až se psí království i se zámkem propadlo hluboko do země. Ale kdo by hrabal na pravém místě, dohrabal by se do jeskyně, kde zůstal psí poklad.“

„Jaký je psí poklad?“ ptaly se rusalky dychtivě.

„Inu,“ povídala stará víla, „je to takový sál přenáramné krásy. Sloupy jsou z nejkrásnějších kostí, ale ne okousaných, kdepak; je na nich tolik masa jako na husím stehýnku. Pak je tam uzžený trůn a k němu vedou stupně z nejčistšího špeku. A na těch stupních je koberec ze samých střívek od jitrnic, a na těch střívkách je prejtu na prst tlustě...“

To už nemohl Voříšek vydržet. Vyrázil na palouk a volal: „Ha ha, kde je ten poklad? Ha ha, kde je psí poklad?“

Ale v tutéž chvíli zmizely rázem všechny psí rusalky i stará psí víla. Voříšek si protíral oči; ale nebylo tu nic než stříbrný palouček, ani stéblo nebylo zcucháno tancem rusalek, ani rosička neskanula na zem. Jen pokojný měsíc zářil na líbezný palouk a kolem dokola stál les jako černočerná hradba.

Tu vzpomněl si Voříšek, že doma ho čeká aspoň chleba ve vodě nadrobený, i rozběhl se domů, co mu nohy stačily. Ale od té doby, když někdy šel zase s dědečkem po lukách nebo lesích, vzpomněl si časem na psí poklad propadlý v zemi a začal hrabat, zuřivě hrabat všema čtyřma hlubokou díru do země. A že to nejspíše prozradil také psům ze sousedství, a ti zas jiným, a jiní zase dalším, stává se všem psům na světě, že si někde v polích vzpomenu na propadlé psí království a hrabou do země díru a čuchají, čuchají, čuchají, není-li z hloubi země cítit uzžený trůn bývalé psí říše.

Národní listy 25. 12. 1919

O ZAČAROVANÉM TULÁKOVI

A kdyby vám, děti, někdo řekl, že pohádky nejsou žádná pravda, tak mu nevěřte. Jsou pravda a dost. Vždyť má babička, dej jí Pánbůh věčnou slávu, viděla na vlastní oči hadí královnu, a u nás v Úpě i v Metuji byl opravdu vodník, a psí rusalky, o kterých jsem jednou

vypravoval, také opravdu jsou, to vám dosvědčí pan Jirásek, co napsal tolik knížek, a takové svědectví něco vydá; říká se jim vyžlata. Vždyť i tuhle v Praze je jeden veliký dům, Rudolfinum se jmenuje, a tam se scházejí kouzelníci čili čarodějové a mocně čarují; když jeden z nich řekne „čáry máry fuk“, lítají vám pečení holubi ve vzduchu, a když druhý vykřikne „enyky benyky“, zmizí ti pečení holubi a nenechají po sobě ani smrádku; tak ti kouzelníci neboli poslanci pořád čarují proti sobě a pořád není nic vidět; a že tohle je svatá pravda, dosvědčí vám i váš tatínek. Také je v Praze jedna kouzelnice, která prorokuje budoucnost, a já sám znám jednu rusalku s hvězdočnými očima. Z toho vidíte, že pohádky opravdu jsou, a kdo tomu nevěří, nesmí dál číst.

Byl tedy jednou tulák, v jedné kapse měl díru a v druhé ani tu ne; to byl jeho celý majetek. K tomu všemu byl chudák němý a měl vešky v šedivých vlasech a byl tak bídný, že ho nikde ani přespat nenechali; taktak že mu někdo dal plesnivý kousek chleba, a tu ten tulák ani poděkovat nemohl, jen se tak divně a přepěkně koukl světlozrnce modrými očima a šel zase dál. A co se dotýče spaní, nu bože, někde je seno, někde je sláma; a když už dočista nebylo čím se přikrýt, přikryl si tulák aspoň očička vrásčivými víčky a šlo to také.

Spí tak jednou ten němý tulák v prázdné hlídačově budce a zdá se mu kdesi cosi, snad že je v ráji; taková věc se může zdát i chudému člověku. A co tak spí, nahodil se tu človíček zlodějíček a chtěl také přespat v té budce. Leze vám dovnitř a nahmatá potmě tuláka. Snad to je kolega, napadne ho, a hned sahá tulákovi do kapes, nemá-li tam zlaté řetězy nebo diamantové prsteny z nějaké krádeže. V jedné kapse najde díru a v druhé docela nic; to, děti, je tuze málo i pro vychrtlého zlodějíčka, a tak ten taškář nechal tulákovi v kapsách to nic a tu díru a lehl si na druhou stranu budky, aby se aspoň vyspal.

Leží zlodějíček a nemůže hnedle usnout; to jistě neměl čisté svědomí. A jak leží, dělá se v boudě divné, spanilé světlo, že se až hrdlo svíralo tou krásou, a v tom tajemném světle se zjevují tři bílé stařeny. V zlodějíčkovi hrklo leknutím a on se udělal ve svém koutě maličký jako hromádka popela, jako suché stéblo, jako třikrát složené nic, aby ho nikdo nenašel. Ale ty tři stařeny se naklonily k spícímu němému tulákovi a první z nich řekla:

„Sestry, jak pokojně spí nejchudší člověk na světě.“

„Nejchudší člověk,“ řekla druhá, „a přece najde místo, kde je největší poklad na světě.“

„Ale až po své smrti,“ dodala třetí.

Třikrát složené nic, maličký zlodějíček, zastříhal ušima.

„Ano, až bude pochován,“ řekla první stařena.

„Nebot' právě na tom místě, kde bude pochován," pravila druhá, „je uložen největší poklad na světě."

„Tak je souzeno," dokončila třetí.

„A kde bude pochován?" vylítlo najednou ze zlodějíčka, ale hned toho litoval: sotva to dořekl, tři stařeny sudičky zmizely a zůstalo po nich jen to divné, čarovné, tesklivé světlo, kterým se až hrdlo svíralo, a v tom světle tiše, pokojně oddechoval spící němý tulák.

Zlodějíček si sedl a přemýšlel: Tak tedy je souzeno, že tenhle děda bude jednou pochován na místě, kde je uložen největší poklad na světě. Věčně tu nebude, vždyť je jako pára nad hrncem. Já medle se ho už nepustím; půjdu všude s ním, a až umře, počkám, kde bude pochován; a zrovna na tom místě pak budu kopat a najdu poklad. Lidičky, já jsem chytrý! S tak velkou chytrostí je zrovna škoda krást; takový chytrák jako já se hodí k lepším věcem. Až najdu ten poklad, koupím si automobil a panství a kožich a zlaté prsteny, a kdyby pak na mne přišel nějaký zloděj, ježišmankote, já bych mu dal! Co, ty kujóne, ty vrahu, ty ničemo zlodějská, krást mně mé prsteny? Marš na šibenici! Ba jo, řekl si zloděj, to všechno udělám, jen co ten děda umře a já najdu poklad na tom místě, kde bude pochován.

Sotva se rozbřeslo a němý tulák si vytrfel spánek z modrých očíček, zlodějíček hned na něj: kdo prý je a kam nyčko jde a kdesi cosi. Němý dědeček mu, to se rozumí, neřekl na všechny ty otázky ani slova, jen se pěkně modře díval.

„Němáku nemá," povídá zlodějíček, „abys věděl, já teď půjdu všude s tebou; a kdybys mně chtěl pláchnout, tak ti natluču, namouduši natluču, víme? Tak, a teď hybaj do světa!"

Šel tedy tulák ode vsi ke vsi, a zlodějíček pořád na krok za ním, aby ho z očí neztratil. Šel tulák od lidských dveří k lidským dveřím; někde mu dali kus chleba a někde zlé slovo; zlé slovo mu zlodějíček nechal, ale kus chleba mu vzal a snědl sám; někde zlodějíček ukradl kuře nebo králíka a upekl si ho na ohni, ale tulákovi nedal ani kostičky olíznout. Ať umře hladem, myslel si, aspoň budu dřív dědit ten poklad. Ale němý dědeček ne a ne umřít; pořád šel ode vsi ke vsi, a zlodějíček pořád krok za ním, a tak spolu prošli skoro celý svět.

Jednou šli dlouhým černým lesem a byla už noc a byla zima. O půlnoci přišli k osamělé hospodě v lese. Dědeček tulák zatloukl na dveře, a přišel mu otevřít hospodský Jíra, a ten Jíra byl loupežník. Dědeček ukazoval rukama, aby ho Jíra jako nechal někde přespat, na půdě nebo v chlívkou; ale Jíra jen hrozně zaklel a zabouchl starému tulákovi dveře před nosem. Dědeček se ohlíží a vidí psí boudu, kde leží ohromný pes, a to byl krvavý vlkodlak. Ale dědeček se docela nic nebojí a šourá se k boudě; a ten zlý vlkodlak pěkně vstane, zamete trochu ocasem a pustí dědu do své teplé boudy. Tu si řekl zlodějíček: A to já si tam také

lehnu. A žene se k boudě. Ale vlkodlak vyskočí, vycení zuby a v prsou mu to začne strašně vrčet, jako by se tam něco chtělo utrhnout; když se to utrhne, bude to, lidičky, ukruté kousnutí. Zlodějček honem uskočil až ke dveřím a zabouchal na ně. Loupežník Jíra otevřel a ptal se škaredě, co kdo chce.

„Prosím vás, hospodo,“ jekal zlodějček, „pusťte mne dovnitř, nebo mne ten váš pes sežere.“

„Tady se platí,“ řekl Jíra.

„Já vám zaplatím,“ křikl zlodějček, „až vykopu ten poklad.“

Tohle Jíra slyšet, hned chytl zlodějíčka za límec, a teď, jářku, ven s tím, jaký poklad a kde je. Chtěj nechtěj musel zlodějček vypravovat, jak viděl ty tři sudičky a jak prorokovaly, že na místě, kde ten němý tulák bude pochován, se najde největší poklad na světě. Inu, tohle Jíru přenáramně zajímalo; pětkrát se na všechno zeptal, a pak zamkl zlodějíčka do komory, vyhrnul si rukávy, plivl do dlaní a začal přemýšlet.

Půjdu já s tím tulákem, řekl si, a až umře, podívám se, kde ho pochovají, a na tom místě vykopu poklad. A za ten poklad si koupím zámek, a jedna komora bude plná dukátů; a přijdou-li tam na mne loupežníci, kruci turci, já je zabiju. Na tyhle věci myslel až do rána. Ráno si uřízl půl centu slaniny, dal do pytle a čekal, až se němý tulák probudí a půjde dál, aby šel za ním. Dědeček se probudil, pohladil vlkodlaka, umyl si oči a pustil se po silnici dál. Loupežník Jíra za ním.

Zatím zlodějček zůstal zavřen v komoře. Ráno dostal strach, aby se mu dědeček neztratil, i udělal se tenký, tenoučký jako žíně a protáhl se klíčovou dírkou ven; a tu viděl, že dědeček už odchází a Jíra za ním. Běžel zlodějček za nimi, ale Jíra vytáhl z opasku strašný řeznický nůž a ukazoval: Človče, jdi si jinou cestou, nebo tě šmik šmik podřežu. Zlodějček se lekl, zůstal pozadu a přemýšlel, jak to udělat, aby se pomstil a aby mu Jíra dědečka neukradl.

Šel dědeček ode vsi ke vsi a prosil o kousek chleba. Loupežník Jíra pořád krok za ním a nespouštěl z něho své krvavé oči. Bylo poledne a dědeček nevyprosil ani kůrčičku chleba; i sedl si u cesty a třásl se jako suchý list. Sedl si Jíra, vytáhl z pytle slaninu, uřízl dvacet liber a na posezení to snědl; ale dědečkovi nedal ani kůži ze slaniny. Pak šel dědeček dál, a šel až do večera, a nikde mu nedali ani „dobrý den“, ani suchý brambor. A když přišla noc, lehl si v nějaké kůlně, zavřel modrá očka a usnul. Jíra sedí na prahu a kouše dvacet liber slaniny. A co já budu za ním běhat, myslí si, já ho podřežu, a až bude mrtev, pochovám ho; vždyť at' ho pochovám kde chci, bude na tom místě ten poklad. Vytáhl nůž, plivl na něj a začal broudit o

ocilku. Pak zkusil ostří na nehtu, znova plivl na čepel a znova brousil, až to svištělo. A pak zkusil na nehtu a zase brousil.

Zatím zlodějíček šel do nejbližší vesnice, a aby to Jírovi zkazil, vypravoval všem lidem, že našel začarovaného tuláka a že na místě, kde bude pochován, leží poklad, a že loupežník Jíra jde s dědečkem, aby ten poklad vykopal. Sotva to sedláci slyšeli, řekl si každý, že také půjde za tím pokladem. Každý vzal pytel, strčil do něho pecen chleba nebo šrůt uzeneho, chytil motyku nebo lopatu a hajdy za dědečkem.

Jíra tedy zrovna brousil nůž, aby němého tuláka podřezal. Když potřetí plivl na ostří a potřetí začal brousit, až sršely jiskry, zvedl hlavu a viděl kolem dokola jakoby samé rudé uhlíky. To byly chtivé, planoucí oči těch, kteří přišli vykopávat poklad. A bodejť, řekl si Jíra, já toho dědka zabiju a pochovám, a oni mne pak zaženou a vykopou poklad sami. Takhle já nehraju, řekl si a jakoby nic dobrousil nůž a uřízl si ještě jeden kus slaniny. Dědeček tiše spal. Ale nikdo z těch, kdo šli za ním, nespál ze strachu, že by třeba někdo druhý dědečka odnesl v pytli a někde potají pochoval; tak seděli kolem kůlny, svítili na sebe krvavýma očima a ježili fousy.

Ráno se dědeček probudil, a nic se nedivil těm všem lidem; omyl si oči rosou a šel dál. Celý ten zástup lidí za ním, a každý se jen strkal, aby byl dědečkovi co nejbliž. V poledne tulák nevyžebal ještě ani kůrčičku chleba, i sedl si na kámen a chvěl se jako stébelko ve větru. Všichni sedli dokola, vytáhli z pytlů zásoby a jedli, ale jemu nepodal nikdo ani drobečku. A když zase v noci šel dědeček spat, sesedli se všichni kolem něho jako vlci a žehnuli řevavýma očima a hlídali se a skřípali na sebe zuby, jako by se chtěli kousat. Tiše, tichounce jako dítě spal v jejich středu dědeček.

A tak to bylo i den nato a třetí den a čtvrtý a pořád; jenomže lidí pořád přibývalo a všichni šli za pokladem a čekali, až němý dědeček umře. Všichni se nenáviděli a chtěli by se zabíjet; ale žádný se v tom průvodu nechtěl opozdit, a tak se jen ujídali žhavýma očima a syčeli na sebe a cvakali zuby. Byli mezi nimi chudí žebráci, kteří chtěli zbohatnout, a zloději a loupežníci, ale také zámožní lidé, kteří chtěli ještě víc zbohatnout, a ti jeli za dědečkem se žebříňáky a kočáry, aby ten veliký poklad mohli hned odvézt. Ti nejbohatší nešli za dědečkem sami, ale najali si strážce a detektivy, a ti nejslavnější detektivové jeli za ním v automobilech, a každý chtěl být při tom, až tulák umře a bude pochován. Byl vám to průvod mnoha tisíc lidí, a v čele pořád ohnutý, němý dědeček s křivou hůlčičkou a modrýma očima. Všude zavírali dveře a vrata, když viděli ten divný průvod, a nikde už nedali tulákovi kousek chleba. A tak

byl dědeček den po dni menší a scvrklejší, jen jeho oči byly modřejší a modřejší, jako by se dívaly z nebe.

Kdykoliv dědeček usedl, všichni sedli dokola a jedli a jemu nepodali. Nač ho ještě živit, myslili si, už dávno by měl umřít a nechat se pochovat. Ale starý tulák neumíral, třeba byl už skoro průzračný. A v noci, když spal, svítily dokola tisíce zlých očí rudými a zelenými ohýnky.

Jednou v noci šel spát dědeček na stoh slámy v širém poli. Kolem dokola sedí tisíce lidí a hlídají. Koně u vozů hrabou kopyty, automobily hrčí, lidé se ani nehýbají a skřípou na sebe zuby. Tu se smluvili nejmocnější z těch, co šli za pokladem, že té noci dědečka zabijí a rozřežou na kousky; každý z nich vezme kousek jeho těla a někde jej pochová, aby pak na tom místě našel poklad. I vzali nože a šli na dědečka.

V tu chvíli sjel z hvězdného nebe ohnivý anděl a dal dědečkovi smrtelné políbení. Stoh slámy zaplál až do nebe vysokým plamenem a strašně ozářil tisíce tváří, bledých zděšením a lakotou. Než se všichni vzpamatovali, stoh dočista shořel a ze spáleniště vyrazil ohromný sloup popela a vlétl všem lidem dokola do očí. Byl to popel z mrtvého dědečka.

Strašlivě pálily oči, do kterých padl jen prášek toho popela, a byly nadlouho oslepeny. Ale bolest pomalu přestala a oslepení vyplavalo se slzami, a tu zmizely těm lidem rudé a zelené ohýnky z očí a oni se rozhlíželi s úžasem. Viděli najednou chtivost a zisťnost, která je hnala za pokladem, a všichni se zastyděli tak, že by se do země propadnout chtěli. A tu viděl jeden druhému na očích, že se hanbí a že by chtěl napravit svůj život; jeden pohlížel druhému až do srdce, kde se probouzela lítost a mírnost; najednou přestali vidět v sobě nepřátele a viděli v sobě lidi. To bylo pro ně něco tak nového, že rázem pochopili, že jejich oči jsou teď očarovány popelem z němého dědečka. Viděli najednou krásné hvězdy na nebi, nádhernější než všechno zlato, a viděli dobré stránky v duších lidí, a co viděli zlého, to v nich budilo jen lítost a žádné záští. Tak opravdu našli největší poklad tam, kde byl dědeček tulák pochován, ve vlastních očích a jejich dobrém pohledu.

Od té doby se všichni dávno rozešli po světě, ale pořád ještě mají vlídné a očarované oči, kterými dovedou objevit všechno, co je krásného a dobrého v životě. Někdy potkáte takového člověka, a jen se na vás podívá, hned vám je, jako by vám řekl něco moc hezkého. Vždyť tuhle v Praze je jeden strážník, a ten byl tehdy detektivem a šel také za tím pokladem; ale protože mu skočil do očí popel němého dědečka, má teď očarované oči. Stojí na svém místě a dívá se, jak chodí lidé kolem; v každém vidí nějakou dobrou a svatou jiskřičku, třeba udušenou a zapomenutou. Kolem něho jezdí tramvaje a automobily, lidé spěchají za poklady

a denními starostmi, a nikdo nemyslí na to, je-li kolem nich něco dobrého nebo pěkného. Ale ten strážník se dívá a vidí, co je v lidech skryto; a ten by vám také dosvědčil, že pohádky opravdu jsou, a že jsou mezi námi a v nás samotných.

Národní listy 25. 12. 1920

POHÁDKA O ZDVOŘILÉM LOUPEŽNÍKOVĚ

Je tomu už náramně dávno, tak dávno, že ani nebožtík starý Zelinka, dej mu pánbůh věčnou slávu, se na to nepamatoval, a ten přece se pamatoval i na mého nebožtíka tlustého pradědečka. Tak tedy je tomu už nesmírně dávno, co na horách Brendách panoval slavný a zlý loupežník Lotrando, mordýř ze všech nejukrutnější, se svými jednadvaceti pacholky, padesáti zloději, třiceti zlodějíčky a dvěma sty pomocníky, pašeráky a přechovávači. Tak ten Lotrando vám číhal u silnice třeba k Poříčí nebo ke Kostelci nebo i k Hronovu, až kolem pojedje nějaký ten forman, kupec, žid nebo rytíř na koni; pak na něj vystoup, zařval a obral ho o všechno, a to ještě ten potrefený mohl být rád, že ho Lotrando nezapíchnul, nezastřelil nebo nepověsil na stromě. Takový vrahoun a nelida byl ten Lotrando.

Jede si takový kupeček cestou, povídá koňům hyje a čehy a těší se, zač prodá v Trutnově to své zboží. A když jede lesem, má trochu strach před loupežníky, ale aby to nedal na sobě znát, píská si pěknou písničku. A najednou vystoupí z lesa chlap jako hora, širší než pan Šmejkal nebo pan Jahelka, ale ještě o dvě hlavy větší a k tomu fousatý, že si pro samé fousy do huby nevidí; tedy takové chlapisko se vám postaví před koně a zařve: „Peníze nebo život,” a zamíří na kupce pistolí širokou jako hmoždíř. To se ví, kupec dá peníze, a Lotrando mu sebere ještě k tomu i vůz i zboží i koně, ale i kabát, katě a holinky mu stáhne a ještě mu přidá pár bičem, aby se mu, chudákovi, lehčeji běželo domů. Jak říkám, nebyl ten Lotrando nic jiného nežli šibeničnick.

Ale protože široko daleko nebylo jiného loupežníka (teprve až u Maršova byl druhý, a to byl jen žabař proti Lotrandovi), dařilo se Lotrandově loupežnické živnosti tuze dobře, takže brzo byl bohatší než leckterý rytíř, ano i továrník. A protože měl malého synáčka, řekl si starý loupežník: A co, dám ho někam na studije, ať už to stojí pár tisícovek, já si to můžu dovolit; ať se naučí německy a francouzsky, ať umí pěkně říkat pitšen a ževuzém, a na piáno hrát, a

tancovat šotyš nebo kvadrilu, a jíst z talíře, a smrkat do kapesníku, jak se sluší a patří. Sic jsem jen loupežník, ale můj syn ať je jako nákej hrabě. A už jsem to řekl, a basta!

Řek to, vzal malého Lotranda před sebe na koně a už uháněl do Broumova. Tam sesadil synáčka z koně před klášterem páterů benediktýnů a hrozně řinče ostruhami šel rovnou k páteru převorovi. „Velebnosti,” řekl tlustým hlasem, „tady vám nechám tohohle kloučka na vychování, abyste ho naučili jíst, smrkat a tancovat a říkat pitšen a ževuzém a všechno, co se sluší, když je člověk holt kavalírem; a tady,” řekl, „je na to pytel dukátů, lujzů, florinů, piastrů, rupií, dublonů, rublů a holandských zlatek a pistolů a sovrýnů, aby se u vás měl jako princátka.”

To řekl, otočil se na patě a hajdy do lesů, nechávaje otcům benediktýnům malého Lotranda na starosti.

Tak se tedy malý Lotrando učil s mnoha princátky, hrabátky a jinými bohatými mládenečky v takovém tom konviktě u pánů páterů; a tlustý páter Spiridion ho učil říkat pitšen a gorsamadýnr po německu, a páter Dominik mu vtloukl do hlavy všelijaké to francouzské trešarmé a silvuplé, a pan páter Barnabáš ho naučil všem komplimentům, menuetům a způsobným manýrám, a pan regenschori Kraupner ho učil smrkat, aby to zaznělo tence jako flétna nebo jemně jako šalmaj, a ne aby to zatroubilo jako kontrafagot, pozoun, jerišská trouba, piston nebo automobil, tak jako troubíval starý Lotrando; zkrátka naučili ho těm nejjemnějším způsobům a delikátnostem jako pravého kavalíra. Však mladý Lotrando byl v černých sametových šatech s krajkovým límečkem tuze pěkný hoch a docela zapomněl, že rostl v loupežnické jeskyni v divokých horách Brendách a že jeho otec, starý vrah a raubíř Lotrando, chodil ve volské kůži a čpěl koninou a jedl syrové maso jen tak holýma rukama, jak už to loupežníci dělají.

Zkrátka mladý Lotrando vzkvétal vědomostmi a uhlazeností, a zrovna když byl v nejlepších studiích, zatřeskla koňská kopyta před broumovským konviktem a z koně skočil ježatý pacholek a zabouchal do vrat, a když ho fráter vrátný pustil, řekl surovým hlasem, že jako jede pro mladého pána Lotranda, že jeho pantáta, jako starý Lotrando, se chystá umřít a volá k sobě jediného syna, aby převzal jeho živnost. Tu tedy mladý Lotrando se slzami v očích se rozžehnal s ctihodnými otcí benediktýny, jakož i s ostatními mladými panáčky a studenty, a jel s pacholkem na Brendy přemítaje, jakou to živnost mu otec chce odkázat, a slibuje si v duchu, že ji povede bohulibě, vznešeně a s příkladnou zdvořilostí ke všem lidem.

Tak přijeli na Brendy a pacholek dovedl mladého pána k smrtelnému loži tátovu. Starý Lotrando ležel ve velikánské jeskyni na balíku nevydělaných hovězin a přikryt byl koňskou dekou.

„No tak, Vincku, ty kujóne,” ozval se těžce, „vedeš už mého kluka?”

„Drahý otče,” zvolal mladý Lotrando klekaje, „kež vás Bůh dlouhá léta zachovati ráčí k radosti bližních a k nevýslovné pýše vašeho potomstva.”

„Pomalů, hochu,” řekl starý raubiř. „Dnes pojedu do pekla a nemám mnoho času na tvé cukrování. Myslel jsem, že ti nechám dost velké jmění, abys byl z toho živ bez práce. Ale hrom do toho, kluku, jaká teď byla pro naše řemeslo mizerná léta.”

„Ach, otče,” vzdychl mladý Lotrando, „neměl jsem tušení, že strádáte.”

„No jo,” bručel starý. „Víš, mám pakostnici a už jsem se nemoh pouštět daleko odtud. A nejbližším silnicím se kupci, neřádi, nějak vyhýbali. Nejvyšší čas, aby mou práci převzal někdo mladší.”

„Drahý otče,” řekl mladý pán horlivě, „přisahám vám při všem na světě, že převezmu vaši práci a budu ji plnit čestně, ochotně a ke všem co nejvládněji.”

„Já nevím, jak pochodíš s vládností,” zavrčel starý. „Já jsem to dělal tak, že jsem zapíchl jen ty, co se chtěli bránit. Ale poklony, synáčku, jsem nedělal nikomu; víš, jaksi se to při mé živnosti nehodí.”

„A jaká je, drahý otče, vaše živnost?”

„Loupežnictví,” řekl starý Lotrando a skonal.

Tak zůstal mladý Lotrando sám na světě, zdrcen do té duše jednak smrtí pantátovou, jednak přísahou, kterou se mu zavázal, že bude po něm loupežníkem.

Po třech dnech k němu přišel ten ježatý pacholek Vincek, že prý už není co jíst a že prý jáčku se musí zase začít s pořádnou prací.

„Drahý pacholku,” řekl mladý Lotrando žalostivě, „musí-li to tak vskutku býti?”

„Se ví,” odpověděl Vincek nevládně. „Tady, panečku, nám žádný páteříček nepřinese nadívané holoubě. Kdo chce jíst, ať pracuje.”

Vzal tedy mladý Lotrando překrásnou pistolí, skočil na kůň a jel na silnici, no, dejme tomu na silnici u Batňovic. Tam se položil do zálohy a čekal, až tudy pojedou nějaký kupec, aby ho oloupil. A skutečně za nějakou tu hodinku přijížděl po cestě pláteník, co vezl plátýnka do Trutnova.

Mladý Lotrando vystoupil z úkrytu a hluboce smekl. Pláteník se podívil, že ho zdraví takový pěkný panáček, no, a smekl taky a řekl: „Navěky, mladý pane.”

Lotrando přistoupil blíže a smekl znova: „Dovolte,” řekl sladce, „doufám, že vás nevyrušuji.”

„Ale božínku ne,” povídá pláteník, „a čím pak bych vám moh posloužit?”

„Prosím vás, pane, co nejsnažněji,” mluvil dále Lotrando, „abyste se nepolekal. Já jsem totiž loupežník, strašný Lotrando z Brend.”

Pláteník byl mazaný a nelek se ani trochu. „A heleme,” řekl vesele, „tak taky kolegáček. Já jsem totiž taky loupežník, a sice Krvavý Čepelka z Kostelce. Jistě znáte, ne?”

„Nemám tu čest,” omlouval se Lotrando rozpačitě; „jsem tu, pane kolego, dnes poprvé. Převzal jsem totiž závod svého pana otce.”

„Aha,” řekl pláteník Čepelka, „starého Lotranda z Brend, že jo? To je stará renomovaná firma loupežnická. Moc solidní závod, pane Lotrando. To vám gratuluju. Ale víte co, já jsem byl tuze veliký kamarád vašeho nebožtíka pantáty. Tuhle jsme se potkali a on povídá: ‚Víš co, Krvavý Čepelko, jsme sousedi a kolegové, no, rozdělíme si to po dobrém; tahle silnice od Kostelce až do Trutnova bude tvá a na ní budeš loupit jenom ty.‘ Tak to řek, a na to jsme si plácli, víme?”

„Ach, prosím tisíckrát za odpuštění,” omlouval se zdvořile mladý Lotrando. „Opravdu jsem nevěděl, že tady je váš revír. Je mi neobyčejně líto, že jsem sem vložil nohu.”

„No, pro tentokrát nevadí,” povídá mazaný Čepelka. „Ale váš pantáta ještě řek: ‚A víš, Krvavý Čepelko, jestli sem já nebo někdo z mých lidí jen páchne nohou, tak mu můžeš vzít pistole a čepici a kabát, aby si pamatoval, že to je tvá silnice.‘ To řek ten váš starý partyka a dal mi na to ruku.”

„Je-li tomu tak,” odvětil mladý Lotrando, „musím vás co nejuctivěji prositi, abyste přijal tuto vykládanou pistolí, můj baret s pravým pštrosím pérem a tento kabátec z anglického sametu na památku a na důkaz mé nejhlubší úcty, jakož i lítosti, že jsem vám způsobil takovou nepříjemnost.”

„Tak dobrá,” povídal na to Čepelka, „dejte to sem a já vám to odpustím. Ale víckrát, panáčku, ať vás tu nevidím. Tak hyje, koničky. Spámbíčkem, pane Lotrando.”

„Bůh vás provázej, šlechetný a otcovský pane,” volal za ním mladý Lotrando a vrátil se na Brendy nejen bez kořisti, ale také bez svého vlastního kabátu. Pacholek Vincek mu pak šeredně vyčinil a dal mu naučení, aby příštího dne zapíchnul a obral prvního, koho potká.

Tak tedy druhého dne číhal mladý Lotrando se svým tenkým kordiskem na silnici u Zbečníku. A za nějakou chvíli jede tudy forman s náramným nákladem zboží.

Mladý Lotrando vystoupil a zvolal: „Je mi líto, pane, ale musím vás zapíchnout. Prosím, abyste se v rychlosti připravil a pomodlil.“

Forman padl na kolena a modlil se a přemýšlel, jak by z té šlamastyky vyvázl. Modlil se první, druhý otčenáš, a pořád ho nic chytrého nenapadalo. Už se modlil desátý a dvacátý otčenáš, a pořád nic.

„Nu tak, pane,” zvolal mladý Lotrando dodávaje si přisnosti, „jste už připraven na smrt?”

„Kdepak,” řekl forman jektaje zuby. „Já jsem totiž strašně velikej hříšník, třicet let jsem nebyl v kostele, klel jsem jako pohan a rouhal se a hrál ferbla a hřešil na každým kroku. Ale kdybych se moh v Polici vyzpovídat, tak by mně snad Pámbu hříchy odpustil a neuvrh by do pekla mou hříšnou duši. Víte co? Já honem pojedu do Police, a až se vyzpovídám, vrátím se sem a vy mne zapíchnete.”

„Dobrá,” souhlasil Lotrando, „já tady zatím počkám u vašeho vozu.”

„Jo,” řekl forman, „a vy mně, prosímás, půjčte svýho koníčka, abych byl dřív zpátky.”

I k tomu svolil zdvořilý Lotrando, a tak forman sedl na jeho koníčka a jel k Polici, zatímco mladý Lotrando vypřáhl koně formanovy a nechal je napást se na louce.

Ale ten forman byl taškář a nejel do Police k zpovědi, ale jen do nejbližší hospody, a tam povídal, že na silnici na něho čeká loupežník; a ještě se v té hospodě na kuráž napil a s třemi čeledíny se hnal na Lotranda. A ti čtyři chlapi chudáku Lotrandovi ukrutně namlátili a hnali ho až do hor, a tak zdvořilý loupežník se vrátil do jeskyně nejen bez kořisti, ale také bez svého vlastního koníčka.

Do třetice zajel si Lotrando na silnici k Náchodu a čekal, jakou kořist mu náhoda přinese. Jede tu, jede vozejček plachtou přikrytý a v něm veze trhovník na jarmark do Náchoda samá perníková srdce. A zas mladý Lotrando se postaví do cesty a křikne: „Člověče, vzdej se, já jsem loupežník.” Tak ho to totiž naučil ježatý Vincek.

Trhovník se zastavil, podrbal se pod čepicí a pak nadzvedl plachtu u vozu a řekl dovnitř: „Stará, je tu nákej pan loupežník.”

Tu rozhrnula se plachta a z vozejčku vylezla stará tlustá panička, založila ruce v bok a spustila na mladého Lotranda: „Ty raubíři, rošťáku, ničemo, šibeničnicku, prašivko, hrubiáne, lotře, kreminálníku, poberto, vandráku, lenochu, darebo, kujóne, lupiči, taškáři, šupáku, pobudo, lumpe, otrapo, lucipere, nemravo, holomku, špatenko a zloději zlodějská, co se to opovažuješ, takhle si přijít na poctivé lidi?”

„Promiňte, madam,” zašeptal Lotrando zdrcen, „nevěděl jsem, že je ve voze dáma.”

„To se ví, že je,” pokračovala trhovnice, „a jaká dáma, ty surovče, ty vrahu, ty zabijáku, ty prachkujóne, ty padouchu, ty hanebníku, ty mordýři, ty satanáši!”

„Prosím tisíckrát za odpuštění, že jsem vás tak polekal, paní,” omlouval se Lotrando v nejhroznějších rozpacích. „Trešarmé, madam, silvuplé, ujišťuji vás svou nejpokornější lítostí, že – že –”

„Pakuj se, darebo,” křičela ctihodná dáma, „nebo ti řeknu, že jsi nestyda, bídák, zlosyn, arcilotras, turek, pohan, vyvrhel, nezdvořák, halama, huncút, mazavka, hrubec a týgr a hrdlořez a podlec, pijan, ludrák, nelida a mameluk a prevít a kazisvět, podvodník, zločinec, mizera a vrahoun a krut’as a –”

Dále už mladý Lotrando neslyšel, neboť dal se na útěk a nezastavil se až na Brendách; a to se mu ještě zdálo, že vítr za ním nese cosi jako „...zlotřilec, trhan, lajdák, obejda, rabiát a lidožrout a Žižkovák”, třeba si sebevíc uši zacpával.

A tak to chodilo pořád. U Vodolova chtěl mladý Lotrando propíchnout žida s ranečkem na zádech, ale žid nařikal, že prý je zima, že by ho studený kord ve vnitřnostech nachladil a zabl, že prý už beztoho má kašel, a ať prý je velkomožný pan loupežník tak laskav a nahřeje trochu svůj kord nad ohněm, než ho jako propíchne. A zatímco rytířský Lotrando rozdělával oheň, aby ohřál své kordisko, žid vzal nohy na ramena, totiž ne, vzal ranec na ramena a utíkal, že nebylo po něm ani čuchu. A jindy zase u Ratibořic přepadl mladý loupežník zlatý kočár, ale v něm seděla ratibořická princezka a byla tak hezká, že se Lotrando do ní zamiloval a vzal jí jen – a to ještě po dobrém – voňavý šáteček. A to se ví, té vůně se jeho banda na Brendách nenajedla. A jindy u Suchovršic přepadl řezníka, který vedl krávu do Úpice na jatka, a chtěl ho zabít; ale řezník prosil, aby vyřídil jeho dvanácti sirotkům to a ono, a teď jim vzkazoval tak dojemné, přešlechtné a pohnutlivé věci, že se Lotrando rozplakal a řezníka propustil nejen s krávou, ale vnutil mu ještě dvanáct dukátů, aby prý dal každému svému dítěti po zlatáku na památku po hrozném Lotrandovi; a přitom ten řezník, šibal jeden, byl starý mládenec a neměl ani kočku, natož dvanáct dětí. No zkrátka, pokaždé, když chtěl Lotrando někoho zavraždit nebo oloupit, mu do toho něco přišlo, co podnítilo jeho zdvořilost a outlocitnost, takže nic nikomu nevzal a ještě k tomu rozdal všecko své.

Takhle se ovšem jeho živnosti nevedlo; jeho pacholkové i s ježatým Vinckem se rozutekli a šli raději poctivě pracovat mezi lidmi; sám Vincek se dal za mládka do hronovského mlejna, co ještě dnes stojí pod kostelem. Mladý Lotrando zůstal sám v loupežnické jeskyni na Brendách a měl hlad a nevěděl si rady. Tu si vzpomněl na pana převora u benediktýnů v

Broumově, který ho míval tuzince rád, a pustil se k němu, aby se ho zeptal na radu, co má dělat.

Když k němu přišel, klekl a plakal a vypravoval, že se svému otci zavázal přísahou, že bude loupežníkem, ale že je vychován ve zdvořilosti a laskavosti, a že tedy nemůže a nemůže nikoho zabít nebo obrát proti jeho vůli. A co prý tedy si má počít.

Pan převor nato dvanáctkrát šňupl a dvanáctkrát se zamyslel, a pak řekl: „Milý synu, to ti chválím, že jsi zdvořilý a vlídný k lidem; ale loupežníkem zůstat nemůžeš, jednak proto, že je to smrtelný hřích, a jednak proto, že to neumíš. Ale abys vyhověl přísaze, kterou jsi dal svému pantátovi, budeš přepadat lidi dál, ale v úplné počestnosti. Najmeš si mejto, budeš číhat u silnice, a když tamtudy někdo pojede, vystoupíš na něj a budeš na něm žádat dva krejcary mejta. No, a je to. A při té živnosti můžeš být zdvořilý, jak jen umíš a sobě žádáš.”

Pak napsal pan převor psaní panu okresnímu hejtmanovi do Trutnova, kde se přimlouval za mladého Lotranda, aby mu pan hejtman ráčil svěřiti nějaké to mejto. A s tím psaním se pustil Lotrando k hejtmanství do Trutnova, a opravdicky dostal mejto na silnici v Zálesí. Tak se stal zdvořilý loupežník mejtným na silnici a přepadal vozy a kočáry, aby ve vši počestnosti vybíral dva krejcary mejta.

O hromadu let později jel broumovský pan převor bryčkou do Úpice na návštěvu k panu faráři. Už předem se těšil, že u mejta v Zálesí uvidí zdvořilého Lotranda a poptá se ho, jak se mu vede. A opravdu u mejta přistoupí ke kočáru fousatý člověk – byl to sám Lotrando – a něco bruče natáhnul ruku.

Pan převor sáhl do kapsy, ale protože byl trochu tlustý, musel si jednou rukou nadzvednout břicho, aby se druhou rukou dostal do kalhot; a tak to chvíli trvalo, než vytáh peníze.

A tu ten Lotrando spustil hrubým hlasem: „No tak, bude to? Jakkak dlouho má člověk čekat, než dostane ty dva nový?”

Pan převor se hrabal v měšečku a povídá: „Ale já nemám krejcary; prosím vás, človičku, proměňte mně za šesták.”

„A hrom do vás,” rozkřikl se Lotrando, „když nemáte krejcary, tak co vás sem čerti nosí? Buďto sem dáte dva krejcary, nebo táhněte nazpátek.”

„Lotrando, Lotrando,” řekl pan převor lítostivě, „nepoznáváš mne? Kde jsi nechal svou zdvořilost?”

Lotrando se zarazil, neboť teď teprve poznal pana převora. I zabručel něco moc šeredného, ale přemohl se a řekl: „Velebnosti, nedivte se, že už nejsem zdvořilý. Viděl kdy někdo mejtného, mostného, výběřčího nebo kasíra, který by nebyl krobián?”

„To je pravda,” řekl pan převor. „To ještě nikdo nikdy neviděl.”

„Tak vidíte,” zabručel Lotrando. „A teď už si jed’te ke všem čertům.”

To je konec pohádky o zdvořilém loupežníkovi; snad už umřel, ale jeho potomky potkáte na mnoha a mnoha místech a poznáte je po tom, že vám s největší ochotou vynadají, i když nemají proč.

Lidové noviny 24. 12. 1921

O ŠŤASTNÉM CHALUPNÍKOVI

Totíž, abych řekl pravdu, tak ten chalupník, Jíra se jmenoval a měl chalupu v Maršově, nebyl ani trochu šťastný; ba zrovna naopak, myslel si, že je ten nejnešťastnější a nejutrápenější člověk na světě. No pravda, on ten Jíra byl chudák; měl zrovna jen jednu starou krávu, jednu trkavou kozu, jednoho bezzubého psa, jedno pole a to bylo všecko; to víte, s tím se nedá dělat hejsasa hopsasa. A k tomu měl takové zadržané nespokojené srdce a to mu pořád přetévalo: a že prý on nemá nic a jiní mají všeho habaděj, a co prý se nadře a nastará, a že z celé práce mu zbývá jen kde nic tu nic, a že by nejraději se vším praštil a utekl nebo umřel, a jiné takové bezbožné řeči. A jeho žena, jako stará Jírová, ta mu domlouvala: „Nehřeš, člověče špatná,” říkala mu, „nerouhej se a vem raději tamhle motyku nebo tadyhle srp a nasekej trávy pro kozu; kdopak by pořád naříkal a lamentoval? A teď at’ tě už ani neslyším, ty brečáku, ty melhubo, ty rejpal, ty vzteklý chalupníku!” Tak a jinak mu stará Jírová moudře domlouvala, ale nic naplat; Jíra hřešil a lamentoval dál, a ještě si ke všemu myslel, že má zlou a hubatou ženu, která ho trápí. A tak si připadal ještě nešťastnější.

Jednou, když měl okopat brambory, začal zas bédovat, jak to je na světě špatně zařízeno, co on, Jíra, se naplahočí, jak jiným je hej a kdesi cosi. A když mu žena domlouvala (a uměla to pěkně, na místě by mohla být děkanem, jak dovedla kázat), dopálil se, hodil motykou a řekl, že teda jde a že už se nevrátí. Sebral se a šel.

Došel až do Úpice a rovnou k Faltům do hospody. Tam seděl, škaredil, koukal jako vrah a pil na vztek. A když utopil vztek, udělala se v něm lítost a on pil na lítost. A když utopil taky lítost, vznikl v něm dobrý úmysl a Jíra jej musel trochu zavlážit, aby ten dobrý úmysl neuschl. A tak když se to vezme dohromady, vypil toho tolik, že měl zrovna dost, a hospodský mu

řekl, aby se už šel vyspat. Ono se řekne jít, ale když toho člověk tak moc vypije a k tomu je noc, safra, kluci, to se to špatně jde! Jíra to zkoušel všelijak: jde-li se to lépe příkopem nebo cestou, po čtyřech nebo po dvou, rovně nebo šejdrem; a tak to všelijak zkoušel, až se doškobrtal k úpickému hřbitovu. Tam si sedl podle cesty a začal naříkat.

Nad hřbitovem vyplul měsíc a zalil celý kraj smutným a sličným světlem. A Jíra se díval k měsíci a propukl v hlasitý nářek: že už to nevydrží, že má zlou kozu, zlou ženu a zlý celý život, že pole mu nechce rodit a kráva dojit, pes štěkat a brambory se samy kutálet do sklepa, že je bídný a chudý a nešťastný a že má žízeň a že ho hospodský Falta poslal domů a že soused Tomeš má samé štěstí a chalupník Matějka že si dokonce krmí prase, a jen on, Jíra, že je opuštěn od Pánaboha, který mu udělil peklo na zemi.

Tu se ozval z jasné noci boží hlas: „Nežaluj, Jíro!”

Ale Jíra se nedal. „Jakpak a copak,” začal ještě hlasitěji, „dyť já se dřou jako blázen a nic nemám, i ta slíva mně uschla a slepice mně zanáší k Tomšovům, rozbilo se mně síto a žena mně nadává, a tuhle v Libňatově učitel, panečku, jakej to je pán, a tadyhle děkan v Úpici, no, každěj se má líp než já. Jen já mám smůlu a neštěstí a bídu a žízeň, a ani tu cestu nemůžu najít. Copak je tohle nějaká spravedlnost?”

„Nežaluj, Jíro,” ozval se podruhé boží hlas.

„A just jo,” řekl Jíra na to. „Já se mám nejhůř na světě. Když vsadím do lutrije, prohraju, a když hraju karty, takhle lízanej mariáš nebo vočko, taky prohraju, a když jdu po cestě, nenajdu dukát, a pořád nikde nic. Mně nikdy nic nevyjde a nic se mně nepodaří a nic nevyplní. Kdyby se mně jen jednou jedinkrát, Panebože, jednou jedinkrát něco vyplnilo, tak bych držel hubu a nelamentoval, jak teď musím lamentovat. A já povídám, že to je velká křivda.”

„Nehřeš, Jíro,” ozval se potřetí nebeský hlas. „A abys viděl, jak nekonečná je Má shovívavost, vyplním ti tři přání. Třikrát můžeš si něco přát a splní se ti to, ať je to cokoliv.”

„Tak já bych teda chtěl,” vyhrkl Jíra, ale nebeský hlas ho okřikl:

„Počkej, Jíro, nespíchej. Dobře si to rozmysli, abys nežádal o věc pošetilou a nedůstojnou Mé štědrosti. Počkej aspoň, až budeš při smyslech. A teď alou domů!”

Hlas umlkl a Jíra se dal na cestu do Maršova. „To je pravda,” řekl si, „musím si pořádně rozmyslet, co si budu přát, aby to už stálo za to. Copak takhle novou ženu? Dvacet krav? Takovou flintu, jako má havlovický fořt? Zlatý řetízek na břiše, jako má okresní starosta?” Tu se hrnulo Jírovi do hlavy všecko, co si kdy v životě přál mít: nůž se šesti želízky, nůžkami a vrtáčkem; pěnová fajfka; automobil; ratibořský zámek; sychrovská fabrika; štěstí v kartách;

gramofon, kožich, lovecký pes nebo biliár; soudek vína, milión peněz, dva koně, klobouk s kamzičí štětkou, poslanecký mandát, celé Království české nebo hodnost starosty v Maršově; sametová pohovka, hrací hodiny, deset sudů zlata, vyřezávaná hůl, vodotrysk na dvorečku, elektrická svítlna, celé náchodské panství, každý den vepřová pečeně se zelím a pivem, nebo takhle psací stroj. Panebože, je tolik dobrých a krásných věcí na světě, co si teď honem přát?

Jírovi šla z toho hlava kolem. „Pozor, Jíro,“ říkal si pořád, „ať si nepřejješ něco hloupého! Měl bych se poradit se ženou; copak, ona není nemoudrá a jistě si vymyslí pořádnou věc. No, a když mám tři přání, tak jedno nechám jí; bude chtít třeba herbábné šaty nebo šicí stroj. Ať taky něco má!”

S těmito myšlenkami putoval Jíra do kopce k domovu. Bylo pozdě v noci a nějak se mu pletly nohy a v hlavě mu všecko vířilo. Díval se kolem a celý kraj mu v měsíčné záři připadal nový a neznámý. Lekl se, že snad zabloudil a že je někde hrozně daleko. Tu si posteskl nahlas: „Panebože, kdybych už byl doma!”

Jen to dořekl, a už byl doma, ve své chalupě v Maršově. Poznal to jen tak po čuchu, že je doma, protože v síňce bylo tma jako v pytli. Tu Jíra pochopil, že vyhodil první přání. „No,“ těšil se, „ještě mi zbývají dvě; teď si dám safra pozor, abych si něco nepřál. Vyspím se na to a ráno si budu přát dvě věci; dejme tomu gramofon a Království české, nebo radši biliár a tu vepřovou pečení. Ale jakpak se mám svlíknout, když tu je taková tma? Ani nevím, kde je má postel. A nejdřív se napiju vody. Kdybych jen věděl, Panebože, kam dala má stará sirky!”

Jen si tohle pomyslil, a už měl v ruce škatulku sirek. „Hrome,“ lekl se Jíra, „tohle už je druhé přání! To jsem to vyved! Teď, holenku, mně už zbývá jen jedno přání. Musím si honem přát něco nejlepšího, co by stálo za to. Co takhle si přát, abych byl českým králem? Jo, ale to není jen tak; chudák má žena, až by se ráno probudila jako královna, by měla hrozný oulek; a pak, měla by na krku tolik čeládky a taškářů lokajů a ministrů a vojevůdců, a to není jen tak, vařit pro tolik lidí. Musím se jí dřív zeptat, jestli chce být královnou. A ona spí jako pařez! Panebože, kdyby se aspoň už chtěla probudit!”

Jen to dořekl, a jeho žena se zvedla na posteli a řekla. „Co mne budíš, ty flamendře, ty mazavko, ty vzteklej chalupníku?”

Tu poznal Jíra, že už řekl třetí přání a že už nemůže dál nic žádat. Nejdřív chtěl šeredně zasakrovat; ale najednou viděl, jak ubohá a utrápená je jeho žena, a přišlo mu líto, že ji už nemůže udělat českou královnou ani jí pořídit herbábné šaty. I přistoupil k ní a pohladil ji po šedivé hlavě a řekl: „I nic, Mařenko; víš, já jsem tě jenom probudil, abych ti řek, aby ses na

mě už nezlobila, no, a že už nebudu vzteklej a nebudu lamentovat, no, a že teda budu držet hubu a dělat jako mourovatej, no, a všechno, co ty chceš.”

„Jíro,” řekla na to stará Jírová, „jen jestli to vydržíš a nezačneš zase užírat sebe i nás voba.”

„Vydržím,” povídal Jíra slavnostně, „a nebudu už ani jednou zlej ani nespokojenej.”

A vidíte, kluci, on to ten Jíra opravdu vydržel, a od té doby byl tedy šťastným chalupníkem; a protože si hleděl svého, vedlo se mu líp, třebaže se nestal v Maršově starostou ani neměl gramofon nebo automobil. Ale nůž se šesti želízky si koupil a užíval ho šťastně až do své smrti.

Lidové noviny 12. 7. 1922

POHÁDKA VODNICKÁ

Jestli si, děti, myslíte, že vodníci nejsou, tak tedy vám říkám, že jsou, a jací! Tak třeba zrovna u nás, co jsme se my jako narodili, bydlel jeden v řece Úpě pod splavem, a jeden byl tuhle v Havlovicích u toho dřevěného mostu, a jeden se zdržoval v Radečském potoku, to byl Němec německá, ani slova česky neuměl; však jednou přišel k mému tatínkovi, aby si dal vytrhnout zub, a za to mu donesl košíček stříbrných a růžových pstruhů pěkně pokladených kopřivami, aby zůstali čerství; a že to byl vodník, bylo vidět z toho, že po něm na židli bylo mokro. A jeden byl u dědečkova mlýna v Hronově, a ten choval pod splavem, pod vodou šestnáct koní; proto inženýři říkali, že tam na tom místě má řeka Metuje šestnáct koňských sil. Těch šestnáct bílých koní pořád táhlo a táhlo, a proto se mlýn pořád točil; a když jedné noci náš dědeček tiše umřel, šel vodník a vypřáhl potichu všech šestnáct koní, a mlýn se tři dny netočil. Na velkých řekách jsou vodníci, kteří mají ještě víc koní, třeba padesát nebo sto; ale někteří jsou takoví chudáci, že nemají ani dřevěnou kozu.

Takový velkovodník v Praze, na Vltavě, je ovšem náramně bohatý a velký pán; má třeba i motorový člun a v létě si jede k moři. Vždyť v Praze i obyčejný, podřadný podvodník má někdy peněz jako slupek a lítá v automobilu, hů, hů, až bláto stříká. Ale jsou zase takoví nanicovatí malovodníčkové, mají loužičku jako dlaň a v ní jednu žabu, tři komáry a dva brouky potápníky; nebo mají svou živnost na tak mizerné stružce, že si v ní ani myš břicho neurousá; někteří za celý boží rok nechytou víc než pár papírových lodiček a dětskou plínku,

kteřá mamince uplavala při praní. Ba, je to bída. A zase takový rožmberský vodník má třeba dvacet tisíc kaprů, a ještě k tomu líny, ševce, parmy a nějakou tu zubatou štiku. Inu, není žádná rovnost na světě.

Vodníci jsou samotáři, ale tak jednou dvakrát do roka, když je velká voda, se sjedou z celého kraje a konají, jak se tomu říká, okresní konferenci. Z našeho kraje se vždycky scházeli při velké vodě na lukách u Hradce Králové, protože tam je taková pěkná rovina a krásné tůně a zátočiny a slepá ramena vystlaná nejjemnějším bahnem dvojnulkou. To musí být žluté bahno anebo trochu do hněda; když je červené nebo šedé, to už není tak hebké, zrovna jako mast. Na takovém pěkném mokřím místě se tedy sesednou a povídají si, co je nového: že tamhle v Suchovřšicích dělají lidi regulaci, takže se tamní vodník, jako starý Jireček, musí odtamtud vystěhovat; že hrníčky a pentle podražily, to vám je hrůza: aby vodník, když chce někoho chytit, koupil za třicet korun pentlí, a hrníček stojí nejmíň tři koruny, a ještě je to šmízo; nejraději praštit řemeslem a chytit se něčeho jiného. A tu si vodníci vypravují, že jaroměřský vodník Faltys, ten zrzavý, se chytil obchodu a prodává minerální vody, a kulhavý Slepánek se stal instalátérem a dělá vodovody, a jiní si pomohli jinou živností. To se rozumí, děti, že vodník může dělat jen to řemeslo, ve kterém je něco od vody; tak například:

1. může si založit pohřební ústav a pořádat slavné i jednoduché pohřební prů..... vody;
 2. stát se spekulantem a dělat výnosné pod vody;
 3. nebo advokátem a provádět soudní roz vody;
 4. být spisovatelem pro lid a psát poučné ná vody;
 5. stát se notářem a provádět majetkové pře vody;
 6. jako hudebník skládat klavírní dopro vody;
 7. být obvodním lékařem pro soudní ob vody;
 8. dát se na vojnu jako rotmistra dělat každoroční od vody;
 9. být majitelem jakéhokoliv velkozá vodu;
 10. nebo konečně člověkem vznešeného pů vodu
- a nedělat docela nic jako nějaký vé voda.

Krom toho může být vodník dobře sportovním závodníkem nebo psát do novin úvodníky.

Jak vidíte, zbývá pro vodníky dost výnosných živností, a proto jich také pořád ubývá; proto se počítají na svých výročních poradách a říkají si smutně: „Zas je nás o pět míň; mládenci, takhle naše povolání pomalu vymře.“

„Inu,“ povídá starý Kreuzmann, trutnovský vodník, „už to není, jako to bývalo. Holenku, tomu je hrůza tisíců let; tenkrát byly celé Čechy pod vodou, a člověk, čibržkom vodník, vždyť tehdy ještě lidé nebyli, no jo, to byly jiné časy – krucinál, kde jsem vlastně přestal?“

„Že byly celé Čechy pod vodou,“ pomáhal mu skalický vodník Zelinka.

„Aha,“ řekl Kreuzmann. „Tedy celé Čechy byly pod vodou, i Žaltman a Červená hůra a Krákorka a všechny ostatní hory; a našinec mohl mokrou nohou, pěkně pod vodou, jít třeba z Brna až do Prahy. Ještě loket nad Sněžkou byla voda. Lidi, to byly časy.“

„To byly,“ vzpomínal ratibořický vodník Kulda. „Tenkrát jsme my vodníci ještě nebyli takoví samotáři a poustevníci jako dnes. Tenkrát jsme měli podvodní města vystavěna z vodních cihel, a nábytek byl vyřezán z tvrdé vody, a peřiny byly z měkké dešťové vody, a topilo se teplou vodou; a nebylo ani dno ani žádný břeh ani povrch vody; byla jen voda a my.“

„Ba,“ povídal Liška řečený Hejkavec, ten vodník z žabokrcké mokřiny, „a jaká ta voda tehdy byla! Mohls ji krájet jako máslo, a koule z ní dělat, a nitě z ní upříst, a provazy z ní kroutit; byla jako ocel a jako len a jako sklo a jako pápěrka, a hustá jako smetana, a pevná jako dub, a hřála jako kožich. Všecko bylo uděláno z vody. Holenku, taková voda teď už není ani v Americe, kdepak!“ A starý Liška si odplivl, až se tam udělala hluboká tůň.

„Bejvala,“ řekl Kreuzmann zamyšleně, „bejvala tehdy moc krásná voda, ale byla ještě tentononc, dočista nemá.“

„Jak to?“ podivil se Zelinka, který nebyl tak stár jako ti druzí.

„Inu, nemá byla,“ povídal Liška Hejkavec. „Neměla žádný hlas. Neuměla ještě mluvit. Byla tak tichá a němá, jako je teď, když zmrzne. Nebo jako když napadne sněhu a je půlnoc a nic se ani nepohne; a tu je takové ticho, takové tichoučké ticho, že ti je až ouzko, a tu vystrčíš hlavu z vody a posloucháš; a tu se ti sevře srdce tím ukrutným tichem. Takové ticho tehdy bylo, když byla voda ještě nemá.“

„A jak to,“ ptal se Zelinka, který byl stár jenom sedm tisíc let, „jak to, že už není nemá?“

„To přišlo tak,“ řekl Liška. „Mně to vypravoval můj pradědeček a říkal, že už je tomu nějakých milión let. Tak tehdy byl živ jeden vodník, jakpak se honem jmenoval? Rákosník, ne Rákosník, Minařík, taky ne, Hampl, taky ne Hampl, Pavlásek, taky ne, hergot, jakže se jmenoval?“

„Arion,“ řekl Kreuzmann.

„Arion,“ přisvědčil Liška. „Taky jsem to měl na jazyku. Arion se jmenoval. A ten Arion měl vám takový divný dar, takovou schopnost od Pánaboha, inu, takové nadání, víte? On

dovedl tak krásně mluvit a zpívat, že jednomu srdce skákalo a zase zaplakalo, když zazpíval. Takový to byl muzikant.”

„Básník,” opravil Kulda.

„Muzikant nebo básník,” řekl Liška, „ale uměl to, holenku. Říkal pradědeček, že všichni brečeli, když se dal do zpěvu. On měl, ten Arion, velikou bolest v srdci. Nikdo neví jakou. Nikdo neví, co se mu stalo zlého. Ale musela to být strašná bolest, že zpíval tak krásně a tak smutně. A jak tak pod vodou zpívala naříkal, třásla se každá krůpějka vody, jako by to slza byla. A v každé krůpějce uvázlo něco z jeho zpěvu, jak se ten zpěv tou vodou prodíral. Každá kapička zachytila kousek jeho hlasu. A proto už není voda němá. A proto zvoní, cinká, ševlí a šeptá, zurčí a bublá, šplouná, šumí, hučí, ropotá, úpí a kvílí, burácí, řve, ječí a hřímá, stená a vzdychá a směje se, hraje jako na stříbrnou harfu, klokotá jako balalajka, zpívá jako varhany, duje jako lesní roh a hovoří jako člověk v radosti nebo v žalu. Od té doby mluví voda všemi jazyky na světě a povídá věci, kterým už ani nikdo nerozumí, jak jsou divné a krásné. A nejmíň jim rozumějí lidé. Ale pokud nepřišel Arion a nenaučil vodu zpívat, byla stejně němá, jako je němé nebe.”

„Ale to nebyl Arion, co přinesl do vody nebe,” řekl starý Kreuzmann. „To bylo až později, za mého tatíka, dej mu Pánbůh věčnou slávu, a udělal to vodník Kvakvakvokoax, a sice z lásky.”

„Jak to bylo?” ptal se vodník Zelinka.

„To bylo tak. Kvakvakvokoax se zamiloval. Kvakvakvokoax viděl princeznu Kuakuakunku a zaplanul k ní láskou, kvak. Kuakuakunka byla krásná. Měla žluté žabí břicho, a žabí nožičky, a papulu žabí od ucha k uchu, a byla celá mokrá a studená; taková krasavice to byla. Takové už ani nejsou.”

„A co dál?” ptal se vodník Zelinka dychtivě.

„Nu, co by bylo? Kuakuakunka byla krásná a pyšná. Nadýmala se jen a říkala kvak. Kvakvakvokoax byl jako blázen. Vezmeš-li si mne za muže, řekl jí, přinesu a dám ti, co budeš chtít. A tu ona řekla: Tedy mi přines modré z nebe, kvak.”

„A co udělal Kvakvakvokoax?” ptal se Zelinka.

„Nu, co měl dělat? Seděl pod vodou a naříkal: Kva kva kva kvá, kva kva kva kvá. A pak si chtěl vzít život. Proto skočil z vody do vzduchu, aby se v něm utopil, kvak. Nikdo před ním ještě do vzduchu neskočil. Kvakvakvokoax byl první.”

„A co udělal ve vzduchu?”

„Nic. Podíval se nahoru, a nad ním bylo modré nebe. Podíval se dolů, a pod ním bylo také modré nebe. Kvakvakvokoax užasl. Tehdy ještě nikdo nevěděl, že se nebe odráží ve vodě. Když Kvakvakvokoax uviděl, že je na vodě modrá obloha, vykřikl podivením kvak a spadl zase do vody. A pak vzal Kuakuakunku na záda a vyskočil s ní do vzduchu. Kuakuakunka uviděla ve vodě modré nebe a v křikla radostí kvakvá. Neboť jí Kvakvakvokoax přinesl modré z nebe.”

„A co bylo dál?”

„Nic. Byli pak spolu šťastně živi a narodilo se jim mnoho jiker. A od té doby vylézají vodníci z vody ven, aby viděli, že nebe je taky tam, kde je jejich domov. Když někdo opustí domov, ať je to kdo chce, a ohlédne se pak zpátky, jako se Kvakvakvokoax podíval do vody, vidí, že tam doma je to pravé nebe. Víš, to pravé modré a krásné nebe. Kvak.”

„A kdo to dokázal?”

„Kvakvakvokoax.”

„A Kuakuakunka.”

„Ať žije Kvakvakvokoax!

„A Kuakuakunka!”

V tu chvíli šel kolem jeden člověk a myslil si: To dnes ty žáby kvákají! I popadl kámen a hodil jej do té mokřiny. Voda vysoko vystříkla, zašplouchalo to a bylo ticho: všichni vodníci skočili do vody, a teprve příštího roku budou zase mít konferenci.

Lidové noviny 25. 12. 1923

KRÁL FRANTIŠEK

Jmenoval se vlastně František Král, ale tak mu říkali jenom tehdy, když ho sebral sstrážník a dovedl ho na komisařství pro potulku, kde ho zapsali do takové tlusté knihy a nechali ho přespat na pryčně a ráno ho zase poslali dál; na policii mu tedy říkali František Král, ale ostatní lidé ho jmenovali všelijak jinak: ten vandrák; ten šupák, ten tulák, ten pobuda, ten lajdák, ten otrapa, ten hadrník, ten trhan, ten obejda, ten lenoch, ten cikán, ten chudák, ten jindyvyjduum, ten člověk, ten kdovíkdó, ten dareba, ten poběhlík, ten krajánek, ten štvanec, ten vošlapa, ten revertent, ten ludrác, ten prašivka, ten hunt, ten syčák, ten holota, a ještě

mnoho jiných jmen mu dávali; kdyby každé to názvisko platilo aspoň korunu, mohl by si za ně koupit žluté boty a možná že i klobouk, ale takhle si za to nekoupil nic a měl jenom to, co mu lidé dali.

Jak tedy je už zřejmo, řečený František Král se netěšil nejlepší pověsti a opravdu nebyl nic jiného nežli tulák, který jen ukrádal Pánubohu čas (jenže Pánbůh na věčnosti má tolik mnoho času, že mu ho tím ani za mák nebylo) a neuměl nic než pískat kudlu. Víte, co je to pískat kudlu? To se dělá tak, že člověk ráno suší hubu, v poledne nemá do čeho kousnout a večer se místo jídla párá dřívkem v zubech; a když mu pak kručí hladem žaludek, tomu se říká, že píská kudlu. František Král uměl pískat kudlu tak, že by na ni mohl dávat koncerty; jinak to byl dobrák od kosti – kde by se na něm, chudákovi, také nabralo masa! Když dostal kus chleba, snědl jej, a když mu dali zlé slovo, tak je taky spolkl; takový měl hlad. A když nedostal nic, lehl si někde za plotem, přikryl se tmou a poprosil hvězdičky, aby daly pozor, aby mu nikdo neukradl čepici.

Takový vandrovník člověk ví o světě ledacos; ví, kde dostane najíst, ví, kde dostane vynadáno nebo kde jsou zlí psi, kteří mají na tuláky spadeno víc než četníci. Ale já vám povídám, že byl jednou jeden pes, jakpak se honem jmenoval, aha, Foxl, však už je chudák taky v Pánu. Tak ten Foxl sloužil na zámku v Chyži a měl takovou divnou náuru, že když uviděl vandráka, pištěl radostí, tancoval kolem něho a vedl ho rovnou do zámecké kuchyně; ale když přišel na zámek nějaký velký pán, řekněme baron, hrabě, kníže, nebo dokonce pražský arcibiskup, řval na něj Foxl jako pořčený a byl by ho roztrhal, kdyby ho kočí honem nezavřel do konírny. Jak vidíte, jsou i mezi psy všelijaké rozdíly; jakpak teprve mezi lidmi.

Ale když už jsme u těch psů, víte, děti, proč pes vrtí ocasem? To je tak. Když Pánbůh stvořil svět se vším všudy, šel od jednoho božího tvora k druhému a pěkně přívětivě se ho vyptával, je-li na světě spokojen a zda mu nic neschází a podobně. Pak taky přišel k prvnímu psovi na světě a ptal se ho, zda mu nic medle neschází. Pes chtěl honem zavrtět hlavou, že jako zaplat'pámbu ne, ale protože zrovna čuchal k něčemu náramně zajímavému (byla to myslím první kost nebo první kůžička z buřtu, ještě teplá, jak právě vyšla z ruky Stvořitele), spletl se pes a horlivě zavrtěl ocasem. Od té doby pes vrtí ocasem, kdežto jiná zvířata, jako kůň a kráva, dovedou potřásat hlavou tak jako člověk. Jen prase neumí kývat ani vrtět hlavou, a to proto, že když se ho Hospodin tázal, jak je na tom božím světě spokojeno, rylo dál rypákem po žaludech a jen tak potřáslo netrpělivě ocáskem, jako by chtělo říci: Pardon, na moment, teď zrovna nemám pokdy. Od té doby prase pořád tak potřásá a potrhává ocáskem,

pokud je živo, a jeho ocásek se za trest jídá podnes s křenem nebo hořčicí, aby jej to i po smrti štípalo. Tak je to od stvoření světa.

Ale o tom jsem nechtěl dnes povídat, nýbrž o tulákovi, který se jmenoval František Král. Tak ten tulák chodil po celém světě; byl až v Trutnově, kde jsou už Němci, a v Hradci Králové, a ve Skalici, a dokonce až ve Vodolově a Maršově a jiných dalekých městech celého světa. Jeden čas sloužil také u mého dědečka na Žernově, ale to víte, tulák je tulák; sebral svůj raneček a šel zase dál, do Starkoče nebo na který kraj světa, a zas po něm nebylo vidu ani slechu; taková to byla neposedná krev.

Už jsem vám říkal, že lidé ho jmenovali tulák, trhan, pobuda a ještě všelijak jinak; ale někdy mu také říkali, že je poberta, zloděj, rošťák, dareba nebo raubíř, ale to mu moc křivdili. František Král nikdy nikomu nic nevzal, neukradl ani neštípl. Na mou víru, ani co by za nehet vlezlo. Právě proto, že byl tak poctivý, se nakonec dočkal veliké slávy; ale o tom vám právě chci vypravovat.

Tak jednou stál ten tulák František na Podměstečku a přemýšlel, má-li si jít k Vlčkům pro housku nebo k starému panu Prouzovi pro rohlík. A tu jde podle něho vznešený pán, snad to byl nějaký cizí továrník nebo obchodní cestující, a nese v ruce kožený kuffík. Najednou zafoukl vítr, shodil tomu pánovi klobouk a už jej kutálel po silnici. „Člověče, podržte mi to na chvíli,” křikl honem ten pán a hodil tulákovi Františkovi ten kožený kuffík; a než řekl švec, už byl v prachu za kloboukem až někde u Sychrova.

Stojí tedy František Král s tím kuffíkem v ruce a čeká, až se ten pán vrátí. Čeká půl hodiny, čeká hodinu, ale pán nikde. František si netroufá zaskočit ani pro tu housku, aby ho snad ten pán neminul, až se vrátí pro kuffík. Čeká dvě hodiny, tři hodiny, a aby neměl dlouhou chvíli, píská zatím kudlu. Pán se nevrací, a už se dělá noc. Na nebi se třpytí hvězdičky, celé městečko spí stočeno jako kočka za kamny a div nepřede, jak mu je dobře v peřinách. Ale tulák František ještě pořád stojí, trne, dívá se na hvězdičky a čeká, až se ten pán vrátí.

Zrovna tloukla půlnoc, když se za ním ozval strašný hlas: „Co tu děláte?”

„Čekám tu na jednoho cizího pána,” řekl František.

„A co to máte v ruce?” tázal se strašný hlas.

„To je kuffík toho pána,” vykládal tulák. „Já mu jej mám podržet, co se vrátí.”

„A kde je ten pán?” ptal se do třetice strašný hlas.

„On jenom odběhl, aby chyt svůj klobouk,” pravil František.

„Hoho,” řekl děsný hlas. „To je podezřelé. Pojd’te se mnou.”

„To nejde,” bránil se tulák. „Já tady musím čekat.”

„Ve jménu zákona vás zatýkám,” zahřimal veliký hlas, a tu František Král pochopil, že to je pan Boura, strážník, a že tedy musí poslechnout. Podrbal se tedy, vzdychl a šel s panem Bourou na komisařství. Tam ho zapsali do tlusté knihy a zavřeli ho do šatlavy; ale ten kuffík zatím zamkli, až přijde ráno pan soudce.

Ráno přivedli tuláka před pana soudce; a vždyť to byl, namoutě, pan rada Šulc – dnes už ho také hlava nebolí.

„Ty budižkničemu, ty lajdáku, ty hadrlumpe,” řekl pan soudce, „už jsi tady zas? Vždyť je tomu sotva měsíc, co jsme tě zavřeli pro potulku. Ježíši, človíčku, s tebou mám kříž! Tak co, zas tě sebrali, že ses toulal?”

„Ba ne, milostpane,” povídá tulák František, „tady pan Boura mne sebral, protože jsem stál.”

„Tak vidíš, ty holoto,” povídá pan soudce, „proč jsi stál? Kdybys nebyl stál, nebyli by tě sebrali. Ale slyším, že u tebe našli nějaký kuffík. Je to pravda?”

„Prosím, milostpane,” povídá tulák, „ten kuffík mi dal nějaký cizí pán.”

„Hoho,” zvolal pan soudce. „Toho cizího pána už známe. Když někdo něco ukradne, tak řekne, že to dostal od nějakého cizího pána. Holenku, tím nás nenapálíš. A co je v tom kuffíku?”

„To nevím, namouduši,” řekl tulák František.

„Ty taškáři jeden,” povídá pan soudce, „však my se na to podíváme sami.”

I otevřel pan rada kuffík a vyskočil překvapením. Byly tam samé peníze, a když je přepočítal, bylo jich jeden milión tři sta šedesát sedm tisíc osm set patnáct korun devadesát dva halíře, krom toho kartáček na zuby.

„Hrom do toho,” vykřikl pan soudce, „člověče, kdes to ukradl?”

„Prosím, milostpane,” bránil se František Král, „to mi dal podržet ten cizí pán, co honil ten klobouk, co mu jej vzal vítr.”

„I ty zloději zlodějská,” volal pan soudce, „copak si myslíš, že ti tohle uvěřím? To bych rád viděl, kdo by svěřil takovému trhanovi, jako jsi ty, jeden milión tři sta šedesát sedm tisíc osm set patnáct korun devadesát dva halíře a k tomu ještě kartáček na zuby! Marš do šatlavy! Však my už vyšetříme, komu jsi ten kuffík ukradl.”

A tak se stalo, že zavřeli chudáka Františka do šatlavy na hrozně dlouhou dobu. Utekla zima a minulo jaro, a ještě pořád nenašli nikoho, kdo by se hlásil o ty peníze; a tak si pan rada Šulc, pan strážník Boura a ostatní páni od soudu i od policie už mysleli, že František Král, tulák bez přístřeší a bez stálého zaměstnání, vícekrátě trestaný a vůbec prašivka daremná,

někde zabil a zakopal neznámého pána a vzal mu ten kufřík s penězi. A tak když uplynul rok a den, stál František Král před soudem pro vraždu neznámého pána a pro uloupení jednoho miliónu tří set šedesáti sedmi tisíc osmi set patnácti korun devadesáti dvou halířů a kartáčku na zuby. Šmankote, děti, na takovou věc je provaz.

„Ty huncúte, ty raubíři, ty prachmilióne,” povídá pan soudce obžalovanému, „tak už se u všech všudy přiznej, kdes toho pána zabil a zakopal; bude se ti líp viset, když se přiznáš.”

„Dyť já ho nezabil, milospane,” bránil se chudák František; „on jenom honil ten klobouk, a frnk, už byl v prachu; letěl jako švec na jarmark a ten kufřík mně jako nechal v rukou.”

„Inu,” vzdychl pan soudce, „když teda mermomocí chceš, pověsíme tě i bez přiznání. Pane Boura, tak toho zatvrzelého zločince s pomocí boží pověste.”

Jen to dořekl, když se rozletěly dveře a v nich stál nějaký cizí pán, celý zaprášený a udýchaný. „Už se našel,” vyhrkl.

„Kdo se našel?” ptal se pan soudce přísným hlasem.

„Ten klobouk,” řekl cizinec. „Lidi, to vám byla mela. Tak já jdu po Podměstečku, a najednou mně vítr sebere klobouk. Já hodím svůj kufřík ani nevím komu a šup, letím za kloboukem. Ale klobouk, neřád, se kutálí přes most k Sychrovu a za Sychrovem k Zálesí a ke Rtyni a přes Kostelec ke Zbečnicku a přes celý Hronov k Náchodu a tam tudyma kolem na pruskou hranici. Já pořád za ním; už jej skoro držím, ale na hranici mne chytne financ, a co prý tak utíkám. Jářku, že za kloboukem. Než jsem mu to vysvětlil, byl zase klobouk v prachu. Tak jsem se vyspal a pustil jsem se vám ráno za kloboukem do Pruska, na Levín a Chudobu, co je ta smradlavá voda –”

„Počkejte,” pravil pan soudce. „Tady je soud, a ne nějaká zeměpisná přednáška.”

„Tak já to povím docela krátce,” řekl cizinec. „V Chudobě se dovím, že můj klobouk tam vypil sklenici vody, koupil si hůl a pak sedl do vlaku a jel do Svídnice. To se rozumí, já jedu za ním. Ve Svídnici klobouk, neřád, přenocoval v jednom hotelu, ani nezaplatil účet, a pak odejel neznámo kam. Po delším pátrání jsem se dozvěděl, že chodí po Krakově, a dokonce že se tam chce oženit s jednou vdovou. Tak já jedu do Krakova za ním.”

„A proč jste jej tak honil?” ptal se pan soudce.

„No,” povídal cizinec, „on to byl ještě zánovní klobouk, a pak, já jsem zastrčil pod jeho pentli svůj zpáteční lístek na dráhu ze Svatoňovic do Starkoče. O ten zpáteční lístek mně šlo, pane rado.”

„Aha,” řekl pan soudce, „to je docela správné.”

„To si myslím,” pravil cizinec. „Nebudu si přece kupovat lístek dvakrát. Kde jsem přestal? Aha, že jedu do Krakova. Dobrá, tedy tam přijedu, a zatím klobouk, lump jeden, ujel první třídou do Varšavy vydávaje se za diplomata.”

„To je přece podvod,” zvolal pan soudce.

„Však jsem to taky udal,” povídal cizinec, „a policie telegrafovala z Krakova do Varšavy, aby byl zatčen. Ale zatím si můj klobouk pořídil kožich, protože už začínala zima, nechal si narůst vousy a jel do Moskvy.”

„A co dělal v Moskvě?” tázal se pan soudce.

„No, co by tam dělal,” pravil cizinec. „Politiku dělal, mizera. Stal se tam novinářem. Pak si vzal do hlavy, že se zmocní vlády, ale to už jej Rusové zatkli a odsoudili jej k smrti zastřelením; ale když jej vedli na popraviště, zafoukal vítr, a tu on, uličník, se začal kutálet a proklouzl mezi nohama vojáků a kutálet se po matičce Rusi až do Novočerkasku. Tam si dal na hlavu beranici a stal se atamanem donských kozáků. Já jej pronásleduju a konečně jej chytím; a tu on, padouch, zapíská na své kozáky a káže jim, aby mne zastřelili.”

„A co dál,” ptal se pan soudce dychtivě.

„No, co by bylo dál,” řekl cizinec. „Já jim povídám, že my se kozáků nebojíme, že je krájíme do polívky. Já nevím, pane rado, jestli tady u vás taky rostou kozáčky –”

„Rostou a hodně,” pravil pan rada. „Nejvíce tamhle u Libňatova, nejvíce takhle, kde jsou břízy a osiky.”

„Kozák je docela dobrá houba,” řekl cizinec, „jenomže má nožičku trochu dřevnatou. Tak já povídám, že u nás kozáky vaříme v polívce nebo rozkrájíme na malé kousky a sušíme, a toho se ti kozáci tak lekli, že mne pustili. Ale zatím můj klobouk, ničema, skočil na kůň a uháněl na východ. Já, to se rozumí, za ním. A on v Orenburku sedne na vlak a jede na Omsk a přes celou Sibiř, ale v Irkutsku se mně ztratil; prý tam někde přišel k penězům, ale pak jej chytli lupiči Chunchuzové a obrali jej o všechno, takže vyvázl jen s holým životem. Pak jsem jej potkal na ulici v Blagověščensku, ale on mi, chytrák, pláchl a kutálet se přes celou Mandžurii až k Čínskému moři. Na břehu moře jsem jej dostihl, protože se bál vody.”

„Teda tam jste jej chytil?” ptal se pan soudce.

„Kdepak,” řekl cizinec. „Běžím k němu na břehu moře, ale v tu chvíli se obrátil vítr a klobouk se kutálet zas k západu. Já za ním, a tak jsem jej honil přes Čínu a Turkestán, dílem pěšky, dílem na nosítkách, na koních nebo na velbloudech, až zase v Taškentě sedl na dráhu a jel zpátky do Orenburku. Odtamtud jel na Charkov a Oděsu a odtamtud do Uher, pak se stočil na Olomouc a Českou Třebovou a na Týniště, a konečně zase sem k nám. A tady jsem jej

před pěti minutami chytil na náměstí, právě když chtěl jít do hospody na papričku. Tak, tady je.”

Přitom ukázal ten klobouk; byl rozbitý nadranc, ale jinak by nikdo neřekl, že by to byl takový vykutálený taškář.

„A teď se podíváme,” zvolal cizinec, „má-li ještě za pentlí ten zpáteční lístek ze Svatoňovic do Starkoče.” I sáhl za pentli a vyňal lístek. „Je tady,” vykřikl vítězně. „Tak, teď aspoň pojedu zadarmo do Starkoče.”

„Ale človíčku,” řekl pan rada, „vždyť vám ten lístek už propadl!”

„Jak to?” divil se cizinec.

„Inu, zpáteční lístek platí jen po tři dny a tenhle je, jak vidím, starý už rok a den. Panečku, ten už neplatí.”

„A hrom do toho,” řekl cizinec, „to mně nenapadlo. Teď si musím koupit nový lístek a nemám už ani findy.” Cizinec se poškrábal na hlavě. „Ale počkejte, já jsem dal podržet svůj kufřík s penězi nějakému mužskému, když jsem se pustil za tím kloboukem.”

„Kolik tam bylo peněz?” ptal se honem pan soudce.

„Jestli se nemejlím,” pravil cizinec, „tak tam byl jeden milión tři sta šedesát sedm tisíc osm set patnáct korun devadesát dva halíře a kartáček na zuby.”

„Navlas tolik,” řekl pan soudce. „Tak ten kufřík máme tady se všemi penězi i s kartáčkem na zuby. A tady stojí ten mužský, co jste mu dal podržet svůj kufřík. Jmenuje se Král František, a právě jsme ho já a tuhle pan Boura odsoudili na smrt, že vás oloupil a zavraždil.”

„I koukejme,” nato cizinec, „tak vy jste ho chudáka zavřeli? No, aspoň neutratil všechny prachy, co byly v tom kufříku.”

Tu povstal pan soudce a řekl slavnostně: „Teď teprve vidím, že Král František neukradl, neuzmul, neodcizil, neštípl a rovněž si nepřisvojil z peněz u něho uložených ani brka, šupu, vindry anebo findy, nykláku ani fluňky, ačkoli, jak potom zjištěno, neměl sám ani na munzemli nebo na dalaňka nebo též na housku, žemli či jinou poživatinu aneb pochutinu, zvanou též pekařský výrobek a latinsky cerealia. Prohlašuji tímto, že Král František je nevinný vraždou, mordem, latinsky homicidiem, zabitím, zakopáním mrtvéno, loupeží, násilím, krádeží a vůbec zlodějčinou; nýbrž naopak že čekal den a noc na tom fleku, aby poctivě a neztenčeně vrátil jeden milión tři sta šedesát sedm tisíc osm set patnáct korun devadesát dva halíře a kartáček na zuby. Pročež prohlašuji, že je zproštěn žaloby, amen. Safra, kluci, to jsem toho napovídal, co?”

„No ba,” pravil cizinec; „však už byste mohl pustit k slovu tady toho poctivého šupáka čili obejdu.”

„Co bych povídal,” řekl František Král skromně. „Co jsem živ, nevzal jsem nikde nikomu ani padavče. To už je taková nátura.”

„Člověče,” prohlásil cizinec, „to jste mezi vandráky a lidmi bílá vrána.”

„Namouduši,” pravil pan rada, „učiněná bílá vrána.”

„Taky to říkám,” dodal pan strážník Boura, který, jak jste si povšimli, si do této chvíle ještě neklápl.

Tak tedy přišel František Král zase na svobodu; ale odměnou za jeho poctivost mu dal ten cizinec tolik peněz, že by si za to mohl František koupit jeden dům, do toho domu jeden stůl, na ten stůl jeden talíř a na ten talíř jednu horkou jitrnici. Ale protože měl František Král děravou kapsu, ztratil ty peníze a neměl zase nic. Tak tedy šel, kam ho nohy nesly, a cestou pískal kudlu. Ale ta bílá vrána mu nešla z hlavy.

Na noc si vlezl do hlídačské boudy a spal jako dudek; a když ráno vystrčil hlavu, svítilo slunce, celý svět se třpytil čerstvou rosičkou a na plotě před boudou seděla bílá vrána. František nikdy dosud neviděl bílou vránu, a tak na ni koukal vyjeven, ani nedýchal. Byla bílá jako padlý sníh, oči měla červené jako rubín a nožičky růžové a česala si zobákem křídla. Když zahlédla Františka, potrhla křídly, jako by chtěla uletět, ale zůstala sedět a dívala se nedůvěřivě jedním rubínovým okem na ježatou hlavu Františkovu.

„Ty,” ozvala se najednou, „neprašťíš mne kamenem?”

„Neprašťím,” řekl František, a teprve teď se podivil, že vrána mluví. „Jak to přijde, že umíš mluvit?”

„To toho je,” řekla vrána. „My bílé vrány umíme všechny mluvit. Černé vrány jen krákorají, ale já umím říci, nač si vzpomeneš.”

„Jdi pryč,” podivil se tulák František. „Tak řekni třeba krám.”

„Krám,” řekla vrána.

„Řekni tedy křáp,” žádal František.

„Křáp,” opakovala vrána. „Tak vidíš, že umím mluvit. My bílé vrány nejsme jen tak ledaskdo. Obyčejná vrána umí počítat jen do pěti, ale bílá vrána umí počítat do sedmi. Podívej se: jedna, dvě, tři, čtyři, pět, šest, sedm. A do kolika umíš ty počítat?”

„No, aspoň do desíti,” řekl František.

„Ale jdi! Ukaž?”

„No tak třeba: devatero řemesel, desátá nouze.”

„Helejme,” zvolala bílá vrána, „ty jsi moc chytrý pták. My bílé vrány jsme totiž nejlepší ptáci. Viděls, že lidé mají v kostelích malovány veliké ptáky s bílými husími křídly a lidskými zobáky?”

„Aha,” řekl František, „ty myslíš anděly.”

„Ano,” pravila vrána. „Víš, to jsou vlastně bílé vrány; jenže málokdo kdy viděl bílou vránu. Nás je, panečku, moc málo.”

„Abych ti řekl pravdu,” řekl František, „já jsem taky bílá vrána.”

„No,” pravila bílá vrána pochybovačně, „moc bílý nejsi. A kdo ti řekl, že jsi bílá vrána?”

„Včera mně to řekl pan rada Šulc od soudu, a jeden cizí pán, a pan strážník Boura.”

„Koukejme,” divila se bílá vrána. „Co ty jsi vlastně zač?”

„Já jsem jenom Král František,” řekl tulák ostýchavě.

„Král? Ty jsi král?” vykřikla vrána. „Ty hrdloužeš, vid’? Žádný král není přece tak otrhaný.”

„No víš,” řekl tulák, „já jsem právě otrhaný Král.”

„A v které zemi jsi králem?” ptala se vrána.

„Inu, všude. Já jsem Král tady, a když jsem ve Skalici, tak jsem taky Král, a v Trutnově taky –”

„A v Anglicku?”

„V Anglicku bych byl taky Král.”

„Ale ve Francii ne.”

„Ve Francii taky. Všude jsem Král František.”

„To není možné,” pravila vrána. „Řekni namouduši.”

„Namouduši,” zaklínal se František.

„Řekni pámbuví,” žádala bílá vrána.

„Pámbuví,” řekl František. „Ať se na místě propadnu, není-li to pravda. Ať mně jazyk upadne.”

„To stačí,” skočila mu do řeči vrána. „A mezi bílými vranami by sis taky troufal být králem?”

„I mezi bílé vrány,” řekl on, „bych přišel jenom jako Král František.”

„Tak počkej,” pravila vrána, „my dnes máme tamhle na Krákorce sněm, kde chceme zvolit krále všech vran. Králem všech vran je vždycky bílá vrána. A protože ty jsi bílá vrána, a k tomu skutečný král, možná že zvolíme tebe. Víš co, počkej tady až do poledne; a já ti v poledne přiletím říci, jak dopadly volby.”

„Já teda počkám,“ řekl František Král; a bílá vrána rozestřela bílá křídla a jen to zazářilo, jak letěla ke Krákorce.

Čekal tedy František Král a hrál se na sluníčku; ale jak víte, děti, každé volby, to je tuze moc řečí, a tož se bílé vrány na Krákorce tak dlouho hádaly a hašteřily a nemohly se shodnout, až už na Sychrově odpískali v továrně poledne. Pak teprve vrány začaly volit krále, a skutečně zvolily Františka Krále za krále všech vran.

Ale František Král už měl dost čekání a ještě víc hladu, a proto se po poledni sebral a šel do Hronova k mému dědečkovi mlynáři na čerstvý voňavý skrojek chleba.

A když bílá vrána mu přiletěla oznámit, že je zvolen králem, byl už tentam, za horami i doly.

I naříkaly vrány, že se jim ztratil král; a bílé vrány poručily černým, aby letěly po celém světě a hledaly ho a volaly ho a přivedly ho na vraní trůn, který je v lese na Krákorce.

Od té doby létají vrány po světě a pořád křičí: „Král! Král!“ A zvláště v zimě, když jich je mnoho pohromadě, si najednou všechny vzpomenou a letí přes pole a lesy křičíce: „Král! Kráál! Krááál! Kráááál!“

Lidové noviny 25. 12. 1924

POHÁDKA PTAČÍ

Kdepak, děti, to vy nevíte, co si ptáci povídají. Oni si totiž vypravují lidským jazykem jenom časně zrána, při východu slunce, kdy vy ještě spíte; později, za bílého dne, už nemají pokdy na mnoho řečí – to víte, to dá nějakou sháňku, tady zobnout zrníčko, tam vyhrabat žízalu nebo tuhle čapnout ve vzduchu mouchu. Takový ptačí tatínek aby si ulítal křídla, zatímco ptačí maminka musí doma opatrovat děti. Proto si ptáci povídají jenom časně zrána, když otevrou ve svých hnízdech okna, vyloží peřinky k vyvětrání a vaří si snídani.

„Brý ráno,“ křičí kos, co má hnízdo na borovici, na souseda vrabčáka, co bydlí v okapu. „Už je čas.“

„Vím, vím, vím,“ povídá vrabec. „Už abych lít, kde bych něco štíp, štíp, štíp, aby bylo co jíst, vid’?“

„Vskutku, vskutku,” brouká holub na střeše. „Jsou s tím starosti, brachu. Málo zrní, málo zrní.”

„Tak, tak,” přizvukuje vrabec vylézaje z postýlky. „To dělají ta auta, víš? Dokud bylo koní víc, bylo všude rozsypáno zrní, ale teď? Teď auto přeletí a nenechá po sobě nic, nic, nic!”

„Jen smrdí, jen smrdí,” vrká holub. „Zatrápený život, brrr! Raději praštit tou rachotou, člověče! Co já se nakroužím a navrkám, a co za tu práci mám? Ani hrstku zrní. To jsou hrozné poměry.”

„Myslíš, že vrabci jsou na tom líp?” čepýří se vrabec. „Já ti povím, kdybych tu neměl rodinu, já bych někam ulít –”

„Jako ten vrabec z Dejvic,” ozval se z houští střízlík.

„Z Dejvic?” řekl vrabec. „Tam mám jednoho známého, jmenuje se Filip.”

„To není ten,” pravil střízlík. „Ten vrabec, co ulít, jmenoval se Pepík. Tak to vám byl takový ježatý vrabčák, ani se pořádně nemyl a nečesal a jenom celý den nadával: že prý je v Dejvicích nuda a otrava, a copak jiní ptáci, ti prý si na zimu letí na jih, takhle na Riviéru nebo do Egypta, jako špačci a čápi a vlaštovky a slavíci, jenom vrabec aby se po celý život dřel v Dejvicích. ‚A to já tak nenechám,‘ pokřikoval ten vrabec, co se jmenoval Pepík; ‚když si může letět do Egypta taková vlaštovka, co bydlí na Růžku, proč bych tam, lidičky, neletěl já? A just tam poletím, abyste věděli, jen co si sbalím svůj kartáček na zuby a noční košili a pátku a míčky, abych tam mohl hrát tenis. Počkejte, jak já to v tenise natřu Cochetovi a Koželuhovi a Tildenovi; já už mám na ně fortel a fintu, já budu dělat, jako bych vyhazoval míček, ale místo míče poletím já sám, a když po mně plácnou raketou, tak jim frnknu neboli pláchnu, víš? víš? víš? A když je všechny porazím, ožením se s bohatou Američankou a pak si koupím Valdštejnský palác a tam si udělám na střeše hnízdo, ale ne z nějaké obyčejné slámy, ale z rýžové slámy a marzolánu a ratafie a z mořské trávy a koňských žíní a veverčích ocásků, hečte!‘ – Tak se kasal ten vrabčák a každého rána povykoval, že má těch Dejvic už po krk a že poletí na Riviéru.”

„A letěl?” ptal se z borovice kos.

„Letěl,” pokračoval v houští střízlík. „Počkal jen do osmadvacátého října, aby slyšel hrát vojenskou muziku – na tu on si potrpěl –, a hned zrána se pustil na jih. Jenže vrabci nikdy na jih nelítají, a proto neznají tu pravou cestu. A ten vrabec Pepík neměl ani dost brků neboli peněz, aby mohl v hospodě přenocovat, to víte, vrabci jsou odjakživa proletáři, protože se po celý den jen tak proletují po střeších. Zkrátka, vrabec Pepík se dostal jen do Kardašovy Řečice a dál už nemohl, neměl ani findy; ještě byl rád, že mu vrabčí starosta v Kardašově

Řečici přátelsky řekl: „Ty kujóne toulavá, ty budižkničemu, ty si myslíš, že v Kardašově Řečici máme dost koňských koblížek a kobyliců pro každého pobudu, krajánka, vandrovního čili poběhlíka? Chceš-li, abychom ti povolili pobyt v Kardašově Řečici, tak nesmíš zobat na náměstí ani před hospodou ani na silnici jako my starousedlíci, alebrž jenom za humny; a za byt se ti z moci ouřední vykazuje věchýtek slámy v kůlničce u popisného čísla padesát sedm. Tady podepiš ten konskripční list a syp, ať tě už nevidím.“ – A tak se stalo, že vrabec Pepík z Dejvic, místo aby letěl na Riviéru, zůstal v Kardašově Řečici.”

„A je tam podnes?” ptal se holub.

„Podnes,” řekl střízlík. „Já tam mám tetičku a ta mi o něm povídala. Prý se jen posmívá kardašorečickým vrabcům a povykuje; to prý je holá nuda a otrava, být vrabcem v Kardašově Řečici, ani tramvaj prý tam nemají jako v Dejvicích, ani tolik aut, ani hřiště Slávie a Sparty, no, dočista nic; a že ho ani nenapadne, aby umřel dlouhou chvílí v Kardašově Řečici, on že má pozvání na Riviéru a že jen čeká, až mu dojdou z Dejvic peníze. A tolik toho napovídal o Dejvicích a Riviéře, že i v Kardašově Řečici začali vrabci věřit, že by jim bylo jinde líp, a proto si už nehledí svého zobání a jen čimčarují a povyknoují a reptají, jako to dělají vrabci všude na světě, a říkají: „Všude jinde líp, líp, líp!“”

„Ba,” ozvala se sejkorka sedící v dřínovém keři, „jsou takoví divní ptáci. Tuhle u Kolína, v takovém úrodném kraji, žila jedna vlaštovka a ta se dočetla v novinách, že u nás se dělá všechno špatně, ale zato v Americe, panečku, tam jsou jinačí filutové, co všechno dovedou, a kdesi cosi. Tak si ta vlaštovka vzala do hlavy, že se do té Ameriky musí podívat. A jela tam.”

„Jak?” zeptal se honem střízlík.

„To nevím,” pravila sejkorka, „nejspíš po lodi. A třeba také po vzducholodi. To si mohla udělat na bříšku vzducholodi hnízdo neboli kabinu s takovým okýnkem, aby mohla vystrkovat hlavu a třeba i plivnout dolů. Zkrátka, za rok se zase vrátila a říkala, že byla v Americe a tam že je všechno jinačí než u nás; kdepak, to prý není srovnání, jaký tam je pokrok, například žádní skřivani prý tam nejsou, a domy prý tam jsou tak strašně vysoké, že kdyby měl vrabec na střeše hnízdo a z toho hnízda mu vypadlo vajíčko, že by to vajíčko padalo tak dlouho, než by dopadlo, že by se z něho cestou vylíhl mladý vrabec a dorostl by a oženil by se a měl by hromadu dětí a zestárl by a umřel by v požehnaném věku, takže by dolů na chodník místo vrabčívho vajíčka dopadl starý mrtvý vrabec. Tak vysoké domy prý tam jsou. A taky ta vlaštovka říkala, že v Americe se všechno staví z betonu a že ona se tomu naučila; ať jen prý se přijdou všechny vlaštovky podívat, že ona jim ukáže, jak se staví vlaštovčí hnízdo z betonu, a ne jen tak z bláta, jako to ty hloupé vlaštovky dělaly doposud. Tak se vám sletěly

vlaštovky až z Mnichova Hradiště a Čáslavě a Přelouče, z Českého Brodu a z Nymburka, ba i ze Sobotky a Čelakovic; to bylo tolik vlaštovek, že pro ně lidi museli napnout sedmnáct tisíc tři sta čtyřicet devět metrů telefonního a telegrafního drátu, aby ty vlaštovky měly na čem sedět. A když byly všechny vlaštovky pohromadě, řekla ta americká vlaštovka. „Tak dávejte, hoši a holky, pozor, jak se v Americe staví domy neboli hnízda z betonu. To se nejdřív nanosí hromádka cementu. Potom se nanosí hromádka písku. Pak se na to naleje voda a udělá se taková kaše, a z té kaše se staví moderní hnízdo. Ale když nemáte cement, tak si nebudete stavět hnízdo z betonu, ale jenom z malty. To se udělá kaše z vápna a písku, ale to vápno musí být zhašené. Nejdřív vám ukážu, jak se hasí vápno.“ To řekla a frnk, už letěla k novostavbě, co stavěli dělníci, pro nehašené vápno. Vzala zrnko vápna do zobáčku a frnk, už s ním letěla zpátky. Ale protože v zobáčku je vlhko, začalo se jí to vápno v puse hasit a syčet a pálit. Vlaštovka se lekla, upustila to zrníčko vápna a vykřikla: „Tak, teď už víte, jak se hasí vápno. Jejdanečku, to pálí! Kryndypána, to štípe! Kruciturci jejejeje šmankote ochochoch au lalala ouha krucinál jemine hú safra fujloty propánajána jemináčku ojej achich namoutě můj ty tondo uf panenka skákává krucifagot ouvej mamiójejkote echech lidičky brrr krucipísek ujuj propánečka sakulente óhoho ajaj krutiputi, teda takhle se hasí vápno.“ Když ji ostatní vlaštovky slyšely tak tuze naříkat a lamentovat, ani nečekaly, co bude dál, zatřásly ocáskem a letěly domů. „To by tak hrálo,“ řekly si, „abychom si taky tak spálily zobák!“ A proto si vlaštovky podnes staví hnízda z bláta, a ne z betonu, jak je tomu chtěla naučit ta vlaštovka z Ameriky.”

„Kmotro sejkorko,“ ozvala se paní kosová, „když už poletíte na trh, kupte mi tam kilo žízal, ale pěkných dlouhých; já na to dnes nemám pokdy, protože musím učit lítat své děti.”

„To vám, sousedko, ráda udělám,“ řekla sejkorka. „To já, má zlatá, vím, co to dá práce, naučit děti slušně lítat.”

„A že nevíte,“ řekl špaček na bříze, „kdo naučil nás ptáky lítat? Tak já vám to povím; já to mám od karlštejnského havrana, co sem tehdy přilít, když byly ty velké mrazy. Ten havran je už sto let starý a slyšel to od svého dědečka, kterému to říkal jeho pradědeček, který to měl od prastrýčka své babičky z maminčiny strany, takže to je svatosvatá pravda. Teda jak víte, někdy v noci je vidět, jak padá hvězda. Ale některá ta padající hvězda není žádná hvězda; je to zlaté andělí vejce. A protože to vejce padá až z nebe, rozžhaví se tím velkým pádem a svítí jako oheň. A to je svatosvatá pravda, protože mně to říkal ten karlštejnský havran. Jenže lidé těm andělím vejcím říkají jaksí jinak, nějak jako metr nebo montér nebo mentor či jak.”

„Meteory,“ řekl kos, který to věděl od Kubíkovíc Mirka.

„Tak,“ souhlasil špaček. „A tehdy ještě ptáci neuměli létat, ale běhali po zemi jako slepice. A když viděli padat z nebe takové andělí vejce, řekli si, že by je chtěli vysedět, aby viděli, co se z něho vylíhne za ptáka. A to je opravdická pravda, protože to tak říkal ten havran. Jednou za večera zrovna o tom hovořili, když docela blízko za lesem bums! spadlo z nebe zlaté a zářící vejce, jen to svištělo. Tu se tam všichni rozběhli, nejvíc vpředu čáp, protože má nejdelší nohy. A čáp to zlaté vejce našel a vzal je do rukou; ale ono bylo tím pádem celé žhavé, takže si čáp popálil obě ručičky, ale přece jen donesl to řeřavé vajíčko mezi ptáky. Potom honem hups! skočil do vody, aby si ochladil popálené ručičky. Proto se od té doby čápi brodí ve vodě, aby si chladili pařátky. To mně povídal ten havran.“

„A co povídal dál?“ ptal se střízlík.

„Potom,“ pokračoval špaček, „se přikolíbala divoká husa, aby to horoucí vejce vyseděla. Ale to vejce bylo ještě celé říční a žhavé, takže si husa popálila břicho a musela skočit do rybníka, aby si to břicho ochladila. Proto husy podnes plavou břichem na vodě. A pak přišel jeden ptáček za druhým a sedl si na to andělí vejce, aby je vyseděl.“

„Střízlík taky?“ ptal se střízlík.

„Taky,“ řekl špaček. „Všichni ptáci na světě na tom vejci seděli, aby je vyseděli. Jenom když řekli slepici, že je na ní řada, aby šla sedět, povídala slepice: ‚Jak? Jak? Copak, copak, copak mám na to kdy? Já musím zobat. Kdepak, kdepak! To to to ne. To bych byla hlupák.‘ A nešla vysedět andělí vejce. A když se všichni ptáci na tom zlatém vejci vystřídali, vyklubal se z něho boží anděl. A když se vyklubal, nezačal zobat ani pípat jako jiní ptáci, ale vzletěl rovnou k nebi a zpíval aleluja hosana. Potom řekl: ‚Ptáčkové, co vám mám za vaši lásku dát, že jste mě vyseděli? Za to budete ode dneška létat jako andělé. Helejte, to musíte takhle zamávat křídly a šups! už to letí. Tak pozor: jedna, dvě, tři!‘ A když řekl tři, začali všichni ptáci létat a lítají až podnes. Jen slepice neumí létat, protože nechtěla sedět na andělím vejci. A to všechno je svatá pravda, protože to tak povídal karlštejnský havran.“

„Tak pozor,“ řekl kos. „Jedna, dvě, tři!“ A tu všichni ptáčci potřásli ocáskem, mávli křídly a vzletěli, každý za svým zpěvem a svým živobytím, jak je tomu naučil boží anděl.

Lidové noviny 8. 6. 1930

VELKÁ POLICEJNÍ POHÁDKA

Tak to snad, děti, víte, že na každé policejní strážnici neboli štaci bdí několik pánů strážníků po celou noc, kdyby se snad něco stalo, jako třeba že by se někam dobývali loupežníci nebo kdyby zlí lidé chtěli někomu udělat škodu. Proto jsou páni strážníci na strážnici až do rána vzhůru, zatímco jiní strážníci, kterým se říká patroly, chodí po ulicích a dávají pozor na loupežníky, zlodějíčky, strašidla a jiné takové nepořádky. A když takové patrole začnou bolet nožičky, vrátí se na strážnici a zas jiný strážník jde na ulici dávat pozor. Tak to chodí po celou noc; a aby jim to líp uteklo, kouří ti strážníci na strážnici fajfky a povídají si, co kde zvláštního viděli.

Tak jednou tak pokuřovali a hovořili, když se vrátil z patroly jeden strážník, počkejme, však to byl pan Halaburd, a řekl: „Nazdar, mládenci! Hlásím, že mě bolí nožičky.”

„Tak si sedni,” kázal mu nejstarší pan strážník, „a místo tebe půjde hlídat tuhle pan Holas. A teď nám, pane Halaburde, povídej, co je nového v tvém rajónu a v jakých případech jsi ve jménu zákona zakročil.”

„Dnes v noci toho mnoho nebylo,” pravil pan Halaburd. „Ve Štěpánské ulici se praly dvě kočky; tak jsem je jménem zákona rozehnal a napomenul. Potom v Žitné ulici vypadl z hnízda mladý vrabec, bytem v čísle 23. Zavola jsem staroměstské hasiče, aby přijeli se žebříkem a dopravili řečeného vrabce do jeho hnízda. Jeho rodiče byli napomenuti, aby dávali lépe pozor. A když jsem šel dolů Ječnou ulicí, zatahalo mě něco za nohavici. Koukám, a on je to skřítek. Víte, ten fousatý z Karlova náměstí.”

„Který?” ptal se nejstarší pan strážník. „Tam jich bydlí několik: Mydlifousek, Kolbaba řečený Dědek, Šmidrkal, Padrholec, Pumprdlík, Kváček zvaný Fajfka, Kuřinožka a Tintěra, ten, co se tam přestěhoval od Apolináře.”

„Ten, co mě tahal za kalhoty,” řekl pan Halaburd, „byl Padrholec, co bydlí v té staré vrbě.”

„Aha,” děl nejstarší pan strážník. „Mládenci, to je jeden moc hodný rarášek, ten Padrholec. Když někdo na Karlově náměstí něco ztratí, třeba prsten, míč, merunu nebo pumlič, tak ten Padrholec to vždycky donese hlídači jako poctivý nálezce. Tak dál.”

„A ten skřítek, ten Padrholec,” pokračoval strážník Halaburd, „mně povídá: ‚Pane strážníku, já nemůžu domů, mně vlezla do mého bytu na vrbě veverka a nechce mě tam pustit.‘ – Tak jsem vytasil šavli, šel jsem s Padrholcem k jeho vrbě a vyzval jsem ve jménu zákona veverku, aby opustila příbytek a nedopouštěla se takových zločinů, přečinů a přestupků, jako je rušení držby, rušení veřejného pořádku, násilí a zlodějovina. Načež ta

veverka řekla: „Až naprší.“ Tu jsem svlékl opasek a plášť a vylezl na tu vrbu. Když jsem byl u té díry po vypadlém suku, co v ní má pan Padrholec byt, začala ta veverka plakat: „Pane strážníku, prosím vás, nezatýkejte mě! Já jsem se tady u pana Padrholce jenom schovala, protože pršelo a do mého kvartýru teče.“ – „Žádné řeči, paničko,“ já na to, „seberte svých pět švestek nebo bukvic a pakujte se ze soukromého příbytku pana Padrholce. A kdyby se ještě jednou opakovalo, že byste násilím nebo oukladně, bez jeho svolení a souhlasu vnikla do jeho privátu, tak zavolám posily, obklíčíme vás, zatkneme vás a dopravíme vás spoutanou na policejní komisařství. Tak hybaj!“ – A to je, lidičky, všechno, co jsem téhle noci viděl.”

„Já jsem jakživ žádného skřítko nezahlid,“ ozval se strážník Bambas. „Já jsem měl dosud rajón v Dejvicích a tam v těch nových domečkách žádné takové zjevy, bytosti, nebo jak se tomu říká, nadpřirozené úkazy nejsou.”

„Tady jich je hromada,“ řekl nejstarší pan strážník. „A dřív jich bejvalo, kdepak! Příkladně u Šítkovského jezu se vyskytoval vodník, co svět světem stojí. S ním neměla policie jakživa co dělat, takový to byl řádný vodník. Libeňský vodník je starý filuta, ale Šítkovský, to byl moc správný člověk. Však ho vodárenský ouřad města Prahy jmenoval vrchním městským vodníkem a platil mu měsíční gáži. Ten Šítkovský vodník hlídal Vltavu, aby nevyschla; povodně on nedělal, ty dělají venkovští vodníci z horní Vltavy, například Vyderský, Krumlovský a Zvíkovský. Ale ten Libeňský vodník ho ze závisti naštvál, aby žádal od města Prahy za své služby titul a plat magistrátního rady; a když mu na radnici řekli, to že jako nejde, protože prý nemá příslušné vysokoškolské vzdělání, urazil se ten Šítkovský vodník a odstěhoval se z Prahy. Teď prý dělá vodu v Drážd'anech. To se ví, všichni labští vodníci v Němcích až po Hamburk jsou Češi jako polena. A od té doby není u Šítkovského jezu žádný vodník. Proto ono bývá v Praze málo vody. Potom na Karlově náměstí tancovala v noci světýlka. Ale protože to nedělalo dobrotu a lidi se jich báli, uzavřela s nimi pražská obec dohodu, že se přestěhují do Stromovky a tam že je bude rozžítat a k ránu zhášet zřízenec od plynárny. Jenže ten zřízenec, který je rozžítal, musel za války narukovat a tak se na ta světýlka zapomnělo. – Co se týče rusalek, těch bejvalo jenom ve Stromovce sedmnáct; ale z nich asi tři šly k baletu, jedna se dala k filmu a jedna se provdala za nějakého železničáře ze Střešovic. Tři rusalky jsou v Kinského zahradě, dvě působí v Grébovce a jedna se zdržuje v Jelením příkopu. Městský zahradník z Riegrových sadů si chtěl jednu rusalku nasadit do svého parku, ale nějak se mu tam nadržela; myslím, že tam na ni bylo příliš větrno. – Potom policejně zapsaných skřítků, kteří jsou příslušní do veřejných budov, parků, klášterů a knihoven, je v Praze tři sta čtyřicet šest, nepočítajíc rarášky v soukromých domech, které

nemáme v evidenci. – Strašidel v Praze bejvalo habaděj, ale teď jsou zrušena, protože bylo vědecky dokázáno, že žádná strašidla nejsou. Jen na Malé Straně prý lidé tajně a nezákonně přechovávají na půdách pár starožitných strašidel, jak mně tuhle říkal kolega z malostranského komisařství. A to je, pokud vím, všechno.”

„Krom toho draka neboli saně,” řekl strážník Kubát, „co zabili na Žižkově v Židovských pecích.”

„Žižkov,” děl nejstarší strážník, „to nebyl nikdy můj rajón, tak o tom draku mnoho nevím.”

„Já byl při tom,” řekl strážník Kubát, „ale celý případ měl v práci a v referátě kolega Vokoun. Ono to už je hodně dávno, ještě když byl naším policejním prezidentem pan Bienert. Tak jednou večer povídala tomu Vokounovi jedna stará paní, byla to paní Částková, trafikantka, ale ona je vlastně bába vědma čili prorokyně a sudička, abyste věděli, tedy ta paní Částková řekla kolegovi Vokounovi, že jí vyšlo v kartách, že v Židovských pecích drží drak Huldabord v zajetí překrásnou pannu, kterou unesl jejím rodičům; a ta panna prý je princezna murciánská. ‚Murciánská nebo nemurciánská,‘ řekl na to strážník Vokoun, ‚tu holku musí drak vydat rodičům, nebo proti němu zakročím podle předpisů, zvaných služební řád, forštrifty čili instrukce.‘ To řekl, opásal se služební šavlí a šel do Židovských pecí. Já myslím, že by to tak udělal každý z nás.”

„To si myslím,” děl strážník Bambas. „Ale já jsem v Dejvicích a Střešovicích žádného draka neměl. Tak dál.”

„Tedy kolega Vokoun,” pokračoval strážník Kubát, „se opásal boční zbraní a šel hned v noci do Židovských pecí. A namouduši, z jedné té díry čili sluje slyší halasit hrubé hlasy. I posvítíl si tam služební baterkou a zmerčil strašlivého draka se sedmi hlavami; a ty hlavy spolu hovořily, odpovídaly si a někdy se i pohádaly a nadávaly si – to víte, takový drak nemá žádné manýry, a když, tak jen špatné. A v koutě té jeskyně doopravdy plakala překrásná panna a zacpávala si uši, aby neslyšela, jak ty dračí hlavy spolu tlustým hlasem mluví.

‚Hej vy jeden,‘ zvolal kolega Vokoun na toho draka zdvořile sice, ale se služební přisností, ‚legitimujte se; máte nějaké papíry, domovský list, služební knížku, zbrojní pas nebo jiné osobní doklady?‘

Tu se jedna z těch dračích hlav zachechtala, jedna se rouhala, jedna klela, jedna láteřila, jedna spílala, jedna nadávala a jedna vyplazovala na Vokouna jazyk. Ale kolega Vokoun se nedal a zvolal: ‚Ve jménu zákona, seberte se a pojděte se mnou šupity na komisariát, vy i ta holka tam vzadu.‘

„To zas pr,“ rozkřikla se jedna z těch dračích hlav. „Víš-li, ty lidská pápěrko, kdo já jsem? Já jsem drak Huldabord.“

„Huldabord z hor Granadských,“ řekla druhá hlava.

„Řečený též Velká Saň Mulhacenská,“ křikla třetí hlava.

„A já tě slupnu,“ zařvala čtvrtá, „jako malinu.“

„Roztrhám tě na cucky, na mandžáry, na padrť, na cimprcampr a krom toho tě roztrhnu vejpu jako slanečka, až se budou z tebe piliny sypat,“ zahřímala pátá hlava.

„A pak ti zakroutím krk,“ zaburácela šestá.

„A bude po ptákách,“ dodala sedmá hlava strašným hlasem.

Co myslíte, mládenci, že nyčko udělal kolega Vokoun? Řekli byste, že se lekl? Kdepak! Když viděl, že to po dobrém nejde, vzal služební obušek čili pendrek a natřel jím jednu dračí kotrbu po druhé, co měl síly; a sílu on má humpoláckou.

„A heleme,“ řekla první hlava, „tohle není špatné.“

„Právě mě svrbělo temeno,“ pravila druhá.

„A mne kousala v týle nějaká muňka,“ děla třetí.

„Drahoušku,“ řekla čtvrtá, „polechtej mě ještě tou hůlkou!“

„Ale klepni silněji,“ radila pátá, „aby to trochu luplo.“

„A víc vlevo,“ žádala šestá, „tam mě to strašně svědí.“

„Na mne je ten tvůj proutek moc měkký,“ mínila sedmá. „Nemáš něco tvrdšího?“

Tu vytasil strážník Vokoun šavli a sedmkrát ťal, do každé hlavy jednou, až na nich šupiny zařinčely.

„Tohle už bylo trochu lepší,“ řekla první hlava drakova.

„Aspoň jsi usekl ucho jedné bleše,“ libovala si druhá hlava; „já mám totiž ocelové breberky.“

„A mně jsi vyťal ten vlas, co mě zrovna svědil,“ pravila třetí.

„A mně jsi pročísl mikádíčko,“ pochvalovala si čtvrtá hlava.

„Tím tvým hřebínkem bys mě mohl podrbat denně,“ broukala pátá.

„Vždyť já jsem to pířko ani necítila,“ povídala šestá.

„Člověče zlatá,“ řekla sedmá hlava, „pošimrej mě ještě jednou!“

Tu vytáhl strážník Vokoun služební revolver a sedmkrát střelil, do každé dračí hlavy jednou.

„Kruciturci,“ vyhrkla saň, „neházej na mě tím pířkem, vždyť toho budu mít plné vlasy! Safra, mně ten tvůj drobeček vlítl do oka! A tuhle mně to tvé smítko uvázlo mezi zoubky!“

Tak, a teď už toho mám právě dost,‘ zařval drak, odkašlal všemi sedmi hrdly a ze všech sedmi tlam soptil oheň proti kolegovi Vokounovi.

Kolega Vokoun se nelekl; vytáhl služební předpisy a přečetl si, co má strážník dělat, když má proti sobě přesilu; našel, že v takovém pádě má zavolat posilu. Potom si vyhledal předpis, co má dělat, když někde šlehá oheň, a našel, že za těch okolností má telefonovat pro hasiče. Tak si přečetl všechno, co má dělat, a zavolal hasiče a policejní posilu. Na tu posilu nás přiběhlo poklusem šest, kolegové Rabas, Holas, Matas, Kudlas, Firbas a já, a kolega Vokoun nám řekl: ‚Mládenci, tak tuhle máme vysvobodit tu holku z moci toho draka. On je sic drak pancéřový a na toho je každá šavle slabá, ale já jsem vyzozoroval, že v zátylku je ten drak trochu měkčí, aby se mohl ohýbat. Tak až řeknu tři, musíte ho všichni seknout šavlí do zátylku. Ale dřív musí hasiči toho draka uhasit, aby nám nepropálil mundúr.‘ Jen to dořekl, když tu trará přijelo k Židovským pecím sedm motorových stříkaček se sedmi hasiči. ‚Hasiči, pozor,‘ zvolal udatně strážník Vokoun, ‚až řeknu tři, začne každý z vás stříkat na jednu dračí palici, ale to musíte rovnou do chřtánu, co má drak mandle, protože tamtudyma jde ten oheň ven. Tak pozor: raz, dva, tři!‘ A jak řekl tři, pustili hasiči sedm proudů vody rovnou do sedmi dračích tlam, co z nich šlehal oheň jako z autogenu. Šššš, to vám to syčelo! Drak prskal, frkal a funěl, kašlal, kuckal a klel, chroptěl, chrčel, chrchlal a chrochtal, supěl, soptil, syčel a sípal a volal maminko a mlátil kolem sebe ocasem, ale hasiči nepopustili a stříkali a stříkali, až se z těch sedmi dračích hlav místo šlehajícího ohně vyvalila pára jako z lokomotivy, že nebylo na krok vidět. Potom ta pára prořídla, hasiči přestali stříkat, zatroubili a jeli domů; a drak, celý zmáčený a schlíplý, jen prskal a odplivoval a vytíral si vodu z očí a bručel: ‚Počkejte, kluci, tohle vám neslevím!‘ Ale tu zvolal kolega Vokoun: ‚Pozor, mládenci: ráz, dva, tři!‘ A jak řekl tři, my všichni strážníci jsme majzli šavlemi do sedmi dračích zátylků a sedm hlav se válelo na zemi; a ze sedmi krků vytryskla voda a stříkala jako z hydrantu, co jí do toho draka nateklo. ‚Tak pote, slečno,‘ řekl kolega Vokoun k té princezně murciánské, ‚ale dejte pozor, ať vám to nepocáká šatičky.‘

‚Děkuji ti, šlechtný hrdino,‘ řekla ta slečna, ‚že jsi mě vysvobodil z moci té saně. Já jsem si zrovna hrála se svými kamarádkami v murciánském parku volejbal a házenou a diablo a na schovávanou, když tu přiletěl ten tlustý starý drak a unesl mě bez zastávky až sem.‘

‚A kudy jste to, slečno, letěli?‘ ptal se kolega Vokoun.

‚Přes Alžír a Maltu a Cařihrad a Bělehrad a Vídeň a Znojmo a Čáslav a Záběhlíce a Strašnice až sem, za dvaatřicet hodin, sedmnáct minut a pět vteřin nonstop a netto,‘ řekla princezna murciánská.

„Tak to ten drak udělal rekord v letu s cestujícími na dálku,“ podivil se kolega Vokoun. „To vám, slečno, gratuluju. Ale teď abych zatelegrafoval vašemu panu otci, aby si pro vás někoho poslal.“

Jen to dořekl, když tu zahrčelo auto a z něho vyskočil král murciánský s korunou na hlavě a celý v hermelínu a brokátu a začal radostí skákat na jedné noze a křičet: „Holka zlatá, tak tě konečně nalézám!“

„Počkat, vašnosti,“ zarazil ho kolega Vokoun. „Vy jste s tím vaším autem jel po ulici zakázanou rychlostí, rozumíte? Zaplatíte sedm kaček pokuty.“

Král murciánský se začal hrabat po kapsách a bručel: „To jsem blázen, vždyť jsem s sebou vzal sedm set dublonů, piastrů a dukátů, tisíc peset, tři tisíce šest set franků, tři sta dolarů, osm set dvacet marek a tisíc dvě stě šestnáct československých korun devadesát pět halířů, a teď nemám v kapse ani findy ani šupu ani grešle ani vindry. Nejspíš jsem to všechno cestou utratil za benzín a za pokuty pro nedovolenou rychlost. Statečný rytíři, já těch sedm kaček pošlu po svém vezírovi.“ Načež murciánský král odkašlal, položil ruku na prsa a pokračoval ke kolegovi Vokounovi: „Vidím na tvé uniformě, jakož i na tvém vznešeném zjevu, že jsi nějaký mocný bojovník, princ, nebo dokonce státní úředník. Za to, že jsi vysvobodil mou dceru a skolil strašnou saň mulhacenskou, bych ti měl nabídnout ruku své dcery, ale ty máš na levé ruce snubní prsten, z čehož soudím, že už jsi ženatý. Máš dětičky?“

„Mám,“ řekl Vokoun. „Mám tříletého kluka a holku v peřince.“

„Gratuluju,“ pravil murciánský král. „Já mám jen tuhle holku. Tak počkej, já ti dám aspoň polovičku svého murciánského království. To dělá okrouhle sedmdesát tisíc čtyři sta padesát devět čtverečních kilometrů plošné výměry se sedmi tisíci a sto pěti kilometry železnic, dvanácti tisíci kilometry silnic a dvaceti dvěma milióny sedmi sty padesáti tisíci devíti sty jedenácti obyvateli obého pohlaví. Tak co, plácnem si?“

„Pane králi,“ řekl na to kolega Vokoun, „ono to má své potíže. Já a tuhle kamarádi jsme toho draka zabili ze služební povinnosti, protože neposlechl mé úřední výzvy a nechtěl jít se mnou na komisařství. A za služební výkon nikdo z nás nesmí přijmout žádnou odměnu, kdepak! Panečku, to my máme zakázáno.“

„Aha,“ pravil král. „Ale snad bych mohl tu polovičku murciánského království s veškerým zařízením věnovat na znamení své královské vděčnosti celé pražské policii.“

„To už by šlo spíš,“ mínil kolega Vokoun, „ale ono to má, pane králi, své potíže. My máme celý pražský obvod až po potravní čáru, a co už nám jen ta Praha dá chodění a hlídání! Kdybychom měli ještě polovičku království murciánského a museli ji hlídat, tak bychom se

moc naběhali a bolely by nás nožičky. Pane králi, my vám mockrát děkujeme, ale nám stačí Praha.‘

„Tak aspoň,‘ řekl král murciánský, ‚vám dám, hoši, tady ten páček tabáku, co jsem si vzal na cestu. Je to pravý murciánský a stačí zrovna do sedmi fajfek, když si je nenacpete plné. Tak, dceruško, šup do vozu a jedem.‘ – A když byl v prachu – a prachu nadělal ten král náramného –, my, totiž kolegové Rabas, Holas, Matas, Kudlas, Firbas a Vokoun a já, jsme šli na strážnici a nacpali jsme si fajfky tím murciánským tabákem. Mládenci, takový tabák jsem jakživ nekouřil; nebyl ani tak moc silný, ale voněl jako med, jako vanilka, jako čaj, jako skořice, jako kadidlo, jako karafiát a jako banány, ale protože nám tuze smrděly fajfky, tak jsme tu vůni ani necítili. A ten drak měl přijít do muzea, ale nežli si pro něho přijeli, změnil se v rosol, protože moc navlhnul a nasákl tou vodou a zkazil se. A to je všechno, co vím.”

Když strážník Kubát na strážnici dopovídal pohádku o draku na Židovských pecích, všichni strážníci po nějaký čas mlčky pokuřovali; to asi mysleli na ten murciánský tabák. Potom se ozval strážník Choděra: „Když tadyhle kolega Kubát povídal o žižkovském drakovi, tak já vám třeba povím o té sani z Vojtěšské ulice. Jednou jsem měl pochůzku po Vojtěšské ulici a najednou vám vidím v tom koutě u kostela velikánské vejce. Ono bylo tak veliké, že by se mně nevešlo ani do služební přilby, a těžké vám bylo jako z mramoru. Propánakrále, řekl jsem si, to snad je pštrosí vejce nebo co, já to odnesu na policejní direkci, na oddělení ztrát a nálezů; snad se o takové vejce jeho majitel přihlásí. – Tehdy byl v tom oddělení kolega Pour a měl zrovna od záchladu v kříži loupání; tak si topil v železných kamínkách, že tam bylo horko jako v troubě, jako v peci, jako v sušárně. ‚Těbůh, Poure,‘ povídám, ‚ty tu máš teplo jako čertova babička. Tadyhle hlásím, že jsem našel ve Vojtěšské ulici nějaké vejce.‘ ‚Tak to někam polož,‘ řekl kolega Pour, ‚a sedni si; a já ti budu hlásit, jaké mám trápení s tím loupáním v kříži.‘ Nu, trochu jsme se zapovídali, jak už tak řeč plyne; pak se začalo smrákat a najednou slyšíme v koutě něco jako křupat nebo harašit. Tak jsme rozsvítili a koukáme, a ona vám z toho vejce vylízá saň – nejspíš se vylíhla tím náramným teplem. Ona nebyla větší než řekněme pudl nebo foxteriér, ale byla to saň, to jsme poznali hned, protože měla sedm hlav; podle toho se totiž pozná drak.

„Kryndapána,‘ řekl kolega Pour, ‚co s tím tady budeme dělat? To abych zatelefonoval pro antouška, aby to zvíře odklidil?‘

„Víš, Poure,‘ povídám mu já, ‚taková saň je dost vzácné zvíře; já myslím, že bychom měli dát do novin inzerát, aby se její majitel přihlásil.‘

„No dobrá,“ řekl Pour, „ale čím ji zatím budeme krmit? Zkusím to s mlíkem a nadrobenou houstičkou; každému mláděti je mlíčko nejzdravější.“

Tak jí nadrobil sedm žemlí do sedmi litrů mléka; a to jste měli vidět, jak se to dráče do toho hladově pustilo; jedna hlava odstrkovala u misky druhou a všechny ty hlavy na sebe vrčely a chlemtaly mlíčko, až pobryndaly celou kancelář; potom se jedna hlava po druhé olízla a uložila se k spánku. Pak kolega Pour zamkl tu saň ve své kanceláři, kde byly uloženy všechny ztracené a nalezené věci z celé Prahy, a dal do všech novin tenhle inzerát:

Štěně dračí, čerstvě vylíhlé z vejce, bylo nalezeno ve Vojtěšské ulici. Totéž je sedmihlavé, žluté a černě žíhané. Jeho majitel ať se přihlásí na policejním ředitelství, oddělení ztrát a nálezů.

Když ráno kolega Pour přišel do své kanceláře, neřekl nic víc nežli: „Safra zatrápeně zatrachtile propánakrále kristovanoho panenanebi saknaryby rányboží uvsechvšudy učerchmana ustahromů propětran kakraholte a namouduchu, abych neklel!“ Ona vám ta saň přes noc sežrala všechny věci, které kdo v Praze ztratil nebo našel, tedy prsteny a hodinky, peněženky, taštičky a notesy, míče a tužky, penály a držátka a školní knihy a kuličky k hraní a knoflíky a rysovadla a rukavice a ještě k tomu všechna úřední lejstra, akta, protokoly a listiny, zkrátka všechno, co v Pourově kanceláři bylo, dokonce i Pourovu fajfku, lopatku na uhlí a pravítko, kterým Pour linýroval lejstra; ta saň toho snědla tolik, že byla už jednou tak velká a některým jejím hlavám bylo špatně.

„Teda tohle nepůjde,“ povídal kolega Pour, „já si to zvíře tady nechat nemůžu.“ A zatelefonoval Spolku pro ochranu zvířat, aby svrchupsaný vážený Spolek tomu dračímu mláděti poskytl útulek, jako to dělává pro zaběhlé pejsky a kočičky. „Pročpak ne,“ řekl Spolek a vzal to dráče do svého útulku. „Ale to bych rád věděl,“ řekl potom ten Spolek, „čím se vlastně taková saň živí. V přírodopise o tom nic není.“ Tak to zkusili a krmili toho draka mlíčkem, párky, salámem, vajíčky, mrkví, kašičkou, čokoládou, husí krví, hrachem, senem, polívkou, zrním, extravuřtem, rajčaty, rýží, houskami, cukrem, bramborem a křížalami; to dráče to sluplo všechno a ještě jim sežralo knihy, noviny, obrazy, kliky na dveřích a vůbec všechno, co tam měli; a rostlo tak, že už bylo větší než bernardýn.

Ale zatím došel na ten Spolek telegram až z Bukurešti, ve kterém bylo psáno černokněžnickým písmem:

To dračí štěně je zakletý člověk. Bližší ústně. Přijedu během tří set let na Wilsonovo nádraží. Kouzelník Bosko

Tu se ten Spolek pro ochranu zvířat podrbal za ušima a řekl: ‚Ouha, když ta saň je zakletý člověk, tedy je to lidská osoba, a my ji nemůžeme chovat v ochraně zvířat. To ji musíme poslat do nalezince nebo do sirotčince.‘ Ale ty nalezince a sirotčince zase řekly: ‚Ouha, když je ten člověk zaklet do zvířete, tak už to není člověk, ale zvíře, protože je zaklet do zvířete. Ergo zakletý člověk nepatří do referátu nám, ale ochraně zvířat.‘ A protože se nemohli dohodnout o tom, je-li člověk zakletý do zvířete víc člověk, nebo víc zvíře, nechtěli tu saň chovat ti jedni, ani ti druzí a chudák saň nevěděla, čím vlastně je; to ji tak mrzelo, že přestala žrát, hlavně její třetí, pátá a sedmá hlava. On byl v tom Spolku jeden malý a tenký človíček, nepatrný a skromný jako prázdný lusk, jmenoval se nějak od N: Nováček nebo Nerad nebo Nohejl – nebo ne, pan Trutina se jmenoval; a když ten pan Trutina viděl, jak té sani zármutkem vadne jedna hlava po druhé, řekl tomu Spolku: ‚Pánové, ať už je to člověk, nebo zvíře, já bych si tu saň vzal domů a staral bych se o ni jaxepatří.‘ Tu všichni řekli: ‚No tak sláva,‘ a pan Trutina si tu saň odvedl k sobě domů.

To teda se musí říct, staral se o ni, jak náleží: krmil ji a česal ji a hladil ji – on ten pan Trutina měl moc rád zvířata; a každý večer, když přišel z práce domů, ji vyváděl na procházku, aby se trochu vyběhala; a ona skákala za ním jako pejsek a vrtěla ocasem a slyšela na jméno Amina. Jednou večer je potkal pan pohodný a povídá: ‚Halt, pane Trutina, co to mají za zvíře? Je-li to nějaký dravec nebo šelma čili zvíře divoké, tak je nesmíte vodit po ulicích; ale je-li to pejsek, tak mu musíte koupit psí známku a pověsit mu ji na krk.‘ ‚To je takový vzácný druh pejska,‘ řekl pan Trutina, ‚takzvaný pinč drakatý neboli chrt saňový čili pes sedmihlavý, vidě, Amino? Bez starosti, pane drnomistr, já jí tu psí známku koupím.‘ A koupil jí psí známku, třebaže chudák musil za ni dát poslední kačku, co měl. A zas je potkal pan pohodný a řekl: ‚Pane Trutina, takhle to nepůjde; když ten váš pejsek má sedm hlav, musí mít psí známku na každém krku, protože je předpis, že každý pes má mít na krku psí známku.‘ ‚Ale, pane drnomistr,‘ bránil se pan Trutina, ‚vždyť Amina má na prostředním krku psí známku!‘ ‚To je jedna,‘ řekl pan pohodný, ‚ale ostatních šest hlav běhá beze známky na krku a to já nemůžu trpět. Já vám to vaše psisko musím zabavit.‘ ‚Prosím vás, pane drnomistr,‘ řekl pan Trutina, ‚počkejte s tím ještě tři dny, já Amině ty známky koupím.‘ A šel domů celý nešťastný, protože už neměl na penězích ani šesták.

Doma si sedl a div neplakal, jak mu toho bylo líto; říkal si, že mu jeho Aminu sebere pan pohodný a prodá ji do cirkusu nebo ji zabije. A když se tak trápil a vzdychal, připlížila se k němu ta saň a položila mu všech sedm hlav do klína a dívala se mu do očí takovýma krásnýma smutnýma očima; takové pěkné a zrovna lidské oči má každé zvíře, když se na

člověka dívá s láskou a důvěrou. ‚Já tě, Amino, nedám,‘ řekl pan Trutina a poplácal tu saň na všech sedmi hlavách; a pak vzal své hodinky po tatínkovi a sváteční šaty a své nejlepší boty a všechno to prodal a ještě si nějaké peníze vypůjčil a za ty všechny peníze koupil šest psích známek a pověsil je své sani na obojky. A když pak s ní vyšel na ulici, tak ty všechny známky cinkaly a zvonily, jako když jedou saně s rolničkami.

Ale ještě toho večera přišel k panu Trutinovi jeho pan domácí a povídá: ‚Pane Trutina, mně se ten váš pes nechce líbit. Já se sic ve psech moc nevyznám, ale lidi říkají, že je to drak; a to já ve svém domě nemůžu trpět.‘ ‚Pane domácí,‘ řekl pan Trutina, ‚vždyť Amina nikomu neublížila!‘ ‚To mně je pět,‘ povídal pan domácí, ‚ale do solidního domu drak nepatří, a basta fidli. Když toho psa nechcete dát pryč, tak vám dávám od prvního výpověď z bytu. Služebník, pane Trutina.‘ A bouchl za sebou dveřmi.

‚Tak vidíš, Amino,‘ zaplakal pan Trutina, ‚teď se ke všemu musíme odtud stěhovat; ale já tě nedám.‘ Tu se k němu tichoučce přišourala ta saň a oči jí tak překrásně zářily, že to pan Trutina ani vydržet nemohl. ‚Nono,‘ řekl, ‚to víš, stará, že tě mám rád.‘

Den nato šel pln starostí do své práce – on byl totiž v nějaké bance písařem; a tam si ho zavolal jeho šéf. ‚Pane Trutina,‘ řekl ten pan šéf, ‚mně sic nic není do vašich soukromých věcí, ale tuhle jsou takové divné řeči, že prý si doma pěstujete draka. Koukejte se, žádný z našich představených nepěstuje draka. Draka si může dovolit jenom nějaký král nebo sultán, ale pro obyčejné lidi to není. Pane Trutino, vy žijete moc nad své poměry. Buď toho draka dáte pryč, nebo vám dávám od prvního výpověď.‘ ‚Pane šéf,‘ řekl Trutina tiše, ale pevně, ‚já Aminu nedám.‘ A šel domů tak zarmoucen, že se to ani povídat nedá.

Doma si sedl jako tělo bez ducha a z očí mu počaly téci slzy. ‚Teď je se mnou konec,‘ řekl si a plakal. A tu cítil, jak mu ta saň položila jednu hlavu na kolena; neviděl na ni pro slzy, ale hladil ji a šeptal: ‚Neboj se, Amino, já tě nedám.‘ A jak ji tak hladí, začalo se mu zdát, že je ta hlava nějaká měkká a kudrnatá; i vytřel si oči a podíval se – a ona místo saně klečí před ním krásná panna, opírá se mu bradou o kolena a dívá se mu sladce do očí. ‚Propána,‘ vykřikl pan Trutina, ‚kde je Amina?‘ ‚Já jsem princezna Amina,‘ řekla ta panna, ‚až do této chvíle zakletá do saně, protože jsem bývala taková pyšná a zlostná. Ale teď už, pane Trutina, budu hodná jako ovečka.‘

‚Amen,‘ ozvalo se ve dveřích a on tam stál kouzelník Bosko. ‚Vy jste ji vysvobodil, pane Trutina. Každá láska vysvobozuje lidi i zvířata z jejich zakletí. Jemináčku, děti, to to dobře dopadlo! Pane Trutina, vzkazuje vám tatínek tady té slečny, že máte jet do jeho království nastoupit na trůn. Tak alou, ať nezmeškáme vlak.‘

A to je konec toho případu se saní z Vojtěšské ulice,” doložil strážník Choděra. „Kdybyste tomu nechtěli věřit, zeptejte se kolegy Poura.”

Lidové noviny 14. 9. 1930

POHÁDKA POŠŤÁCKÁ

To bych rád věděl: když mohou být pohádky o všelijakých jiných lidských řemeslech a povoláních, jako o králích a princích a loupežnících, pastýřích a rytířích a černokněžnících a obrech a drvoštěpech a vodnících, proč by nemohla být také jednou pohádka o pošťákovi? Vždyť takový poštovní úřad, to je skoro jako zakleté místo; máte tam samé nápisy, že „kouření je zakázáno” a „psy s sebou bráti je zakázáno”, a mnoho jiných varovných tabulek – říkám vám, tolik vyhlášek a záповědí nemají ve svých úřadovnách ani čarodějníci, ani draci. Už z toho je vidět, že pošta je místo tajemné a mocné. A pak, děti, kdopak kdy viděl, co se děje na poště v noci, když je zavřená? Jářku, na to bychom se chtěli podívat! Však jeden pán – abyste věděli, byl to pan Kolbaba, povoláním pošťák a listonoš – se na to doopravdy podíval a řekl o tom ostatním listonošům a pošťákům a ti to zase řekli dál, až se to doneslo ke mně; a já nejsem tak nepřející, abych to nechal sám pro sebe. Tak jen s tím ven a už se začíná.

Tedy toho pana Kolbabu, povoláním listonoše a pošťáka, nějak omrzelo jeho pošťácké řemeslo: co prý se takový listonoš nachodí, naběhá, nadrandí, nalítá, nahoní a našlape, že prý den co den musí ujit dvacet devět tisíc sedm set třicet pět kroků, v čemž je zahrnuto osm tisíc dvě stě čtyřicet devět schodů nahoru a dolů, a že ty dopisy, co roznáší, jsou beztoho samé tiskopisy a účty a jiné zbytečnosti, které nikomu neudělají ani trochu radosti, a že i ten poštovský úřad je takové neveselé a nijaké místo, kde se ani žádné pohádky nedějí. Tak a všelijak jinak si naříkal pan Kolbaba na své pošťácké povolání. A jednou vám si ze samého smutku sedl na poště u kamen a usnul a ani si nevšiml, že už je šest hodin; a když odbila hodina šestá, odešli ostatní pošťáci a listonoši a zavřeli poštu a pan Kolbaba tam zůstal zamčený a spal.

Mohlo být k půlnoci, když ho probudil takový šramot, jako když myši ťapou po podlaze. Heleme, řekl si pan Kolbaba, máme tu myši; měla by se na ně políčit past. A když se tak kouká po těch myších, vidí, že to nejsou žádné myši, ale poštovští skřítkové. To vám jsou

takoví malí a fousatí pumprlíci, asi tak velicí jako menší slepice wyandotka nebo jako veverka nebo jako lesní králík, tak asi; a na hlavách mají poštovské čepice jako praví pošťáci a nosí pelerínky jako praví listonošové. Zatrachtile, řekl si pan Kolbaba, ale jinak ani nemukl, ani necekl, ba ani nešpítl, aby je nezaplašil. A vida, jeden ten poštovský skřítek přerovnával dopisy, které měl ráno pan Kolbaba roznést; druhý třídil poštu; třetí vážil balíčky a lípal na ně cedulky; čtvrtý huboval, že tady ta škatule není ovázána podle předpisu; pátý seděl u okénka a přepočítával peníze, jako dělají poštovní úředníci. „Vždyť jsem si to myslel,” broukal ten skřítek, „tady se ten poštovský člověk zase přepočítal o jeden halíř; musím mu to opravit.” Šestý skřítek seděl u telegrafního aparátu a vyklepával na něm depeši, asi takhle: taktak tak taktaktak ták. Ale pan Kolbaba rozuměl, co telegrafuje; v obyčejné řeči to bylo: „Haló, ministerstvo pošt? Tady poštovní šotek číslo sto jedenatřicet. Hlásím všechno v pořádku stop. Kolega elf Matlafousek má kašel hlásí se marod nenastoupil službu stop. Tě péro stop.”

„Tady je dopis do města Bambolimbonandy v Království kanibálském,” ozval se sedmý trpaslík. „Kde to je?”

„To je via Benešov,” řekl osmý pidimužík. „Připiš tam, kolego, Království kanibálské, stanice dráhy Dolní Trebizon, poslední pošta Kočičí Hrádek. Leteckou poštou. Tak a jsme hotoví. Copak, páni, abychom si teď trochu zahráli v karty?”

„Pročpak ne,” řekl první skřítek a odpočítal dvaatřicet dopisů. „Tak tady jsou kartičky a můžeme začít.”

Druhy skřet vzal ty dopisy a zamíchal je.

„Snímám,” řekl první skřítek.

„Tak rozdávěj,” pravil druhý.

„Ale, ale,” bručel třetí, „to jsem dostal špatný list!”

„Nesu,” řekl čtvrtý a pleskl dopisem na stůl.

„To ti přebiju,” děl pátý a položil svůj list na tamten.

„Holenku, to je na mne slabé,” pravil šestý a přihodil svůj list.

„Oho,” řekl sedmý, „to já mám ještě vyšší kartu.”

„A já mám trumfové eso,” zvolal osmý a hodil svůj list na ty ostatní.

Tohle, děti, už pan Kolbaba nemohl vydržet a vyhrkl: „Neračte se, páni, vyrušovat, ale jaképak to máte karty?”

„Á, pan Kolbaba,” řekl první skřítek. „My jsme vás, pane Kolbaba, nechtěli budít, ale když už jste se probudil, pojd'te si zahrát s námi. My totiž hrajeme jenom obyčejný mariáš.”

Pan Kolbaba si to nenechal dvakrát říkat a sedl si mezi skřítky.

„Tak tady máte karty,” pravil druhý skřet a podal mu několik dopisů, „a můžete začít.”

Pan Kolbaba se podíval na ty dopisy, co mu dali do ruky, a řekl: „Neračte mně to mít za zlé, páni pumprdlíci, ale já nemám v ruce žádné karty, já mám jenom nedoručené dopisy.”

„No právě,” odpověděl třetí pidimužík, „to jsou naše hrací karty.”

„Hm,” pravil pan Kolbaba, „neračte se hněvat, páni, ale karty na hraní mají mít nejnížší sedmičku, pak osmičku, potom devítku a desítku, spodka a svrška, krále a nejvyšší eso. Ale tady v těch dopisech nic takového není.”

„A to si moc pletete, pane Kolbaba,” řekl čtvrtý mužiček. „Abyste věděl, každý ten dopis platí víc nebo míň podle toho, co je v něm uvnitř napsáno.”

„Nejnižší karta,” vykládal první skřítek, „takzvaná sedmička neboli minelka, to jsou takové ty dopisy, ve kterých si lidé něco nalhávají a předstírají.”

„Druhá nejnížší karta je osmička,” pokračoval druhý trpaslík, „a to jsou takové dopisy, co lidi píší jenom z musu a povinnosti.”

„Třetí nízká karta je devítka,” děl na to třetí mrňavec, „a to jsou dopisy, co si lidé píší jenom ze zdvořilosti.”

„První vysoká karta je desítka,” řekl čtvrtý. „To jsou takové dopisy, ve kterých si lidé píší něco zajímavého a nového.”

„Druhá vysoká karta je spodek,” pravil pátý. „To jsou psaníčka, co si posílají, když chtějí tomu druhému udělat potěšení.”

„Třetí vysoká karta je svršek neboli kluk,” povídal šestý. „A to jsou dopisy mezi dobrými přáteli.”

„Čtvrtá vysoká karta se jmenuje král nebo též dáma,” dodával sedmý. „A to je takový dopis, který je napsán z lásky.”

„A ta nejvyšší karta neboli eso,” doložil osmý stařík, „to je takové psaníčko, kterým dává člověk tomu druhému své celé srdce. To je karta, která přebije čili přetrumfne všechny ostatní. Abyste věděl, pane Kolbaba, takové psaní se najde, když píše maminka svému dítěti nebo člověk člověku, kterého má raději než sebe sama.”

„Ale,” řekl pan Kolbaba. „Ale teď bych rád věděl, jak medle poznáte, co stojí uvnitř v těch dopisech napsáno. To bych, páni, moc nerad slyšel, že je snad otvíráte a čtete. To se nesmí, lidičky, to byste porušili listovní tajemství a já bych vás, holoto, musel udat na policii. Propánakrále, to by byl velikánský hřích, kdyby někdo otevřel dopis, který mu nepatří!”

„To my, pane Kolbaba, taky víme,” řekl první skřítek. „Ale my, holenku, my cítíme hmatem skrze zavřenou obálku, co v tom dopise je. Ta lhostejná psaní jsou na omak studená, ale čím víc lásky je v dopise, tím je to psaníčko teplejší.”

„A když my skřítkové si zavřený dopis položíme na čelo,” dodal druhý, „můžeme vám říci slovo za slovem, co tam stojí psáno.”

„To teda je jiná,” pravil pan Kolbaba. „Ale když už jsme tady tak pohromadě, tak bych se vás rád na něco zeptal. Snad vás to, páni, neurazí.”

„Že jste to vy, pane Kolbaba,” odpověděl třetí skřet, „tak se můžete zeptat, nač chcete.”

„Já bych rád věděl,” řekl pan Kolbaba, „co vlastně skřítkové jedí.”

„To je všelijaké,” děl čtvrtý pumpřík. „My skřítkové, co žijeme v různých ouřadech, se živíme jako švábi, tím, co vy lidé utrousíte: takhle drobeček chleba nebo ždíbec houstičky – To víte, pane Kolbaba, moc toho není, co vám lidem od huby upadne.”

„Ale my skřítkové od pošty,” řekl pátý trpaslík, „to nemáme tak zlé. My si někdy vaříme ty telegrafní pásky jako nudle a mastíme si je poštovním lepidlem; ale to musí být lepidlo z dextrinu.”

„Nebo můžeme olizovat známky,” podotkl šestý. „To je dobré, ale moc se nám tím zalepí fousy.”

„Ale nejvíc papáme drobečky,” vykládal sedmý maňásek. „Víte, pane Kolbaba, proto se v úředních místnostech tak málokdy zametá, aby na nás zbyly nějaké ty drobty.”

„A že jsem tak smělý,” ptal se dále pan Kolbaba, „kdepak vy tu vlastně přespáváte?”

„To vám, pane Kolbaba, neřekneme,” pravil osmý dědeček. „Kdyby lidé věděli, kde my skřítkové bydlíme, tak by nás odtamtud vymetli. Kdepak, to nesmíte vědět.”

Inu, když mně to neřeknete, tak si to nechte, myslel si pan Kolbaba. Však já dám pozor, kam půjdete spat. – A sedl si zase u kamen, aby dával pozor. Ale jen se tam ulebedil, už se mu začala tak nějak klížit na očičkách víčka, a než by se řeklo pět, pan Kolbaba usnul a spal jako dudek až do božího rána.

Tedy tohle, co viděl, pan pošťák Kolbaba nikomu neřekl, protože, to víte, na poště se vlastně nesmí přespávat. Jenom od té doby ho už nemrzelo roznášet dopisy lidem. Tenhle dopis, říkal si, je takový vlašňoučkový, ale tady ten zrovna hřeje, jak je teplý; to asi je psaní od nějaké maminky.

A jednou na poště třídil dopisy, co vybral z poštovní schránky, aby je roznesl lidem. „Heleme,” řekl najednou, „tady je dopis v zalepené obálce, ale na té obálce není ani adresa, ani známka.”

„Aha,” pravil pan poštministr. „To zas někdo hodil do schránky dopis bez adresy.”

Byl tam zrovna na poště jeden pán, aby poslal své mamince doporučené psaní; ten pán to slyšel a povídá: „No, to musí být ťulpas, potrhlo, cápek, pytlík, dromedár, budižkničemu a božídřevo, kdo posílá dopis a nenapíše na něj ani adresu.”

„Ba ne,” řekl pan poštministr, „takových dopisů, pane, se za rok najde celá hromada. To byste nevěřil, pane, jak jsou lidé roztržití. Napíší dopis, pane, a pak s ním horempádem běží na poštu a zapomenou se, pane, podívat, že ještě nenapsali adresu. Jejej, pane, to se stává častěji, než si myslíte.”

„Ale, ale,” divil se ten pán, „a co vy s takovými dopisy bez adresy děláte?”

„Necháme je ležet na poště, pane,” řekl poštministr, „protože je nemůžeme, pane, doručit.”

Pan Kolbaba zatím obracel v ruce ten dopis bez adresy a bručel: „Pane poštministr, tohle psaní je takové teplé, v tom je jistě psáno něco upřímného. Já myslím, že by se ten dopis měl přece jen doručit tomu, komu patří.”

„Když tam není napsaná adresa, tak to nejde, a basta,” namítal pan poštministr.

„Tak snad byste mohli ten dopis otevřít,” radil ten cizí pán, „a podívat se, kdo jej posílá.”

„To nejde, pane,” řekl pan poštministr přísně, „protože to by, pane, bylo porušení listovního tajemství a to se nesmí.” A tím byla ta věc pro něj vyřízena.

Ale když ten cizí pán odešel, obrátil se pan Kolbaba k panu poštmistrovovi: „Že jsem tak smělý, pane poštministr, ale stran toho dopisu by nám snad mohl poradit některý pan poštovský skřítek.” A pak vypravoval, jak jednou v noci viděl úřadovat poštovské skřítky a kterak si skřítkové dovedou číst dopisy, aniž by je otevřeli.

Pan poštministr se zamyslel a pak řekl: „Safra, to by šlo. Tak to zkuste, pane Kolbaba; když nám ten pan skřítek řekne, co v tom zavřeném dopise stojí psáno, poznáme třeba, komu to psaníčko patří.”

Tak té noci se dal pan Kolbaba zavřít na poště a čekal. Mohla být půlnoc, když slyšel takové ťapičky ťap po podlaze, jako když myši běhají; a pak zase viděl skřítky, jak třídí dopisy a váží zásilky a počítají peníze a odklepávají depeše. A když byli se všim hotovi, sesedli se na zemi a hráli s dopisy mariáš.

V tu chvíli se pan Kolbaba ozval: „Brejvečír, páni pumprdlíci.”

„Á, to je pan Kolbaba,” řekl ten nejstarší pumprlík. „Tak pojd’te si s námi zahrát v karty.”

Pan Kolbaba si to nenechal dvakrát říci a sedl si s nimi na podlahu.

„Nesu,” řekl první skřítek a položil svou kartu na zem.

„Přebíjím,” děl druhý.

„Dávám fleka,” povídá třetí.

Teď přišla řada na pana Kolbabu a on položil ten zavřený dopis bez adresy na ty tři ostatní.

„Tak jste vyhrál, pane Kolbaba,” řekl první skřet, „protože jste nesl tu nejvyšší kartu neboli srdcové eso.”

„Že jsem tak smělý,” odpověděl pan Kolbaba, „ale víte to jistě, že to je tak vysoká karta?”

„Abych to nepoznal,” pravil skřítek. „To přece je psaníčko, co píše mládenec dívce, kterou má víc rád než sebe sama.”

„To se mně nezdá,” řekl naschvál pan Kolbaba.

„A just je to tak,” odpověděl trpaslík. „Když tomu nechcete věřit, já vám to psaníčko přečtu.” A vzal ten dopis, položil si jej na čelo, zavřel oči a takto četl:

„Má znejmilovanější Mařenko, tak ti pýšu (tady je pravopisná chyba, řekl ten skřítek, správně má být měkké i) žesem dostal místo za šoféra tak esli bys chtěla mohli bychom mít veselku napyš mně esli mně máš eště ráda pyš mně brzo tvůj věrný Frantík.”

„Tak vám děkuju, pane skřítek,” řekl pan Kolbaba, „to jsem potřeboval vědět. Mockrát vám děkuju.”

„Není zač,” pravil mužíček. „Ale abyste věděl, je tam osm pravopisných chyb. Moc se toho ten Frantík ve škole nenaučil.”

„Jen bych se rád dověděl, která je to Mařenka nebo který Frantík,” bručel pan Kolbaba.

„Nemůžu sloužit, pane Kolbaba,” řekl ten mrňavý panáček. „To tam už není psáno.” –

Ráno nato hlásil pan Kolbaba panu poštmistrovi, že ten dopis bez adresy psal nějaký šofér Frantík nějaké slečně Mařence a že si ten pan Frantík chce tu slečnu vzít za ženu.

„I prokryndapána,” zvolal pan poštmistr, „to je náramně důležité psaní, to by ta slečna měla dostat!”

„Já bych jí to psaníčko našup donesl,” řekl pan Kolbaba, „kdybych jenom znal, jak se ta slečna Mařenka jmenuje vlastním jménem a ve kterém městě, které ulici a kterém popisném čísle bydlí.”

„To by, pane Kolbaba, dovedl každý,” povídal pan poštmistr. „Na to by ani nemusel být pošťák. Ale já bych moc rád viděl, aby ta slečna to psaní dostala.”

„Dobrá, pane poštmistr,” zvolal pan Kolbaba, „tak já tu slečnu adresátku budu hledat, i kdybych rok měl běhat a prochodit celý svět.”

To řekl, přehodil si přes rameno pošťáckou tašku s tím dopisem a s krajícem chleba a vydal se do světa.

Tak pan Kolbaba chodil a chodil a všude se ptal, nežije-li v tom kraji nějaká slečna Mařenka, co čeká psaníčko od nějakého pana šoféra Frantíka. A tak prochodil celé Litoměřicko a Lounsko a rakovnický okres a Plzeňsko a Domažlicko a Písek a Budějicko a Přeloučsko a Tábořsko a Čáslavsko a hejtmanství hradecké a okres jičínský a Boleslavsko; byl v Kutné Hoře, Litomyšli, Třeboni, Vodňanech, Sušici, Příbrami, Kladně a Mladé Boleslavi a ve Voticích a v Trutnově a v Sobotce a v Turnově a ve Slaném a v Pelhřimově, ba i v Dobrušce a v Úpici a v Hronově a u Sedmi Chalup, i na Krákorce byl i v Zálesí, no zkrátka všude, a všude se přeptával po té slečně Mařence. Ono těch slečen Mařenek, co v Čechách našel, bylo moc, dohromady čtyřicet devět tisíc devět set a osmdesát, ale žádná z nich nečekala psaníčko od pana šoféra Frantíka; některé z nich sice čekaly na psaníčko od nějakého pana šoféra, ale ten se nejmenoval Frantík, nýbrž Toník nebo Ladislav nebo Václav, Josefnebo Jarolím či Lojzík anebo Florián, též Jirka nebo Johan nebo Vavřinec, ba i Dominik a Vendelín a Erazim, jenom Frantík ne; a jiné ty slečny Mařenky zase čekaly na psaníčko od nějakého pana Frantíka, ale ten zase nebyl šoférem, nýbrž zámečníkem nebo šikovatelem nebo truhlářem nebo konduktérem, případně též drogistou, čalouníkem, holičem nebo krejčím, ale just ne šoférem.

A tak ten pan Kolbaba už prochodil rok a den, ale nemohl to psaní doručit té pravé slečně Mařence. Poznal moc věcí: viděl vesnice i města, pole i lesy, východ i západ slunka, návrat skřivánek a příchod jara, setbu i žně, hříbky v lese a zrající švestky, viděl v Žatci chmel a na Mělníce vinice a v Třeboni kapry a v Pardubicích perník, ale když už mu to marné hledání trvalo rok a den, sedl si sklíčen u cesty a řekl si: „Tak to už je marné, to už snad tu slečnu Mařenku ani nenajdu.“

Bylo mu skoro do breče lítostí. Litoval slečnu Mařenku, že nedostala psaní od mládence, který ji měl raději než sebe sama; litoval šoféra Frantíka, že to jeho psaní nemůže doručit; a litoval i sebe sama, že si s tím dal takovou práci a tolik se nachodil v dešti a horku a psotě a nepohodě a že to bylo nadarmo.

A jak tak seděl u cesty a litoval, viděl, že po té cestě jede nějaké auto. Jelo pomaličku, tak asi šest kilometrů za hodinu a pan Kolbaba si řekl: No, to musí být nějaká starožitná kára, že

si to šine tak pomalu. Ale když to auto přijelo blíž, viděl, že to je, kristova noho, krásná osmiválcová bugatka a že za volánem sedí smutný, černě oděný šofér a ve voze smutný, černě oděný pán.

A když ten smutný pán uviděl u cesty zarmouceného pana Kolbabu, kázal zastavit a řekl: „Pote, pošťáku, já vás kousek cesty svezu.”

Pan Kolbaba byl rád, protože ho po tak dlouhém putování už bolely nohy, sedl si u toho smutného černého pána a vůz se dal pomalu a smutně v pohyb.

Když tak ujeli asi tři kilometry, ozval se pan Kolbaba: „Že jsem tak smělý, pane, ale vy asi jedete na pohřeb, že?”

„Nejedeme,” řekl dutým hlasem ten smutný pán. „Proč myslíte, že jedeme na pohřeb?”

„No,” řekl pan Kolbaba, „protože vy, pane, ráčíte být tak smutný.”

„Já jsem tak smutný,” povídal hrobovým hlasem ten pán, „protože to mé auto tak pomalu a smutně jede.”

„No jo,” řekl pan Kolbaba, „však pročpak vám taková krásná bugatka tak pomalu a smutně jede?”

„Protože ji řídí smutný šofér,” pravil truchlivě černý pán.

„Aha,” děl pan Kolbaba. „Račte dovolit, vašnosti, proč vlastně je ten pan šofér tak smutný?”

„Protože nedostal odpověď na psaníčko, které dal na poštu před rokem a dnem,” odpověděl černý pán. „Víte, on psal své znejmilejší, ale ona mu neodepsala; tak on si myslí, že ho už nemá ráda.”

Když to pan Kolbaba uslyšel, vyhrkl: „Že jsem tak smělý, nejmenuje se váš pan šofér Frantík?”

„Jmenuje se pan František Svoboda,” odpověděl smutný pán.

„A ta slečna se jmenuje Mařenka, že?” ptal se dále pan Kolbaba.

Tu se ozval smutný šofér a řekl s žalostným vzdechem: „Slečna Marie Nováková se jmenuje ta nevěrnice, co zapomněla na mou lásku.”

„Aha,” vykřikl pan Kolbaba radostně, „člověče drahá, tak to vy jste ten trumbera, ten bloud, to ťululum, ten pleticha, ten trumpeta, ten vrták, ten truhlík, to nemešlo, to trdlo, to pometlo, ten tulipán, ten jelimánek, ten salát a ten přetrhdílo, ten splašený, ten střelený, ten trhly, ten seknutý a ten pytlem praštěný, ten nádiva, ten nekola, ten nekňuba, ten ňuma, ten slíva a ten bambula, ten kašpar, ten janek, ten matěj a ten popleta, co nám hodil do poštovní

schránky to psaníčko bez známky a bez adresy? Jemine, to jsem rád, že mám tu čest vás poznat! Jakkak vám slečna Mařenka mohla odepsat, když dosud to vaše psaní ani nedostala?”

„Kde, kde je to mé psaní?” zvolal pan šofér Frantík.

„No,” řekl pan Kolbaba, „až mně povíte, kde slečna Mařenka bydlí, tak to psaní bude, abyste věděl, rovnou na cestě k ní. Můj ty tondo, už rok a den nosím ten dopis v tašce a hledám po celém světě tu pravou slečnu Mařenku! Mládenče zlatá, nyčko honem a šupito, bez odkladu a kalupem mně dejte adresu té slečny Mařenky a já půjdu a doručím jí to psaníčko.”

„Nikam, pane pošťáku, nepůjdete,” řekl pán, „alebrž já vás tam dovezu. Tak, Frantíku, teď přidat plynu a jede se k slečně Mařence.”

Jen to dořekl, přidál pan šofér Frantík plynu, vůz sebou trhl a teď vám to, lidičky, mazal šedesáti, sedmdesáti, osmdesáti kilometry, stovkou, stodesítkou, stodvacítkou, stopadesátkou, pořád rychleji, až motor zpíval, vyl, jásal a burácel samou radostí a černý pán si musel oběma rukama držet klobouk, aby mu neulítl, a pan Kolbaba se oběma rukama držel sedadla a pan Frantík křičel: „Panešef, to nám to jede, co? Sto osmdesát kilometrů! Jejdane, vždyť my už ani nejedeme, my letíme na přímý záběr ve vzduchu, helejtese, panešef, kde jsme nechali silnici! Panešef, panešef, vždyť my jsme dostali křídla!”

A když tak nějakou chvíli letěli rychlostí sto osmdesáti sedmi kilometrů, ukázala se taková pěkná bílá vesnice – namoutě, vždyť to byl Libňatov – a pan šofér Frantík povídá: „Panešef, tak bysme byli na místě.”

„Tak zastavte,” řekl černý pán a auto se sneslo na zem na kraji té vesnice. „Ale že ta bugatka dobře jede, co?” liboval si pán. „A teď byste, pane Kolbaba, mohl té slečně Mařence doručit to psaníčko.”

„Snad půjde se mnou pan Frantík,” mýnil pan Kolbaba. „Já myslím, že by ji rád viděl.”

„Co vás nemá,” bránil se pan Frantík, „já se jí stydím přijít na oči, protože takovou dobu ode mne nedostala žádné psaníčko. A pak,” dodával zachmuřeně, „kdopak ví, má-li mne ještě ráda. Jen jděte, pane Kolbaba, sám. Helejte se, ona bydlí v tamtom domečku, co má okýnka tak čistá jako studánka.”

„Tak já jdu,” řekl pan Kolbaba, zatroubil pěkně na hubu „Jede, jede poštovský panáček, jede, jede poštovský pán” a vykročil pravou nohou k tomu domečku. A tam za tím čistým okénkem seděla bledá dívka a šila si šatičky.

„Pozdravbůh, slečno Mařenko,” zavolal pan Kolbaba. „To si šijete svatební šatičky?”

„Ba ne,” pravila smutně slečna Mařenka, „to já si šiju rubáš do rakvičky.”

„Ale, ale,” řekl soucitně pan Kolbaba, „jejej, jejdanečky, jeminkote, jemináčku, jezuskote, snad to nebude tak zlé? Copak vy, slečno, marodíte?”

„Nemarodím,” zavzdychla slečna Mařenka, „ale srdíčko mně puká žalem.” A přitom si položila ruku na srdce.

„Propánakrále,” zvolal pan Kolbaba, „slečno Mařenko, počkejte ještě s tím puknutím! Že jsem tak smělý, proč vlastně vás srdce bolí?”

„Protože už rok a den,” řekla tiše slečna Marie, „už den a rok čekám na jedno psaníčko, které nepřichází.”

„Nic si z toho nedělejte,” těšil ji pan Kolbaba. „To já zase rok a den nosím tadyhle v tašce jedno psaníčko a nemám, komu bych je odevzdal. Víte co, slečno Mařenko, já to psaníčko dám vám.” A přitom jí podával ten dopis.

Slečna Marie zbledla ještě víc. „Pane listonoši,” pravila tichým hlasem, „to psaní snad není pro mne, vždyť na něm není adresa!”

„Jen se podívejte dovnitř,” kázal pan Kolbaba, „a když to nebude pro vás, tak mně to vraťte a je to.”

Slečna Marie otevřela třesoucími se prsty ten dopis, a jak jej začala číst, růžověly jí tváře.

„Tak co,” ptal se pan Kolbaba, „vrátíte mně ten dopis, nebo ne?”

„Nevrátím,” vydechla slečna Marie a oči se jí zalily slzami radosti. „Pane pošťáku, vždyť to je to psaníčko, na které jsem čekala rok a den! Pane listonoši, já ani nevím, co bych vám za to dala!”

„Tak já vám to řeknu,” pravil pan Kolbaba. „Dáte mně dvě koruny pokuty za to, že to psaní nebylo náležitě frankováno, rozumíte? Propánajána, vždyť jen proto s tím psaníčkem běhám rok a den, aby pošta dostala ty dvě korunky porta! Tak děkuju pěkně,” řekl, když dostal ty dvě koruny, „a na vaši odpověď, slečno, tadyhle někdo čeká.” A přitom zakýval na pana šoféra Frantíka, který už stál za rohem.

A zatímco pan Frantík dostával tu odpověď, sedl si pan Kolbaba s tím černým pánem a povídal mu: „Rok a den, vašnosti, jsem s tím psaníčkem běhal, ale stálo to za to: už proto, co všechno jsem viděl. To vám je taková pěkná a krásná země, ať je to u Plzně, nebo u Hořic, nebo u Tábora – A hele, pan Frantík se už vrací. Ona se halt ústně taková záležitost dá vyřídit rychleji nežli dopisem bez adresy.”

Pan Frantík neříkal nic, jenom mu svítily oči. „Tak jede se, panešef?” ptal se.

„Jede se,” řekl ten pán. „Nejdříve dovezeme pana Kolbabu na poštu.”

Pan šofér skočil do vozu, zmáčkl startér a přišlápl spojku a plyn a vůz se rozjel tak hladce a lehce jako ve snu. Hned vám ručička na tachometru ukazovala sto dvacet kilometrů.

„Ale že ten vůz krásně jede,“ liboval si černý pán. „To si to tak hasí proto, že jej řídí šťastný šofér.“

A všichni šťastně dojeli a my také.

Lidové noviny 4. 10. 1931

VELKÁ POHÁDKA DOKTORSKÁ

To už je tuze dávno, co vedl na hoře Hejšovině kouzelnickou živnost kouzelník Magiáš. Jak víte, bývají kouzelníci dobří, kterým se říká čarodějové neboli divotvorci, a kouzelníci zlí, kterým se říká černokněžníci. Magiáš byl takový prostřední; někdy byl tak hodný, že vůbec nečaroval, a jindy čaroval tak mocně, až hřmělo a blýskalo; někdy ho napadlo, aby přšelo kamení, a jednou dokonce udělal, že napršely takové malé žabičky. Zkrátka říkejte si, co chcete, takový kouzelník není žádné příjemné sousedství, a i když se lidé dušovali, že na kouzelníky nevěří, přece se Hejšovině raději vyhýbali; to se jen tak vmlouvali, když říkali, že to je moc do kopečka, – bodejť by se přiznali, že mají strach z Magiáše!

Tak ten Magiáš jednou seděl před svou slují a jedl švestky, takové ty velké modročerné a krásně ojiněné slívy, zatímco v jeskyni jeho pomocník, pihovatý Vincek, pravým jménem Vincenc Nyklíček ze Zlička, míchal nad ohněm kouzelnické lektvary ze smůly, síry, baldriánu, mandragory, hadího kořene, zeměžluče, babíhněvu a čertova koření, z kolomazi a pekelného kamínku a z trenděmendě a šalvosru a kozích bobků, z vosích žihadel, krysích fousů, muřích nožiček a zanzibarského semínka, tož z takových těch čarodějských koření, přísad, dryáků a černobejlí. A Magiáš se jen koukal, jak to pihovatý Vincek míchá, a jedl švestky. Ale chudák Vincek zapomněl míchat či co, zkrátka ty lektvary se mu v kotli přismahly, připálily, připekly, přiškvařily nebo nějak přičmoudly a vyvalil se z nich hrozný smrad.

„Ty nešiko nemotorná,“ chtěl se na něho rozkřiknout Magiáš, ale v tom spěchu si snad spletl tu pravou trubičku v krku nebo si to spletla ta švestka, co měl v ústech, zkrátka spolkl švestku i s peckou a ta pecka mu zaskočila a vzpřičila se mu v krku a nemohla ani dovnitř, ani

ven; a tak měl Magiáš pokdy zařvat jenom „Ty ne –“ a dál už to nešlo, nemohl ze sebe vydat ani hlásku. Jen tak chrčel a sípěl, jako když syčí pára v hrnku, a rudl v obličejí a mával rukama a kuckal, ale pecka se ne a ne hnout; tak pevně a důkladně se mu zapříčila v hrtanu.

Když to Vincek viděl, hrozně se polekal, že se snad pantáta Magiáš udusí, a řekl oučinnivě: „Panešef, počkejte tady, já letím do Hronova pro doktora.” A už si to mazal z Hejšoviny dolů – škoda, že tam nikdo nebyl, aby změřil jeho rychlost; byl by to jistě světový rekord v běhu na dlouhé trati.

Když doběhl do Hronova k doktorovi, nemohl ani dechu popadnout; ale pak jej přece jen popadl za ten pravý konec a honem ze sebe vysypal: „Pane doktore, máte hned, ale hned a honem přijít k panu kouzelníkovi Magiášovi, nebo se udusí. Krucikluci, to jsem se uhnal!”

„K Magiášovi na Hejšovinu?” bručel hronovský doktor. „Safra, to se mně třikrát nechce, ale když mne mermo potřebuje, tak co dělat.” A šel. To víte, doktor nemůže nikomu odepřít svou pomoc, i kdyby ho volali k loupežníkovi Lotrandovi nebo k samotnému (pámbu nás netrestej) Luciperovi. To už je takové povolání, ta doktořina.

Tak hronovský doktor vzal doktorský tlumok, co v něm jsou doktorské nože a kleště na zuby a obvazy a prášky a masti a dyhy na zlomeniny a jiné takové doktorské nástroje, a šel za Vinckem na Hejšovinu. „Jen abychom nepřišli pozdě,” staral se pořád pihovatý Vincek, a tak šli raz dva, raz dva přes hory a bory, raz dva, raz dva přes mokřiny, raz dva, raz dva do vrchu, až pihovatý Vincek pověděl: „Tak, pane doktore, už jsme jako tady.”

„Služebník, pane Magiáš,” řekl hronovský doktor, „tak kdepak nás co bolí?”

Kouzelník Magiáš místo odpovědi jenom zachrčel, zasípal a zafuněl a ukazoval si na krk, tam že to vězí.

„Aha, krček bolí,” řekl hronovský doktor. „No, podíváme se na to bebíčko. Otevřte pěkně pusku, pane Magiáš, a řekněte ááá.”

Kouzelník Magiáš si rozhrnul černé fousy a otevřel dokořán ústa, ale ááá říci nemohl, protože z něho nešel žádný hlas.

„No tak ááá,” pobízel ho doktor. „Copak to nejde?”

Magiáš vrtěl hlavou, že to jako nejde.

„A jejej,” řekl doktor, který byl filuta, liška podšitá, lišák drbaný, kostelník pálený, kos vykutálený a šibal mazaný, neboť měl za ušima i za lubem, „jejej, pane Magiáš, to je s vámi tuze zlé, když nemůžete udělat ááá. Nevím, nevím,” povídal a začal Magiáše prohlížet a proklepávat, tep mu zkoušel, na jazyk se mu díval, pod oční víčka mu nakukoval, do uší a do nosu mu zrcátkem svítil a přitom bručel latinská slova. A když byl hotov s tím celým

vyšetřením, začal se tvářit náramně povážlivě a řekl: „Pane Magiáš, to je vážná věc, tady nic nepomůže nežli bezodkladná a nejrychlejší operace. Ale tu já nemůžu a nesmím dělat sám, na to bych musel mít asistenci. Chcete-li operaci podstoupit, tak nic naplat, musíte poslat pro mé kolegy doktory do Úpice, do Kostelce a na Hoříčky, a až tu budou, uspořádám s nimi doktorskou poradu neboli konzilium, a teprve po nejzralejší úvaze bychom podnikli žádoucí lékařský zákrok čili operaci operandi. Rozmyslete si to, pane Magiáš, a přijímáte-li můj návrh, pošlete rychlého posla pro mé vysoce vážené a učené pány kolegy.”

Co měl Magiáš dělat? Kývnul na pihovatého Vincka a Vínceka třikrát zadupal, aby se mu dobře běželo, a už pelášil dolů z Hejšoviny. Tož do Hoříček. A do Úpice. A do Kostelce. Nechme ho zatím běžet.

O princezně solimánské

Zatímco si to pihovátý Víncek drandil do Hoříček a do Úpice a do Kostelce pro doktory, seděl hronovský doktor u kouzelníka Magiáše a dával pozor, aby se mu neudusil. Aby jim líp uběhlo čekání, zapálil si viržinku a mlčky pokuřoval.

Když už mu to bylo dlouhé, odkašlal a hulil dál. Potom, aby si ukrátil dlouhou chvíli, třikrát zívá a zamrkal. Po nějakém čase prohodil: „Ach jo.” Asi za půl hodiny se protáhl v křídle a řekl: „Inu énu.” Po nějaké hodině k tomu doložil: „Snad bychom si zatím mohli zahrát v karty. Pane Magiáš, máte tady nějaké karty?”

Kouzelník Magiáš nemohl mluvit, a tož jen zavrtěl hlavou, že ne.

„Nemáte?” bručel hronovský doktor. „To je škoda. A to jste pěkný kouzelník, když ani nemáte karty! To u nás v hospodě dával představení jeden kouzelník, počkejte, jakpak on se jmenoval, nějak jako Navrátil nebo Don Bosko nebo Magorello, tak nějak, a ten vám dělal takové čarodějné kousky s kartami, že byste mrkal. Inu, čarovat se musí umět.”

Potom si zapálil novou viržinku a řekl: „Tak když tu nemáte karty, budu vám povídat pohádku o princezně solimánské, aby nám líp utekl čas. Kdybyste tu pohádku náhodou znal, jen řekněte a já hned přestanu. Cililink, začíná se.”

»Jak známo, za Kavčími horami a Sargasovým mořem jsou Dalamánské ostrovy a za nimi je poušť Šarivari porostlá hustým lesem, s hlavním cikánským městem Eldorádem; pak se široko daleko prostírá jeden poledník a jedna rovnoběžka, a tam hned za řekou, jak se jde přes tu lávku a pak tou pěšinou vlevo, za keřem vrbovým a příkopem lopuchovým se rozkládá velké a mocné Sultánství solimánské. Tak už jste jako doma, že?

V Sultánství solimánském, jak už jméno ukazuje, panoval sultán Solimán. Ten sultán měl jedinou dceru, Zubejdu se jmenovala; a ta princezna Zubejda vám z ničeho nic začala marodit

a postonávat a pokašlávala, chřadla a hynula a hubla a bledla, truchlila a vzdychala, že bylo žalno se na to podívat. To se rozumí, sultán k ní honem povolal své dvorní čaroděje, zaříkávače, kouzelníky, báby vědmy, mágy a astrology, mastičkáře a dryáčníky, lazebníky a felčary a kuršmídy, ale žádný z nich nemohl princeznu uzdravit. Kdyby to bylo u nás, řekl bych, že ta holka trpěla anémií, pleuritidou a bronchiálním katarem; ale v zemi solimánské není taková vzdělanost a medicína tam není tak pokročilá, aby se tam mohly vyskytovat nemoci s latinskými jmény. To si můžete myslet, jak byl starý sultán zoufalý. Můj ty Monte Kristo, říkal si, tak jsem se těšil, že holka po mně převezme kvetoucí živnost sultánskou, a zatím, chudera, mně tuhle hasne a skomírá před očima, a já jí nemohu pomoci! – A tak zavládl u dvora i v celé zemi solimánské smutek veliký.

V tu dobu tam přišel jeden obchodní cestující z Jablonce, nějaký pan Lustig, a když slyšel o té nemocné princezně, povídá: „Měl by k ní pan sultán zavolat doktora od nás, jako z Evropy, protože u nás je medicína pokročilejší; tady máte jenom zaříkávače, kořenáře a kouzelníky, ale u nás, holenku, jsou praví a študovaní doktoři.”

Když se o tom dozvěděl sultán Solimán, povolal k sobě toho pana Lustiga, koupil od něho šňůru skleněných perel pro princeznu Zubejdu a pak se ho zeptal: „Pane Lustig, podle čeho se u vás pozná pravý a študovaný doktor?”

„To je docela lehké,” řekl pan Lustig. „Pozná se podle toho, že má před svým jménem dr. Například dr. Mann, dr. Pelnář a podobně. A když nemá žádné dr., tak to není študovaný doktor, víme?”

„Aha,” řekl sultán a bohatě obdaroval pana Lustiga sultánkami; víte, to jsou takové dobré hrozinky. A potom poslal do Evropy posly pro doktora. „Ale to si pamatujte,” kázal jim při loučení, „že pravý a vyučený doktor je jenom ten, který se začíná slabikou dr. Jiného mi sem nevodte, nebo vám uříznu uši i s hlavou. Tak alou!”

Kdybych měl povídat, co všecko ti vyslanci tou dlouhanskou cestou do Evropy zkusili a zažili, to by byla, pane Magiáš, moc dlouhá pohádka. Ale po mnoha a mnoha útrapách se přece jen ti poslové do Evropy dostali a začali hledat doktora pro princeznu Zubejdu.

Tak ten průvod solimánských poslů, takových hromských mameluků s turbany na hlavách a pod nosem s frňousy tlustými a dlouhými jako koňské ocasy, se dal na cestu černým lesem. Šli a šli, až potkali strejdu se sekerou a pilou na rameně.

„Pámbu zdravíčko,” pozdravil je ten strejda.

„Dej to pámbu,” řekli poslové. „Copak vy, strejčku, jste?”

„Ále,” povídá ten člověk. „Děkuju za optání. Já jsem jenom drvoštěp.”

Ti pohani zastříhali ušima a pravili: „Vašnosti, to je jiná. Když vy ráčíte být dr.Voštěp, tak vás máme poprosit, abyste šandopede, šupito a presto šel s námi do země solimánské. Pan sultán Solimán se nechá pěkně poroučet a uctivě vás zve na svůj dvůr; ale kdybyste se zdráhal nebo se případně zpěčoval, tak vás tam dopravíme násilím, a to vám, blahorodí, říkáme, nepřejte si nás.”

„Ale, ale,” divil se ten drvoštěp, „a co se mnou pan sultán chce?”

„Má pro vás nějakou práci,” řekli poslové.

„Tak to bych šel,” svolil drvoštěp. „Já totiž, páni, zrovna hledám práci. Abyste věděli, já jsem do práce jako drak.”

Poslové na sebe mrkli a povídali: „To se nám, vaše slovutnosti, právě hodí.”

„Počkat,” řekl drvoštěp. „Nejdřív bych chtěl vědět, kolik mně pan sultán za mou práci zaplatí. Já sic nejsem drahorád, ale snad pan sultán není držgrešle.”

Poslové sultána solimánského na to zdvořile odpověděli: „To nevadí, vašnosti, že neračte být dr.Ahorád, – nám je dr.Voštěp stejně vítán; ale co se týče našeho pana sultána Solimána, můžete nám věřit, že on není dr.Žgrešle, nýbrž jenom obyčejný panovník a tyran.”

„Tak je dobře,” pravil drvoštěp. „A co se týče stravy, tak já při práci jím jako dravec a piju jako dromedár, víme?”

„Učiníme vše, vzácný pane,” ujišťovali ti Solimánci, „abyste i v tom ohledu byl u nás zcela spokojen.”

Nato dovedli s velkou slávou a úctou drvoštěpa na loď a pluli s ním až do země solimánské. Když dopluli, vylezl sultán Solimán honem na trůn a kázal je přivést k sobě. Poslové před ním pokleklí a ten nejstarší a nejfousatější z nich začal:

„Náš nejmilostivější pane a vládče, kníže všech věřících, pane sultáne Solimáne! Na tvůj vznešený rozkaz jsme se odebrali až na ostrov zvaný Evropa, abychom vyhledali toho nejučenějšího, nejvřhlnějšího a nejslavnějšího doktora pro princeznu Zubejdu. Tak tady ho máme, pane sultáne. Je to slovutný a světoznámý lékař dr.Voštěp; abyste věděl, jaký je to doktor, tedy do práce je jako dr.Ak, je dražší než dr.Ahorád, jí jako dr.Avec a pije jako dr.Omedár. To jsou totiž, pane sultáne, samí slavní a učené doktoři, z čehož je patrné, že jsme kápili na toho pravého. Hm hm. Tak to je celkem všecko.”

„Vítám vás, dr.Voštěpe,” řekl sultán Solimán. „Prosím vás, abyste se šel podívat na mou dceru, princeznu Zubejdu.”

Inu, proč bych nešel, řekl si drvoštěp; sám sultán ho vedl do takové šeré, zastíněné komnaty, vystlané těmi nejkrásnějšími koberci a polštáři a poduškami, a na nich odpočívala princezna Zubejda, bledá jako z vosku, a dřímala.

„A jejej,” povídá drvoštěp soucitně, „pane sultán, ta vaše holka je nějaká zelinka.”

„To je,” vzdychl sultán.

„Taková nedomrlá,” pravil drvoštěp. „Drobet jako nanicovatá, že?”

„Ba právě,” přitakal sultán smutně. „Nic nám nechce jíst.”

„Hubená jako šindel,” řekl drvoštěp. „Jako věchejte. A žádnou barvu nemá, pane sultán. Já bych řek, že to d'ouče marodí.”

„Baže marodí,” děl sultán sklíčeně. „Proto jsem vás povolal, abyste ji uzdravil, když jste dr.Voštěp.”

„Já?” podivil se drvoštěp. „Propána, jak já ji mám uzdravit?”

„To už je vaše věc,” řekl sultán Solimán temným hlasem. „Proto jste tady a basta fidli. Ale to vám říkám, jestli ji nevyhojíte, dám vám setnout hlavu a bude s vámi amen.”

„Ale to přece nejde,” chtěl se bránit polekaný drvoštěp, jenže pan Solimán ho ani nenechal domluvit.

„Žádné výmluvy,” děl přísně, „na to já nemám pokdy, já musím jít vládnout. Jenom se dejte do práce a ukažte, co umíte.” A šel si sednout na trůn a vládl.

Zatrápená věc, řekl si drvoštěp, když osaměl, to jsem se dostal do pěkné bryndy! Jak já k tomu přijdu, abych uzdravoval nějakou princeznu? Vím já, jak se to dělá? Tohle mně je nadělení! Pro pět ran do pařezu, co si mám počít? Když tu holku nevyhojím, useknou mi hlavu. Kdyby to nebylo v pohádce, tak bych řek, že to ani nejde, pro nic za nic někomu setnout makovici! Čert mi byl dlužen, že jsem se dostal do pohádky! V obyčejnském životě by se mi něco takového stát nemohlo! Namouduši, to jsem sám zvědav, jak se z toho vyvlíknu!

V takových a ještě těžších myšlenkách si chudák drvoštěp sedl na zápraží sultánova zámku a žalostně vzdychal. Krucifagot, řekl sám k sobě, co je to napadlo, že tu mám dělat doktora? Kdyby mně poručili, poraz tenhleten nebo tamhleten strom, já bych jim ukázal, co dovedu! To bych se do toho dal, až by třísky lítaly! Však to tu, koukám, mají kolem stavení zarostlé jako v pralese, ani sluníčko jim do sednice nezasvítí; dyť se jim v baráku musí držet vlhkota a houba a plíseň a škvoři! Počkat, já jim ukážu, jakou dovedu dělat práci!

Jen si to řekl, už shodil kabát, plivl si do dlaní, popadl svou sekeru a pilu a začal kácet stromy, co rostly kolem sultánova zámku. Kdepak, to nebyly hrušně ani jabloně ani ořeší jako

u nás, ale samé palmy a oleandry a kokosovníky, dracíny, latanie a fikusy a stromy mahagonové a stromy, co rostou až do nebe, a jiná exotická zeleň. To byste koukal, pane Magiáš, jak se do toho ten náš drvoštěp pustil! Když zvonilo poledne, byla už kolem zámku notná paseka; tu si drvoštěp utřel rukávem pot, vytáhl z kapsy kus černého chleba s tvarohem, co si přinesl z domova, a dal se do jídla.

Do té doby princezna Zubejda spala ve své šeré komnatě; při tom rámusu, co dělal dole před zámkem drvoštěp se svou sekerou a pilou, se jí spalo jako nikdy dosud. Probudila se teprve tím tichem, když drvoštěp přestal kácet stromy, uvelebil se na hromadě dříví a ukusoval chleba s tvarohem.

Tu princezna otevřela oči a podivila se: jaké to je v té komnatě nebývalé světlo? Poprvé v životě vpadlo tam slunce plným proudem a naplnilo tu šerou komnatu září nebeskou. Princeznu ta záplava světla až oslnila; přitom tam oknem zavonělo čerstvě naštípané dříví tak silně a krásně, že princezna vdechla hluboce a s rozkoší. A do té smolné vůně tam zavonělo ještě něco, co princezna dosud neznala – co to je? Vstala a šla se podívat oknem: místo vlhkého stínu paseka planoucí v slunci poledním, a tam sedí veliký strejda a s náramnou chutí jí něco černého a něco bílého; a to bylo právě to, co tak dobře princezně zavonělo. To víte, vždycky nám nejlákavěji voní to, co jí někdo jiný.

Princezna to už nemohla vydržet; ta vůně ji táhla dolů, před zámek, blíž a blíž k tomu obědvajícímu strejdovi, aby se podívala, co to má dobrého k snědku.

„Á, princezna,“ ozval se drvoštěp plnou hubou. „Nechtěla byste kousek chleba s tvarohem?“

Princezna se začervenala a zavrtěla sebou; styděla se říci, že by to strašně chtěla ochutnat.

„Tak nate,“ zabručel drvoštěp a ukrojil jí křivákem pořádný kus krajíce. „Tumáte.“

Princezna mrkla kolem, nedívá-li se někdo. „Děkan,“ vyhrkla na poděkování, zakousla se do krajíce a řekla: „Hm, to je dobrotá!“ Prosím vás, chleba s tvarohem, to taková princezna jakživa ani neviděla.

V tu chvíli se podíval oknem sám pan sultán Solimán. Ani nevěřil svým očím: místo vlhkého stínu světlá paseka planoucí v slunci poledním, a tam na hromadě dříví sedí princezna s plnou papulou, má od tvarohu vousy od ucha k uchu a krmí se s takovou chutí jako nikdy dosud.

„Pámбіček zaplat,“ oddechl si sultán Solimán, „tak mně k té holce přece jen přivedli toho pravého a študovaného doktora!“

A od té doby, pane Magiáš, začala princezna doopravdy sílit, i tváře jí zčervenaly, a jedla jako vlčinka. To je oučinek světla a vzduchu a sluníčka, abyste věděl. A já vám to povídám proto, že vy tady taky žijete v takové sluji, kam slunce nesvítí a vítr nezavane; a to, pane Magiáš, není zdravé. Tak to jsem vám chtěl jako říct.«

Když hronovský doktor dopověděl pohádku o princezně solimánské, přihnal se pihovatý Vincek a vedl s sebou doktora z Hoříček, doktora z Úpice a doktora z Kostelce. „Tak tady je vedu,“ křičel už z dálky. „Lidicky, to jsem se uhnal!“

„Vítám vás, páni kolegové,“ pravil hronovský doktor. „Tady je náš pacient, pan černokněžník Magiáš. Jak vidíte na první pohled, jeho stav je velmi vážný. Pacient naznačuje, že spolkl švestku nebo slívu nebo pecku. Podle mého skromného názoru jeho choroba je prudká švestkitida.“

„Hm hm,“ řekl doktor z Hoříček. „Spíše bych soudil, že je to dusivá slivitida.“

„Nerad bych odporoval váženým kolegům,“ děl kostelecký doktor. „Ale řekl bych, že v tomto případě jde o hrtanovou peckitidu.“

„Pánové,“ ozval se úpický doktor, „navrhuj, abychom se shodli na rozpoznání, že u pana Magiáše se dostavila prudká švestkohrtanová peckoslivitida.“

„Tak to vám gratuluju, pane Magiáš,“ řekl doktor z Hoříček. „To je moc vzácná a těžká choroba.“

„Zajímavý případ,“ dodával doktor z Úpice.

„Pane kolego,“ ozval se kostelecký doktor, „to já jsem už míval pěknější a zajímavější medicínské případy. Slyšel jste už, jak jsem vyhojil hejkala z Krákorky? Když ne, tak vám to povím.“

Případ s hejkalem

»Tomu už je taky hezkých pár let, co v lese na Krákorce se zdržoval hejkal. To víte, to je jedno z nejprotivnějších strašidel, co vůbec kdy bývaly. Jde člověk v noci lesem, a najednou to za ním zahejká, zařičí, zaúpí, zakvílí, zavyje nebo se tak hrozně zachechtá. To se rozumí, člověk se vyděsí na smrt, taková hrůza na něj padne a on běží, pádí, utíká, div duši strachem nevypustí. To teda dělá hejkal, a tuhle neplechu tropil na Krákorce léta letoucí, že už se lidé báli tam za tmy jít.

A jednou vám ke mně přijde do ordinace takový divný človíček, samá huba, papuli to má od ucha k uchu a krk ovázaný nějakým hadrem, a sípe, chrchlá, chrčí, skřehotá, chrochtá a chraptí, že mu není slova rozumět.

„Tak co vám je?“ povídám.

„Pane doktore,“ sípal ten chlapík, „já jsem, prosím pěkně, náko ochraptěl.“

„To vidím,“ jářku, „a kterýpak vy jste?“

Pacient se drobet ošival a pak vyhrkl: „Já jsem, prosím, ten jistý hejkal z hory Krákorky.“

„Aha,“ povídám, „tak vy jste ten kujón, ten sakrament jeden, co straší v lese lidi? A holenku, to vám patří, že jste ztratil hlas! Bodejť, já vám budu léčit vaši láry a fáryngitidu neboli hatar krtanu, chci říci katar hrtanu, abyste zase mohl po lese hejkat a nahánět lidem psotník! Nene, jen si spánembohem chraptěte a sípejte, aspoň bude od vás pokoj!“

A tu vám ten hejkal začal s prosíkem: „Proboha vás prosím, pane doktore, vyhojte mě z toho chrapotu, já už budu dělat dobrotu, nebudu lidi strašit –“

„To vám taky neradím,“ řekl jsem. „Vy jste se při tom strašení překřikl, a proto jste ztratil hlas, víme? Milá brachu, strašit v lese, to pro vás není; v lese je chladno a vlhko, a vy máte drobet choulostivé dýchací cesty. Nevím, nevím; snad by se ten váš katar dal vyhojit, ale to byste musel nadobro nechat strašení a odstěhovat se někam daleko od lesů; jinak vás neuzdraví nikdo.“

Ten hejkal se zasmušil a drbal se za uchem: „To je těžká věc, milostpane, čím já se budu živit, když nechám strašení? Dyt' já nic jiného neumím než hejkat a řvát, totiž dokud jsem při hlase.“

„Ale človíčku,“ povídám mu, „s takovým vzácným hlasovým orgánem, jako máte vy, bych šel k opeře za zpěváka, za trhovníka nebo za vyvolávače k cirkusu; vždyť s tím nádherným a mohutným hlasem je vás na venkov škoda, nemyslíte? V městě byste se možná uplatnil líp.“

„Taky si to někdy říkám,“ přiznal se hejkal. „No, já to zkusím se uchytit jinde, jen co zas budu při hlase.“

Tak jsem mu, páni, vymazal chřtán jódem, předepsal mu chlorkali a hypermangán na kloktání a užívat anginol a na krk si dávat obklady. Od té doby toho hejkala nebylo na Krákorce slyšet; opravdu se odstěhoval a přestal strašit. Až po letech jsem se o něm doslechl znovu, a sice z velkého města Hurdyburdy. Prý se tam ten dotyčný hejkal chytil politiky a řečnil na schůzích tak silným hlasem a s takovým úspěchem, že se stal poslancem a dobře se mu do nynějška vede.

A já to tady vypravuju proto, aby pan Magiáš viděl, jak změna vzduchu dělá někdy při různých chorobách zázraky.«

Případ s Havlovickým vodníkem

»To já jsem měl taky zajímavý lékařský případ, ozval se úpický doktor. U nás v Úpě za Havlovickou lávkou, v kořání vrb a olší žil starý vodník, Joudal se jmenoval; byl to takový mrzout, neruda, kakabus a bručoun, někdy dělal povodně a občas i topil děti, když se koupaly; zkrátka lidé ho v té řece neradi viděli.

Jednou na podzim ke mně do ordinace přijde děda, fráček má zelený a na krku červený šátek, a heká, kašle, kýchá, frká, vzdychá, potahuje a huhlá: „Pane dochtor, já jsem chytňákou náchladu nebo nádchu; mně tuhle pšká a tadyhle píchá, v kříži mě bolí, v kloubech mně loupe, kašel mám, div se nestrhám, a rýmu jako trám; tak bych prosil o nějaké užívání.”

Já ho vyšetřím a povídám: „Dědečku, to je revma; já vám dám tadyhle to mazání, je to linimentum, abyste věděl, ale to ještě není všecko. Vy se musíte držet hodně v teple a v suchu, rozumíte?”

„Rozumím,” bručel stařík. „Ale s tím suchem a teplem to, mladý pane, asi nepude.”

„Proč by to nešlo?” ptám se ho.

„Inu,” povídá děda, „protože já jsem havlovický vodník, pane dochtor. Jakkak si mám udělat ve vodě sucho a teplo? Dyť já si i nos musím utírat hladinou vodní, ve vodě spím a vodou se přikrejujám; až teď k stáru jsem si dal do postele měkkou vodu místo tvrdé, aby se mi měkčeji leželo. Ale s tím suchem a teplem, to bude těžká věc, že jo.”

„Nic naplat, dědečku,” povídám, „v té studené vodě se vám to revma jen pohorší. To víte, staré kosti chtějí teplo. Jak vy jste vlastně stár, pane hastrmane?”

„A jėj,” brumlal vodník, „pane dochtor, já jsem tady ještě z pohanských dob – to bude nějakých tisíc let a možná ještě víc. Jo, to jsou léta!”

„Tak vidíte,” řekl jsem mu, „v tom věku, dědo, se musíte držet u kamen. Počkat, já mám nápad! Slyšel jste někdy o horkých pramenech?”

„Slyšel, to jsem slyšel,” brblal starý vodník. „Ale tady žádné nejsou.”

„Tady ne,” povídám, „ale jsou v Teplicích a v Píšťanech a ledaskde jinde, jenže jsou hluboko pod zemí. A ty horké prameny, abyste věděl, jsou stvořeny právě pro staré a revmatické vodníky. Vy se jednoduše v takovém horkém zřídle usadíte jakožto hastrman horkovodní a budete si přitom kurýrovat revma.”

„Hm hm,” rozpakoval se dědek, „a co vlastně takový horkovodní hastrman má na práci?”

„Moc ne,“ jářku, „jen musí pořád z nitra země táhnout tu horkou vodu nahoru, aby nevychladla. A přebytek té teplé vody pouští na povrch země. To je všecko.“

„To by šlo,“ bručel havlovický vodník. „Tak to já se po nějakém takovém horkém prameni poohlídnu. Mockerát děkuju, pane dochtor.“ A belhal se z ordinace – jen loužička na podlaze po něm zbyla.

A vidíte, pane kolego, havlovický hastrman měl ten rozum a poslechl; usadil se na Slovensku v horkém zřídle a vytahuje z hlubin země tolik vroucí vody, že na tom místě je teď věčný teplý pramínek. A v tom horkém zdroji se koupají lidé a taky jim to dělá dobře na revma; z celého světa se tam jezdí kurýrovat. Vemte si z toho příklad, pane Magiáš, a poslechněte ve všem, co vám my doktoři poradíme.«

Případ s rusalkami

»To já měl taky jeden zvláštní případ, promluvil doktor z Hořiček. Jednou vám v noci spím jako dudek, když tu někdo ťuká na okno a volá: „Doktore! Doktore!“

Otevřel jsem okno a řekl jsem: „No, copak je? Potřebuje mne někdo?“

„Ano,“ mluvil ze tmy úzkostný a sladký hlas. „Pojď! Pojď a pomoz!“

„Kdo je tam?“ ptám se. „Kdo mne volá?“

„Já, hlas noci,“ mluvilo to ze stínu. „Hlas noci měsíční. Pojď!“

„Už jdu,“ řekl jsem jako ve snách a rychle jsem se oblékl. Když jsem vyšel před dům, nebyl tam nikdo.

Mně bylo, páni, skoro úzko. „Haló,“ zavolal jsem polohlasem, „je tu někdo? Kam mám jít?“

„Za mnou, za mnou,“ vzlykal jemný a neviditelný hlas; a já šel v tu stranu, odkud volal ten hlas, cestou a necestou, přes zrosená luka a černým lesem; svítil měsíc a celý svět trnul v mrazivé kráse. Páni, já znám ten náš kraj jako svou dlaň; ale té noci měsíční se zdál být tak neskutečný jako sen. Někdy tak bývá, že najdeme jiný svět v kraji nám nejbližším.

Když už jsem dlouho šel za tím hlasem, říkám si, namoutě, tohle by mohlo být Ratibořické údolí. „Sem, doktore, sem,“ volal mne hlas – znělo to, jako když na řece se zatřpytí a zašplouná vlna, a já stojím u břehu řeky Úpy na stříbrném palouku v záři měsíční. Prostřed té lučiny něco se světlá; snad je to tělo, snad je to jenom mha, snad slyším tichý pláč, snad jenom šumění vody.

„Nono,“ povídám chlácholivě, „kdopak jsme a copak nás bolí?“

„Ach, doktore,“ ozvalo se třesavým hláskem to světlé na zemi, „já jsem jen víla, jen rusalka divoženka. Mé sestry tančily, já tančila s nimi, a pak, já nevím, snad že jsem klopýtla

o měsíční paprsek, snad že jsem uklouzla na tom třpytu, co se chvěje na krůpěji rosy, já nevím, co se to se mnou stalo; najednou ležím a nemohu vstát a nožička bolí, bolí, bolí –”

„Inu, slečno,” řekl jsem, „to asi bude fraktura čili zlomenina. To se dá do pořádku. Tak vy jste jedna z těch rusalek, co tady v údolí tancují? Vida, vida! A když se mezi vás dostane mládenec ze Žernova nebo ze Slatiny, vy ho utancujete k smrti, že? Hm hm. Víte, holčičko, že to je neplecha? Tentokrát se vám to vaše rejdní špatně vyplatilo, co? To máte z těch vašich tancovaček!”

„Ach doktore,” zaúpělo to světloučké na palouku, „kdybyste věděl, jak mne ta nožička bolí!”

„To se ví, že bolí,” povídám. „Fraktura musí bolet.” A klekl jsem vedle té rusalky, abych jí ošetřil zlomeninu.

Páni kolegové, já už napravil sta a sta zlomenin, ale s rusalkami je těžká práce. Ono to má tělo jen z paprsků, a kosti to má z takzvaných tvrdých paprsků – do ruky se to vzít nedá, řídké je to jako vánek, jako světlo, jako mha, a teď to nějak narovnejte, utáhněte a fáčujte! Říkám vám, byla to páračka safraportská. Zkusil jsem ovázat ji pavučinou, ale rusalka kvílí: „Au! To řeže jako provazy!” Chtěl jsem jí upevnit tu zlomenou nožičku plátkem jabloňového květu, a ona se rozpláče, ach, vždyť to tlačí jako kámen! Ja, co dělat? Tak jsem nakonec sloupnul jenom ten lesk, ten kovový třpyt, co je na křídlech vážky čili libelly, a udělal z něho dvě destičky; paprsek měsíční jsem v krůpěji rosy rozdělil v sedm duhových barev a tím nejtenčím modrým paprskem jsem přivázel ty desky k zlomené nožičce rusalčině. Byla to taková dřina, že jsem se až zapotil, – zdálo se mně, že ten měsíční úplněk praží jako srpnové slunce; a když jsem byl hotov, sedl jsem si vedle té rusalky a povídám:

„Tak, slečno, teď klid, a tou nožičkou nesmíte hýbat, dokud vám nesroste. Ale poslyšte, miláčku, já se vám a vašim slečnám sestřám divím, že jste ještě tady. Vždyť přece všechny víly a rusalky, co jich kde bylo, už dávno a dávno si našly lepší místo –”

„Kde?” vydechla rusalka.

„No, v Americe. V Hollywoodu,” řekl jsem. „Tam, co se dělají ty filmy, víte? Hrají a tancují pro film, a za to dostanou peněz jako plev, a celý svět se na ně dívá – inu, je to náramná sláva, slečno. Všechny rusalky a víly se už dávno daly k filmu, a všichni vílové a rusálové taky, jakbysmet. Kdybyste viděla ty toalety a šperky těch víl – kdepak, ty by na sebe nevzaly takovou jednoduchou řízu, jako máte vy!”

„Oho,” bránila se rusalka. „Tyhle šatičky jsou tkané ze světla svatojánských mušek!”

„No právě,” řekl jsem. „To už se teď nenosí a střih je teď docela jiný.”

„S vlečkou?“ ptala se rusalka dychtivě.

„To vám ani nepovím,“ jářku, „já se v tom nevyznám. Měly byste se tam aspoň podívat, do toho Hollywoodu. Jede se tam přes Hamburk nebo přes Havre. Ale abych už šel, za chvíli bude svítat; pokud vím, vy rusalky se smíte vyskytovat jenom za tmy, že? Tak sbohem, slečno, a s tím filmem si to ještě rozmyslete.“

Víckrát jsem tu rusalku neviděl; asi se jí ta zlomená bércová kostička dobře zahojila. A co byste tomu řekli: od té doby se rusalky a víly přestaly v Ratibořickém údolí vyskytovat. To teda už tak bude, že odjely do Hollywoodu a daly se k filmu. Však si toho v kině dobře všimněte: ono to vypadá, jako by se na tom plátně pohybovaly slečny a páni, ale přitom to nemá žádné tělo, máknout se na to nedá, je to udělané jenom z paprsků; z toho je vidět, že to jsou nic než rusalky. A proto se musí v kině zhasit světlo a udělat tma, protože se víly a ta ostatní strašidlová havěť bojí světla a ožívá jenom potmě.

Z toho je taky vidět, že se ani strašidla, ani jiné pohádkové úkazy už nepasují do dnešního světa, ledaže si najdou jiné a rozumnější povolání. Příležitosti k tomu mají habaděj.«

Propána, děti, vždyť my jsme při tom povídání málem zapomněli na kouzelníka Magiáše! No bodejť, nemohl si ani klápnout, ani špitnout, protože až do této chvíle mu vězí v krku švestka; může se jen strachem potit, koulet očima a myslet si, kýž by už mu ti čtyři doktoři pomohli!

„Tak, pane Magiáš,“ řekl konečně doktor z Kostelce, „teď teda přikročíme k operaci. Ale nejdřív si musíme umýt ruce, protože při chirurgii hlavní věc je čistota.“

I začali si čtyři doktoři mýt ruce: nejdřív v teplé vodě, potom v čistém lihu, potom v benzínu, potom v karbolce; pak si oblékli čisté bílé pláště – prokristáčka, děti, teď se začne operace! Kdo se na to nevydrží dívat, ať raději zavře oči.

„Vincku,“ kázal doktor z Hoříček, „drž pacientovi ruce, aby se ani nehnul.“

„Jste připraven, pane Magiáš?“ ptal se vážně doktor z Úpice.

Magiáš jenom kývnul; ale přitom měl strachem tak malou dušičku, co by se mu za nehet vešla.

„Tak teď!“ zvolal hronovský doktor.

V tu chvíli se doktor z Kostelce rozpráhl a dal kouzelníku Magiášovi do zad takovou herdu neboli bouchanec, –

– že to zadunělo, jako když hřmí, a lidé až v Náchodě, Starkoči, ba i ve Smiřicích se ohlíželi, jestli snad se nevalí bouřka;

– že se země zatřásla, až se ve Svatoňovicích sesula jedna štola v opuštěném dole a v Náchodě se zachvěla kostelní věž;

– že v celém kraji až po Trutnov a Polici a snad i ještě dál se vyplašili všichni holubi, všichni psi lekem zalezli do boudy a všechny kočky skočily z pecí;

– a že ta švestka vylítla Magiášovi z krku s takovou ohromnou silou a rychlostí, že letěla až za Pardubice a teprve u Přelouče dopadla na zem, přičemž zabila na poli pár volů a zaryla se na tři sáhy, dva lokte, půldruhé stopy, sedm palců, čtyři pídě a čtvrt čárky do půdy.

Tedy nejdřív vylítla z Magiášova krku ta švestka, a hned za ní vyletěla slova: „–šiko nemotorná!” To byla totiž ta půlka, co zůstala Magiášovi v krku, když chtěl říci pihovatému Vinckovi: „Ty nešiko nemotorná!” Jenže ta slova už neletěla tak daleko, dopadla na zem hned za Josefovem a přerazila přitom starou hrušeň.

Potom si Magiáš urovnal fousy a řekl: „Děkuju uctivě.”

„Rádo se stalo,” odpověděli čtyři doktoři. „Operace se zdařila.”

„Jenže,” řekl hned nato úpický doktor, „abyste se z té choroby načisto uzdravil, musíte se ještě pár set let zotavovat, pane Magiáš. Já vám naléhavě doporučuju změnu vzduchu a klimatu, tak jako havlovickému hastrmanovi.”

„Souhlasím s panem kolegou,” prohlásil hronovský doktor. „Vy potřebujete pro své zdraví hodně slunce a vzduchu tak jako princezna solimánská. Z toho důvodu bych vám vřele radil pobyt na poušti Saháře.”

„Co mne se týče,” dodával kostelecký doktor, „jsem téhož názoru. Poušť Sahara bude pro vás, pane Magiáš, mimořádně zdravá už proto, že tam nerostou žádné švestky, které by mohly vážně ohrozit vaše zdraví.”

„Připojuji se k svým váženým kolegům,” doložil doktor z Hoříček. „A když už jste čaroděj, pane Magiáš, můžete aspoň na té poušti badat a přemýšlet, jak tam vyčarovat vláhu a úrodu, aby tam mohli žít a pracovat lidé. To by teda byla moc krásná pohádka.”

Co měl kouzelník Magiáš dělat? Poděkoval pěkně čtyřem doktorům, spakoval svá kouzla a odstěhoval se z Hejšoviny na poušť Saharu. Od té doby už není u nás žádný čarodějník ani černokněžník, a to je dobře; ale kouzelník Magiáš je živ dosud a přemýšlí, jak vyčarovat na poušti pole a lesy a města a vsi, – snad vy, děti, se toho dočkáte.

Lidové noviny 15. 11. 1931